

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE DENETİMİ BİLİM DALI

KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMI

Yüksek Lisans Tezi

HIZIR ARSLANALP

İstanbul, 2013

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE DENETİMİ BİLİM DALI

KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMI

Yüksek Lisans Tezi

HIZIR ARSLANALP

Danışman: PROF. DR. DOĞAN ARGUN

İstanbul, 2013

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

İŞLETME Anabilim Dalı MUHASEBE DENETİMİ Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK
LİSANS öğrencisi HIZIR ARSLANALP'nın KAR PAYI AVANSI DAĞITIMI adlı tez
çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 19.06.2013 tarih ve 2013-21/28 sayılı kararıyla
oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 29 / 07 / 2013

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

1. Tez Danışmanı	Prof. Dr. DOĞAN ARGUN
2. Jüri Üyesi	Prof. Dr. HANİFİ AYBOĞA
3. Jüri Üyesi	Doç. Dr. FATMA PAMUKÇU

İmzası

[Handwritten signatures of Prof. Dr. Doğan Argun, Prof. Dr. Hanifi Ayboğa, and Doç. Dr. Fatma Pamukçu]

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı : Hızır ARSLANALP

Anabilim Dalı : İşletme

Programı : Muhasebe Denetimi

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Doğan ARGUN

Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Haziran 2013

Anahtar Kelimeler : Kâr Payı Avansı

ÖZET

KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMI

Ülkemizde, sermaye piyasalarının gelişmemesinin en önemli sebeplerinden biri olarak, pay sahiplerinin getirdikleri sermaye karşılığında ortaklık kârından yeterince faydalanamamaları gösterilmektedir. Bu neden, sermayenin tabana yayılması ve tasarruf sahiplerinin haklarının korunması temel amacı çerçevesinde yeni düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmıştır. Nitekim, sermaye piyasalarında yaşanan gelişmeler sonucunda ortaya çıkan yeni ihtiyaçlara cevap verebilmek ve sermaye piyasalarında arzulanan uzun vadeli yatırımcı profilinin ortaya çıkmasını sağlamak amacı ile halka açık şirketlerin kâr payı avansı dağıtabilmesini öngören bir düzenleme getirilmiştir. Daha sonra, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte, daha önce halka açık şirketlere özgü olan bu müessese, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda yer almış ve bununla birlikte tüm sermaye şirketleri açısından kâr payı avansı dağıtımının önünde yasal bir engel

kalmamıştır. Yapılan düzenlemeler ile belirli şartlar altında, hesap döneminin kapanmasını beklemeden, şirketlerin her üç ayda bir kâr payı avansı dağıtabilmelerine olanak sağlanmıştır. Bu şekilde, tüm paydaşlara payları oranında eşit kâr payı avansı imkânı tanınmıştır.

Bu çalışma, kâr payı avansı müessesesinin uygulaması ve tenkit edilebilir noktalarının açıklığa kavuşturulması amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada, TTK ve SPK'na tabi sermaye şirketleri bakımından kâr payı avansı dağıtımının esasları üzerinde durularak, bu konuda yapılan düzenlemeler irdelenmiş ve muhtemel sonuçları hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmeler ışığında, kâr payı avansı dağıtımı müessesesinin muhtemel sonuçları hakkında bilgiler örnek olaylar yardımıyla somutlaştırılarak verilmeye çalışılmıştır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Hızır ARSLANALP

Field : Managenemt

Programme : Auditing of Accounts

Supervisor : Professor Doğan ARGUN

Degree Awarded and Date : Master – June 2013

Keywords : Interim Dividend

ABSTRACT

DISTRIBUTION OF INTERIM DIVIDEND

In our country, the development of the capital market has been attributed to the shareholder's inability to take advantage of the profit. This had led to development of new regulations with regard to the broadening of the capital base and protection of the rights of depositors. Thus, this brought the distribution of dividend of the publicly traded companies which emerged the needs of the development of capital markets and long-term investors capital market's profile. Later, by the entry of Act 6102 in Turkish Commercial Law, the legal obstacles against the distribution of dividend of all capitol investors were eliminated, particularly for the publicly-traded companies. Before the closing period of the account, under the regulations of the certain conditions, the companies were allowed to easily deploy advance dividend every three months. In this way, all the shareholders were able to receive equal amount of profit.

In this work, the application of the distribution of interim dividend and the clarification of some of the criticism issues were discussed. The distribution of interim dividend associated with the capital companies in accordance with the Turkish Commercial Law (TTK) and Capital Markets Board (SPK) were investigated. The related regulations were argued and possible results were evaluated. In scope of these evaluations, some case studies were studied and facts were provided for the results of the distribution of interim dividend.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TABLO LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xi
0. GİRİŞ	1
1. KONU İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR.....	7
1.1. Kâr Payı Avansı Kavramı.....	7
1.1.1. Tanımı	7
1.1.2. Kâr Payı Avansının Benzer Kavramlar İle Karşılaştırılması .	8
1.1.2.1. Tez Kâr Dağıtımı İle Karşılaştırılması	8
1.1.2.2. Ara Kâr Dağıtımı İle Karşılaştırılması	9
1.2. Kâr Payı Avansı Kavramı İle Bağlantılı Diğer Kavramlar	10
1.2.1. Kâr Kavramı ve Türleri	10
1.2.1.1. Kâr Kavramı.....	10
1.2.1.2. Kâr Türleri	11
1.2.1.2.1. Ticari Kâr.....	12
1.2.1.2.2. Mali Kâr.....	12
1.2.1.2.3. Net Dönem Kârı.....	14
1.2.1.2.4. Dağıtılabilir Kâr	15
1.2.2. Pay Kavramı ve Hukuki Niteliği.....	17
1.2.2.1. Pay Sahipliği Kavramı.....	18
1.2.2.2. Pay Sahibine Tanınan Haklar	19
1.2.2.3. Kârdan Yararlanma Ölçüsü.....	19
1.2.3. Kâr Payı Kavramı.....	21
1.2.3.1. Birinci Temettü.....	22
1.2.3.2. İkinci Temettü.....	24
1.2.3.3. Kâr Payı ve Kâr Payı Avansı Arasındaki Farklar	25
1.2.3.4. Kâr Payı Kavramının Benzer Kavramlar İle Karşılaştırılması	25
1.2.3.4.1. Kâr Payı – Faiz	26
1.2.3.4.2. Kâr Payı - Hazırlık Devresi Faizi	26
1.2.3.4.3. Kâr Payı - Tasfiye Payı.....	27
1.2.3.5. Kâr Payı Hakkının Özellikleri.....	28
1.2.3.5.1. Mali (Malvarlıksal) Hak Niteliği.....	28
1.2.3.5.2. Müktesep Hak Niteliği.....	28
1.2.3.5.3. Şarta Bağlı Alacak Niteliği	30
1.2.4. Ödenmiş ve Çıkarılmış Sermaye	31
1.2.5. İmtiyazlı Pay Sahipleri.....	31
1.2.6. İntifa Senedi Sahipleri.....	33
1.2.7. Oydan Yoksun Hisse Senedi Sahipleri	35
1.2.8. Yönetim Organı	36
1.3. Kâr Payı Avansı Tutarının Hesaplanmasında Kullanılan Kavramlar	37
1.3.1. Ara Dönem Kârı.....	37

1.3.2. Geçmiş Yıl Zararları	37
1.3.3. Kurumlar Vergisi	38
1.3.4. Gelir Vergisi Kesintileri	38
1.3.5. Yedek Akçeler	39
1.3.5.1. Kanuni Yedek Akçeler.....	41
1.3.5.1.1. Genel Kanuni Yedek Akçeler	41
1.3.5.1.2. İkinci Tertip Kanuni Yedek Akçeler	43
1.3.5.1.3. Şirketin İktisap Ettiği Kendi Pay Senetleri İçin Ayrılan Yedek Akçe ve Yeniden Değerleme Fonları	44
1.3.5.2. İsteğe Bağlı Yedek Akçeler.....	45
1.3.5.3. Olağanüstü Yedek Akçeler	47
1.3.6. Kâra Katılan Diğer Kimseler İçin Ayrılan Tutar	49
2. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMININ GEREKLİLİĞİ.....	51
2.1. Kâr Payı Avansı Dağıtımının Önemi	51
2.2. Kâr Payı Avansı Dağıtımının Amacı.....	53
2.3. Dünya Uygulamalarında Kâr Payı Avansı.....	53
2.3.1. Almanya’da Kâr Payı Avansı Uygulaması	54
2.3.2. İngiltere’de Kâr Payı Avansı Uygulaması	55
2.3.3. ABD’de Kâr Payı Avansı Uygulaması	56
2.3.4. Avrupa Birliği Çerçeve Düzenlemelerinde Kâr Payı Avansı Uygulaması	56
2.3.5. Belçika’da Kâr Payı Avansı Uygulaması	57
2.3.6. İsviçre’de Kâr Payı Avansı Uygulaması.....	58
2.3.7. Yunanistan’da Kâr Payı Avansı Uygulaması.....	58
2.4. Kâr Payı Avansı Dağıtımı Bakımından Şirketlerin Politikası.....	58
2.5. Kâr Payı Avansı Dağıtımının İşletme Ekonomisi Açısından İrdelenmesi.....	60
2.6. Kâr Payı Avansı Dağıtımının Ekonomi Açısından İrdelenmesi.....	61
3. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMININ MEVZUAT AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	63
3.1. TTK’na Göre Kâr Payı Avansı Dağıtımı	63
3.1.1. 6762 Sayılı Eski TTK Açısından Değerlendirilmesi	63
3.1.2. 6102 Sayılı Yeni TTK Açısından Değerlendirilmesi.....	64
3.2. SPK’na Göre Kâr Payı Avansı Dağıtımı	68
3.3. Kurumlar Vergisi Genel Tebliği Açısından Değerlendirilmesi ve Vergisel Boyutu	74
3.3.1. 6102 Sayılı TTK Öncesi Kâr Payı Avansı Dağıtımında Yaşanan Sorunlar.....	74
3.3.2. 6102 Sayılı TTK Sonrası Kâr Payı Avansı Dağıtımı	76
3.3.3. Kâr Payı Avansı Dağıtımının Vergi Tevkifatı Karşısındaki Durumu	78
3.3.3.1. Kâr Payı Avansı Elde Etme	78
3.3.3.2. Vergi Kesintisi	78
3.3.3.3. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Beyan	83

3.4. Kâr Payı Avansı Dağıtımının Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Yönünden Değerlendirilmesi	86
---	----

4. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMI 94

4.1. Genel Bakış	94
4.2. TTK'na Göre Kâr Payı Avansı Dağıtımı	94
4.2.1. Kâr Payı Avansı Dağıtımının Kaynağı	94
4.2.2. Kâr Payı Avansı Dağıtımına Karar Verecek Organ	95
4.2.3. Kâr Payı Avansı Dağıtım Koşulları	95
4.2.3.1. Genel Kurul'da Kâr Payı Avansı Dağıtım Kararı Alınması	95
4.2.3.1.1. Toplantı Ve Karar Nisapları.....	95
4.2.3.1.2. Kâr Payı Avansı Dağıtım Kararının İçeriğinde Belirtilmesi Zorunlu Hususlar	96
4.2.3.1.3. İlgili Hesap Dönemi Öncesinde Ödenen Kâr Payı Avanslarının Mahsubu.....	97
4.2.3.2. Ara Dönem Bilançosunda Kâr Edilmiş Olması.....	97
4.2.4. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Yönetim Organının Görevleri	98
4.2.4.1. Kâr Payı Avansı Dağıtımına İlişkin Rapor Hazırlanması	98
4.2.4.2. Kâr Payı Avansının Ortaklara Ödenmesi	99
4.2.4.3. Hamiline Yazılı Pay Sahiplerine Güvence Verilmesi	99
4.2.4.4. Fazla Ödenen Kâr Payı Avanslarının Ortaklardan Tahsili	99
4.2.5. Kâr Payı Avansından Yararlanabilecek Olanlar	99
4.2.6. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Tutar Sınırları	100
4.2.7. Kâr Payı Avansı Ödemeleri	100
4.2.7.1. Kâr Payı Avansı Ödenmeyecek Olanlar.....	101
4.2.7.2. Ortakların Şirkete Borçlu Olmaları Halinde	101
4.2.8. Kâr Payı Avansı Dağıtım Zamanı	101
4.2.9. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Özellik Gösteren Diğer Konular ve Açıklamaları	101
4.2.9.1. Kâr Payı Avansı Dağıtımından Sonra Sermaye Artırımına Gidilmesi Halinde Uyulması Gereken Esaslar....	101
4.2.9.2. 2012 Yılında Kâr Payı Avansı	102
4.3. SPK'na Göre Kâr Payı Avansı Dağıtımı	103
4.3.1. Kâr Payı Avansı Dağıtımının Kaynağı	103
4.3.2. Kâr Payı Avansı Dağıtımına Karar Verecek Organ	104
4.3.3. Genel Kurulda Alınması Gereken Kararlar	105
4.3.4. Kâr Payı Avansının Mahsubu	106
4.3.5. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Yönetim Kurulu'nun Yetkilendirilmesi	106
4.3.6. Kâr Payı Avansı Dağıtım Kararının Kamuya Açıklanması	106
4.3.7. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Ön Koşullar	106
4.3.7.1. Esas Sözleşmede Hüküm Bulunması.....	106
4.3.7.2. Ara Dönem Bilançosunda Kâr Elde Edilmiş Olması	107

4.3.7.3. Yönetim Kurulu'na Yetki Verilmesi.....	108
4.3.8. Kâr Payı Avansından Yararlanabilecek Olanlar	108
4.3.9. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Tutar Sınırları	108
4.3.10. İlan ve Bildirim Esasları	111
4.3.10.1. Hisse Senetleri Borsada İşlem Gören Halka Açık Şirketlerde İlan ve Bildirim.....	111
4.3.10.2. Hisse Senetleri Borsada İşlem Görmeyen Halka Açık Şirketlerde İlan ve Bildirim	111
4.3.11. Kâr Payı Avansı Ödemeleri	112
4.3.11.1. Kâr Payı Avansı Alımına Hak Kazanma	112
4.3.11.1.1. Esas Sermaye Sisteminde Hak Kazanılması	112
4.3.11.1.2. Kayıtlı Sermaye Sisteminde Hak Kazanılması	112
4.3.11.2. Ödeme Prosedürleri.....	112
4.3.11.3. Kâr Payı Avansı Ödenmeyecek Olanlar	114
4.3.12. Kâr Payı Avansı Dağıtım Zamanı	114
4.3.13. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Özellik Gösteren Diğer Konular ve Açıklamaları	114
4.3.13.1. Kâr Payı Avansı Dağıtımından Sonra Sermaye Artırımına Gidilmesi Halinde Uyulması Gereken Esaslar	115
4.3.13.2. Bankaların Kâr Payı Avansı Dağıtımı	115
4.3.14. Kâr Payı Avansında Zamanaşımı	116
4.3.15. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Sorumluluk.....	117
4.3.15.1. Hukuki Sorumluluk.....	117
4.3.15.2. Özel İptal Davası	119
4.4. Kâr Payı Avansı Tutarının Tespiti.....	119
4.4.1. Genel Olarak.....	119
4.4.2. Ara Dönem Kârı.....	120
4.4.3. Ara Dönem Kârından İndirilmesi Gereken Kalemler ve Yedek Akçeler.....	121
4.4.3.1. Geçmiş Yıllar Zararları	121
4.4.3.2. Kurumlar Vergisi.....	121
4.4.3.3. Gelir Vergisi Kesintileri	122
4.4.3.4. Birinci Tertip Kanuni Yedek Akçeler	122
4.4.4. Net Dağıtılabilir Ara Dönem Kârı	122
4.4.5. Ara Dönem Net Dağıtılabilir Kârından İndirilmesi Gereken Yedek Akçeler ve Tutarlar	122
4.4.5.1. İsteğe Bağlı Yedek Akçeler.....	123
4.4.5.2. İmtiyazlı Pay Sahipleri İçin Ayrılan Tutar.....	123
4.4.5.3. İntifa Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar.....	123
4.4.5.4. Kâra Katılan Diğer Kimseler İçin Ayrılan Tutar	124
4.4.5.5. Oydan Yoksun Hisse Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar.....	124
4.4.5.6. Daha Önceki Ara Dönemlerde Ödenen Kâr Payı Avans Tutarları.....	125
4.4.6. Kâr Payı Avansına Esas Teşkil Eden Tutar	125
4.4.7. Dağıtılabilir Kâr Payı Avansı Tutarı.....	125
4.4.8. İkinci Tertip Kanuni Yedek Akçeler	125

4.4.9. Ödenecek Kâr Payı Avansı Tutarı	126
4.4.10. TTK ve SPK Göre Kâr Payı Avansı Dağıtımı Düzenlemelerinin Karşılaştırılması	126
5. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIM TABLOSU ve ÖRNEK UYGULAMALAR	129
5.1. Kâr Payı Avansı Dağıtım Tablosu.....	129
5.1.1. Kâr Payı Avansı Dağıtım Tablosu Kavramı	129
5.1.2. Kâr Payı Avansı Dağıtım Tablosu Düzenlenmesi	129
5.2. SPK'na Göre Bir Uygulama.....	133
5.2.1. Kâr Payı Avansı Örnek Uygulaması.....	134
5.2.2. Dönem Sonu Net Kârının, Dağıtılan Kâr Payı Avansını Karşılatabilmesi.....	140
5.2.3. Kâr Payı Avansı Dağıtıldığı Hesap Döneminin Zararla Sonuçlanması	142
5.3. TTK'na Göre Bir Uygulama	143
5.3.1. Kâr Payı Avansı Örnek Uygulaması.....	143
5.3.2. Dönem Sonu Net Kârının, Dağıtılan Kâr Payı Avansını Karşılatabilmesi Durumu	148
5.3.3. Dönem Sonu Net Kârının, Dağıtılan Kâr Payı Avansını Karşılatabilecek Durumda Olmaması Durumu.....	152
5.3.4. Kâr Payı Avansı Dağıtıldığı Hesap Döneminin Zararla Sonuçlanması	156
5.3.4.1. Genel Kanuni Yedek Akçeler İle Serbest Yedek Akçelerin Zarar Mahsubunda Kullanılması ve Zararın Karşılanamaması Durumu	156
5.3.4.2. Zarar Mahsubundan Sonra, Bakiye Serbest Yedek Akçelerin Dağıtılan Kâr Payı Avansını Kısmen Karşılması Durumu.....	159
5.3.5. İzleyen Ara Dönemlerde Kâr Payı Avansı Dağıtılması Durumu	160
5.3.6. Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Yönünden Örnek Olayların Değerlendirilmesi	162
6. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	164
EKLER	170
EK 1: Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ	171
EK 2: SPK Seri:IV, No:27 Sayılı Tebliği İlgili Maddeleri	179
EK 3: 6 ve 7 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği İlgili Maddeleri	187
KAYNAKÇA	189

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1 : Kâr Payı ve Kâr Payı Avansı Dağıtımında Vergi Tevkifatı.....	81
Tablo 2 : Kâr Payı Avansı Dağıtımında Tutar Sınırları.....	110
Tablo 3 : Kâr Payı Avansı Dağıtımı Düzenlemelerinin Karşılaştırılması.	126
Tablo 4 : Kâr Payı Avansı Tutarının Hesaplanmasına İlişkin Tablo.....	130

KISALTMALAR

A.Ş.	Anonim Şirket
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
APOK	Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
f.	Fıkra
GKGMİ	Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
HAAO	Halka Açık Anonim Ortaklıklar
KVGT	Kurumlar Vergisi Genel Tebliği
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
Ltd. Şti.	Limited Şirket
MB	Maliye Bakanlığı
MBCA	Model Business Corporation Act
md.	Madde
s.	Sayfa
SPK	Sermaye Piyasası Kanunu
SPKu	Sermaye Piyasası Kurulu
TDHP	Tek Düzen Hesap Planı
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TTK	Türk Ticaret Kanunu
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı

0. GİRİŞ

Ülkemizde sermaye piyasalarının gelişmemesinin en önemli sebeplerinden biri olarak, pay sahibinin getirmiş olduğu sermaye karşılığında ortaklık kârından yeterince faydalanamamasının, ortaklık kârının çok küçük bir kısmının dağıtılarak, geri kalanının devamlı olarak yedek akçelere aktarılmasının gösterilmesi, sermayenin tabana yayılması ve tasarruf sahiplerinin haklarının korunması temel amacı çerçevesinde düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmaktadır. Nitekim bu gelişmelere paralel olarak sermaye piyasalarında ortaya çıkan yeni ihtiyaçlara cevap verebilmek ve piyasaların daha da gelişmesine katkıda bulunmak amacı ile hazırlanan 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) ile Türk Hukuku'nda ilk defa kâr payı avansı kavramı getirilmiştir.

Sermaye piyasasında hisse senedi yatırımı yapan kişiler, Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) emredici hükümleri uyarınca hesap dönemi sonunda, yılda bir kez kâr dağıtımından faydalanmaktayken, bu düzenleme ile senede birkaç kez gelir elde etme imkânı olabilecektir.

SPK'nda ilk kez düzenlenen kâr payı avansı uygulamasına geçilmesinin temel nedenleri;

➤ Tasarruf sahipleri ellerindeki fonları diğer menkul değerlere veya bankalara mevduat olarak kanalize etmeleri,

➤ Yapılan işin niteliği gereği kârın bir hesap dönemi sonunda değil, birden fazla hesap dönemi geçtikten sonra tespit edildiği iş kollarında (örneğin yıllara yaygın inşaat işleri yapan şirketlerde) kârın iş bitiminde dağıtılması,

➤ Pay sahiplerinin kişisel geçimlerini sağlama yönünden pay sahipliği dışında başka bir faaliyetlerinin olmaması durumunda, şirketten örtülü kazanç dağıtımı yöntemiyle para çekmeleri

olarak gösterilebilir.

Yeni TTK'nun yürürlüğe girmesiyle de, ticari yaşamda ortaya çıkacak değişiklikler ve yeniliklerin, şirketleri birçok açıdan etkileyeceği aşîkardır. Yeni Ticaret Kanunu, temelde ticari hayattaki ezberleri bozacak yeni bir mantıkla farklı önemli değişiklikler getirmiş olup en önemli değişiklikler şirketler hukuku alanında yapılmıştır. Şirketler hukukunda da doğal olarak en önemli değişiklikler sermaye şirketleri ile ilgili kısımda yapılmıştır. Kanun'la, şirket ortaklarının ve yöneticilerinin, şirket varlıklarından sınırsız olarak borçlanmasına sınırlamalar getirilmiş, varlığı halinde cezai yaptırımlara bağlanmıştır. Söz konusu düzenlemelerin yapılmasındaki amaç, şirket ortaklarının ve yöneticilerinin acil ihtiyaçlarının makul bir vade içerisinde, şirketi zarara uğratmayacak şekilde karşılanmasıdır. Böylelikle, şirket kaynaklarının eşitsiz bir şekilde, bazı ortaklar ya da karar alıcı yönetim kurulu üyeleri tarafından, küçük pay sahipleri aleyhine kullanılması engellenmektedir.

Ortakların şirketten borçlanmalarına getirilen hükümler ve şirketten borç almanın maliyeti, kâr payı avansı müessesesine önem kazandırmaktadır. Yapılan düzenlemeler ile şirketlerin her üç ayda bir kâr payı avansı dağıtabilmelerine olanak sağlanmıştır. Kâr payı avansı dağıtan ortaklıkların hesap dönemi sonunda zarar etmesi halinde ise avansın nasıl kapatılacağı sorununu bertaraf etmek amacıyla, dağıtılabilecek kâr payı avansına azami sınırlar getirilmiştir.

6102 Sayılı Ticaret Kanunu'nda yer alan düzenlemeler çerçevesinde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan "Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ" ile uluslararası alanda uygulaması mevcut olan ve iş aleminin bir süredir dile getirmekte olduğu bir talebi yerine getirilmiş olmaktadır. Yeni düzenlemenin ortakların şirketten para çekmelerini mazur gösteren bir hususu daha ortadan kaldırdığı söylenebilir.

Bir diğer önemli husus da, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı yönündedir. Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (KVGT) ilgili maddesine göre, kâr payı avansı dağıtılması halinde, transfer fiyatlandırması

yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanmayacaktır. Ancak, belli koşullar gerçekleştiğinde bu hükümler uygulanacağı belirtilmiştir.

Geçmişte birçok ülkede kâr payı avansı dağıtımı konusunda birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Dünya uygulamaları irdelendiğinde kâr payı avansı 1960'larda başlayarak çeşitli ülkelerde gündeme geldiği görülmektedir. Kâr payı avansı dağıtımı politikası, düzenlendiği ülkenin hukuk sisteminin etkisi altında uygulamada farklılıklar göstermekle birlikte, Amerika Birleşik Devletleri'nde ve İngiltere'deki şirketlerce çok yaygın olarak kullanılmaktadır. 1965 yılından itibaren Almanya'da da uygulanmaya başlanmıştır.

Ülkemizde olduğu gibi diğer ülkelerde de kâr payı avansı uygulamasının temel nedenleri; hisse senedini kısa vadeli diğer yatırım araçları arasında rekabet edebilir hale getirebilmek, bu yolla pay sahibi olmaya yönelik talebi artırarak sermayeyi tabana yaymak ve böylelikle de piyasanın daha etkin olmasını sağlamaktır.

Pay sahipleri açısından bakarsak; elde ettikleri en önemli haklardan bir tanesi, kârdan pay alma hakkıdır. Pay sahiplerinin bu haklarına istinaden elde edecekleri kâr payı tutarı, şirketlerin oluşturdukları kâr payı politikaları çerçevesinde belirlenmektedir. Pay sahipleri yetersiz kâr alma konumunda bırakılırsa, bu durumun yatırımcıları başka alternatif yatırım araçlarına yönlendirmesi kaçınılmazdır. Şirket ortakları için sermaye kazancı imkanının da çok düşük olduğu göz önüne alındığında, ara dönemler itibari ile yapılacak kâr payı avansı ödemelerinin, yatırım aracı olarak hisse senedini diğer yatırım araçları karşısında mevcut durumdan daha fazla rekabet edebilecek duruma getireceği, dolayısı ile sermayenin tabana yayılmasında olumlu katkıda bulunacağı kanaati taşınmaktadır.

Kâr payı avansı politikasının uygulanması durumunda, yaklaşık bir buçuk yıllık bir vadede elde edilecek bir gelirin bölümlenmiş olarak daha kısa vadelerde elde edilebilmesi bu geliri enflasyona karşı koruyacaktır. Bunun yanında kâr payı avansının en önemli özelliği de, uygulamada, yönetimde

bulunan ortaklara şirket fonlarından çeşitli muhasebe işlemleri ile kaynak aktarılmasını bir ölçüde önleyecek olmasıdır.

Daha önce, kâr payı avansı uygulamasına, sadece halka açık şirketlere özgü olması ve bu şirketlerin uygulamadaki tereddütleri sebebiyle pek fazla başvurulmadığı aşikârdır. Bu açıdan konu ile ilgili daha önce detaylı bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Sonrasında, Yeni TTK'nun getirdiği yenilikler ve sınırlamalar ile birlikte kâr payı avansı uygulaması önem kazanmıştır. Buna istinaden, bu uygulamanın tüm yönleriyle incelenmesi, örtülü kazanç dağıtımı ve fazla ödenen avansların geri çağırılması gibi tenkit noktalarının ortaya konulması ve açıklığa kavuşturulmasına katkı sağlamak ve bu bilgiler ışığında dağıtım tablosu ve muhasebe kayıtlarının oluşturulması amacıyla kâr payı avansı uygulaması tezimizin konusunu oluşturmaktadır.

Yapılan bu çalışmada; Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu ve Kurumlar Vergisi Genel Tebliği temel kaynaklarımızı oluşturmaktadır. Bunun yanında konuyla ilgili çok sayıda kitap, makale ve bilimsel çalışmadan yararlanılarak konu tüm yönleriyle incelenmeye çalışılmıştır. Konunun daha iyi işlenebilmesi düşüncesiyle, gerekli yerlerde dipnotlarla, kanun ve tebliğ düzenlemelerine yer verilecektir.

Çalışmamızın sonunda, kâr payı avansı dağıtımının bir bütün olarak kavranması, dağıtım kararından nihai dağıtım aşamasına kadar geçen süreçlerin yasalarda yer alan hükümler çerçevesinde ayrıntılı olarak değerlendirilmesi ve yapılan değerlendirmeler ışığında uygulamasındaki belirsizliklerin giderilmesi ve muhasebeleştirme esasları çerçevesinde muhasebe kayıtlarının konması hedeflenmiştir.

Bu bağlamda, çalışmamız beş bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölüm, kâr payı avansı dağıtımına yönelik kavramsal açıklamalardan oluşmaktadır. İlk olarak kâr payı avansı kavramına değinilecek, diğer temel kavramlarla olan ilişkileri ve kâr payının hukuki nitelikleri fazla ayrıntıya girmeden ana hatlarıyla ortaya konmaya

çalışılacaktır. Son olarak da, kâr payı avansı tutarının tespitinde kullanılan kavramlara yer verilecektir.

İkinci bölümde, kâr payı avansı müessesesinin önemi ve amacı incelenmiş, dünya literatüründeki uygulamaları irdelenmiştir. Ayrıca kâr payı avansı dağıtımının şirket politikaları ve ülke ekonomisi üzerindeki etkinliği değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde ise, kâr payı avansının Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu ve Kurumlar Vergisi Genel Tebliği düzenlemelerine istinaden hukuki yönden incelemesi konu edilmiştir. Ayrıca, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı ve fazla ödenen kâr payı avanslarının geri çağırılması gibi özellik arz eden spesifik konular hakkında açıklayıcı bilgilere yer verilerek, tenkit noktaları üzerinde etraflıca durulmuş ve açıklığa kavuşturulmasına çalışılmıştır. Yapılan değerlendirmelerde konuyla ilgili önerilerin neler olduğunun ortaya konması amaçlanmış, vergilendirmenin nasıl yapılacağı konuları, düzenlemeler dikkate alınarak açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde, kâr payı avansının mevzuat prosedürü hakkında açıklayıcı bilgiler yer alacaktır. Bu anlamda, TTK mevzuatına tabi şirketler ve SPK'na tabi şirketler bakımından kâr payı avansı dağıtımının esasları üzerinde durularak; dağıtım kararı, avansın hesaplanması, dağıtım zamanı, dağıtıma ilişkin kısıtlamalar, ödemelerin yapılma biçimi, dağıtımda sorumluluk, zamanaşımı ve özellik arz eden konular gibi düzenlemeler üzerinde durulacaktır. Daha sonra, ödenecek kâr payı avansı tutarının tespitinin ayrıntılarına değinilecek ve dağıtıma kaynak oluşturacak kalemler ayrı ayrı irdelenecektir. Son olarak da, TTK ve SPK mevzuatlarına göre kâr payı avansı dağıtımı düzenlemelerinin karşılaştırılması yapılacaktır.

Beşinci ve son bölümde ise, çalışmamızın ana konusunu oluşturan kâr payı avansı dağıtım tablosunun düzenlenmesi ve muhasebesi yer alacaktır. Bu kapsamda, tabloda yer alan bilgiler dikkate alındığında, şirketler tarafından dağıtılacak kâr payı avansı neticesinde yerine getirilmesi

gereken vergisel yükümlölükler ile yapılması gereken muhasebe kayıtları örnek olaylar yardımıyla ele alınacaktır. Ayrıca örnek olaylar, transfer fiyatlandırması yoluyla örtölü kazanç dağıtımı ve muhtemel sonuçları yönünden değeriendirilerek tezimiz sonlandırılacaktır.

1. KONU İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1.1. KÂR PAYI AVANSI KAVRAMI

1.1.1. Tanımı

Avans, tutarı önceden saptanmış ileri tarihli bir alacağın veya borcun, bu tarihten önce ödenen belirli bir tutarını ifade eder. Dilimize Fransızca "avance" kelimesinden gelmiştir. Sözlük anlamı "*alacağına sayılmak üzere önceden yapılan ödeme, öndelik*" olarak yer almaktadır.¹ Kâr ise farsça kökenli bir kelime olup, en basit ifade ile; konulan sermayenin karşılığı olarak özsermayede meydana gelen artışları ifade eder.

Doktrinde "kâr payı avansı" olarak nitelendirilen kavram; "avans kâr" veya "temettü avansı" olarak da kullanılmaktadır. İlk olarak Sermaye Piyasası Kurulu'na (SPKu) düzenlenen bir tebliğ* ile literatürümüze girmiştir. Tebliğ'de "temettü avansı" kavramı ile kullanılan tanımda "*ortaklara ara dönem kârı üzerinden dağıtılacak avans*" şeklinde nitelendirilmiştir.

6102 sayılı TTK ile birlikte sermaye piyasası mevzuatında yer alan bazı kavramlar TTK'na da girmiştir. Bu kavramlardan bir tanesi de şirketlerin hesap dönemi kapanmadan pay sahiplerinin iştirak payı nispetinde alacakları kâr payına mahsuben yapılan ve esas itibarıyla avans niteliğindeki bir ödeme olarak tanımlayabileceğimiz "kâr payı avansı" kavramıdır.

6362 sayılı Yeni Sermaye Piyasası Kanunu ile birlikte geçerliliğini koruyacak olan kavram, bu yeni Kanun'da da "kâr payı avansı" olarak nitelendirilmiş ve TTK düzenlemeleriyle uyum sağlanmıştır. Buna istinaden

¹ **Hukuk Sözlüğü**, T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk Terimleri Sözlüğü, <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/> (02.01.2013)

* 2499 Sayılı SPK Seri:IV No:27 Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Olan Halka Açık Anonim Ortaklıkların Temettü ve Temettü Avansı Dağıtımında Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliği

çalışmamızın bütününde, kavram çeşitliliği oluşmaması adına “kâr payı avansı” terimi kullanılmaya çalışılacaktır.

1.1.2. Kâr Payı Avansının Benzer Kavramlar İle Karşılaştırılması

Bu başlık altında, kâr payı avansı kavramı ile yakın anlam ifade edebilen “tez kâr” ve “ara kâr” kavramları ve uygulama nedenleri hakkında temel bilgiler verilmiştir. Detaya inmeden kâr payı avansı ile olan farklılıkları vurgulanmaya çalışılmıştır.

1.1.2.1. Tez Kâr Dağıtımı İle Karşılaştırılması

Eli çabuk veya atik kâr dağıtımı olarak da adlandırılan tez kâr dağıtımı (nimble dividend), Amerikan hukuk sisteminde az sayıda eyalette yeri olan bir kuraldır.

Amerikan hukukunda; eğer bir şirket değer kaybediyorsa, yasal olarak kâr payı ödemesi, kazançları artmaya başlayana kadar mümkün değildir. Ancak “nimble dividend” kuralına göre; yatırım yapılan bir şirket zararda dahi olsa mevcut kârları üzerinden kâr payı avansı verebilir.² Bu açıdan, şirketin geçmiş faaliyet dönemini zararla kapatması veya yedek akçelerinin bulunmaması, kâr payı ödemesine engel değildir.³

Tez kâr dağıtım kuralı, ancak şirket borçlarını ödeyemez duruma gelmesi veya iflası halinde geçerliliğini yitirir. Ödenen kâr payları için pay sahipleri sorumlu tutulamazlar ancak tamamını geri ödemek zorunda kalabilirler. Yönetim kurulu ödenen kâr payları için kişisel olarak sorumlu tutulur.⁴

² Abrams, Howard E. & Richard L. Doernberg, **Essentials Of United States Taxation**, Kluwer Low International, USA: 1999, s.584

³ Emanuel, Steven & Lazar Emanuel, **Emanuel Law Outlines: Corporations**, Aspen Publishers Online, USA: 2009, s.507

⁴ Adkins, Walter Dan. “What Is A Nimble Dividend”, *Chron Online Newspaper*. <http://smallbusiness.chron.com/nimble-dividend-35745.html> (02.01.2013)

Tez kâr dağıtımı ile kâr payı avansı dağıtımı, ortaklara ödenen kâr payı avanslarının geri çağırılması ve hukuki sorumluluk halleri açısından benzerlik gösterse de, kâr payı avansı dağıtabilmek için, dağıtılacak hesap dönemi ara mali tablolarında kâr edilmiş olması gereklidir.

1.1.2.2. Ara Kâr Dağıtımı İle Karşılaştırılması

Ara kâr dağıtımı iki anlamda veya iki tür için kullanılabilir. Bunlardan birincisi “kesin ödemeli kâr dağıtımı”dır. Bu türde, bir yıl önce ara dönemlerde hesap kapatılmakta veya ara dönem bilanço veya mali tabloları çıkarılmakta ve bu ara dönem mali tablolara göre kesin olarak kâr dağıtımı gerçekleştirilmektedir. Daha doğrusu bu türde, hesap dönemi bir yıldan daha kısa tutulmakta, fakat her dönem için kâr dağıtımında gerekli tüm işlemler (tablo ve hesaplar, genel kurul toplantısı ve dağıtım kararı alma) yerine getirilmektedir. Bu türün uygulaması fazla bulunmamaktadır.⁵

Ara kâr dağıtımının ikinci anlamı ise, hesap dönemi sona ermeden veya yetkili organ kâr dağıtımı kararı almadan, gerçekleşmesi muhtemel kârdan, her payın oranına göre mahsuben avans ödemesi yapılmasıdır. “Avans kâr payı” veya “kâr payı avansı” ya da “ara ödeme” şeklinde de ifadelendirilen bu tür, bir çok ülke tarafından düzenlenmiş olup, uygulamalarında sıkça görülmektedir.⁶

İki tür de, gerek yabancı ülkeler gerekse ülkemiz literatüründe çoğu kez yanlış, iç içe veya eş anlamlı kullanılmakta ve ifadelendirmeleri de yanıltıcı şekilde olmaktadır. Ara kâr dağıtımı ifadesinden ülkemizde genellikle, kâr payı avansı dağıtımının kastedildiğini belirtmeliyiz. İkisi arasındaki en önemli fark; kâr payı avansı ödemesinde iade etme riski söz konusu iken, kesin ara kâr dağıtımında olağan kâr dağıtımındaki iade yükümlülüğü dışında bunun uygulanmamasıdır.⁷

⁵ Zühtü Aytaç, **Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Kâr Dağıtımı**, Ankara: SPKu 15. Yıl Sempozyumu Yayın No:119, 1998, s.81.

⁶ Aytaç, s.81.

⁷ Aytaç, s.81.

1.2. KÂR PAYI AVANSI KAVRAMI İLE BAĞLANTILI DİĞER KAVRAMLAR

1.2.1. Kâr Kavramı ve Türleri

Bu başlık altında, kâr payı avansı kavramının diğer temel kavramlarla olan ilişkileri ve kâr payının hukuki nitelikleri, fazla ayrıntıya girmeden ana hatlarıyla ortaya konmaya çalışılacaktır.

Bu kapsamda, kâr payı avansı dağıtımı yapılırken kullanılan temel kavramların tanımlanması, kâr payı avansı dağıtımı konusunun açıklanabilmesi için büyük önem taşımaktadır. Bu bölümde her bir kavram sırayla tanımlanacak ve uygulamada karşılaşılabilecek farklı tanımlar nedeniyle ortaya çıkabilecek yanlış ifadelendirmelerin engellenmesine çalışılacaktır.

1.2.1.1. Kâr Kavramı

Belirttiğimiz üzere, kâr kavramı en basit ifade ile; konulan sermayenin karşılığı olarak özsermayede meydana gelen artışlarını ifade etmektedir. Farsça kökenli bir kelime olan kâr kavramı, alışveriş işlerinin sağladığı para kazancı, bir başka ifade ile de, toplam gelir ile toplam maliyet arasındaki pozitif fark olarak tanımlanmıştır.⁸

Kâr ve işletme sahipleri tarafından işletmeye yapılan yatırımlar ile işletmeden çekilen değerler, bir işletmenin özsermayesinde belirli bir dönemde meydana gelen tüm değişikliklerin nedenleridir. Aktif ve borçlarda meydana gelen değişikliklerin tümü kuşkusuz işletmenin özsermayesinde bir değişikliğe yol açmayabilir. Kârdan söz edebilmemiz için bilançodaki söz konusu aktif ve pasif kalemlerdeki değişikliklerin özsermaye üzerinde bir artış meydana getirmesi gerekir.⁹ Belirli bir faaliyet döneminde tüm faaliyetler sonucunda elde edilen kâr tutarı, işletmenin ilgili faaliyet dönemi

⁸ **Büyük Sözlük**, Türk Dil Kurumu Sözlüğü, <http://www.tdk.org.tr/> (03.01.2013)

⁹ Nalan Akdoğan ve Hamdi Aydın, **Muhasebe Teorileri**, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları, Yayın No:98, 1987, s.415.

sonundaki özsermayesinin, aynı faaliyet dönemi başındaki özsermayesi ile karşılaştırılmasıyla saptanabilir.¹⁰ Bu noktada yapılabilecek en genel tanım ile kâr; bir faaliyet dönemi içerisinde yapılan işlemler, diğer olaylar ve koşullardan işletme sahipliği ile ilgili olmayan kaynaklardan dolayı işletmenin özsermayesinde meydana gelen artışlardır.

Kâr kavramını, belli bir hesap dönemi sonunda elde edilen satış hasılatı ile bu hasılatla ilişkin maliyet ve giderler arasındaki olumlu fark olarak tanımlamak mümkün olduğu gibi, işletmenin ilgili hesap dönemi sonundaki öz sermayesinin aynı hesap dönemi başındaki öz sermayesi ile karşılaştırılması sonucu tespit edilen olumlu fark olarak da tanımlamak mümkündür. Her iki yoldan da aynı dönem kârı bulunur.¹¹

Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (GKGMİ) uyarınca, bir hesap döneminin kârını "(Net Satışlar + Diğer Gelirler) - (Satışların Maliyeti + Faaliyet Giderleri + Diğer Giderler) = KÂR" şeklinde ifade etmek mümkündür. Ticari kâr da denilen bu kârdan ödenmesi gereken vergi düşüldükten sonra bulunan kâra "dağıtımdan önceki kâr" denilmektedir. Bu eşitlikte yer alan her bir ögenin GKGMİ'ne uygun olarak saptanmış bulunması şarttır.¹²

Birbirinden farklı gibi görünse de her iki tanımdan ulaşılabilecek sonuç aynıdır. Bununla birlikte kârın tutar olarak farklı sonuçlar verdiği durumlar da söz konusudur. Bilhassa ticaret hukuku ile vergi hukuku ilkeleri arasındaki farklılıklar bu sonucun doğmasına neden olmaktadır.

1.2.1.2. Kâr Türleri

Aşağıda, farklı esaslar dikkate alınarak tanımlanan başlıca kâr türlerini ele alınacaktır. Bu kavramlar ışığında kâr kavramı hakkında daha detaylı bilgi edinmemiz mümkün olacaktır.

¹⁰ Cengiz Erdamar, **Anonim Ortaklıklarda Kârın Dağıtımı ve Vergilendirilmesi**, İstanbul: Eko – Bil Yayınları, 1982, s.9.

¹¹ Necdet Sağlam ve Salim Şengel, **Yeni Ticaret Kanununa Göre Şirketler Muhasebesi Uygulama Rehberi**, Ankara: Hipotez Yayınları, 2012, s.169.

¹² Erdamar, s.8.

1.2.1.2.1. Ticari Kâr

Ticari kâr, Tek Düzen Hesap Planı (TDHP) uygulamaları ve sermaye piyasası mevzuatı ile GKGMİ ve standartları uyarınca dönem sonunda ortaya çıkan kârdır. Uygulamada "dönem kârı" veya "muhasabe kârı" olarak da geçmektedir.

Ticari kâr, TTK hükümlerine göre hesaplanan kârdır. İşletmelerin gelir tablolarındaki dönem kârı ile eş anlamlıdır. Bu kâra, vergi öncesi kâr da denilmektedir. İşletmedeki tüm faaliyet döneminin sonucunu göstermesi bakımından önemlidir. Dağıtım konusu kâr, ticari kârdır.

Kâr dağıtabilmek için ilk koşul, dönem sonu ticari bilançosunda ticari kâr elde edilmesidir. Bu açıdan, ticari kâr elde edilip edilmediği ticari bilançoya göre belirlenecektir. Pay sahiplerine dağıtılacak kâr da, ticari bilanço sonucu ortaya çıkan ticari kâr esas alınarak hesaplanacaktır.

Ticari bilanço, TTK ve genel muhasebe ilke ve kuralları hükümlerine göre düzenlenen bilançodur. Pay sahiplerine dağıtılacak kâr da, TTK kurallarınca belirlenen kârdır. Bu nedenle, sermayenin bir unsuru olan kârı dağıtabilmek için ticari bilançonun esas alınması gerekir. Eğer ticari bilançoda ticari kâr yoksa, işletme kâr dağıtamayacaktır.

1.2.1.2.2. Mali Kâr

Kâr üzerinden devlet de pay almaktadır. Devletin kârdan pay alması vergilendirme şeklinde gerçekleşmektedir. Sermaye şirketleri vergi mükellefi olduklarından, kurumlar vergisi matrahlarını hesaplarken vergi kanunları hükümlerini dikkate almak zorundadırlar. Buna göre, vergi kanunlarının hükümleri dikkate alınarak hesaplanan kâra, mali kâr denir.¹³

Mali kâr ile ticari kâr eşit olmak zorunda değildir. Mali kâra ulaşabilmek için hareket noktası, ticari kârdır.¹⁴ Mali kâra ulaşabilmek için

¹³ Ümit Ataman, **Şirketler Muhasebesi**, 4. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2000, s.90.

¹⁴ Sağlam ve Şengel, s.170.

ticari kâr ilave edilecek ve indirilecek bazı değerler vardır. Mali bilançoya göre belirlenen mali kâr; kâr dağıtımına esas teşkil etmez, genelde vergi matrahını belirlemeye esastır.

Anlaşılabacağı üzere, mali kâr ve ticari kâr kavramları birbirinden farklı kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun temel nedeni de, farklı esaslar dikkate alınarak hesaplama yapılmasıdır. En önemli farklılık ise, ticari kârın tespitinde indirim konusu yapılabilen bazı giderler bulunmakta ancak bu giderler mali kârın hesaplanmasında vergi kanunlarının hükümlerine göre gider kabul edilmeyen indirim olarak nitelendirilmektedir.

Mali kâr ile ticari kâr arasındaki bir diğer farklılık ise gelir yönündendir. Ticari kârın içerisinde yer alan bazı kazanç ve iratlar, mali kârın tespitinde istisna olarak kabul edilip vergi matrahına dahil edilmez.

Ticari kâr ile mali kâr arasındaki farkları şu şekilde özetlemek mümkündür:¹⁵

➤ Ticari bilançoda iktisadi kıymetler, TTK'nda düzenlenen değerlendirme ölçülerine göre (Türkiye Muhasebe Standartları ya da şirketin türüne göre Sermaye Piyasası Kanunu'nda düzenlenen değerlendirme ölçüleri), mali bilançoda ise iktisadi kıymetler Vergi Usul Kanunu'nda (VUK) yer alan değerlendirme ölçülerine göre değerlendirilir.

➤ İşletmeden çekilen kıymetler ticari bilançoda dikkate alınmazken, mali bilançoda bunlar ayrıca dikkate alınır.

➤ Faaliyet giderleri kavramı, ticari bilanço düzenlenirken oldukça geniş kapsamlı olarak dikkate alınırken (şahsi vergi ve cezaları vb. giderler), mali bilanço düzenlenirken gider kabul edilen ve edilmeyen indirimler olarak sınırlandırılmışlardır. Dolayısıyla gider kabul edilmeyen indirim niteliğine haiz harcamalar mali bilançonun düzenlenmesinde işletmeden çekilen değerler olarak dikkate alınırlar.

¹⁵ Nazmi Karyağdı, **Tüm Yönleriyle Kâr Dağıtımı**, Ankara: Oluş Yayıncılık, 2008, s.67.

➤ Son olarak, yedek akçeler ticari bilanço açısından kazancı azaltan bir unsur olarak dikkate alınırken mali bilanço açısından bu mümkün değildir.

1.2.1.2.3. Net Dönem Kârı

Bir işletmenin belli bir dönem içinde yaptığı bütün faaliyetler ile olağan veya olağanüstü gelir ve giderleri elde etmesinden sonra oluşan vergi öncesi kârdan, ödenmesi gereken yasal vergilerin çıkarılmasından sonra kalan kâr olarak tanımlanır. Kısaca, işletmenin faaliyet dönemine ilişkin vergi sorası net kârını ifade eder.

6762 sayılı eski TTK'nda bu ifade "safi kâr" olarak belirtilmekteydi. Ayrıca, safi kârın ne olduğu tanımlanmamıştı. Bu durum, yeni TTK'nun 509. maddesinin gerekçesinde ifade edildiği gibi mevcut metindeki "safi kâr" terimi uygulamada ve öğretide açıklıktan yoksun bir kavram olarak nitelendirilerek eleştirilmiştir. Aynı gerekçede, net dönem kârından kastın, bilanço zararı düşüldükten sonra kalan kâr olduğu ifade edilmiş, bu kârın vergi öncesi mi yoksa vergi sonrası kâr mı olduğu hususunun bir şirketler hukuku sorunu olmadığı belirtilmiştir.*

Net Dönem Kârı, Türkiye Muhasebe Standartlarında (TMS) yer alan bir kavramdır. Bu ifadeden, Kanunda yer alan kavramlar ile TMS'na uyum sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

TTK'nun 507. maddesine göre net dönem kârı, ortaklara dağıtılabilecek kâra esas oluşturur. İşletmenin "690 Dönem Kâr veya Zararı Hesabı" ile "691 Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları" hesaplarının karşılıklı olarak kapatılması sonucu bulunan farktır. Net dönem

* TTK'nun 509. madde gerekçesinde: "... Safi" sözcüğü açık olmakla birlikte "kâr" kavramının bir sıfatla tanımlanması gerektiği haklı olarak ileri sürülmektedir. Hangi kâr? Dönem kârı mı yoksa bilânçoda geçen yıldan aktarılan kârı da içerebilecek olan bilânçodaki kâr mı? "Dönem kârı" bu tartışmaları ortadan kaldıracak açıklıktadır. "Net" kelimesi ise Kanunun başka maddelerinde kullanılan ve uluslararası literatürde geçerli olan terim ile de uyumu sağlamaktadır. ..." ve "...Kanundaki "net dönem kârı" ibaresiyle her şeyden önce bilânço zararı düşüldükten sonra kalan kâr kastedilmiştir. Anonim şirkette, bilânçoda geçmiş yıl zararları varken, yıllık kâr dağıtılamaz. Bu yasak, sermayenin korunması ilkesi gereğidir ve anonim şirketlere ilişkin evrensel bir kuraldır.

kârı, işletmenin kâr dağıtımına esas alacağı, geçmiş yıl zararlarının ve vergisel yükümlülüklerin dikkate alındığı tutarı ifade eder.

1.2.1.2.4. Dağıtılabilir Kâr

Dönem kârının hesaplanmasıyla, gerçek kârın saptanması ve dağıtılması amaçlanmaktadır. Dağıtım yönünden kârı, *“işletmenin potansiyeline dokunmadan, bir başka ifadeyle, işletmenin gelişmesini ve büyümesini sağlayacak fonları saklı tutmak koşuluyla pay sahiplerine dağıtılabilir aktif artış”* şeklinde tanımlamak mümkündür.¹⁶ Kısaca, bir faaliyet dönemi sonunda şirketin dağıtabileceği kârdır.¹⁷

İşletmenin kâr dağıtılması için ticari bilançosunda ticari kârının oluşması gerekir. Ticari kârdan, ödenecek vergi ve yasal yükümlülükler düşüldükten sonra, varsa geçmiş dönem zararları, I. tertip yasal yedek akçeler ve işletmede bırakılması zorunlu olan fonlar düşüldükten sonra dağıtılabilir kâra ulaşılır. İşletme, dağıtılabilir kârı isterse dağıtmayarak sermayeye ekleyip yeni yatırımlar oluşturmada ya da mevcut yatırımlarını geliştirmede kullanabilir. Bunun yanında bir de pay sahiplerine kâr payı olarak dağıtılabilir. Bu kararı alırken de pay sahiplerinin beklentilerini göz önünde bulundurur. Genel kurul dağıtım kararı vermedikçe, ortağın ortaklıktan kâr payı talebinde bulunması mümkün değildir.¹⁸

TTK’nun 507. maddesinde; her pay sahibinin, kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtılması kararlaştırılmış net dönem kârına, payı oranında katılma hakkına haiz olduğu belirtilmiştir.

İşletmelerin kâr dağıtım politikaları ile yatırım politikaları birbirini tamamlayan ve birbirini etkileyen unsurlardır. Bu nedenle, kâr dağıtım kararları işletmelerin geleceğini etkilemektedir.¹⁹ Her şirket, içinde bulunduğu ekonomik ve hukuki çevreye ve geleceğe ilişkin planlarına göre kâr dağıtım politikasını oluşturur. Buna göre işletmenin dönem içinde elde

¹⁶ Akdoğan ve Aydın, s.415.

¹⁷ Sağlam ve Şengel, s.171.

¹⁸ Aytaç, s.44.

¹⁹ Ümit Ataman, **Şirketler Muhasebesi**, İstanbul: Türkmen Yayınevi, 1995, s.93.

ettiği net kârın, ortaklar ve şirket yedek akçe ve fonları arasında dağılımı belirlenir. Kârın dağıtılmayıp, işletme bünyesinde bırakılan kısmı büyümenin finansmanında en önemli kaynaktır. Net kârın ne kadarının dağıtılabileceğini belirlemede etkili olan unsurların başlıcaları aşağıda olduğu gibidir:²⁰

- Kanun ve şirket ana sözleşmesi gereği olan yedek akçeler ve fonlar ayrılacaktır.
- Şirketin ilgili yıl finansman planı ve likidite durumu önemlidir.
- Borç ödeme gereği; elde edilen kârların borç ödemesinde kullanılması, firmanın varlığı ve geleceği açısından kâr dağıtımına göre daha öncelikli bir seçim olabilir.
- Yeni yatırım planları, yapılmakta olan yatırımların kısmen oto finansman yoluyla karşılanarak düşük kâr dağıtımına karar verilmesi söz konusu olabilir.
- Borçlanma maliyeti ve borç bulma imkanı verilen kararlarda etkili olur.
- İstikrarlı kâr dağıtımı, firma kârlarının istikrarsızlık gösterdiği durumlarda, her yıl belirli bir kâr tutarını dağıtma politikası seçilirse yüksek kâr elde edilen dönemlerdeki kâr fazlalarının bir kısmı olağanüstü yedek akçe olarak muhafaza edilir ve düşük kâr olan yıllarda dağıtım söz konusu yedeklerden yapılır.
- Sermaye piyasası imkanları ve şirketin büyüklüğü, sermaye piyasası kaynaklarına başvurma yönünden küçük firmalara oranla daha fazla fırsat yaratır. Bu nedenle büyük firmalar daha yüksek oranlarda kâr dağıtılabılır. Küçük firmalar ise doğabilecek finansman sorunlarına karşı alternatif parasal kaynaklar bulmakta zorlanabilecekleri için daha fazla kârı şirket bünyesinde bırakma gereği duyarlar.

²⁰ Akif Akarca ve Mehmet Şafak, "Kurumlarda Avans Kâr Payı Dağıtımı - Yeni Düzenlemeler", *Dünya Gazetesi*, 29 Mart 2012, <http://www.dunya.com/kurumlarda-avans-kar-payi-dagitimi-yeni-duzenlemeler-147863yy.htm> (10.01.2013)

Bunların yanında ortaklık yapısı ve dağıtılan kârlar üzerindeki vergi yükü de dağıtım kararlarında etkili olur.

1.2.2. Pay Kavramı ve Hukuksal Niteliği

Pay, esas sermayenin belirli sayıda birim değere bölünmüş olan bir parçasını ifade eder. Bu birim değere itibari değer denir.²¹ Nitekim esas sermaye, belirli sayıdaki itibari değerlere bölünmüş paylardan oluşmaktadır.²² Ters yönden ifade edersek, payların toplamı veya payların bölüm sayısı ile çarpılması, esas sermayeyi verir.²³

Bir diğer anlamında ise pay; ortağın, işletmedeki mevkiisi ve sahip olduğu hak ve sorumluluklarının ifadesidir ve bu hak ve borçların bütünüdür. Bu ölçüde ortağın ortaklıkla olan hukuki ilişkisi ortaya konmuş olur. Bu ilişki içerisinde karşılıklı hak ve borçlar yükleyen her pay, işletmeye karşı bölünemez niteliktedir (TTK md.477). Mevkiler, yahut paylar sabit; bunların sahipleri değişkendir. Pay edinen kimse, sabit olan mevkiye oturur. Pay devreden kimse, paydan ayrılır ve yerine başkası gelir. Payın bedelini ödemediği için "ıskat" edilen kimse gider, pay yerinde kalır. Sabit olan payın sayısı esas sermayenin artırılması veya azaltılması ile değişir.²⁴

Pay, başka bir işleme gerek kalmaksızın, şirketin kuruluşunda esas sözleşmesinin veya sermaye artırımında artırılan sermayenin ticaret siciline tescil edilmesiyle kendiliğinden oluşur.

Sermaye işletmelerinde ortağın şahsı değil, sahip olduğu pay önem kazanır. Anonim şirketlerde payı temsil eden kıymetli evrak niteliğindeki senetlere pay senetleri adı verilir. Pay senedinden söz edilebilmesi için de payları temsilen çıkarılan senetlerin mevcut olması gerekir. Pay senedi, nama veya hamiline yazılı olur (TTK md.484).

²¹ Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, 12. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010, s.403.

²² Fahiman Tekil, **Anonim Şirketler Hukuku**, İstanbul: Tekil Yayıncılık, 1993, s.274.

²³ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.403.

²⁴ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.403.

Payın, özellikle bir kıymetli evrakı teşkil eden hisse senedini ifade etmek üzere kullanıldığı ve zaman zaman da payı anlatmak üzere "hisse senedi" deyimine başvurulduğu görülmektedir. Oysa kastedilen, "hisse senedi" değil "pay"dır. Çünkü hisse senedi, payı doğurmayıp ancak belgelemektedir.²⁵

1.2.2.1. Pay Sahipliği Kavramı

Payın veya pay senetlerinin malikine pay sahibi denir. Pay sahipliği kavramı, kişilerin, şirketin sermayesine katılmasını ifade eder ve bu itibarla bir şirketin sermayesine katılan kişi pay sahibi olarak kabul edilmektedir. Pay sahipliği herhangi bir kişi tarafından şirketin kuruluşunda veya sermaye artırımında sermaye taahhüt edilerek kazanılabileceği gibi, bir şirkette pay sahibi olan kişiden, sahibi bulunduğu hisseleri satın almak yoluyla da kazanılabilmektedir.

Hem gerçek hem de tüzel kişiler pay sahibi olabilirler. Pay sahiplerinin tümünün gerçek veya tüzel kişi olmalarına da yasal bir engel yoktur.²⁶ Ayrıca, pay sahipliği bir hak olduğundan, devredilebilir, sınırlı aynı haklarla yükümlenebilir veya miras yoluyla intikal edebilir.

Pay sahipleri, kârın tespit ve dağıtımı ile ilgili genel kurul toplantılarına ve görüşmelerine katılma, dağıtılmasına karar verilen ve kendilerine isabet eden kâr payının ödenmesini isteme ve dağıtılabilmek kârın belirlenmesine ilişkin genel kurul kararlarının kanun, ana sözleşme ve objektif iyi niyet kurallarına aykırılığı gerekçesiyle iptal davası açma gibi haklara sahiptirler. Genel kurul kâr dağıtım dağıtmaması konusunda geniş yetkilerle donatılmış olmasına rağmen, genel kurulun bu yetkisinin de bazı sınırları bulunmaktadır. Genel kurul, her şeyden önce kanunun emredici hükümleri ile esas sözleşmenin kanunun emredici kurallarına aykırı olmayan

²⁵ Tekil, s.275.

²⁶ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.430.

hükümlerine ve her halükarda objektif iyiniyet kurallarına uygun karar vermek durumundadır.²⁷

1.2.2.2. Pay Sahibine Tanınan Haklar

Pay, sahibine çeşitli haklar sağlar. Bu hakların kaynağı “pay”dır.²⁸ Pay, pay sahibine para ile ölçülebilen mali haklar ve para ile ölçülemeyen haklar tanımaktadır.

Payın, sahibine sağladığı mali haklar; kâr payı alma hakkı, hazırlık devresi faizi alma hakkı, tasfiye payına iştirak hakkı, bedelsiz pay edinme hakkı ve yeni paylarda önalım (rüçhan) haklarıdır.

Payın, sahibine sağladığı kişisel haklar ise; genel kurula katılma hakkı, oy kullanma hakkı, temsil yetkisi, denetleme hakkı, iptal davası açma hakkı ve bilgi alma haklarıdır.

Ayrıca payın sahibine sağladığı haklar, kullanılış biçimi bakımından çoğunluk, azınlık, bireysel ve müktesep haklar olmak üzere ayrılabilir.

Çalışmamızın konusunu “kâr payı avansı” oluşturduğundan, payın sahibine sağladığı mali haklardan “kâr payı hakkı” üzerinde yoğunlaşılacaktır.

1.2.2.3. Kârdan Yararlanma Ölçüsü

Kârdan yararlanma ölçüsü, bir pay sahipliği hakkıdır. Tüm pay sahipliği haklarında olduğu gibi kârdan yararlanma ölçüsünde de sermayeye katılım oranı esas alınacaktır.

TTK’nun 507. maddesinde “her pay sahibi, kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtılması kararlaştırılmış net dönem kârına, payı oranında katılma hakkına haizdir” ifadesiyle, oransallık ilkesini

²⁷ Aytaç, s.44.

²⁸ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.447.

kâr payında da benimsemiştir.²⁹ Bu ilke, dağıtılacak kârın hesap tarzını düzenlememekte, genel bir ölçü belirlemektedir. Bu ölçü, emredicidir. Bu sebepten, kâr dağıtımında pay dışındaki başka ölçülerden hareket edilerek pay sahibine kâr dağıtılamaz.³⁰ Ayrıca, hükmün düzenleniş biçiminden de anlaşılmaktadır ki kâr payı hakkını doğrulayan hukuki neden "üyelik" veya "ortaklık" sıfatı olmayıp doğrudan doğruya pay üzerindeki mülkiyet, yani "pay sahipliği"dir.³¹

Esasen, kâr payı ödemek şirket için bir borç, talep etmek ise ortak için bir haktır. Bu açıdan TTK'nun 507. maddesi ile pay sahiplerinin dağıtılabilir ortaklık kârı üzerindeki hakkı yasal olarak hükme bağlanmıştır.³²

Kâr payının hesaplanmasında, kanun koyucu tarafından biraz daha ileri gidilerek, pay sahiplerinin yaptıkları ödemeler nispetinde kârdan pay alabilecekleri kural haline getirilmiştir. Esas sözleşmede aksine bir hüküm yoksa kazanç payları esas sermayeye mahsuben ortakların şirkete yaptığı ödemelerle mütenasiben hesap ve tespit olunur (TTK md.508/f.1). Ölçü, oransallık olmakla birlikte, hesaplama farklı bir düzenleme getirilmemişse ortakların ödemeleri dikkate alınarak yapılacaktır.³³ Buna göre; kâr payının dağıtımında yine pay esastır. Ancak, pay sahibi pay bedeline mahsuben ne tutarda ödemedede bulunmuşsa, kâr payı da bu tutara göre hesap edilir.³⁴

Kâr payı, pay sahibinin dağıtım yapıldığı tarihteki payına göre ödenir. Yoksa pay sahibinin, kârın tahakkuk ettiği tarihteki payı dikkate alınmaz.³⁵

²⁹ Aytaç, s.47.

³⁰ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.476.

³¹ Tekil, s.280.

³² Aytaç, s.39.

³³ Aytaç, s.47.

³⁴ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.476.

³⁵ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.476-477.

1.2.3. Kâr Payı Kavramı

Kâr payı kavramı, pay sahipleri ve kâra katılmaya yetkili kişilere, genel kurulca dağıtılmasına karar verilen kârdan, bunların her birisine düşen payı ifade eder. Kâr payı ödemek ortaklık için borç iken, kâr payını talep etmek ortak için bir haktır.

Sermaye piyasasında yer alsın veya almasın bir şirket ortağının en önemli mali veya mal varlıksal hakkı kâr payı hakkıdır.³⁶ Literatürde dividant ve temettü olarak da adlandırılan kâr payı, genel kurul tarafından ortaklara dağıtılmasına karar verilen kârdan her bir pay sahibine ödenecek tutardır.

Kâr payı alma hakkı, müktesep bir haktır ve kısıtlansa bile özüne dokunulması mümkün değildir.

Kâr dağıtımında ortaklık ve pay sahipleri arasındaki dengenin gözetilmesi ve pay sahibinin şirketten en önemli beklentisinin kâr payı alacağı olduğu gözetilmelidir. Bu husus dikkate alınarak, gerek TTK gerekse SPK'nda kâr payının tespit ve dağıtımına özel önem ve geniş yer verilmiştir. Bu hükümlerin ortak amacı, pay sahibinin şirkete getirdiği sermaye karşılığında makul bir kâr sağlanmasıdır.³⁷

TTK'nun 507. maddesinde; her pay sahibinin, kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtılması kararlaştırılmış net dönem kârına, payı oranında katılma hakkını haiz olduğu ve şirketin sona ermesi hâlinde de her pay sahibinin, esas sözleşmede başka bir hüküm bulunmadığı takdirde, tasfiye sonucunda kalan tutara payı oranında katılacağı vurgulanmıştır. Ayrıca, ilgili maddenin ikinci fıkrasında, esas sözleşmede payların bazı türlerine tanınan imtiyaz haklarıyla özel menfaatler, üçüncü fıkrası ile de SPK ve ilgili mevzuat hükümlerinin saklı kalacağı belirtilmiştir.

³⁶ Aytaç, s.35.

³⁷ Bünyamin Öztürk, **Sermaye Şirketlerinde Kurumlar Vergisi ve Kâr Dağıtımı**, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2007, s.163.

Pay sahiplerinin bir ortaklığa katılmalarının nedenini oluşturan ve yasaca müstesna hak olarak tanımlanan kâr payları, hesaplarla ortaya çıkar ve ancak bu yolla sağlıklı ve güvenilir bir şekilde saptanır.³⁸ Nitekim yıllık kârın, yıllık bilançoya göre hesap ve tespit olunacağı TTK'nda açıkça belirtilmiştir (TTK md.508/f.2). Yıllık bilanço, işletmenin bir yıllık faaliyetinin sonucunu saptamak için çıkarılır. Sonuç olumlu ise kâr, olumsuz ise zarar ortaya çıkar.³⁹

TTK'nun 509. maddesinde; sermaye için faiz ödenemeyeceği ve kâr payının ancak net dönem kârından ve serbest yedek akçelerden dağıtılabileceği vurgulanmıştır. Ayrıca, kanuni ve esas sözleşmede öngörülen isteğe bağlı yedek akçeler ayrılmadıkça pay sahiplerine dağıtılabilecek kâr payı belirlenemeyecektir (TTK md.523). Bu ifadeden, pay sahiplerinin birinci kâr payı alma hakkının yedek akçeler, karşılık ve fonlara nazaran hiçbir önceliğinin olmadığı görülmektedir.⁴⁰

SPK'nda kâr payı için "temettü" terimi kullanılmış ve temettünün, ortaklık tarafından fiilen tahakkuk ettirilen kârdan, bu kârın dağıtılması sırasında her ortağın kendi payı oranında ayrılan kazanç payı olduğu şeklinde bir tanım yapılmıştır (SPK md.15).

SPK'nun Seri:IV, No:27 Sayılı Tebliği 3. maddesinde; hem kâr payı hem de temettü kavramlarının tanımları yapılmıştır. Söz konusu tebliğ'de "kâr payı"; ortaklara ve kâra katılan diğer kimselere dağıtılacak kârdan, bunların her birine düşen payı olarak tanımlanmış, "temettü" ise ortaklara dağıtılacak kâr payını ifade ettiği belirtilmiştir.

1.2.3.1. Birinci Temettü

Uygulamada "birinci temettü" diye isimlendirilen ve dönem sonu ticari kârın bölünmesini etkileyen kâr payı ayrılmasının en önemli özelliği, işletme ortaklarının dönem sonu ticari kârından aldıkları ilk pay olmasıdır.

³⁸ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.692.

³⁹ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.697.

⁴⁰ Aytaç, s.45.

Birinci temettü, ortaklık pay sahiplerinin ortaklık sermayesine mahsuben işletmeye yaptıkları ödemelere orantılı olarak ödenir ve ortaklıktan alacakları yıllık faiz niteliğini taşımaktadır. Ortakların kendi rızaları olmadıkça genel kurulun üzerinde tasarrufta bulunamayacağı bir kâr payı niteliğini kazanmıştır.

Dönem karından; vergiler, birinci tertip yasal yedek akçe ve işletmede bırakılması zorunlu fonlar indirildikten sonra ortaklara dağıtılabılır kâr tutarı bulunur. Ortaklara dağıtılacak birinci temettü, TTK'na göre pay sahiplerince ödenmiş sermayenin yüzde beşi oranında ödenir (TTK md.519/f.2-c).

Birinci temettünün hesaplanmasında ilgili dönem net kârının mı yoksa ödenmiş sermayenin mi dikkate alınacağı hususu yeni TTK'nun 507 ve 508. maddeleri* dikkate alındığında netleşmektedir. Buna göre; kâr payı dağıtımında esas olan, pay sahibinin sahip olduğu paydır. Ancak bu noktada, ödenmiş olunan sermaye oranı kadarlık bir tutar dağıtımına konu edilebilecektir. Aksinin kabulü, ortaklığa karşı taahhüdünün tamamını yerine getiren ile bir kısmını yerine getirenin eşit tutarda kâr payından yararlanması anlamına gelir. Bu nedenle de birinci temettü, ödenmiş sermayenin yüzde beşi olarak hesaplanır.

Halka açık olmayan anonim ortaklıklarda, ticari kârdan gerekli ayrımlar yapıldıktan sonra, ortaklara ayrılması gereken yüzde beş veya esas sözleşmede öngörülen daha yüksek orandaki ilk kâr payına "birinci temettü" denir. Halka açık anonim ortaklıklarda ise, ticari kârdan gerekli ayrımlar yapıldıktan sonra, ortaklara dağıtılması gereken, 6362 sayılı Yeni SPK 19. maddesi uyarınca şirket genel kurulunca belirlenen orandaki veya esas sözleşmede bundan daha yüksek oranda öngörülen ilk kâr payına "birinci temettü" denmektedir.

* 6102 Sayılı TTK'nun 507. maddesi birinci fıkrasında "Her pay sahibi, kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtılması kararlaştırılmış net dönem kârına, payı oranında katılma hakkını haizdir...",

6102 Sayılı TTK'nun 508. maddesi birinci fıkrasında ise "Esas sözleşmede aksine bir hüküm yoksa kâr ve tasfiye payı, pay sahibinin sermaye payı için şirkete yaptığı ödemelerle orantılı olarak hesap edilir" ifadelerine yer verilmiştir.

Özellikle halka açık olmayan anonim ortaklıklardaki kâr payına ilişkin düzenlemelerin, pay sahibini korumada yetersiz kalması sebebiyle SPK 15. maddesi birinci fıkrası* ile esas sözleşmede birinci temettü oranının gösterilmesine ilişkin düzenleme kabul edilmişti.⁴¹ Daha sonra 6362 sayılı Yeni SPK ile bu usul ve esaslar şirketlerin genel kurullarına bırakılarak esneklik sağlanmıştır.**

2499 sayılı Eski SPK uygulamasına göre; net dağıtılabilir dönem kârı üzerinden SPKu'nca belirlenen oran ve tutarda birinci temettü olarak ayrılması;

*Birinci Temettü= (Net Dönem Kârı - Geçmiş Yıl Zararları - I. Tertip Kanuni Yedek Akçeler) * SPKu'nca Belirlenen Kâr Dağıtım Oranı*

formülüne göre hesaplanmaktaydı.

1.2.3.2. İkinci Temettü

İşletme genel kurulu ya da ortaklar kurulu kararına göre dağıtılması öngörülen kâr payıdır. Pay sahiplerince, I. tertip kanuni yedek akçe ayrıldıktan ve yüzde 5 birinci temettü alındıktan sonra, kâra katılan diğer kimselerle birlikte elde ettikleri kar pâyına ikinci temettü denir.

Dağıtılacak ikinci temettü tutarının tespiti, genel kurulun yetkisi dahilindedir. Dolayısıyla kanun, ana sözleşme ve genel kurul karar ve hükümleri uyarınca gereken ayrımlar yapıldıktan sonra, kalan tutar üzerinden tasarruf hakkına sahiptir.

Özetle; birinci temettü, dağıtılması zorunlu temel kâr payını göstermekte, ikinci temettü ise dağıtılması kanun ve statü hükümlerine ve işletme genel kurul takdirine bırakılmıştır. Birinci temettü sadece pay

* SPK 15. maddesi birinci fıkrası şöyledir: "Halka açık anonim ortaklıkların esas sözleşmelerinde birinci temettü oranının gösterilmesi zorunludur."

⁴¹ Aytaç, s.43.

** 6362 sayılı Yeni SPK 19. maddesi birinci fıkrasına göre; halka açık ortaklıklar, kârlarını genel kurulları tarafından belirlenecek kâr dağıtım politikaları çerçevesinde ve ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak dağıtırlar. SPKu, halka açık ortaklıkların kâr dağıtım politikalarına ilişkin olarak, benzer nitelikteki ortaklıklar bazında farklı esaslar belirleyebilir.

sahiplerine tanınmış bir hak iken, ikinci temettü payından ise başta pay sahipleri, kurucular, yöneticiler ile ortaklıkta çalışan personel ve işçiler ile kâra katılan diğer kişiler de yararlanabilmektedir.

1.2.3.3. Kâr Payı ve Kâr Payı Avansı Arasındaki Farklar

Kâr payı; genel kurulca, net dönem kârı veya serbest yedek akçeler üzerinden pay sahiplerine ve kâra katılan diğer kimselere dağıtılmasına karar verilen tutardır. Kâr payı avansı ise, kâr payından mahsup edilmek üzere ara dönem finansal tablolara göre oluşan kârlar üzerinden hesaplanan tutardır.

Bu tanımlar dikkate alındığında, kâr payı ile kâr payı avansı arasındaki farklar şu şekilde ifade edilebilir:⁴²

- Kâr payı, dönem sonunda oluşan net dönem kârından veya serbest yedek akçelerden dağıtılır; kâr payı avansı ise ara dönem finansal tablolarına göre oluşan kârlardan dağıtılır.
- Kâr payı avansı, kâr payından mahsup edilir; kâr payı için mahsup söz konusu değildir.
- Kâr payı avansı sadece pay sahiplerine dağıtılır; kâr payı ise pay sahipleri yanında yönetim kurulu üyelerine ve kâra katılan diğer kimselere de dağıtılabilir.

1.2.3.4. Kâr Payı Kavramının Benzer Kavramlar İle Karşılaştırılması

Bu başlık altında kâr payı ve kâr payı ile yakın anlamda yorumlanabilecek kavramlar TTK hükümleri çerçevesinde karşılaştırılacaktır.

⁴² Soner Altaş, **Türk Tüicaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler**, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013, s.559.

1.2.3.4.1. Kâr Payı – Faiz

Bir işletmenin kâr dağıtılması için, öncelikle kâr etmesi gerekir. Yani, ticari bilançosunu kârla kapatması gerekir. Zarar edilmesi halinde ise herhangi bir kâr dağıtımı söz konusu olamayacaktır.

Faiz ise, her halde elde edilebilir sürekli bir gelirdir. Faiz, belli bir tutardır ve herhangi bir risk söz konusu değildir. Faizin elde edilmesi ancak şirketin iflâsı hâlinde mümkün değildir.

1.2.3.4.2. Kâr Payı - Hazırlık Devresi Faizi

TTK'nun 519. maddesine göre; esas sermaye için faiz ödenemez. Bu yasağın konulmasının sebebi esas sermayenin korunması ilkesidir. Dolayısıyla, pay sahiplerine faiz ödenmesini öngören esas sözleşme hükmü ve genel kurul kararı geçersiz kalır.⁴³ Bu açıdan, ortaklarının işletmeye koyduğu sermayesi ile sınırlı sorumlu oldukları bir işletmede, sermayenin faiz şeklinde ortaklara geri dönmesi aykırılık oluşturacaktır.

Katılma paylarına faiz ödenemeyeceği yasağının istisnası, hazırlık dönemi faizidir. TTK'nun 510. maddesindeki istisna çerçevesinde; anonim şirketlerin kuruluşunda ve sermaye artırımında, pay sahiplerine TMS'na uygun olmak koşuluyla, katıldıkları sermaye payı için, girişilen teşebbüsün verimli bir şekilde çalışabileceği süreye kadar faiz verilebilme imkanı tanınmıştır.

Hazırlık devresi faizi, işletme tam olarak aktiviteye geçinceye kadar kâr payı için gerekli olabilecek uzun bekleme devresinin küçük pay sahiplerine zarar vermemesi maksadı ile düşünülmüş ve düzenlenmiştir.⁴⁴ Hüküm dikkatle incelendiğinde, yapılan ödemelerin gerçek anlamda faiz olmadığı görülür. Çünkü, pay sahibinin katılma payı, pay sahibi tarafından yapılmış bir yatırımdır. Ortaklığa verilmiş bir ödünç değildir.

⁴³ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.488.

⁴⁴ Tekil, s.280.

Bazı ortaklıklarda hazırlık dönemi uzun süreceği ve bu dönemde kâr payı alma olanağına haiz olmayan özellikle küçük tasarruf sahiplerinin böyle bir ortaklığa katılmayı hiç düşünmeyecekleri göz önünde tutularak, ortaklığa, onlara cazip kılabilmek için hazırlık dönemi faizi kanunca tanınmıştır. Bu, faizden çok kanunen tanınmış bir alacak hakkıdır.⁴⁵

1.2.3.4.3. Kâr Payı - Tasfiye Payı

Pay sahipleri, sermaye olarak şirkete verdiklerini geri isteyemezler; bu kuralın istisnasını pay sahiplerine tanınan tasfiye payını alma hakkı oluşturmaktadır. İşletmenin sona ermesi halinde her bir pay sahibi, tasfiye sonucunda kalan tutarı payı oranında alma hakkını elde eder (TTK md.507/f.1).

Tasfiye payı, pay sahibinin, işletmenin malvarlığı üzerinde ekonomik mülkiyete sahip bulunmasından kaynaklanır.⁴⁶ Yani, hissedarların işletmeye koyduğu veya koyduğu kabul edilen sermaye unsurlarıdır. Tasfiye kârı, tasfiye dönemi sonundaki servet değeri ile tasfiye dönemi başındaki servet değeri arasındaki olumlu farktır. Tasfiye payı da kâr payı hakkı gibi pay sahibinin sahip olduğu pay senedinin kendisine sağladığı mali haklardandır. Dolayısıyla, pay sahipleri için parasal bir değer ifade eder.

Kâr payı, bilânçoda kâr gözükmesi ile genel kurulun kâr dağıtma kararı ile düzenli olarak ödenen bir tutardır. Buna karşın tasfiye payı ise, ancak bir defa ve ortaklığın iflası durumunda pay sahiplerine ödenmektedir.

Tasfiye payı hakkı, ortaklığın devamı süresince ortaklığa karşı ileri sürülemez.⁴⁷ Çünkü bu hak, şirket malvarlığı üzerindeki mülkiyet hakkından kaynaklanır ve ortaklığın sona erdirilmesi amaçtır. Pasifler çıkarıldıktan sonra, varsa elde kalan mali varlık pay sahipleri arasında paylaştırılır. Kâr payı dağıtımında ise şirketin devamlılığı esas alınır ve dağıtılacak kâr payı buna göre belirlenir.

⁴⁵ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.489.

⁴⁶ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.481.

⁴⁷ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.481.

1.2.3.5. Kâr Payı Hakkının Özellikleri

Bu konu başlığı altında, kâr payının mali (malvarlıksal), müktesep ve şarta bağlı hak olma nitelikleri kısaca irdelenecektir.

1.2.3.5.1. Mali (Malvarlıksal) Hak Niteliği

Mali (malvarlıksal) haklar, payın sahibine sağladığı konusu para ile ölçülebilen bir değere sahip olan hakları ifade eder. Kâr payı da pay sahibinin en önemli mali hakkıdır.

Kâr payı hakkı, pay üzerindeki mülkiyetin getirdiği en önemli haktır.⁴⁸ Pay sahibi, sermayedar olarak şirket malvarlığı üzerinde koyduğu sermaye ile sınırlı bir mülkiyete sahiptir. Bu ölçüde, pay sahibinin sermaye paylarının, mali hakların en önemli özelliği olduğunu söylemek mümkündür.

1.2.3.5.2. Müktesep Hak Niteliği

Müktesep hak, sözlük anlamında “kazanılmış hak” olarak tanımlanmıştır.⁴⁹

Pay sahibinin kâr payı hakkı da, müktesep haklar arasındadır. Müktesep hakkın en belirgin özelliği, hak sahibinin rızası olmadan hak üzerinde tasarrufta bulunulamamasıdır. Yönetim organları, sahibinin rızası olmadıkça bu hakları değiştiren ve etkileyen kararlar alamazlar.⁵⁰

Müktesep haklar, üyelik sıfatına mutlak şekilde bağlı haklardır. O kadar ki üyeliğin kazanılması, müktesep hakların da kazanılması sonucunu kendiliğinden doğurur.⁵¹ Bu haklar, genel kurul başta olmak üzere bütün yönetim organlarının kararları karşısında mutlak bir güce sahiptir. Mutlak müktesep haklara bir diğer açıdan bakıldığında, pay sahibine tanınmış veto

⁴⁸ Tekil, s.280.

⁴⁹ **Hukuk Sözlüğü**, (10.01.2013)

⁵⁰ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.448.

⁵¹ Tekil, s.296.

hakları olarak da ifade edilebilir. Şu anlamda ki, tek bir paysahibi bile müktesep hakkı değiştiren kararın alınmasına engel olabilir.⁵²

TTK'nun 452. maddesinde, pay sahiplerinin müktesep ve vazgeçilmez haklarının saklı olduğu vurgulanmıştır. Maddeye göre; genel kurulun, esas sözleşmede aksine hüküm bulunmadığı takdirde kanunda öngörülen şartlara uyarak esas sözleşmenin bütün hükümlerini değiştirebileceği; ancak, pay sahiplerinin müktesep ve vazgeçilmez haklarını ihlal edecek şekilde esas sözleşme değişikliği yapamayacağı belirtilmiştir. Yine hükümde, müktesep hakların bir yönden bir türünü oluşturan başka bir yönden de mezkur haklardan tamamen farklı özellikleri olan vazgeçilmez haklara da kavram olarak yer verilmiştir.

4487 sayılı Kanun'la değişik SPK 15. maddesi birinci fıkrası ile halka açık anonim ortaklıkların (HAAO), esas sözleşmelerinde birinci kâr payı oranının gösterilmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir. Düzenlemenin amacı, birinci kâr payının esas sözleşmede gösterilmesini sağlamak suretiyle, kâr payı hakkının müktesepliğini güçlendirmektir. Bunun yanında, SPK 15. madde düzenlemesi ile paysahiplerine tatmin edici kâr payı dağıtılması amaçlanmış, bu sebeple yeterli bir birinci temettü oranı güvence altına alınmak istenmiştir.⁵³ Tekinalp'e göre, oranın belirlenmesi ortaklığa bırakılacak olursa çoğunluğa sahip bulunanlar kendi menfaatleri ve politikalarına yardımcı olabilecek tutarları karara bağlayabilecekleri düşünülmektedir.⁵⁴

Bir görüşe göre, kâr payı hakkı mutlak müktesep haklar arasında sayılmış olmakla beraber, mutlak müktesep hak niteliğinde değildir.⁵⁵ Kâr payı hakkı, kârın tamamının dağıtılmaması ve gerekli ayrımların yapılması zorunluluğu gibi sebeplerle bazen tutarının azaltılması bazen de hiç dağıtılmaması sonucunu doğuran sınırlamalara tabi olduğu için nispi veya

⁵² Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.448-449.

⁵³ Ünal Tekinalp, **Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları**, İstanbul: Ekonomik ve Sosyal Yayınlar Yayın No:4, 1982, s.71-72.

⁵⁴ Tekinalp, s.75.

⁵⁵ Aytaç, s.15.

güçsüz müktesep hak olarak nitelendirilmelidir. Yani, kâr payı hakkı sınırlandırılabilir ama özüne dokunacak şekilde sınırlandırmalara tabi tutulamaz ya da tamamen ortadan kaldırılamaz.⁵⁶

1.2.3.5.3. Şarta Bağlı Alacak Niteliği

Doktrinde kâr payı, şarta bağlı bir alacak hakkı olarak nitelendirilmektedir. Kâr payı hakkının alacak hakkına dönüşebilmesi için genel kurulun kâr dağıtım kararı alması şarttır. Bu nedenle kâr payında şarta bağlı alacak niteliği söz konusudur.

Genel kurul dağıtım kararı vermedikçe, ortağın ortaklıktan kâr payı alacağı talebinde bulunması mümkün değildir. Bu nedenle, kâr dağıtımına ilişkin genel kurul kararı yenilik doğurucu bir hak niteliğindedir.⁵⁷ O bakımdan alınacak karar, hak sahipleri yararına bir “alacak” niteliğine dönüşür.⁵⁸

Kâr payı hakkı, genel kurul tarafından yalnızca bilançonun onaylanması değil, ayrıca kâr dağıtım kararının alınmasını da ön şart olarak gerektirir.⁵⁹ Bilanço onaylanmadan kâr dağıtım kararı alınamaz. Ancak kâr payı almak için bu onay da yeterli değildir. Bilanço kabulünden sonra genel kurul, kâr dağıtım hususunda karar verecektir. Kâr dağıtım kararı verildikten sonra, kâr payı hakkı ortaklığa karşı ileri sürülebilecek bir alacak hakkına dönüşecektir.

Genel kurulda kâr payının dağıtılmaması yönünde bir karar alınması halinde, öncesinde avans olarak ödenen kâr payları var ise ödenen bu kâr paylarının geri istenmesi mümkündür. Bu hususun ayrıntılarına ileriki konu başlıkları altında detaylıca değinilecektir.

⁵⁶ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.449.

⁵⁷ Aytaç, s.44.

⁵⁸ Tekil, s.283.

⁵⁹ Tekil, s.189.

1.2.4. Ödenmiş ve Çıkarılmış Sermaye

Ödenmiş sermaye, esas sermaye sistemine tabi ortaklıklarda, ortaklarca taahhüt edilen sermayenin nakden ödenmiş kısmıdır. Çıkarılmış sermaye ise kayıtlı sermaye sistemine tabi ortaklıkların, satışı yapılmış hisse senetlerini temsil eden sermayeleridir.⁶⁰

Ödenmiş veya çıkarılmış sermayeden kasıt, ortakların işletme sermayesine vermeyi taahhüt ettikleri tutarların fiili olarak ödenmiş kısım kastedilmektedir.

Kayıtlı sermaye sisteminde, "çıkarılmış sermaye" terimi türetildiği halde, uygulamada yerine "ödenmiş sermaye" veya "sermaye" terimleri kullanılabilir. Aynı şekilde, esas sermaye sisteminde de "sermaye" terimi yerine "ödenmiş sermaye" terimi kullanılabilir. Esasında iki terim de aynı şeyi ifade etmektedir.

Pay sahiplerine ödenecek kâr payının matrahında, birinci temettü ve yedek akçelerin hesaplanmasında ödenmiş sermayenin önemli etkisi bulunmaktadır.

1.2.5. İmtiyazlı Pay Sahipleri

Pay sahiplerine tanınmış haklar, bazen esas sermayeye katılımla oranlı olmayabilir.⁶¹ TTK'nun 421. maddesinde, imtiyazlı pay oluşturulması ile ilgili kararın, sermayenin en az yüzde 75'inin olumlu oyları ile alınabileceği hükmü bulunmaktadır.

Ortaklık esas sözleşmesinde hüküm bulunmadığı sürece tüm pay sahiplerinin oybirliği ile dahi sadece genel kurul kararı ile imtiyazlı pay oluşturulamaz.⁶²

⁶⁰ **Borsa Sözlük**, Borsa İstanbul, <http://borsaistanbul.com/kurumsal/imkb-sozluqu/a-f/c2> (07.04.2013)

⁶¹ Tekil, s.299.

⁶² Aytaç, s.47.

İmtiyazlı paylar, TTK'nda 478. maddede düzenlenmiş olup, birinci fıkrasında "ilk esas sözleşme ile veya esas sözleşme değiştirilerek bazı paylara imtiyaz tanınabilir" denilmiştir. Bu açıdan imtiyazlı haklar, gerçekte esas sermayeye katılımı oransallık esasını bozan haklardır.⁶³ Bu fıkra, dört temel ilkeyi içerir:⁶⁴

- Anonim şirketler imtiyazlı paylar ihraç edebilir.
- Anılan paylar ilk esas sözleşmede öngörülebilir, esas sözleşme değiştirilerek de çıkarılabilir veya mevcut paylara imtiyaz tanınabilir.
- İmtiyaz sadece esas sözleşmeyle tanınabilir.
- İmtiyaz kişiye değil, paya tanınabilir.

Bu açıdan, kurala göre; imtiyazın "pay"a bağlanması, yani üstünlüğün paya tanınmış olması icap eder. Paya değil de "kişi"ye veya "sıfat"a veya "makam"a bağlanan haklar, üstünlükler ve imkânlar, TTK'na göre imtiyaz değildir.⁶⁵

Kanunun 478. maddesi ikinci fıkrasında, imtiyazın; kâr payı, tasfiye payı, rüçhan ve oy hakkı gibi haklarda, paya tanınan üstün bir hak veya Kanun'da öngörülmemiş yeni bir pay sahipliği hakkı olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu şekilde, imtiyazlı payların diğer paylara nazaran üstün bir hak olduğu açıktır.

Kanun'un 479. maddesine göre; oyda imtiyaz sınırlandırılarak, esas sözleşme değişikliklerinde, ibra ve sorumluluk davası açılmasında oyda imtiyazların kullanılamayacağı ve her payın bu kararları alırken ancak bir oy hakkı olduğu hükmünü getirmiştir. Bunun yanında, yeni Kanunla her paya en fazla on beş oy hakkı verileceği kuralı öngörülmüştür.

Kâr dağıtımında imtiyazı; kârda öncelik, kârdan daha fazla pay alma, kâra tekrar katılma gibi ayrıcalıklar olarak tanımlayabiliriz. Kârdan öncelikle

⁶³ Tekil, s.299.

⁶⁴ Altaş, s.283.

⁶⁵ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.420.

yararlanmak şeklindeki imtiyazlı paylar, ortaklık kârına öncelikle katılırlar; bu imtiyazlı paylar tamamen tatmin edildikten sonra varsa geriye kalan kâr diğer pay sahiplerine payları oranında paylaştırılır. Bu imtiyaz, ortaklığın tatmin edici ölçüde kâr sağlayamadığı durumlarda önem kazanmaktadır.

Kârdan daha fazla pay alma şeklinde imtiyazda ise imtiyaz sahipleri, diğer paylara nispetle kârdan daha fazla oranda yararlanabilme hakkına sahiptirler.

Pay sahiplerine tanınabilecek imtiyazlardan bir diğeri ise, kâra yeniden katılma hakkıdır. Bu imtiyazda pay sahipleri, imtiyazları oranında kârdan yararlandıktan sonra kalan kâra diğer pay sahipleri ile birlikte tekrar katılırlar.

Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ'in 8. maddesinde kâr payı avansı ödemeleri ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu maddeye göre kâr payı avansının, kârdan imtiyazlı paylara imtiyaz dikkate alınmadan ödeneceği belirtilmiştir.

SPK Seri:IV No:27 Tebliği 11. maddesinde ise, imtiyazlı pay sahiplerine kâr payı avansı dağıtılamayacağı hükmolunmuştur.

1.2.6. İntifa Senedi Sahipleri

İntifa, kelime anlamı itibariyle, "faydalanma, yararlanma" olarak tanımlanmaktadır.⁶⁶ İntifa senedi, sahibine ortaklık hakkı bahşetmeyen, sadece malvarlıksal haklar sağlayan, kıymetli evrak niteliğindeki belgelerdir.⁶⁷ En geniş anlamı ile intifa senetleri, genel kurulun esas sözleşme gereğince veya esas sözleşmeyi değiştirerek pay sahibi olan veya olmayan kişilere tanıdığı, kanunen belirli bazı avantajları kapsayan, fakat esas sermayenin herhangi bir payını temsil etmeyen kıymetli evrak niteliğindeki senetlerdir.⁶⁸

⁶⁶ Hukuk Sözlüğü, (16.01.2013)

⁶⁷ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.612.

⁶⁸ Tekil, s.321.

İntifa senetleri; kurucu intifa senetleri, adi intifa senetleri ve katılma intifa senetleri olarak üç gruba ayrılabilir. Bu grup içerisinde katılma intifa senetleri; nakit karşılığı satılmak üzere, ortaklıklarca çıkarılan ve sahiplerine ortaklık hakları vermeyip; kâr payı, tasfiye payı ve yeni payları edinmede rüçhan hakları sağlayan intifa senetleridir.

İntifa senetleri, kurucular için çıkarılanlar da dâhil olmak üzere emre ve hamiline yazılı olabilir.

Katılma intifa senetleri, misli eşya niteliğine sahip olacak şekilde ihraç edildiği takdirde, dönemsel ürün sağladığı, uzun vadeli olduğu ve devamlı yatırımlara hizmet ettiği için menkul kıymet grubuna da girer.⁶⁹

TTK 502. maddesinde; genel kurulun, esas sözleşme uyarınca veya esas sözleşmeyi değiştirerek, bedeli kanuna uygun olarak yok edilen payların sahipleri, alacaklılar veya bunlara benzer bir sebeple şirketle ilgili olanlar lehine intifa senetleri çıkarılmasına karar verilebileceği hüküm altına alınmıştır. Görülmektedir ki kanunun maksadı, intifa senetlerini çıkarma yetkisinin kötüye kullanılmasına asla razı olmamaktadır.⁷⁰

İntifa senetleri ortaklıklarca tek taraflı olarak kaldırılamaz veya kısıtlanamaz. Söze konu yararlanma haklarının sahipleri, ne bir payın sahibidirler ne de paya maik olmadan pay sahibi durumundadırlar. İntifa senedinin içerdiği haklar, esas sözleşme ile tanınmış bulunmalarına ve onun hükümlerine bağlı olmalarına rağmen, bunların sahipleri ile ortaklık arasında ortaksal bir ilişki yoktur. İntifa senedi sahipleri tamamıyla ortaklığın dışında, ortaklığa göre üçüncü kişi durumundadırlar. Bu sebeple ortaklık, intifa senetlerini, bu senetlerin sahiplerinin onayı olmadan esas sözleşmeyi değiştirerek kaldıramaz veya sınırlandırmaz.⁷¹

⁶⁹ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.625.

⁷⁰ Tekil, s.322.

⁷¹ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.613.

TTK 503. maddesine göre, intifa senedi sahiplerine pay sahipliği hakları verilemez; ancak, bu kişilere, net kâra, tasfiye sonucunda kalan tutara katılma veya yeni çıkarılacak payları alma hakları tanınabilir.

Kanunda; kuruculara, şirketi kurdukları sırada harcadıkları emeğe karşılık para ve bedelsiz pay senedi vermek gibi şirket sermayesinin azalması sonucunu doğurabilecek bir menfaat tanınamayacağı ve bu hükme aykırı esas sözleşme hükümlerinin geçersiz kalacağı vurgulanmış; ancak, dağıtılabilir kârdan pay sahipleri için yüzde beş kâr payı ayrıldıktan sonra kalanın en çok onda biri intifa senetleri bağlamında kuruculara ödenebileceği belirtilmiştir (TTK md.348). Ayrıca, dağıtılacak kâr mevcut ise şirket kârın dağıtılmamasını kararlaştırmış olsa bile kurucu intifa sahipleri esas sözleşmede öngörülen kâr paylarını alabileceklerdir.

Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ'in 8. maddesinde kâr payı avansı ödemeleri düzenlenmiş olup, kâr payı avansının, intifa senedi sahiplerine de ödenebileceği belirtilmiştir.

1.2.7. Oydan Yoksun Hisse Senedi Sahipleri

Oydan yoksun hisse senetleri, ortakların sermaye artırımını ile ihraç edebilecekleri; oy hakkı hariç, sahibine kâr payından, istendiğinde tasfiye bakiyesinden imtiyazlı olarak faydalanma hakkını ve diğer ortaklık haklarını sağlayan pay senetleridir.

TTK'nun 479. maddesi birinci fıkrasına göre, eşit itibari değerdeki paylara farklı sayıda oy hakkı verilebilir. Buna göre, oydan yoksun pay olamaz. TTK'nun hükümleri bu şekildedir.

Ancak, Sermaye Piyasası Kanunu 14/A maddesinde*, kâr payında imtiyazlı oydan yoksun paylar çıkarılması kuralı bulunmaktadır. Buna göre,

* SPK 14/A maddesi şu şekildedir: "Anonim ortaklıklar esas sözleşmelerinde hüküm bulunmak şartıyla, kar payı imtiyazı sağlayarak, oy hakkından yoksun paylar ihraç edebilir ve bunları temsil eden hisse senetlerini halka arz edebilirler. Oydan yoksun payların ihracı ve bunların sermaye içindeki oranı bu payları temsil eden hisse senetlerine kar payı dağıtımında tanınacak imtiyazın mahiyeti ve oranı, senetlerin şekil, kapsam ve türü, kar payı imtiyazı

oy hakkından yoksun pay çıkarılabilmesi için, anonim ortaklık esas sermayesinde bu hususta bir hüküm bulunması, payların halka arz edilmek üzere çıkarılması, mevcut pay sahiplerine oydan yoksun pay tahsis edilememesi, kârda imtiyaz sağlamak amacıyla çıkarılabilir.

SPK Seri:IV No:27 Tebliği 11. maddesine göre; oydan yoksun hisse senedi sahiplerine kâr payı avansı dağıtılamayacağı hükmolunmuştur.

1.2.8. Yönetim Organı

Yönetim organı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan Kâr Payı Avansı Dağıtım Hakkında Tebliği'nin "Tanımlar" başlığı altındaki 4. maddesinde şu şekilde nitelendirilmiştir:

- Anonim şirketlerde yönetim kurulu,
- Limited şirketlerde müdür veya müdürler kurulu,
- Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde ise yönetici veya yöneticileri

ifade eder.

dışındaki pay sahipliği haklarında tanınabilecek diğer imtiyazlar ve bunların kullanım esasları ile bu senetlerin halka arz, satış şart ve usulleri Kurul tarafından belirlenir."

1.3. KÂR PAYI AVANSI TUTARININ HESAPLANMASINDA KULLANILAN KAVRAMLAR

Bu konu başlığı altında, dağıtılacak kâr payı avansının hesaplanmasında kullanılacak tutarları ifade eden kavramlara kısaca değinilecektir.

1.3.1. Ara Dönem Kârı

Bir hesap döneminde hazırlanan üçer aylık ara dönem finansal tablolar itibariyle elde edilen dönem kârıdır.

Kâr payı avansı ara dönem kârından dağıtılır. Bu açıdan ara dönem kârı; kâr payı avansı hesaplamasına esas teşkil eden, tutarı üzerinden indirilmesi gereken kalemler çıkarıldıktan sonra dağıtılabilecek kâra dayanak oluşturan kârdır.

Şirketlerce kâr payı avansı dağıtılabilmesi için, öncelikle, kâr payı avansı dağıtılacak hesap döneminde hazırlanan üç, altı veya dokuz aylık ara dönem finansal tablolara göre kâr edilmiş olması gereklidir.

1.3.2. Geçmiş Yıl Zararları

Zararla kapanmış geçmiş faaliyet dönemlerinden gelen zararları ifade eder.⁷²Zarar kavramı dar anlamda, dönem sonunda kârın veya zararın oluşumunda etkili olan olumsuz akımları belirten bir ögedir.⁷³

Sermaye şirketleri çoğu zaman, kuruluş yıllarında işlerin iyi gitmemesi sebebiyle zararlı bilançolar düzenlemek durumunda kalabilirler.⁷⁴ Bu durumda, şirketin izleyen yıllarda elde ettiği kazançlardan yedek akçe ayırmadan önce birikmiş zararları düşmesi gerekecektir. İşletme, geçmiş yıllar zararlarını kapatamadıkça kâr dağıtamayacaktır.

⁷² Sağlam ve Şengel, s.176.

⁷³ Akdoğan ve Aydın, s.429.

⁷⁴ Hüseyin Yalçın, **Dönem Sonu Vergi ve Muhasebe Uygulamaları**, İstanbul: Uygulama Yayıncılık, 2011, s.466.

Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ'in 7. maddesine göre kâr payı avans tutarının hesaplanmasında, varsa geçmiş yıllar zararlarının tamamının düşülmesi gerekir.

1.3.3. Kurumlar Vergisi

Kurumlar vergisinin konusu kurum kazancıdır. 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (KVK) "Verginin konusu" başlıklı ilk maddesinde, sermaye şirketlerinin kurumlar vergisine tabi olduğu belirtilmiştir.

Sermaye şirketlerinin bir dönemde elde ettikleri kâr üzerinden devlete ödediği vergi, kurumlar vergisidir. "Kurumlar Vergisi Beyannamesi" ile devlete beyan edilir. 5520 sayılı KVK'nun 32. maddesi gereği kurumlar vergisi oranı %20'dir.*

Kurumlar vergisi; ticari kâr üzerinden değil, vergi kanunları uyarınca tespit olunan mali kâr üzerinden hesaplanmaktadır. Vergiden önceki kârın tamamının işletme sahiplerinin haklarını ifade etmediği açıktır.⁷⁵ Dolayısıyla, kurumlar vergisini hesaplayabilmek için öncelikle mali kârın bulunması gerekir.⁷⁶

Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ'in 7. maddesine göre kâr payı avans tutarının hesaplanmasında, ara dönem kârları üzerinden, ilgili ara döneme isabet eden kurumlar vergisinin tamamının düşülmesi gerekir.

1.3.4. Gelir Vergisi Kesintileri

Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ'in 7. maddesine göre kâr payı avansı tutarının hesaplanmasında; ara dönem kârı üzerinden, ilgili ara dönemde yapılmış gelir vergisi kesintilerinin tamamının düşülmesi gerekir.

* 5520 sayılı KVK dördüncü kısım "Kurumlar vergisi ve geçici vergi oranı" başlığı altındaki 32. madde birinci fıkrası şu şekildedir: "Kurumlar vergisi, kurum kazancı üzerinden % 20 oranında alınır."

⁷⁵ Erdamar, s.2.

⁷⁶ Sağlam ve Şengel, s.172.

Bu kapsama giren kesintilere, bilançoda "193 Peşin Ödenen Vergiler" hesabında izlenen, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun (GVK) mükerrer 120. maddesi* kapsamında ödenen geçici vergiler ile Kanun'un 94. maddesi** ve 5520 Sayılı KVK'nun "vergi kesintisi" başlıklı 15. maddesi kapsamında mevduat ve repo faizleri, yıllara sari inşaat ve onarım işleri vb. üzerinden kesilen vergiler olup hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilen vergileri örnek olarak verebiliriz.

1.3.5. Yedek Akçeler

Yedek akçeler, belli bir dönemde işletmenin öz varlığında meydana gelen artışın bir kısmının; kanun, esas sözleşme veya genel kurul kararıyla ortaklara dağıtılmayarak, işletmenin bünyesinde bırakılması anlamını taşımaktadır. Bilançonun pasifinde bir "özsermaye" veya "ek sermaye" kimliği içindedir.⁷⁷

Ortaklık hukukunda yedek akçeler, esas sermayeyi aşan net malvarlığıdır. Bu net malvarlığı; kârdan yapılacak zorunlu veya isteğe bağlı ayırmalarla oluşabileceği gibi, aktiflerdeki değer artışları yahut değerlendirme ilkelerinin müsaade sınırı içinde düşük değerlendirmeden kendi kendine de teşekkül edebilir. Başka bir deyişle, yedek akçenin kaynağı sadece kâr değildir. Değer artışları da yedek akçeyi meydana getirir.⁷⁸

Yedek akçeler, işletmenin devamlılığı ve gelişmesini sağlamak, borçların zamanında ödenmesini temin ederek alacaklıların haklarını korumak, iş hayatındaki belirsizliklerden kaynaklanan riskleri azaltmak, gelecekteki olası zararları karşılamak, kâr dağıtımında istikrar sağlamak ve iş hacminin gelişmesi nedeniyle artacak işletme sermayesi ihtiyacını

* GVK'nun mükerrer 120. maddesine göre; ticari kazanç sahipleri ile serbest meslek erbabı cari vergilendirme döneminin gelir vergisine mahsup edilmek üzere, bu Kanunun ticari veya mesleki kazancın tespitine ilişkin hükümlerine göre belirlenen ilgili hesap döneminin altışar aylık kazançları üzerinden, 103. maddede yer alan tarifenin ilk gelir dilimine (2013 yılı itibarıyla 10.700 TL) uygulanan oranda geçici vergi öderler.

** GVK 94. maddesine göre; "...avanslar da dahil olmak üzere nakden ya da hesaben yaptıkları sırada, istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben kesinti" yapılması hükmolunmuştur.

⁷⁷ Tekil, s.352.

⁷⁸ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.708.

karşlamak gibi nedenlerle ayrılmaktadır. Böylece; şirketin esas sermayesi dışında, bilançonun aktifinde karşılığı olan, esas sermayeyi destekleyici bir öz varlık yaratılmış olmaktadır.

Bu bilgiler ışığında, yedek akçelerin ayrılma nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- İşletmenin mali yapısını kuvvetlendirmek,
- Pay sahiplerine düzenli ve belirli bir oranda kâr dağıtabilmek,⁷⁹
- İşletmenin devamlılığı ve gelişmesini sağlamak,
- Borçların zamanında ödenmesini sağlayarak, alacaklıların haklarını korumak,
- Dönem kârının belirlenmesindeki subjektifliği ortadan kaldırmak veya azaltmak,
- İş hayatındaki belirsizliklerden doğan riski azaltmak, gelecekteki olası zararları karşılamak,⁸⁰
- İş hacminin gelişmesi nedeniyle artacak işletme sermayesi gereksinimini karşılamak.

Yedek akçeler; ayrılmalarını öngören veya karara bağlayan kaynak açısından *kanuni, esas sözleşmesel ve genel kurul kararı ile ayrılan yedek akçeler* olarak üç kategoridir, ayrılış amaçları açısından *serbest ve bağlı yedekler* olarak ikiye ayrılırlar; bilançoda yer alış şekilleri açısından *açık ve gizli yedek akçeler* olarak anılırlar.⁸¹

Yedek akçeler, TTK'nun 519 ile 523. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kanunun 523. maddesinde, kanuni ve esas sözleşmede öngörülen isteğe bağlı yedek akçeler ayrılmadıkça pay sahiplerine

⁷⁹ Erdamar, s.10.

⁸⁰ Sağlam ve Şengel, s.172.

⁸¹ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.708.

dağıtılacak kâr payının belirlenemeyeceği belirtilmiştir. Görüldüğü gibi, yedek akçelerin kâr payına göre öncelikleri söz konusudur. Nitekim TTK'nun 523. maddesinde kâr payı, kanuni yedek akçeler, ihtiyari yedek akçeler, esas sözleşme uyarınca ayrılması gerekli diğer paralardan sonra gelmektedir.⁸²

Kanunun 608. maddesinde de kâr payı dağıtımına ancak, kanun ve şirket sözleşmesi uyarınca ayrılması gereken kanuni yedek akçelerle, şirket sözleşmesinde öngörülmüş yedek akçeler ayrıldığı takdirde karar verilebileceği hükümleri yer almaktadır.

1.3.5.1. Kanuni Yedek Akçeler

Türk Ticaret Kanunu hükümleri uyarınca ayrılması gereken yedek akçeler, kanuni yedek akçeler olarak adlandırılır.

Sermaye şirketleri yasal yedekleri hesaplamak ve ayırmak zorundadır.⁸³ Kanuni yedek akçeler, ayılmaları ve kullanılma şartları doğrudan doğruya kanun tarafından emredici nitelikte düzenlenmiş bulunan yedeklerdir. Bu nedenle, pay sahiplerine kâr dağıtımının yapılabilmesinin ön şartı, kanuni yedek akçelerin ayrılmasıdır.⁸⁴

Kanuni yedek akçelere ilişkin hükümler TTK'nun 519 ve 520. maddelerinde yer almaktadır.

1.3.5.1.1. Genel Kanuni Yedek Akçeler

Genel kanuni yedek akçelerin düzenlendiği TTK'nun 519. maddesinin birinci fıkrasına göre; yıllık kârın yüzde beşi, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşıncaya kadar genel kanuni yedek akçe olarak ayrılmalıdır. Bu, birinci tertip kanuni yedek akçedir. Bu açıdan, kanuni yedek akçelerin olağan kaynağı, yıllık kârdır.⁸⁵ Diğer taraftan, ödenmiş sermayenin yüzde

⁸² Aytaç, s.46.

⁸³ Sağlam ve Şengel, s.172.

⁸⁴ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.711.

⁸⁵ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.711.

yirmisine ulaşılmasının ardından birinci tertip yedek akçe ayrılması yasal zorunluluk olmaktan çıkıp, ihtiyari bir nitelik kazanır.

Ödenmiş sermayenin yüzde 20'lik sınırına ulaşıldıktan sonra;

➤ Yeni paylar çıkarılmışsa sağlanan primin, çıkarılma giderleri, itfa karşılıkları ve hayır amaçlı ödemeler için kullanılmamış bulunan kısmı (emisyon primi)*,

➤ Varsa ıskat sebebiyle iptal edilen pay senetlerinin bedeli için ödenmiş olan tutardan, bunların yerlerine verilecek yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin düşürülmesinden sonra kalan kısmı (hisse senedi iptal kârları),

➤ Pay sahiplerine yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra, kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın yüzde 10'u (ikinci tertip kanuni yedek akçeler),

genel kanuni yedek akçe olarak ayrılır (TTK md.519/f.2).

Buna göre; şirketlerin yeni payların çıkarılması dolayısıyla sağladıkları primin, çıkarılma giderleri, itfa karşılıkları ve hayır amaçlı ödemeler için kullanılmamış bulunan kısmının dağıtılması mümkün değildir. Bu tutarın genel kanuni yedek akçeye eklenmesi gerekir.

Birinci tertip kanuni yedek akçenin matrahı olan kârın vergi öncesi mi yoksa vergi sonrası kâr mı olduğu konusunda bugüne kadar görüş birliği oluşmamış, uygulamada her iki tanıma göre de yedek akçe ayrılmıştır.

TTK'nun 509. maddesinin ikinci fıkrasında, kâr payının ancak net dönem kârından ve serbest yedek akçelerden dağıtılabileceği hükmüne yer verilmiştir. Kanunun 519. maddesinde de yıllık kârın yüzde beşinin, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşincaya kadar genel kanuni yedek akçeye ayrılacağı esası getirilmiştir. Yıllık kâr ise, yıllık bilançoya göre belirleneceği belirtilmiştir (TTK md.508/f.2).

* TTK'nun 519. maddesi ikinci fıkrası a bendi gereğince, KVK 5. maddesi birinci fıkra ç bendi kapsamında, kurumlar vergisinden istisna olan emisyon prim kazancı genel kanuni yedek akçeye eklenir.

Net dönem kârı ifadesinin kullanıldığı 509. maddenin gerekçesinde net dönem kârından kastın bilanço zararı düşüldükten sonra kalan kâr olduğu ifade edilmiş, bu kârın vergi öncesi mi yoksa vergi sonrası kâr mı olduğu hususunun bir şirketler hukuku sorunu olmadığı açıklanmıştır.

Görüldüğü üzere birinci tertip yedek akçenin ayrılacağı kârın, vergi öncesi veya vergi sonrası kâr mı olduğu hususu kanunda netlik kazanmamıştır. Ancak, işletmelerin devamlılığı yönünden bakarsak, genel kanuni yedek akçelerin vergi öncesi kârdan ayrılması daha fazla yedek akçe ayrılmasını sağlayacağından daha anlamlı olacaktır.

1.3.5.1.2. İkinci Tertip Kanuni Yedek Akçeler

Pay sahiplerine yüzde beş oranında kâr payı ayrıldıktan sonra, kârdan pay alacak ortaklar, personel, işçiler vb. kişilere dağıtılacak toplam tutarın yüzde 10'u ikinci tertip yedek akçeleri ifade eder.

TTK'nun 519. maddesinin ikinci fıkrası c bendine göre; pay sahiplerine yüzde 5 oranında kâr payı ödendikten sonra, kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın yüzde 10'unun genel kanuni yedek akçeye ekleneceği hükme bağlanmış ve böylece ikinci tertip kanuni yedek akçenin nasıl ayrılacağını belirtilmiştir. Eski TTK'dan en önemli farkı, yüzde 5'lik oranın artık ikinci tertip yedek kanuni yedek akçeyi hesaplama anahtarı olmamasıdır.⁸⁶

Görüldüğü üzere ödenmiş sermayenin yüzde beşi olarak hesaplanan birinci temettü, ikinci tertip yedek akçenin hesaplandığı tutarın içinde yer almamaktadır. Esas sözleşmede birinci temettü oranı yüzde beş oranından daha yüksek belirlense ve pay sahiplerine bu yüksek tutar ödense dahi ikinci tertip yedek akçenin hesabında birinci temettü yüzde beş oranı ile dikkate alınmak durumundadır. İkinci tertip yedek akçe ancak, kârın dağıtılması durumunda ayrılır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, 519. maddenin dördüncü

⁸⁶ Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, **6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Ticari Mevzuat**, 14. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012, s.249.

fıkrasına göre*, holdinglerde hem yüzde beş kâr payı ödenmesi hem de ikinci tertip kanuni yedek akçe ayrılması zorunluluğu yoktur.⁸⁷

Ara dönem kâr payı avansı hesaplamasında ikinci tertip kanuni yedek akçeler, Kâr Payı Avansı Dağıtım Hakkında Tebliği Ek-1 "Kâr Payı Avansı Tutarının Hesaplanmasına İlişkin Tablo" dipnotlarında genel kanuni yedek akçeye eklenecekler arasında gösterilmemiş, dağıtılabilecek kâr payı avansı tutarının yüzde 10'u kadar ayrılacağı ve bu tutardan indirileceği belirtilmiştir.**

1.3.5.1.3. Şirketin İktisap Ettiği Kendi Pay Senetleri İçin Ayrılan Yedek Akçe ve Yeniden Değerleme Fonları

Kanuni yedek akçe kapsamında ayrılmak zorunda olunan bu yedek akçeler ve fonlar, TTK'nun 520. maddesinde iki fıkra halinde düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında; şirketlerin, iktisap ettikleri kendi hisse senetleri için bu hisse senetlerinin iktisap değerlerini karşılayan tutarda yasal yedek akçe ayırmaları öngörülmüştür. Ayrıca maddede, bu yasal yedek akçelerin, söz konusu iktisap edilen hisse senetleri devredildikleri veya yok edildikleri takdirde, iktisap değerlerini karşılayan tutarda çözülebileceği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, bu şekilde ayrılan yedek akçeler, paylar devredilene veya yok edilene kadar çözülüp kullanılamazlar. Şirketin iktisap ettiği kendi payları için yedek akçe, iktisap tarihinde kurulur. Ayrılacak yedek akçede iktisap değeri esas alınır.⁸⁸

TTK'nun 520. maddesinin ikinci fıkrada ise yeniden değerlendirme fonları ile ilgili mevzuat gereği pasifte yer alan diğer fonların nasıl kullanılabileceği hükme bağlanmıştır. Söz konusu madde, Yeni TTK ile getirilen bir

* TTK'nun 519. maddesi dördüncü fıkrası şu şekildedir: "İkinci fıkranın (c) bendi ve üçüncü fıkra hükümleri, başlıca amacı başka işletmelere katılmaktan ibaret olan holding şirketler hakkında uygulanmaz."

⁸⁷ Tekinalp ve Çamoğlu, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Ticari Mevzuat, s.249.

** Kâr Payı Avansı Dağıtım Hakkında Tebliği Ek-1 Kâr Payı Avansı Tutarının Hesaplanmasına İlişkin Tablo 3 nolu dipnotu şu şekildedir: "Dağıtılabilecek kâr payı avansı tutarının %10'u II. Tertip Yasal Yedek Akçe olarak ayrılır."

⁸⁸ Altaş, s.584.

uygulamadır. Yeniden değerleme fonu ile ilgili mevzuat uyarınca pasifte yer alan diğer fonların, sermayeye dnstrldkleri ve yeniden değerlendirilen aktifler amorti edildikleri veya devredildikleri takdirde czlebileceği hükme bağlanmıştır.

Anonim şirketlerin kendi paylarını iktisap etmesine ilişkin hükümler TTK’nun 379 ila 387. maddelerinde yer almaktadır. Bu hükümlere göre; her anonim şirket, genel kurulunun yönetim kuruluna verdiği yetkiye dayanarak sermayesinin yüzde 10’unu aşmamak koşuluyla kendi paylarını iktisap ve rehin olarak kabul edebilir. Anonim şirket kendi paylarını yakın ve ciddi bir kaybı önlemek amacıyla genel kurulunun yetkilendirme kararı olmadan da iktisap edebilir. Anonim şirketler bu haller dışında 382. madde de yer alan istisnaların varlığı halinde de paylarını iktisap edebilirler. Öte yandan bir anonim şirketin bedellerinin tamamı denmiş olmak koşuluyla kendi paylarını ivazsız olarak iktisap etmesi serbesttir (TTK md.383).

Limited şirketler yönünden şirketin kendi esas sermaye payını iktisap etmesine ilişkin düzenleme ise TTK’nun 612. maddesinde yer almaktadır. Bu maddenin birinci fıkrasına göre; şirket kendi esas sermaye paylarını, sadece bunları alabilmek için gerekli tutarda serbestçe kullanabileceği öz kaynaklara sahipse ve alacağı payların itibari değerlerinin toplamı esas sermayenin yüzde 10’unu aşmıyorsa iktisap edebilir. Maddenin nc fıkrasında ise şirketin kendi esas sermaye payları için ödediği tutar kadar yedek akçe ayırması öngörülmüştür.

Yeniden değerleme uygulamasına mali kanunlar yönünden son verilip, enflasyon düzeltmesine geçilmiştir. Bununla birlikte Yeni TTK uyarınca finansal tabloların TMS’na göre çıkarılması ve ticari kârın da bu kapsamda belirlenmesi söz konusudur.

1.3.5.2. İsteğe Bağlı Yedek Akçeler

İsteğe bağlı yedek akçelere, TTK’nun 521 ve 522. maddelerinde “şirketin İsteği İle Ayırdığı Yedek Akçe” başlığı altında düzenlenmiştir.

Ortaklıklar, bu yedek akçeleri ayırıp ayırmamakta tamamen serbesttirler. İsterlerse bir zorunluluk olarak esas sözleşmelerine koyabilir veya esas sözleşmesel zorunluluğu ortadan kaldıracırlar. Bu nedenle söze konu yedek akçeler uygulamada "serbest yedek akçe" olarak da anılırlar.⁸⁹

İsteğe bağlı yedek akçeler, esas sözleşmeye göre ayrılmaktadır. TTK'nun 521. maddesinde "Yedek akçeye yıllık kârın yüzde beşinden fazla bir tutarın ayrılacağı ve yedek akçenin ödenmiş sermayenin yüzde yirmisini aşabileceği hakkında esas sözleşmeye hüküm konabilir. Esas sözleşme ile başka yedek akçe ayrılması da öngörülebilir ve bunların özgülleme amacıyla harcanma yolları ve şartları belirlenebilir" hükmü yer almaktadır.

Aytaç'a göre, esas sözleşmede belirli oranda kârın pay sahiplerine dağıtımı öngörülmüş ise, mutlak anlamda bir hak oluştuğu için genel kurul bu hakkı bertaraf edemez; gerçek ve mutlak anlamda müktesep hak oluştuğu için pay sahibinin rızası şarttır.⁹⁰

Esas sözleşmede şirketin müstahdem ve işçileri için yardım sandıkları vb. yardım örgütleri kurulması ve devam ettirilmesi amacı ile yedek akçe ayrılması öngörülebilir.⁹¹ Nitekim TTK'nun 522. maddesinde, çalışanlar ve işçiler lehine yardım akçesi ayrılabilmesi de hükme bağlanmıştır. Bu yedek akçenin ayrılması ile ilgili olarak ana sözleşmeye hüküm konması gerekmektedir.*

522. maddenin ikinci fıkrasında ise, yardım amacına özgülünen yedek akçelerin ve diğer malların şirketten ayrılması suretiyle bir vakıf veya kooperatif kurulması zorunluluğu getirilmiştir. Vakıf senedinde, vakıf malvarlığının şirkete karşı bir alacaktan ibaret olacağı da öngörülebilir. Ayrıca, aynı maddenin üçüncü fıkrasında, şirket çalışanlarına yardım sandığı kurulması amacıyla tesis ettiği yedek akçeden başka, ayrıca çalışanlardan

⁸⁹ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.711.

⁹⁰ Aytaç, s.44.

⁹¹ Tekil, s.356.

* 522. maddenin birinci fıkrasına göre, esas sözleşmede şirketin yöneticileri, çalışanları ve işçileri için yardım kuruluşları kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya bu amacı taşıyan kamu tüzel kişilerine verilmek üzere yedek akçe ayrılabilmesi hükme bağlanmıştır.

aidat alınmışsa, iş ilişkisinin sonunda kurulan vakıf senedinden ayrılanların yararlanmaması durumunda, çalışanlar ve işçilere hiç değilse ödedikleri tutarları, ödenme tarihlerinden itibaren yasal faiziyle birlikte geri ödenmesi hüküm altına alınmıştır.

Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliği'ndeki tanımda ise "genel kanuni yedek akçelerin sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşan kısmı ile Kanun ve sözleşme gereği ayrılanlar dışında genel kurulca ayrılmasına karar verilen yedek akçeler" şeklinde ifade edilmiştir.

1.3.5.3. Olağanüstü Yedek Akçeler

Ticaret Kanunu, ortaklık genel kuruluna, esas sözleşmede yer alanlardan başka yedek akçe ayrılabilme ve esas sözleşme ile öngörülmüş oranların artırılması suretiyle yedek akçe oluşturma yetkisi vermiştir.

Olağanüstü yedeklerin çoğu kez bağlayıcı bir amaçları yoktur. Ayrılmaları bir genel kurul kararı ile olduğu gibi, yine bir genel kurul kararı ile de dağıtılabilirler veya başka bir amaca tahsis olunabilirler.⁹² İşletmenin finansal yapısını kuvvetlendirmek, işletmenin gelişmesini sağlamak, gelecekte doğabilecek ve tutarı belirsiz zararları karşılamak, düzenli kâr dağıtabilmek için ayrılabilirler.⁹³ Bunlar; ayrılmalarında, dağıtılmalarında veya tahsis yönlerinin değiştirilmesinde genel kurul kararlarına tabidirler. Bu nedenle, olağanüstü yedek akçeler şirket genel kurulu kararıyla ayrılan tutarlar olarak nitelendirilir.

Olağanüstü yedek akçeler, TTK'nda ayrıca bir kenar başlık altında yer almamış; kâr payı ile yedek akçeler arasındaki ilgiye ilişkin 523. maddede yer verilmiştir. Limited şirketler yönünden ise 608. maddede benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir.

⁹² Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.711.

⁹³ Erdamar, s.47.

TTK'nun 523. maddesinin ikinci fıkrasına göre genel kurul;

- Aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekliyse,
- Bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında, şirketin sürekli gelişimi ve olabildiğince kararlı kâr payı dağıtımı yönünden haklı görülüyorsa,

Kanun'da ve esas sözleşmede öngörülenlerden başka yedek akçe ayrılmasına da karar verebilir. Bu açıdan; olağanüstü yedek akçelerin, ortaklığın devamlı gelişimi için uygun ve yararlı olduğunun ispat yükü ortaklıktadır. Çünkü, gereği takdir eden, değerlendirmeyi yapan ortaklıktır.⁹⁴

Aynı maddenin üçüncü fıkrasında, genel kurula; esas sözleşmede hüküm bulunmasa bile, şirketin işçileri için yardım sandıkları ve diğer yardım örgütleri kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya diğer yardım ve hayır amaçlarına hizmet etmek üzere, bilanço kârından yedek akçe ayırabilme yetkisi de verilmiştir.

Öte yandan limited şirketlerin ayıracakları olağanüstü yedek akçeler yönünden 608. maddede anonim şirketlere ilişkin 523. madde de yer alan düzenlemeye benzer hükümlere yer verilmiştir. Söz konusu 608. maddenin üçüncü fıkrasına göre; şirket ortaklar kurulu, Kanun ya da şirket sözleşmesinde öngörülmeven veya öngörüleni aşan tutarlarda yedek akçelerin ayrılmasına sadece;

- Zararların karşılanması için gerekliyse,
- Şirketin gelişimi için yatırım yapılması ihtiyacı ciddi bir şekilde ortaya konulmuşsa, bütün ortakların menfaati böyle bir yedek akçe ayrılmasını haklı gösteriyorsa ve bu hususlar şirket sözleşmesinde açıkça belirtilmişse

karar verebilir.

⁹⁴ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.719.

TTK'nun 608. maddesinin üçüncü fıkradaki düzenleme, olağanüstü yedek akçe ayrılmasını koşullara bağlayarak kâr payını korumak amacıyla yapılmıştır. Olağanüstü yedek akçe ayrılması yönünde limited şirket yönetim organı yetkilerinin daha dar tutulduğunu söylemek mümkündür.

Düzenlemede dikkati çeken husus, olağanüstü yedek akçelerin hangi kârdan ayrılacağına belirtilmemesidir. Kanaatimize göre, kanun koyucu tarafından bu konuda açıkça belirtme yapılmadığına göre, genel kurulca olağanüstü yedek akçelere ayrılmasına karar verilmişse, olağanüstü yedek akçelerin ayrılacağı kâr (yasal yedek akçeler ve ihtiyari yedek akçeler ayrıldıktan sonra) dönem net kârı olacaktır. Kaldı ki, olağanüstü yedek akçelerin ayrılması, genel kurul iradesine bağlı olduğu için, ayrılacağı kârın tanımını da genel kurul yapacaktır.⁹⁵

1.3.6. Kâra Katılan Diğer Kimseler İçin Ayrılan Tutar

Günümüz ekonomik koşulları, şirketin kuruluşunda, idaresinde ve finansmanında pay sahipleri dışında kalan kimselerin de şirkete yarar sağlaması gereğini ortaya çıkardığından, kârın bir kısmının pay sahipleri dışında kalan kişilere tahsisi yoluna gidilmektedir.

İşletmelerde pay sahipleri dışında, kâra iştirak eden diğer kimseler; intifa senedi sahipleri, kurucular, yönetim kurulu üyeleri, şirkette çalışan hizmetliler, kâra iştirakli tahvil sahipleri ve kâr – zarar ortaklığı belgesi sahipleridir.⁹⁶

TTK'nun 339. maddesi ikinci fıkrasında esas sözleşme zorunlu hükümleri belirtilmiştir. Bu hususlardan biri de kurucular ile yönetim kurulu üyelerine kazanç payı* ve diğer kimselere şirket kârından sağlanacak menfaatlerdir. Dolayısıyla, bu kimselere şirket kârından pay ödenebilmesi

⁹⁵ Ferhat Fahrhan, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Yedek Akçeler ve Yedek Akçe Ayrılması", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı 224 (Ağustos 2011), s.102.

⁹⁶ Öztürk, s.172.

* 6102 sayılı TTK'nun 511. maddesine göre; yönetim kurulu üyelerine kazanç payları, sadece net kârdan ve ancak kanuni yedek akçe için belirli ayırdıktan ve pay sahiplerine ödenmiş sermayenin yüzde beşi oranında veya esas sözleşmede öngörülen daha yüksek bir oranda kâr payı dağıtıldıktan sonra verilebilir.

için ana sözleşmede hüküm bulunması gereklidir. Yoksa genel kurul kararı ile bu dağıtım gerçekleştirilemez.⁹⁷ Ana sözleşmede hüküm bulunmaması halinde ise, bu kişilere kâr payı ödemesi yapılamaz. Yasa hükmü ile ayrılması gereken yedek akçeler ve esas sözleşmede pay sahipleri için belirlenen birinci temettü ayrılmadıkça başka yedek akçe ayrılmasına, ertesı yıla kâr aktarılmasına ve yönetim kurulu yeleri, memur, müstahdem ve işçilere kârdan pay dağıtılmasına karar verilemeyeceği gibi, belirlenen birinci temettü ödenmedikçe bu kişilere kârdan pay dağıtılamaz.

TTK hükümlerine göre, yönetim kurulu üyelerine kâr payı dağıtılabilmesi için esas sözleşmede hüküm bulunması ya da genel kurulun bu yönde karar alması gerekirken; SPK’nun 15. maddesi ikinci fıkrası gereği, SPK’na tabi şirketlerde mutlaka esas sözleşmede bu hükmün yer alması gerekmektedir. Doğaldır ki esas sözleşmede böyle bir hüküm olmasa dahi esas sözleşmede değişiklik yapmak suretiyle bu yönde bir hüküm eklenebilir.

⁹⁷ Tekinalp, s.74.

2. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMININ GEREKLİLİĞİ

2.1. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMININ ÖNEMİ

Kâr payı avansı müessesesinin; özellikle halka açık şirketler için geçerli olmak üzere, hisse senetlerinin çekiciliğini artırmak, menkul kıymetler borsalarının gelişmesine katkı sağlamak ve hisse senetlerinin diğer yatırım araçları ile rekabet edebilmesine imkân sağlamak gibi yararlarının yanı sıra şirket yönetiminde bulunan pay sahiplerine şirket kaynaklarından çeşitli muhasebe kayıtları ile kaynak aktarılmasının önüne geçilebilmesi noktasında da faydası bulunmaktadır.

6102 sayılı TTK'nun, 6335 sayılı Kanun'un 15. maddesi ile değişik "Pay Sahiplerinin Şirkete Borçlanma Yasağı" başlıklı 358. maddesi* *"Pay sahipleri, sermaye taahhüdünden doğan vadesi gelmiş borçlarını ifa etmedikçe ve şirketin serbest yedek akçelerle birlikte kârı geçmiş yıl zararlarını karşılayacak düzeyde olmadıkça şirkete borçlanamaz"* şeklindedir.

6335 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik, değiştirilmeden önceki yasak ve ağır cezalarda yumuşama sağlamış olmakla birlikte şirket ortaklarının ve yöneticilerinin, şirket varlıklarından sınırsız olarak borçlanmasına imkan tanımamaktadır.⁹⁸ Zira, para cezaları aynen korunmuştur.

Diğer taraftan, şirket varlıklarının uzun süreli ve yüksek oranlarda, ortaklar veya yöneticiler tarafından borçlanmak suretiyle kullanılması söz konusu maddelerde yapılan değişikliğin amacına uygun olmayacaktır. Bu halini "şirketin içinin boşaltılması" veya "şirketin hortumlanması" şeklinde tanımlayabiliriz. Bu durumda, yani şirket varlıklarının uzun süreli, yüksek oranlarda ve karşılıksız olarak borçlanma adı altında kullandırılması halinde,

* TTK 358. maddenin ilk hali şu şekilde idi: "İştirak taahhüdünden doğan borç hariç, pay sahipleri şirkete borçlanamaz. Meğerki, borç, şirketle, şirketin işletme konusu ve pay sahibinin işletmesi gereği olarak yapılmış bulunan bir işlemde doğmuş olsun ve emsalleriyle aynı veya benzer şartlara tabi tutulsun."

⁹⁸ Tekinalp ve Çamoğlu, *6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Ticari Mevzuat*, s.166.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 155. maddesinde* düzenlenen güveni kötüye kullanma suçunun veya bu şekilde gerçekleşen borçlanma sonucunda şirketin iflası halinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 161. maddesinde** düzenlenen hileli iflas suçunu oluşturabileceği de açıkça ifade edilmiştir.⁹⁹ Bu sebeplerin varlığı halinde, ortaklara ve yönetim kurulu üyelerine güveni kötüye kullanma ve hileli iflas suçları sebebiyle dava açılması söz konusu olabilecektir. Hükmün uygulanmasında pay sahibinin halen borçlu olup ödemediği tutar da dikkate alınır.¹⁰⁰ Ayrıca kâr eden ancak kâr payı avansı uygulaması yapmadan şirketten borç alan pay sahibine, hem cari faiz üzerinden faiz ve hem de bu faize ait %18 KDV hesaplanacaktır. Şirkete borç kapanmadığı sürece bu durum her yıl devam edecektir. Şirket ise bu tutar üzerinden kurumlar vergisi ödeyecektir.

6102 sayılı TTK ile ortakların şirketten borçlanmalarına getirilen hükümler ve şirketten borç almanın maliyeti, kâr payı avansı müessesesine önem kazandırmaktadır.

Kâr, işletmeye yatırım yapanların yatırımlarından elde ettikleri gelirin kaynağını oluşturur.¹⁰¹ Bu kapsamda kâr payı avansı ödemesinin ana amacının yatırımcıyı korumak olduğu ifade edilebilir.

* Türk Ceza Kanunu 155. maddesi birinci fıkrası şu şekildedir:

"Başkasına ait olup da, belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyedliği kendisine devredilmiş olan mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyedliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunan veya bu devir olgusunu inkar eden kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır."

İkinci fıkrası ise;

"Suçun, meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da hangi nedenden doğmuş olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinin gereği olarak tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi hâlinde, bir yıldan yedi yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur" şeklindedir.

** Türk Ceza Kanunu 161. maddesi birinci fıkrası şu şekildedir: "Malvarlığını eksiltmeye yönelik hileli tasarruflarda bulunan kişi, bu hileli tasarruflardan önce veya sonra iflasa karar verilmiş olması hâlinde, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

⁹⁹ Tekinalp ve Çamoğlu, *6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Ticari Mevzuat*, s.166.

¹⁰⁰ Tekinalp ve Çamoğlu, *6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Ticari Mevzuat*, s.167.

¹⁰¹ Akdoğan ve Aydın, s.414.

2.2. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMININ AMACI

Yapılan düzenlemeler ile şirketlerin her üç ayda bir kâr payı avansı dağıtabilmelerine olanak sağlanmıştır.

Kâr payı avansının en önemli özelliği, uygulamada, yönetimde bulunan ortaklara, şirket fonlarından çeşitli muhasebe işlemleri ile kaynak aktarılmasını bir ölçüde önleyecek olmasıdır.

Sonuç olarak, kâr payı avansı düzenlemelerinin esas amacı yatırımcıyı korumaktır.

2.3. DÜNYA UYGULAMALARINDA KÂR PAYI AVANSI

Kâr payı avansı dağıtım politikası, düzenlendiği ülkenin hukuk sisteminin etkisi altında uygulamada farklılıklar göstermekle birlikte, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ve İngiltere'deki şirketlerce çok yaygın olarak kullanılmaktadır. 1965 yılında Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu'nda yapılan değişiklik ile kâr payı avansı politikası Almanya'da da uygulanmaya başlanmıştır.¹⁰²

Dünya uygulamaları irdelendiğinde kâr payı avansının 1960'ların sonundan başlayarak çeşitli ülkelerde gündeme geldiği görülmektedir. Tıpkı ülkemizde olduğu gibi diğer ülkelerde de kâr payı avansı uygulamasının temel nedenleri; hisse senedini kısa vadeli diğer yatırım araçları arasında rekabet edebilir hale getirebilmek, bu yolla pay sahibi olmaya yönelik talebi artırarak sermayeyi tabana yaymak ve böylelikle de piyasanın daha etkin olmasını sağlamaktır.

Yurtdışındaki düzenlemeler incelenirken bunların farklı niteliklerinin ortaya konulabilmesini teminen, kâr payı avansı düzenlemelerinde farklı yaklaşımların sergilendiği Almanya, İngiltere, ABD, Avrupa Birliği Çerçeve Düzenlemesi, Belçika, İsviçre ve Yunanistan örnek olarak seçilmiştir. Bu

¹⁰² Aynur Korgun, "Bir Temettü Politikası Olarak Temettü Avansı; Teorisi ve Türkiye'ye İlişkin Uygulama Önerileri", **Araştırma Raporu**, Ankara: SPKu Denetleme Dairesi, 1999, s.41.

lkeler arasında Almanya’da yapılmış olan düzenleme, SPK’nda yer alan hükme yakın nitelikler taşıdığından daha ayrıntılı olarak verilmiştir.¹⁰³

2.3.1. Almanya’da Kâr Payı Avansı Uygulaması

Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu’nda (APOK) “Aktiengesetz” 1965 yılında yapılan bir değişiklik ile Almanya’daki şirketlerin ara dönemler itibariyle kâr payı dağıtmalarına imkan verilmiştir.

Yapılan düzenlemenin gerekçesinde; kâr payı demelerine ilişkin mevcut düzenlemenin pay sahiplerinin ancak yılda bir kere kâr payı alabilmelerini öngörüyor olmasının, hisse senedini sabit faizli tahvile karşı zayıf kılması gösterilmiştir. Zira o dönemde anılan tür tahvilde altı ayda bir faiz ödenmektedir. Ayrıca, yabancı hisse senetlerinde de ara dönemler itibariyle kâr payı ödemeleri yapılmaktadır. Ancak yapılan düzenleme, şirketlere ykmllkler de getirdiğinden zorunlu tutulmayarak seğimlik bir düzenleme niteliğinde hazırlanmıştır.¹⁰⁴

Alman hukukunda APOK’nun 59. maddesinde “Bilanço kârına mahsuben avans ödeme” başlığı altında, ödemenin riskli olmamasını temin için bazı şartlarla ve sınırlarla kâr payı avansı dağıtımına imkân tanınmaktadır.¹⁰⁵

Söz konusu düzenlemeye göre;

➤ şirket esas sözleşmesi, yönetim kurulunu, hesap dönemi bitiminden sonra geçici olarak çıkarılan bilanço kârından ortaklara kâr payı avansı ödemesi yönünde yetkilendirebilir.

➤ Yönetim kurulu, kâr payı avansı ödemesini ancak geçen hesap dönemi için geçici olarak çıkarılan hesapların kâr göstermesi durumunda yapabilir. Kâr payı avansı olarak en fazla, dönem sonunda oluşan kârdan kanun veya ana sözleşme uyarınca ayrılması gereken yedek akçe tutarları

¹⁰³ Korgun, s.22.

¹⁰⁴ Karyağdı, s.355.

¹⁰⁵ Aytaç, s.81.

düşüldükten sonra kalan tutarın yarısı dağıtılabılır. Ayrıca dağıtılan kâr payı avansı bir önceki yıla ait bilanço kârının yarısını geçemez.

➤ Kâr payı avansı ödemesinin yapılabilmesi, denetim kurulunun onayını gerektirir.

Almanya’da mevcut düzenlemeler uyarınca, yönetim kurulu kâr payı avansı ödemesi konusunda şirket esas sözleşmesi ile yetkili kılınmamış ise, kâr dağıtımı yalnızca yıllık genel kurul toplantısında kâr dağıtımına ilişkin alınacak karara istinaden yapılabilir. ¹⁰⁶

2.3.2. İngiltere’de Kâr Payı Avansı Uygulaması

İngiltere’de de kâr payı avansı ödemelerinin yapılabilmesi için yönetim kuruluna şirket tüzüğünde yetki verilmesi gerekmekte olup, bu konuda yönetim kuruluna bir zorunluluk getirilmemektedir.

Aynı şekilde Almanya gibi, İngiltere’de mevcut düzenlemeler uyarınca, yönetim kurulu kâr payı avansı konusunda şirket esas sözleşmesi ile yetkili kılınmamış ise, kâr dağıtımı yalnızca yıllık genel kurul toplantısında kâr dağıtımına ilişkin alınacak karara istinaden yapılabilir.

İngiliz hukukunda kâr payı avansı, sadece iki olağan genel kurul toplantısı arasında herhangi bir zamanda dağıtılacağı açıklanan kâr payı şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca, şirketler için hazırlanmış olan model iç tüzükte, kâr payı avansı ödemelerine getirilen sınırlama, bu tutarın ileride “*dağıtılmaya müsait olarak belirlenecek kâr tutarı*” tarafından karşılanabileceğine ilişkin yönetim kurulunca bir kanaatin taşınması aranmıştır. Dağıtılacak kâr payı avansının tutarının belirlenmesi konusunda yönetim kurulu, İngiltere’deki düzenlemede, Almanya’daki düzenlemeye nazaran daha yetkili kılınmıştır. ¹⁰⁷

¹⁰⁶ Korgun, s.25.

¹⁰⁷ Korgun, s.26.

2.3.3. ABD’de Kâr Payı Avansı Uygulaması

ABD’de Şirketler Kanunu eyalet bazında düzenlenmiştir. Ancak, burada da Amerikan Barolar Birliği Şirketler Hukuku Komisyonu (American Bar Association Committee On Corporate Law) tarafından eyaletler için, uygulayabilecekleri örnek bir düzenleme hazırlanmıştır. Adı “Model Business Corporation Act” (MBCA) olan bu düzenleme birçok eyalet tarafından düzenlenen Şirketler Kanunu’nun esasını oluşturmaktadır.¹⁰⁸

ABD’de hazırlanan MBCA’da kâr payı dağıtımına ilişkin hükümler bulunmasına rağmen, kâr payı avansı için özel hükümler yer almamaktadır.¹⁰⁹ Kâr payı avansı, üç ayda bir yapılan kâr payı ödemeleri olarak tanımlandığından ve bu düzenleme uyarınca kâr payı ödemelerinin zamanına ve tutarına ilişkin kararlar tamamen yönetim kurulunun yetkisinde olduğundan, yapılan değerlendirmede MBCA’da yer alan kâr payı ödemelerine ilişkin hükümler esas alınmıştır. ABD’deki kâr dağıtımına ilişkin düzenlemeleri Almanya ve İngiltere’den farklı kılan en önemli husus, Amerika’da kâr dağıtımına ilişkin kararların yönetim kurulu yetkisi dahilinde olmasıdır.¹¹⁰

2.3.4. Avrupa Birliği Çerçeve Düzenlemelerinde Kâr Payı Avansı Uygulaması

“İkinci Konsey Direktifi”ne göre; eğer üye ülke mevzuatı kâr payı avansı ödemesine cevaz veriyorsa, aşağıdaki şartların asgari olarak sağlanması gerekir:

- Hazırlanan ara dönem mali tabloları, kâr payı avansı dağıtımında kullanılacak fonların yeterli olduğunu göstermelidir.
- Dağıtılacak kâr payı avansı tutarı aşağıdaki toplam tutardan az olmalıdır:

¹⁰⁸ Karyağdı, s.357; Korgun, s.23.

¹⁰⁹ Korgun, s.23.

¹¹⁰ Korgun, s.24.

(Bir önceki mali yılın bitiminden bu yana geçen sürede elde edilen kâr + geçmiş yıl kârları + bu amaç için ayrılan yedekler) – (geçmiş yıl zararları + Kanun veya esas sözleşme gereği ayrılması gereken yedekler)¹¹¹

2.3.5. Belçika’da Kâr Payı Avansı Uygulaması

Belçika’da anonim şirketler halka açık olsun ya da olmasın Belçika Şirketler Kanunu uyarınca kâr payı avansı dağıtabilir. Söz konusu maddenin özeti aşağıdaki gibidir:

- Şirket ana sözleşmesinde hüküm bulunmak kaydıyla, yönetim kurulu kâr payı avansı ödemesi yapabilir.
- Bu tür ödemeler sadece cari dönem kârından yapılabilir. Bu ödeme için yedekler kullanılamaz.
- Söz konusu dönem kârının varlığını gösterir bir rapor hazırlanmalıdır.
- Raporun hazırlanmasından sonraki iki ay içerisinde kâr payı avansı ödemesine ilişkin yönetim kurulu kararı alınmalıdır.
- Bir önceki yılın hesaplarının kapanmasından sonraki 6 ay içerisinde kâr payı avansı ödemesi yapılamaz.
- Bir önceki hesap dönemine ait mali tablolar onaylanmadan kâr payı avansı ödemesi yapılamaz.
- Bir bilanço döneminde bir kâr payı avansı ödemesi yapılmış ise, ilk ödeme yapıldıktan sonraki üç ay içerisinde ikinci kâr payı avansı ödemesi yapılması için yönetim kurulu kararı alınamaz.¹¹²

¹¹¹ Kayağdı, s.358.

¹¹² Kayağdı, s.359.

2.3.6. İsviçre’de Kâr Payı Avansı Uygulaması

İsviçre’de kâr payı, sadece bilanço kârından ya da bu amaç için ayrılmış yedek akçelerden ödenebilir.

İsviçre Hukuku’nda kâr payı avansı ödemesi mümkün bulunmamaktadır. İsviçre Borçlar Kanunu 662. maddesi hükmüne dayanılarak kâr payı avansı ödenebilmesi reddedilmektedir.¹¹³

2.3.7. Yunanistan’da Kâr Payı Avansı Uygulaması

Yunan Şirketler Kanunu’nda da kâr payı avansı ödemesi düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun’da kâr payı avansı ödemesine ilişkin aşağıdaki genel sınırlamalar yer almaktadır:

- Kâr payı avansı ödemesi herhangi bir gazetede 20 gün öncesinden ilan edilmelidir.
- Kâr payı avansı ödemesine esas teşkil edecek mali tablolar uygun bir şekilde Kalkınma Bakanlığı’na sunulmalıdır.
- Söz konusu kâr payı avansı ödemesi ara dönem mali tablosunda açıklanan dönem kârının yarısını geçemez.¹¹⁴

2.4. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMI BAKIMINDAN ŞİRKETLERİN POLİTİKASI

Pay sahiplerinin elde ettikleri en önemli haklardan bir tanesi, ortaklığın elde ettiği net kârdan pay alma hakkıdır. Pay sahiplerinin bu haklarına istinaden elde edecekleri kâr payı tutarı, şirketlerin oluşturdukları kâr payı politikaları çerçevesinde belirlenmektedir.¹¹⁵

Kâr payı avansı, şirketlerin hesap dönemi bitmeden veya bitmiş olsa bile genel kurul tarafından kâr dağıtım kararı alınmadan, ileride her paya

¹¹³ Aytaç, s.82.

¹¹⁴ Karyağdı, s.355.

¹¹⁵ Korgun, s.40.

karşılık düşecek kâr payına mahsuben yapılan avans niteliğindeki bir ödemedir.

Şirketler, ortaklarına dağıtacakları kâr paylarını, oluşturacakları kâr payı politikaları çerçevesinde belirlerler. Ortaklara kâr payı avansı verilmesi de bu politikanın önemli bir unsurunu oluşturur.¹¹⁶

Uygulamada, şirketlerin kâr payı politikalarının oluşumunda bu politikaların şirket değeri üzerindeki etkisine ilişkin teorik yaklaşımlar göz önüne alınmakla birlikte, yasal sınırlamalar, vergi düzenlemeleri, yatırım olanakları, likidite durumu, finansman olanakları ve kârların istikrarı gibi unsurlar etkin olmaktadır.

Şirketler tarafından bu çerçevede oluşturulan kâr payı politikalarından bir tanesi de kâr payı avansı politikasıdır.¹¹⁷ Bu politika yurtdışında şirketler tarafından çok yaygın bir şekilde uygulanmaktadır.

İşletmelerin amacı, işletme değerinin artırılması ve kâr maksimizasyonunun sağlanmasıdır. Bu amacın gerçekleştirilmesi işletmelerin daha çok ve verimli yatırım yapmalarını gerektirmekte olup, bu açıdan sermaye bulabilme olanakları etkili olmaktadır. Sermaye bulabilme olanakları ise işletme türleri itibarıyla farklılıklar göstermekte, vergi düzenlemeleri de bu aşamada yönlendirici olabilmektedir.¹¹⁸

¹¹⁶ Şaban Uzun ve Azzem Özkan, "Temettü Avansı ve Muhasebeleştirilmesi-I", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı 109 (Ocak 2002), s.122.

¹¹⁷ Korgun, a.g.e, s.41

¹¹⁸ Fatih Saraçoğlu, **İşletmelerin Vergilendirilmesi ve Kurumlaşma**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2005, s.134-135.

2.5. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMININ İŞLETME EKONOMİSİ AÇISINDAN İRDELENMESİ

Kâr payı avansı politikasının şirketlerce uygulanması ile birlikte, belirli dönemlerde belirli giderleri olan kurumsal yatırımcılar ile düzenli gelir elde etme talebinde olan bireysel yatırımcıların, hisse senedine olan taleplerinin mevcut duruma göre artacağı düşünülmektedir.¹¹⁹

İşletmeler sermaye bulabilmek ve faaliyetlerini genişletebilmek için teşviklerden yararlanabilecek, finans kuruluşlarından kredi alabilecek, halka açılma yoluna gidebileceklerdir. İşletme açısından halka açılma, işletmenin kaynakları arasında sermaye payının yükseltilmesi, yeni ortaklar da kazanıp, ortak sayısının artırılarak sermayenin çok sayıda kişiye dağıtılması anlamına gelmektedir.

Diğer yandan; halka açılma, sermayenin dağıtılması yoluyla riskin azaltılması, finansman giderlerinin kısılması, işletmenin ilgili olduğu gruplara karşı itibarının artması gibi avantajlar sağlamaktadır. Belirtilen avantajların yanında, halka açık ortaklıklar açısından kâr payı avansı dağıtılması olanağına yer verilmiş olması da önemli bir avantajdır.¹²⁰

6102 sayılı TTK hükümleri ve kâr payı avansı dağıtımına imkân tanıyan Tebliğ ile halka açık anonim şirketlerin yanı sıra diğer kurumlar vergisi mükellefleri açısından da kâr payı avansı dağıtımına imkân verildiği görülmektedir.*

¹¹⁹ Korgun, s.37.

¹²⁰ Fatih Saraçoğlu, "Avans Kâr Payı Dağıtımı", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı 173 (Mayıs 2007), s.194.

* 6102 sayılı TTK 509/f.3, 565/f.2 ve 644/f.1-b2 maddeleri ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan "Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliği"

2.6. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMININ EKONOMİ AÇISINDAN İRDELENMESİ

Ülkemizde sermaye piyasalarının gelişmemesinin en önemli sebeplerinden biri olarak, pay sahibinin getirmiş olduğu sermaye karşılığında ortaklık kârından yeterince faydalanamamasının, ortaklık karının çok küçük bir kısmının dağıtılarak, geri kalanının devamlı olarak yedek akçelere aktarılmasının gösterilmesi; sermayenin tabana yayılması ve tasarruf sahiplerinin haklarının korunması temel amacı çerçevesinde düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmaktadır.¹²¹

Nitekim sermaye piyasalarında yaşanan gelişme sonucunda ortaya çıkan yeni ihtiyaçlara cevap verebilmek ve piyasaların daha da gelişmesine katkıda bulunmak amacı ile hazırlanan 2499 sayılı SPK ile hisse senetlerinin çekiciliğini artırmak suretiyle menkul kıymet borsalarının gelişmesine katkıda bulunmak ve sık kâr payı almakla birlikte hisse senedini uzun süre elinde tutan, yani sermaye piyasalarında arzulanan uzun vadeli yatırımcı profilinin ortaya çıkmasını sağlamak amacı ile kâr payı avansı dağıtımını öngören bir düzenleme getirilmiştir.¹²²

Kârın dağıtılmaması veya düşük oranlarda dağıtılması yoluyla ortaklık tüzel kişiliğinin yarar sağlayacağı ve dolayısıyla finans yükünün azalmış olacağı gerçeği göz ardı edilmeyecektir. Ancak, sadece bu gerekçeyle pay sahipleri yetersiz kâr alma konumunda bırakılırsa, bu durumun yatırımcıları başka alternatif yatırım araçlarına yönlendirmesi kaçınılmazdır.¹²³

Şirket ortakları için sermaye kazancı imkanının da çok düşük olduğu göz önüne alındığında, ara dönemler itibari ile yapılacak kâr payı avansı

¹²¹ Aytaç, s.56.

¹²² Korgun, s.35.

¹²³ Aytaç, s.57.

ödemelerinin sermayenin tabana yayılmasında olumlu katkıda bulunacağı kanaati taşınmaktadır.¹²⁴

Kâr payı avansı politikasının uygulanması durumunda, yaklaşık bir buçuk yıllık bir vadede elde edilecek bir gelirin bölümlenmiş olarak daha kısa vadelerde elde edilebilmesi, bu geliri enflasyona karşı koruyacaktır.¹²⁵

Kâr payı avansı düzenlemelerinin özellikle halka açık şirketler açısından başlıca yararlarının şunlar olduğu söylenebilir:¹²⁶

- Hisse senetlerinin çekiciliğini artırmak,
- Menkul kıymetler borsasının daha da gelişmesine katkıda bulunmak,
- Hisse senetlerinin diğer kısa vadeli yatırım araçlarıyla rekabet edebilmesini sağlamaktır.

Kâr payı avansının bir diğer yararı ise; özellikle yönetimde bulunan ortaklara, şirket fonlarından çeşitli muhasebe işlemleri ile kaynak aktarılmasını bir ölçüde önleyecek olmasıdır.

¹²⁴ Korgun, s.37.

¹²⁵ Korgun, s.42.

¹²⁶ Uzay ve Özkan, *Temettü Avansı ve Muhasebeleştirilmesi-I*, s.123.

3. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMININ MEVZUAT AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. TTK'NA GÖRE KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMI

3.1.1. 6762 Sayılı Eski TTK Açısından Değerlendirilmesi

6762 sayılı Eski TTK hükümlerine göre kâr payı avansı şeklinde ortaklara kâr dağıtımı mümkün değildi. Çünkü Kanun'da şirketlerin kâr payı avansı dağıtabilmesine müsaade eden bir hüküm bulunmamaktaydı.

Eski TTK döneminde sadece SPK'nda yer alan özel düzenlemeye bağlı olarak halka açık anonim şirketlerin kâr payı avansı dağıtımlarına izin veriliyordu. Kâr payı avansı dağıtımı müessesesi, eski TTK'nda yer almamış olmakla birlikte, SPK'nun 15/f.4. maddesinde düzenlenmiştir.

Öte yandan, SPK mevzuatına tabi olmayan şirketler için, uygulama olanağı bulunmayan söz konusu müessesenin, bu şirketler için de uygulanması amacıyla, Maliye Bakanlığı'nca (MB) kurumlar vergisi açısından bir düzenleme yayınlanmış, bu düzenlemeye 1 Seri Nolu KVG'nin "Avans Kâr Payı Dağıtımı" başlıklı 15.6.6 bölümünde yer verilmiş ancak söz konusu düzenleme MB'nin konu ile ilgili yetkisizliği ve o dönem geçerli olan 6762 sayılı Eski TTK'nda yer almaması gerekçe gösterilerek Danıştay 4. Dairesi tarafından iptal edilmişti. Ancak, SPK düzenlemesine istinaden aynı husus halka açık şirketler yönünden kabul edilmişti.

Sonuçta, bir yetki aşımı olarak nitelendirebileceğimiz biçimde düzenleme yapılmış, Kanunda yer verilmemiş bir konu hakkında tebliğ çıkarılmıştı. Bu açıdan, SPK mevzuatına tabi olmayan şirketlerde kâr payı avansı dağıtımı uygulama olanağı bulamamıştı.

3.1.2. 6102 Sayılı Yeni TTK Açısından Değerlendirilmesi

6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte, ticari yaşamda ortaya çıkacak değişiklikler ve yeniliklerin şirketleri birçok açıdan etkileyeceği aşikardır. Yeni Ticaret Kanunu, temelde ticari hayattaki ezberleri bozacak yeni bir mantıkla farklı önemli değişiklikler getirmiş olup en önemli değişiklikler şirketler hukuku alanında yapılmıştır. Şirketler hukukunda da doğal olarak en önemli değişiklikler sermaye şirketleri ile ilgili kısımda yapılmıştır.

6102 sayılı TTK'nun 358. maddesi ile "borçlanma yasağı" düzenlenmiştir. 358. maddenin ilk halinde yer alan "borçlanma yasağı" düzenlemesi neticesinde ortakların şirketten borçlanmalarının zorlaştırılması ve cezai yaptırımlara bağlanmıştır.*

Daha sonra TTK'nda, 26.06.2012 tarih ve 6335 sayılı Kanun'un değişik 15. maddesi ile yapılan değişiklik sonrası "Pay Sahiplerinin Şirkete Borçlanma Yasağı" başlıklı 358. maddesi, "*Pay sahipleri, sermaye taahhüdünden doğan vadesi gelmiş borçlarını ifa etmedikçe ve şirketin serbest yedek akçelerle birlikte kârı geçmiş yıl zararlarını karşılayacak düzeyde olmadıkça şirkete borçlanamaz*" şeklinde son halini almıştır. Bu şekilde, ortakların şirketten borçlanmalarına yönelik şartlar yumuşatılmış ve cezai yaptırımın öngörüldüğü taraf, borcu alan pay sahipleri değil, pay sahiplerine borç verenler olarak değiştirilmiştir. Belli şartların yerine getirilmesi ile ortakların şirkete kısmen de olsa borçlanabilmelerine imkan tanınmıştır.

Borçlanma yasağına ilişkin söz konusu düzenlemelerin yapılmasındaki amaç, şirket ortaklarının ve yöneticilerinin acil ihtiyaçlarının

* TTK'nın 358. maddesinin ilk hali şu şekilde idi: "İştirak taahhüdünden doğan borç hariç, pay sahipleri şirkete borçlanamaz. Meğerki, borç, şirketle, şirketin işletme konusu ve pay sahibinin işletmesi gereği olarak yapılmış bulunan bir işlemde doğmuş olsun ve emsalleriyle aynı veya benzer şartlara tabi tutulsun."

makul bir vade içerisinde, şirketi zarara uğratmayacak şekilde karşılanmasıdır.¹²⁷

Yasağa uymayanlara TTK'nun 562/f.5-c maddesine göre, adli para cezası uygulanacak ve cezanın ödenmemesi durumunda ilgili kişiler hakkında hapis cezası verilecektir.* Kaldı ki, şirket varlıklarının uzun süreli ve yüksek oranlarda kullanılması halinde, ortaklara ve yönetim kurulu üyelerine 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu çerçevesinde güveni kötüye kullanma ve hileli iflas suçları sebebiyle dava açılması da söz konusu olabilecektir.

Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi şirketler, bu mevzuatta yer alan özel düzenlemeler çerçevesinde, kâr payı avans dağıtımı yapabilmektedirler. 2012 yılı Temmuz ayı itibarıyla; 6762 sayılı Eski Türk Ticaret Kanunu'nda yer almayan kâr payı avansı dağıtımına, 01.07.2012'de yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yer verilmiş ve bununla birlikte kâr payı avansı dağıtımının önünde yasal bir engel kalmamıştır.

Eski TTK'nda açıkça belirtilmeyen ve Yeni TTK'nun ilk halinde limited şirketler açısından öngörülmemiş olan anonim şirketlerle ilgili bazı önemli Kanun hükümleri ile kâr payı avansı, iş dünyasının talepleri de göz önüne alınarak, 6335 sayılı Kanun ile Yeni TTK'nda yapılan kapsamlı değişiklikler ile 644. maddede atıf yapılarak, bu hükümlerin limited şirketler içinde geçerli olması sağlanmıştır. Madde değişikliği ile;

➤ Belgelerin ve beyanların Kanun'a aykırılığına ilişkin 549. madde, sermaye hakkında yanlış beyanlar ve ödeme yetersizliğinin bilinmesi hakkında 550. madde, değer biçilmesinde yolsuzluğa dair 551. madde, kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının sorumluluğunu düzenleyen 553. madde, denetçilerin sorumluluğuna ilişkin 554 ilâ 561. maddeler,

¹²⁷ Tekinalp ve Çamoğlu, *6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Ticari Mevzuat*, s.166.

* TTK'nun 562/5-c maddesi şöyledir: "Kanunun; 358. maddesine aykırı olarak şirkete borçlananlar, üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılırlar."

➤ Feshe ilişkin 353. madde, şirkete karşı borçlanma yasağına ilişkin 358. madde, müdürlerinin yakınlarının şirkete borçlanmasına ilişkin 395. maddenin ikinci fıkrasının birinci ve ikinci cümle hükümleri, kâr payı avansına ilişkin 509. maddenin üçüncü fıkrası,

➤ Yönetim kurulu kararlarının butlanı hakkındaki 391. ve müdürlerin bilgi alma haklarına kıyas yolu ile uygulanmak üzere 392. maddesi

hükümleri gereği, anonim şirketlere uygulandığı gibi limited şirketlere de uygulanması ile özellikle avantaj sağlayan konularda limited şirketlerin anonim şirketlerin de tabi olacağı hükümlerden yararlanması sağlanmıştır.

Kanun ile ortakların şirketten borçlanmalarına sınırlama getirilmiş olmakla beraber, tüm şirketler için kâr payı avansı dağıtabilmenin yolu da açılmış olmaktadır. Böylelikle, şirket kaynaklarının eşitsiz bir şekilde, bazı ortaklar ya da karar alıcı yönetim kurulu üyeleri tarafından, küçük pay sahipleri aleyhine kullanılması engellenmektedir. Buna paralel olarak, hesap döneminin kapanmasını beklemeden kâr payı avansı dağıtımını imkanı getirilmektedir. Bu şekilde, tüm paydaşlar payları oranında eşit kâr payı avansı alacaklardır.¹²⁸

TTK ile halka açık olmayan şirketlere de kâr payı avansı dağıtma imkanı getirildiğini belirtmiştik. Kanun'un 509. maddesi ile anonim şirketlere bu hak tanınmış, söz konusu maddeye, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler açısından 565. maddede; limited şirketler açısından ise 644. maddede atıf yapılarak, bu şirketlerin de kâr payı avansı dağıtılmasına olanak sağlanmıştır.

509. maddenin üçüncü fıkrasında "*Kâr payı avansı, Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi olmayan şirketlerde, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın bir tebliği ile düzenlenir*" ifadesi ile düzenleme yapılmıştır.

¹²⁸ Sağlam ve Şengel, s.208.

Madde gerekçesinde ise, kâr payı avansının sadece HAAO'lara özgülemenin haklı bir sebebi olmadığı, bu sebeple avans genelleştirilmiş ve uygulama kurallarının kapalı şirketlerde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca bir tebliğ ile düzenlenmesi uygun görüldüğü belirtilmiştir. Bu şekilde SPK'na tabi olmayan anonim şirketlerin de kâr payı avansı dağıtabileceği hükmolunmuştur.

565. maddenin,

➤ Birinci fıkrasında; eshamlı komandit şirketlerde, komanditelerin birbirleriyle, komanditerlerin tümüyle ve üçüncü kişilerle hukuki ilişkileri, özellikle şirketin yönetimine ve temsiline ilişkin görev ve yetkileri, şirketten ayrılmaları, komandit şirketlerdeki hükümlere tabi olduğu,

➤ İkinci fıkrasında ise birinci fıkrada gösterilen hususların dışında, Kanun'da aksine hüküm bulunmadıkça anonim şirket hükümlerinin uygulanacağı

belirtilmiş ve bu şekilde, anonim şirketler gibi, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin de kâr payı avansı dağıtabilme imkânı doğmuştur.

644. maddenin birinci fıkrasının b bendinde ise; limited şirketlerde kâr payı avansına ilişkin 509. maddenin üçüncü fıkrasının uygulanacağı belirtilip, bu hak, limited şirketlere de tanınmıştır.

Yukarıda yer alan Kanun hükümleri doğrultusunda, Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi olmayan anonim şirketler ile limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerce kâr payı avansı dağıtılması, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından 9 Ağustos 2012 tarih ve 28379 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kâr Payı Avansı Dağıtım Hakkında Tebliğ ile geçerli kılınmıştır.

6102 sayılı Ticaret Kanunu'nda yer alan düzenlemeler çerçevesinde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan tebliğ ile uluslararası

alandaki uygulaması mevcut olan ve iş aleminin bir süredir dile getirmekte olduğu bir talebi yerine getirilmiş olmaktadır. Bu durumda, yeni düzenlemenin ortakların şirketten para çekmelerini mazur gösteren bir hususu daha ortadan kaldırdığı söylenebilir.

3.2. SPK'NA GÖRE KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMI

2012 yılı sonu itibarıyla 6362 sayılı Yeni SPK, Resmi Gazete'de yayınlanıp yürürlüğe girmiştir. Yeni SPK ile birlikte, Avrupa Birliği mevzuatı ve TTK'nun getirdiği yeni kurumlar, yaklaşımlar ve açılımlarla uyumunu gerçekleştirmek hedeflenmiştir.¹²⁹

Kâr payı avansı dağıtımına ilişkin hüküm, Kanun'un 20. maddesinde yer almaktadır. İlgili maddenin;

➤ Birinci fıkrasında; bir hesap döneminde verilecek toplam kâr payı avansının; bir önceki yıla ait dönem kârının yarısını aşamayacağı, önceki dönemde ödenen kâr payı avansları mahsup edilmeden ilave kâr payı avansı verilmesine ve kâr payı dağıtılmasına karar verilemeyeceği,

➤ İkinci fıkrasında ise; kusurlarına ve durumun gereklerine göre zararlar şahsen kendilerine yükletilebildiği ölçüde yönetim kurulu üyeleri ve hazırladıkları raporlarla sınırlı olarak bağımsız denetimi yapanlar, ara dönem finansal tablolarının gerçeği dürüst bir şekilde yansıtmamasından veya mevzuat ile muhasebe ilke ve kurallarına uygun olarak düzenlenmemiş olması nedeniyle dağıtılan kâr payı avansının doğru olmamasından doğan zararlar için ortaklığa, pay sahiplerine, ortaklık alacaklılarına ve ayrıca doğrudan doğruya olmak üzere kâr payı avansının kararlaştırıldığı veya ödendiği hesap dönemi içinde pay iktisap etmiş bulunan kişilere karşı sorumlu oldukları ve hukuki sorumluluk doğuran hâllerin varlığı hâlinde, pay sahipleri ve yönetim kurulu üyeleri tarafından kararın ilanından itibaren otuz gün içinde, Kanunun 18. maddesinin altıncı fıkrasına göre iptal davası

¹²⁹ Ünal Tekinalp ve Ersim Çamoğlu, **Sermaye Piyasası Kanunu**, 1. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013, s.4.

açılabilirliği hükmolunmuştur.* Maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ise SPKu tarafından düzenlenir.

Tez çalışmamızın hazırlandığı tarih itibarıyla, yeni SPK'ndan sonra kâr payı avansına ilişkin henüz bir yasal düzenleme yapılmamış olduğundan; SPK'na tabi şirketler için kâr payı avansı dağıtımı, yeni düzenleme çıkana kadar geçerli mevcut düzenleme açısından ele alınacaktır. Nitekim, 6362 Sayılı Kanunun geçici birinci maddesinde belirtilen *"Kanunun uygulanmasına ilişkin düzenlemeler, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde yürürlüğe konulur. Bu Kanuna göre yürürlüğe konulacak düzenlemeler yürürlüğe girinceye kadar, mevcut düzenlemelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur"* ifadesi, yeni düzenlemenin yayınlanmasına kadar mevcut düzenlemenin geçerliliğini göstermektedir.

Diğer yandan, 6362 sayılı SPK'nun 20. maddesinin gerekçesinde; kâr payı avansı düzenlendiği ve 6102 sayılı Kanunun halka açık ortaklıklara ilişkin Kurul düzenlemelerini saklı tutması sebebiyle ayrı bir maddede düzenlenmesi uygun görülen kâr payı avansına ilişkin hükümlerin büyük ölçüde korunacağı, detay düzenlemeler içeren kanun maddesinin sadeleştirilmiş ve SPKu'nca yapılacak alt düzenlemeler ile detaylarının belirleneceği belirtilmiştir.

Bu bilgiler ışığında SPK'nda kâr payı avansı uygulamasına bakarsak; 1999 yılında 4487 Sayılı Kanun'la değişik SPK ile, HAAO'lara TTK'nda düzenlenen anonim ortaklık tipinden ayrı bir kimlik verilmiştir. Bunun yanında, Kanun ile Türk Hukuku'nda ilk defa kâr payı avansı kavramı getirilmiştir.¹³⁰ Bu Kanun ile SPK 15. maddesine dördüncü bir fıkra eklenmiş olup, bu fıkra ile gelişmiş sermaye piyasalarına sahip ülkelerdeki örneklerine

* 6362 sayılı Yeni SPK'nun 18. maddesi altıncı fıkrası şu şekildedir: "Yönetim kurulunun bu maddedeki esaslar çerçevesinde aldığı kararlar aleyhine, 6102 sayılı Kanunun genel kurul kararlarının iptaline ilişkin hükümleri çerçevesinde yönetim kurulu üyeleri veya hakları ihlal edilen pay sahipleri, kararın ilanından itibaren otuz gün içinde ortaklık merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde iptal davası açabilirler." 6102 Sayılı TTK'nun genel kurul kararlarının iptaline ilişkin hüküm maddeleri ise, 449, 450 ve 451. maddeleridir.

¹³⁰ Ayşe Sümer, "4487 Sayılı Kanun'la Değişik Sermaye Piyasası Kanunu'nun Halka Açık Anonim Ortaklıklara Etkileri", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı 91 (Temmuz 2000), s.71.

paralel biçimde hisse senetlerinin çekiciliğini artırmak, tasarrufların hisse senetlerine yönelmesini sağlamak amacıyla halka açık anonim şirketlerin isteğe bağlı olarak kâr payı avansı dağıtabilmesi düzenlenmiş, bu dağıtım nedeniyle şirketin ve pay sahiplerinin zarara uğramasını engelleyecek hükümler getirilmiştir.

4487 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik ile, SPK mevzuatına tabi şirketlerce hesap dönemi kapanmadan belirli koşullar altında pay sahiplerine kâr payı avansına olanak sağlanmıştır. Buna göre, ticaret ortaklıkları ve bu arada anonim ortaklıklar hesap dönemi (iş yılı) sonunda düzenlenen bilançoya göre ve her halükârda genel kurulun bilanço, kâr ve zarar hesabının kabulüne ve kâr dağıtımına ilişkin kararına müsteniden kâr dağıtabilirler. Bunun dışında ortaklara yapılan her ödeme safi kârdan kaynaklansa bile, emredici hükümlerle men edilmiş bulunan "sermayenin ortaklara iadesi" anlamını taşır. Nitekim, kâr payına mahsuben avans ödenmesi de aynı mahiyettedir.

Sermaye piyasasında hisse senedi yatırımı yapan kişiler, TTK'nun emredici hükümleri uyarınca hesap dönemi sonunda, yılda bir kez kâr dağıtımından faydalanmaktayken, bu düzenleme ile senede birkaç kez gelir elde etme imkanı olabilecektir.¹³¹

TTK 64. maddesi birinci fıkrası uyarınca ticari işletmeler, yapmış oldukları faaliyetleri sonucunu hesap yılı içinde kâr ya da zarar olarak tespit etmek zorundadırlar. Yine Kanunun 66. maddesinin ikinci fıkrasına göre de "hesap yılı" 12 ayı geçemez. Bununla birlikte yurdumuzda genel olarak bir yıllık (12 aylık) süre benimsenmiştir.

Sermaye Piyasası Kanunu'nda ise hesap dönemi, normal veya özel hesap dönemi olarak benimsenen yıllık dönem olarak belirlenmiştir. Vergi uygulamaları açısından ise hesap döneminin normal olarak takvim yılı olduğu kabul edilmiştir.

¹³¹ Sümer, s.72.

Pay sahiplerine yıl içinde kâr payı avansı dağıtımı, yatırımcılar için sık gelir elde edebilme bakımından cazip görülmektedir.¹³² 4487 sayılı Kanun'la SPK'nda ilk kez düzenlenen kâr payı avansı uygulamasına geçilmesinin temel nedenlerini şöyle sıralamak mümkündür: ¹³³

➤ 6762 sayılı Eski TTK'nun 533. maddesinde şirket ana sözleşmesinde; aksine hüküm olmadıkça ortakların, sermaye koyma borçlarını yerine getirdikleri oranda, yıllık bilançoya göre tespit edilmiş olan safi kârdan pay alacakları hükmolunmuştur. Bu nedenle tasarruflarını halka açık anonim ortaklıklara yatırmış olan kimseler yılda en az bir kere kâr payı alabilmekteydiler. Ancak tasarruf sahipleri ellerindeki fonları diğer menkul değerlere veya bankalara mevduat olarak kanalize etmeleri durumunda yılda birçok kez faiz ve sair gelir elde edebilmekteydiler. Bu sebeple de diğer yatırım araçlarının kısa vadeli getirileri, halka açık anonim ortaklıkların hisse senetlerine olan talebi olumsuz etkilemekteydi.

➤ Diğer taraftan yapılan işin niteliği gereği kârın bir hesap dönemi sonunda değil, birden fazla hesap dönemi geçtikten sonra tespit edildiği iş kollarında (örneğin yıllara yaygın inşaat işleri yapan şirketlerde) kârın iş bitiminde dağıtılması pay sahipleri açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktaydı.

➤ Kârın uzunca bir süre sonunda oluşması nedeniyle bu şirketlerin hisse senetlerini halka arz etmeleri durumunda bu hisse senetlerine talep doğal olarak azalmaktaydı. Bu nedenle de bu sektörlerde yer alan firmalar halka açılma suretiyle finansman temini imkanı bulamamaktaydılar.

➤ Bu konudaki bir başka sorun da, adı geçen iş kolundaki pay sahiplerinin işin devamı sırasında kişisel geçimlerini sağlama yönünden pay sahipliği dışında başka bir faaliyetlerinin olmaması durumunda, şirketten örtülü kazanç dağıtımı yöntemiyle para çekmelerinden kaynaklanmaktaydı.

¹³² Sümer, s.79.

¹³³ Kayağdı, s.345.

İşletmeden yapılan bu para çekilmeleri ise gerek TTK'na ve SPK'na gerekse Kurumlar Vergisi Kanunu'na (KVK) aykırı bir durum teşkil etmekteydi. Dolayısıyla da bu iş kollarında faaliyet gösteren şirketler, yasalardan kaynaklanan nedenlerle bir anlamda yasadışı işlem yapmak durumunda kalmaktaydılar.

Sakıncaları giderici yönde ilk uygulamalar ABD ve İngiliz hukuklarında pay senedi sahiplerine belli dönemler sonunda oluşan kârdan belli oranlarda kâr payı avansı verebilmesi şeklinde yapılmış daha sonra ise bu uygulama Alman ve Fransız hukuklarında da benimsenmiştir.

Yurdumuzda da hisse senetlerinin çekiciliğini artırmak ve tasarrufların hisse senetlerine yönelmesini teşvik ederek menkul kıymet borsalarımızın daha da gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla, halka açık anonim ortaklıklar açısından SPK'nun 15. maddesinde değişiklik yapılması yoluna gidilmiş, kâr payı avansı dağıtan ortaklıkların hesap dönemi sonunda zarar etmesi halinde avansın nasıl kapatılacağı sorununu bertaraf etmek amacıyla, dağıtılabilecek kâr payı avansına azami sınırlar getirilmiştir.

Kâr payı avansının dağıtılabilmesinin kanuni dayanağı SPK madde 15/f.4. hükmüdür. SPK madde 15/f.4. hükmüne göre; halka açık anonim şirketler, sermaye piyasası mevzuatına uygun olarak düzenlenmiş ve bağımsız denetimden geçmiş üçer aylık dönemler itibariyle hazırladıkları mali tablolarında yer alan kârlarından, kanunlara ve esas sözleşmeye göre ayırmak zorunda oldukları yedek akçeler ve vergi karşılıkları düşüldükten sonra kalan kısmın yarısını geçmemesi, esas sözleşmelerinde hüküm bulunması ve genel kurul kararlarıyla ilgili yılla sınırlı olmak üzere yönetim kuruluna yetki verilmesi koşullarıyla kâr payı avansı dağıtabilirler.

İlgili maddenin dördüncü fıkrası uyarınca aşağıdaki koşulları yerine getiren halka açık anonim şirketler kâr payı avansı dağıtabilirler:

➤ Kâr payı avansı dağıtılabilmesi için ana sözleşmede hüküm bulunması ve genel kurul kararıyla ilgili yılla sınırlı olmak üzere yönetim kuruluna yetki verilmiş olması,

➤ Kâr payı avansı olarak dağıtılacak tutarların sermaye piyasası mevzuatına uygun olarak düzenlenmiş ve bağımsız denetimden geçmiş, üçer aylık ara dönemler itibarıyla hazırlanan mali tablolarda yer alıyor olması,

➤ Dağıtıma konu olan tutarın mali tabloda yer alan kârdan, yasal akçeler ve esas sözleşme uyarınca ayrılması zorunlu yedek akçeler ve vergi karşılıkları düşüldükten sonra kalan kısmın yarısını aşmaması,

➤ Bu tutarın aynı zamanda önceki yıla ait bilanço kârının yarısını aşmaması

gerekir.

Ayrıca ilgili maddede; önceki dönemde ödenen kâr payı avansının mahsup edilmeden ilave kâr payı avansı verilmesine ve kâr payı dağıtılmasına karar verilemeyeceği, kâr payı avansı dağıtımına karar verilmesinde ve avansın ödenmesinde TTK'nun bilanço ve gelir tablosunun kabulüne ve kârın dağıtılmasına ilişkin hükümlerinden SPK 15. maddesine aykırı olanların uygulanamayacağı hükmolunmuştur.

SPK'nun bu kanuni düzenlemesine paralel ve ayrıntılı düzenleme ise, Seri:IV, No:27 Sayılı Tebliğ'in 9 vd. maddelerinde yapılmıştır. Çalışmamızın dördüncü bölümünde bu tebliğin ayrıntılarına değinilecektir.

3.3. KURUMLAR VERGİSİ GENEL TEBLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ ve VERGİSEL BOYUTU

Kâr payı avansı uygulamasının başlaması ile birlikte, uygulamanın vergi yasaları boyutuna girildiğinde bazı sorunlar ve belirsizlikler ile karşılaşılmaktaydı. Bu belirsizlikleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Kâr payı avansı üzerinden gelir vergisi tevkifatı yapılıp yapılmayacağı,
- Hesap dönemi sonunda şirketin zarar etmesi ya da avans olarak dağıtılan kâr payı tutarının altında bir tutarda kâr elde edilmesi durumunda yapılan tevkifatların durumu,
- Kâr payı avansı ve transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı ilişkisi,
- Kâr payı avansını elde eden gerçek ve tüzel kişiler açısından olayın vergisel boyutu karşımıza çıkmaktadır.

Kâr payı avansı dağıtımının iki temel vergisel sonucu vardır. Birincisi, GVK'nun 94/6-b maddesi ve KVK 15. maddesi uyarınca vergi kesintisi, ikincisi de kâr payı avansı dağıtımının, örtülü kazanç dağıtımı karşısındaki durumudur.

Çalışmamızın bu başlığı altında, kâr payı avansının vergisel boyutu ve sonuçları, belirtilen sorunlar ışığında irdelenecektir.

3.3.1. 6102 Sayılı TTK Öncesi Kâr Payı Avansı Dağıtımında Yaşanan Sorunlar

Kâr payı avansı dağıtımı Ticaret Hukuku alanına girmektedir ve SPKu bu çerçevede halka açık anonim ortaklıklara yönelik olarak düzenleme yapmıştır. Öte yandan, kâr payı dağıtımı konusunda vergi kanunlarında bir düzenleme yer almadığı gibi, Maliye Bakanlığı'na da bu konuda düzenleme

yapma yetkisi verilmemiştir.¹³⁴ Ancak, kâr payı avansı dağıtımı düzenlemesine, MB'nca yayınlanan 1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğ'in "Avans Kâr Payı Dağıtımı" başlıklı 15.6.6 bölümünde yer verilmiştir.

1 Seri Nolu KVG'te yer alan kâr payı avansı dağıtımı; SPK'nun 15/f.4. maddesinde ve bu maddeye istinaden çıkarılan Seri:IV, No:27 Sayılı "Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Olan Halka Açık Anonim Ortaklıkların Temettü ve Temettü Avansı Dağıtımında Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ" in 9-14. maddeleri arasında yer alan düzenlemeler esas alınarak düzenlenmiştir. Bu esasların dikkati altında kâr payı avansı dağıtımının vergisel sonuçları anılan Tebliğ'de yer almıştır.

Bilindiği üzere, kâr payı avansı dağıtımına ilişkin vergisel açıklama ve düzenlemelerin yer aldığı, tebliğin "15.6.6. Avans Kâr Payı Dağıtımı" başlıklı bölümünün yürürlüğü, eski 6762 sayılı TTK'nda bu konuda düzenleme yer almadığı gerekçesi ve Danıştay 4. Dairesi'nin Kararı* ile esasta ve gerekçede oyçokluğuyla durdurulmuştu. Aynı husus Danıştay 4. Dairesi'nin Kararı** ile iptal edilmiş ve Maliye Bakanlığı'nın temyiz istemi, Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun K. 2010/202 sayılı kararı ile halka açık olmayan şirketler ile diğer sermaye şirketlerine ilişkin kısmı yönünden ret, halka açık şirketler yönünden kabul edilmişti. Çünkü, Kurumlar Vergisi Genel Tebliği ile hukuk sisteminde bir yetki aşımı olarak nitelendirebileceğimiz biçimde düzenleme yapılmış, TTK ve KVK'nda yer verilmemiş bir konuya yer verilmiştir. Yani kanunda olmayan bir konu hakkında Tebliğ'de düzenleme yapılmıştır.

SPK'nun 3. maddesi ile hisse senetleri halka arzedilmiş olan veya halka arzedilmiş sayılan anonim ortaklıklar halka açık sayılmaktadır. KVK'nun 2. maddesinde de sermaye piyasası mevzuatına göre SPK tarafından halka açık anonim ortaklık sayılan anonim ortaklıklar gelir ve kurumlar vergisi uygulamaları bakımından da halka açık anonim ortaklık

¹³⁴ Saraçoğlu, *Avans Kâr Payı Dağıtımı*, s.198.

* Danıştay 4. Dairesi'nin 18.10.2007 tarih ve E. 2007/2364 Sayılı Kararı

** Danıştay 4. Dairesi'nin 30.04.2008 tarih ve K. 2008/1612 Sayılı Kararı

sayılmaktadır. SPK'nun 15. maddesi ile halka açık anonim ortaklıkların kâr payı avansı dağıtımı konusunda SPKu'na yetki verilmiştir.

3.3.2. 6102 Sayılı TTK Sonrası Kâr Payı Avansı Dağıtımı

6102 sayılı Yeni TTK ile birlikte ortakların şirketten borçlanmaları imkanı sınırlandırılmıştır. Bundan dolayı ortaklar için kâr payı avansı dağıtımı daha da önemli hal almıştır. Dolayısıyla bu amaçla her genel kurul toplantısında kâr payı avansı dağıtımı kararı çıkması mümkün olabilecektir. Bu açıdan; Yeni TTK'nda kâr payı avansı dağıtımı yer almakla birlikte, yasanın uygulanması için Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın tebliğ çıkarması gerekmektedir. Bakanlık bu konuda tebliğ çıkarmadığı sürece, yasanın uygulanma olanağı olmayacaktı. Bu düzenlemeden hareketle, Maliye Bakanlığı da, konuya ilişkin yapacağı düzenlemede, her halükarda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın yayınlayacağı tebliği esas almak zorundaydı. Nitekim, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın kâr payı avansı dağıtımı ile ilgili tebliğe ilişkin 2012 yılı Şubat ayında "Halka Açık Olmayan Anonim Şirketlerin Kâr Payı Avansı Dağıtımında Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ Taslağı"nı yayımlanmıştı.

Öte yandan Maliye Bakanlığı, bu tebliğ taslağını göz önüne alarak, yeni bir düzenleme getirmiştir. Böylelikle, yıl içinde ortaklara dağıtılacak kâr payı avansı dağıtımlarının nasıl vergilendirileceği hususu, Maliye Bakanlığı'nın tarafından yayınlanan 6 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin 20. maddesi ile 1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin "Avans Kar Payı Dağıtımı" başlıklı 15.6.6 bölümü değiştirilerek tekrar düzenlenmiş, bu değişiklik ile uygulamanın genel çerçevesi çizilmiştir. Düzenlemeye göre, kâr payı avansı dağıtımı yapılması halinde, dağıtılan kâr payları üzerinden elde edenin hukuki niteliğine göre vergi kesintisi yapılacaktır.*

* 6 Seri Nolu KVG 20. maddesinin ilk 2 paragrafı şöyledir: "Kurumlar vergisi mükelleflerince avans kâr payı dağıtımı yapılması halinde, dağıtılan kâr payları üzerinden elde edenin hukuki niteliğine göre vergi kesintisi yapılacaktır. Kesilen vergiler, avans kâr payı dağıtımının yapıldığı aya ait muhtasar beyanname ile beyan edilecektir. Avans kâr payı

Bu durumda, örneğin, 2012 yılında kâr payı avansı dağıtımı yapanlarca en geç 2013 yılı sonuna kadar reel net kâr için kâr dağıtım kararı alınacak ve bu dağıtımdan kâr payı avansları mahsup edilecektir. Kâr payı elde eden gerçek kişi ortaklar elde ettikleri bu kârlar için 2014 yılı Mart ayında yıllık beyanname verme kurallarına göre beyan haddini aştıklarında gelir vergisi beyannamesi vereceklerdir. Kâr payı elde eden Türkiye’de tam mükellef kurumlar ise bu kâr payını iştirak kazancı istisnası olarak 2013 yılında kayıtlarına alacaklardır. Bir başka yaklaşımda, kurumların 2012 yılı içinde elde ettikleri kâr paylarını, pasifte avanslar hesabında izlenmesi de öngörülmektedir.

Hesap dönemi sonunda, dağıtılan kâr payı avansları tutarından daha az net dönem kârı elde edilirse veya zarar edilirse, Türk Ticaret Kanunu açısından kâr payı avansı dağıtımı yapan şirketin yönetim organınca, dağıtımını yaptıkları kâr paylarının kazançla karşılanamayan kısmı izleyen hesap dönemi kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresinin sonuna kadar geriye çağırılması gerekir. Dolayısıyla fazla dağıtılan tutarlar geri tahsil edilecektir. Geri çağırılan kâr payı avansları üzerinden şirket tarafından kesinti suretiyle ödenmiş olan vergiler, vergi daireleri tarafından bu işlemin yapıldığı vergilendirme döneminde mahsup veya iade edilecektir. Kurumlar Vergisi Kanunu açısından transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanacaktır. Bu açıdan bakıldığında, yasal yaptırımlar ile karşılaşmamak için kâr payı avansı dağıtımı yapmadan önce dönem sonu itibarıyla elde edilecek kazancın iyi analiz edilmesi önemlidir.

Kâr payı avansı dağıtımı, elde edenin hukuki niteliğine göre vergi tevkifatına tabidir. Kurum ortakları açısından elde etme; kurumun yıllık kazancının kesinleşip, kârın nakden veya hesaben dağıtıldığı, diğer bir ifadeyle avansın, kâr dağıtım kararı uyarınca dağıtılan kârdan mahsup edildiği tarihte kesinleşecektir. Şu kadar ki; bu süre, ilgili hesap dönemine

dağıtımında kurum ortakları açısından elde etme, kurumun yıllık safi kazancının kesinleşip, kârın nakden veya hesaben dağıtıldığı, diğer bir ifadeyle avansın kâr dağıtım kararı uyarınca dağıtılan kârdan mahsup edildiği tarihte gerçekleşecektir. Şu kadar ki; bu süre, ilgili hesap dönemine ilişkin beyannamenin verilmesi gereken tarihi içeren hesap döneminin sonunu geçemeyecektir.”

ilişkin kurumlar beyannamesinin verilmesi gereken tarihi içeren hesap döneminin sonunu geçemeyecektir. Örneğin, kâr payı avansı dağıtımı, 2012 yılının 9 aylık dönem kârı ile ilgili olarak Ekim ayında vuku bulmuşsa, ortaklar tarafından kâr payının elde edilme tarihi, 2013 yılında yapılacak genel kurulda, dönem kârından dağıtılan kâr payı avanslarının mahsubunun yapılacağına ilişkin kararında belirlenen tarihtir. Bu tarih, her halükarda 2013 yılının hesap döneminin sonunu geçemeyecektir. Diğer bir deyişle, elde etme 31.12.2013 tarihine kadar gerçekleşmiş sayılacaktır. Genel kurulun 2013 yılında toplanmaması veya toplandığı halde yukarıda bahsi geçen konuda herhangi bir karar almasa dahi, vergi doğuran olayın tekemmülünü engellemeyecektir.

Kâr payı avansı dağıtılması halinde, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanmayacaktır. Ancak, belli koşullar gerçekleştiğinde bu hükümler uygulanacaktır. Bu konuya ve yıllara sari inşaat işleri ile ilgili olan bölümlerine ilerleyen başlıklar altında değinilecektir.

3.3.3. Kâr Payı Avansı Dağıtımının Vergi Tevkifatı Karşısındaki Durumu

3.3.3.1. Kâr Payı Avansı Elde Etme

Bahsettiğimiz üzere, Tebliğ gereği vergilendirmenin gündeme gelebilmesi için öncelikle, şirket genel kurulunun kâr payı avansı dağıtımı kararı alması, ardından kurum ortakları açısından elde etmenin gerçekleşmesi gerekir. Bu da, kurumun yıllık kazancının kesinleşip, kârın nakden veya hesaben dağıtıldığı, diğer bir ifadeyle avansın, kâr dağıtım kararı uyarınca dağıtılan kârdan mahsup edildiği tarihtir.

3.3.3.2. Vergi Kesintisi

Kâr paylarında vergi kesintisi; GVK 94/f.6-b. maddesi ve 5520 sayılı KVK'nun 15/f.2. ile 30/f.3. maddelerinde düzenlenmiştir.

KV mükelleflerince kâr payı avansı dağıtımı yapılması halinde; dağıtılan kâr payları üzerinden elde edenin hukuki niteliğine göre kâr payı üzerinden vergi kesintisi hesaplanıp, vergi tevkifatı yapılacaktır. Buna göre, tam mükellef kurum haricindekilere yapılan kâr payı avansları vergi kesintisine tabi olacaktır. Dolayısıyla, tam mükellef kurumlarca, tam mükellef kurum statüsünde bulunan ortaklarına dağıtılan kâr payı avansları üzerinden vergi tevkifatı yapılmayacak, söz konusu ortağa kâr payı avansı brüt tutarı ile dağıtılacaktır. Bunun yanında, sadece nakden değil "hesaben ödeme" hükümleri de dikkate alınacaktır.

KVK'nun 15. maddesi birinci fıkrasında "...kurumlara avanslar da dahil olmak üzere nakden ya da hesaben yapılan ödemelerden istihkak sahiplerinin kurumlar vergisine mahsuben kesinti" yapılması hükmolunmuştur. Burada yer alan "avanslar da dahil olmak üzere" ibaresi göz önüne alındığında, dağıtımına konu edilen kâr payı avansları üzerinden KVK'nun 15/f.2. maddesi uyarınca vergi kesintisi yapılacağı açıktır.

KVK'nun "Vergi Kesintisi" başlığı altında düzenlenen 15. maddesi ikinci fıkrasına* göre, kurumlar vergisinden muaf olan kurumların dağıtılan kâr payları üzerinden yüzde 15 oranında** vergi kesintisi yapılacaktır. Diğer taraftan anılan ikinci fıkrada kurumlara; kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı olarak kabul edilmediğinden, eklenmesi halinde kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisi yapılmayacaktır.

KVK'nun 30. maddesinin üçüncü fıkrasında*** ise, Türkiye'de bir işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla kâr payı elde edenler hariç olmak

* KVK 15. maddesi ikinci fıkrası tam metni şu şekildedir:

"Vergiden muaf olan kurumlara dağıtılan GVK'nun 75. maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerindeki kâr payları üzerinden, bu maddenin üçüncü fıkrası uyarınca vergi kesintisine tabi tutulan kazançlar hariç olmak üzere %15 oranında vergi kesintisi yapılır."

** Söz konusu tevkifat oranı, 03.02.2009 tarihli ve 2009/145592 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla %15 oranından belirlenmiştir.

*** KVK 30. maddesi üçüncü fıkrası tam metni şu şekildedir:

"Tam mükellef kurumlar tarafından, Türkiye'de bir iş yeri veya daimi temsilci aracılığıyla kâr payı elde edenler hariç olmak üzere, dar mükellef kurumlara veya kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan ve GVK'nun 75. maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde sayılan kâr payları üzerinden bu Kanunun 15.

üzere, dar mükellef kurumlara veya kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan kâr payları üzerinden yapılacak vergi kesintisi hükümleri düzenlenmiştir.

Öte yandan, söz konusu hükümler gereğince gelir vergisi kesintisine tabi tutulacak kâr payları, GVK'nun 75. maddesi ikinci fıkrasının (1), (2), (3) ve (4) numaralı bentlerinde belirtilmiştir.*

GVK'nun 94. maddesinin 6/b-i ve 6/b-ii bentleri** uyarınca, kurumlar vergisinden istisna kazançlara isabet eden kâr payı düşüldükten sonra, Kanunun 75. maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı dağıtılan kâr paylarından;

➤ Tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve gelir vergisinden muaf olanlara yüzde 15,

➤ Tam mükellef kurumlar tarafından; dar mükellef gerçek kişilere, dar mükellef kurumlara (Türkiye'de bir işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla kâr payı elde edenler hariç) ve gelir ve kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere yüzde 15,

vergi tevkifatı yapılması gerekmektedir.

maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca vergi kesintisine tâbi tutulan kazançlar hariç olmak üzere %15 oranında kurumlar vergisi kesintisi yapılır.

* GVK'nun 75. maddesinin ikinci fıkrasının 1, 2, 3, ve 4 numaralı bentleri şu şekildedir:

a- Her nevi hisse senetlerinin kâr payları,

b- İştirak hisselerinden doğan kazançlar

c- Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kâr payları

d- Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan kısmı."

** GVK'nun 94. maddesinin 6/b-i ve 6/b-ii bentleri şu şekildedir:

(i) Tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara dağıtılan, 75. maddenin ikinci fıkrasının 1, 2 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından,

(ii) Tam mükellef kurumlar tarafından; dar mükellef gerçek kişilere ve gelir vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan 75. maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından gelir vergisi tevkifatı yapılmasını öngören hükümlerine göre yapılacaktır.

Vergi tevkifatı, kârı dağıtan tam mükellef kurum kazancının kurumlar vergisinden istisna olup olmadığına bakılmaksızın kârın dağıtılması sırasında yapılacaktır. Bahse konu 94. maddenin birinci fıkrasında belirtilen ödemelerin avans olarak ödenenler dahil nakden veya hesaben yapıldıkları sırada, istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben tevkifat yapmaya mecbur oldukları hükme bağlanmıştır.

Bu bilgiler ışığında; ortaklıklar tarafından kâr payı avansı dağıtılması halinde aşağıdaki tabloda yer alan kişi ve kurumlara yapılan ödemelerden vergi kesintisi yapılması gerekmektedir:

Tablo 3.1
Kâr Payı ve Kâr Payı Avansı Dağıtımında Vergi Tevkifatı

Ortaklığın Hukuki Durumu	Dayanak Teşkil Eden İlgili Yasa Maddesi	Tevkifat Oranı
Tam Mükellef Anonim ve Limited Şirket	Tam mükellef şirketlere dağıtılan kâr paylarına, vergi kesintisi yapılmayacaktır.	Tevkifat Yok
Kollektif Şirket	GVK 94/6-b-(i)	%15
Adi Ortaklık	GVK 94/6-b-(i)	%15
Vergi Mükellefi Olan İktisadi Kamu Müessesesi	Kurum iştirak kazancı istisnasından yararlanır. Vergi kesintisi yapılmayacaktır.	Tevkifat Yok
Vergi Mükellefi Olmayan Kamu Kuruluşları	GVK 94/6-b-(i)	%15
Tam Mükellef Gerçek Kişiler	GVK 94/6-b-(i)	%15
Dar Mükellef Gerçek Kişiler	GVK 94/6-b-(ii)	%15
Dernek ve Vakıflar	GVK 94/6-b-(i)	%15
Türkiye’de Şube ve İşyeri Olmayan Dar Mükellefler	KVK 30/3	%15

Türkiye’de Şube Aracılığıyla Kazanç Elde Eden Dar Mükellefler	Kâr payı vergi tevkifatına tabi tutulmayacaktır.	Tevkifat Yok
Gelir Vergisinden Muaf Olan Dar Mükellef	GVK 94/6-b-(ii)	%15
Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükellefi Olmayanlar	GVK 94/6-b-(i)	%15

Buna göre, tam mükellef kurumlarca;

- Tam mükellef kurumlara ve
- Türkiye’de bir işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla kâr payı elde eden dar mükellef kurumlara

kâr payı ve kâr payı avansı ödemeleri üzerinden vergi kesintisi yapılmayacaktır.

Bu şekilde, kâr payı avansı elde eden tam mükellef kurumun söz konusu kâr payı avansını yukarıda sayılan gerçek veya tüzel kişilere dağıtması halinde ise dağıtılan kısım üzerinden vergi kesintisi yapılacaktır. Diğer yandan, kâr dağıtılmadığı sürece ortaklara intikal etmiş sayılmayacağından vergileme de söz konusu olmayacaktır.

Şirketin kârı dağıtıp dağıtmama kararında yetkili organ, yönetim organıdır.* Kâr payı ödemelerinin yapılmasını öngördüğü tarih itibariyle vergi kesintisi yapma yükümlülüğü doğmaktadır. Şirket yetkili organının kâr payı ödenmesini öngördüğü tarih itibariyle yüzde 15 vergi kesintisinin yapılması ve ertesi ayın yirmi üçüncü günü akşamına kadar muhtasar beyanname ile ödemenin yapıldığı yerin bağlı bulunan vergi dairesine beyan edilmesi gerekir. Beyan edilen bu vergilerin de yirmi altıncı günü akşamına kadar ödenmesi gerekir. KVK’nun 31. maddesinde ise; muhtasar beyanname

* Kâr Payı Avansı Dağıtım Hakkında Tebliği 4. maddesi birinci fıkrası g bendine göre, yönetim organı; anonim şirketlerde yönetim kurulunu, limited şirketlerde müdür veya müdürler kurulunu, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde yönetici veya yöneticileri ifade eder.

konusunda GVK’nda belirtilen usul ve esasların KVK uyarınca verilecek olan muhtasar beyannamelerde de geçerli olacağı hükmolunmuştur.

Bir işletmenin yıl içinde kâr payı avansı olarak dağıtmış olduğu tutardan daha az bir tutarda kâr etmesi ya da kurumun hesap dönemi sonunda zarar etmesi durumunda, yıl içinde tevkif edilen gelir vergisinin akıbeti de bir başka tartışma konusunu teşkil etmektedir.

Kanaatimizce; kâr payı avansı dağıtılan dönem kapandıktan sonra şirketin dönem sonu kârının, yıl içinde avans olarak dağıtılan tutarın altında kalması ya da zarar ortaya çıkması durumunda, dağıtılan avanslar bilançoda yer alan olağanüstü yedek akçelerden karşılanacağı için bu dağıtım kâr payı avansı dağıtımı olmaktan çıkıp nihai kâr dağıtımı haline gelecektir. Buna göre kâr payı avansı, fazla dağıtılan kâr payına dönüştüğünden avans üzerinden yapılan vergi kesintisi de kâr payı üzerinden yapılan vergi kesintisine dönüşmüş olmaktadır. Ancak, yasal uygulama sonucu yine de fazla dağıtılmış kâr payı kalırsa bu tutarın ortaklardan geri çağırılacağı ve transfer fiyatlandırması hükümleri çerçevesinde tahsil edileceği belirtilmiştir. Bu durumda fazla ödenen kâr payına isabet eden yüzde 15 vergi kesintisi, adına kesinti yapılan ortak (gerçek kişi) tarafından GVK 252 nolu Genel Tebliğ uygulamaları kapsamında ilgili belgeler ile vergi dairesine müracaatı ile fazla kesilen verginin iadesini talep edebilecektir.

3.3.3.3. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Beyan

Kâr payı elde eden gerçek kişi ortaklar açısından kâr payları, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanun’unun 75. maddesi ikinci fıkrası (1), (2) ve (3) numaralı bentleri gereği “menkul sermaye iradı geliri” olarak sayılmıştır. Aynı Kanun’un 22. maddesinin ikinci fıkrası* hükmüne göre de, menkul sermaye iradı sayılan kâr payı için yıllık gelir vergisi beyannamesi verilmesi halinde, gelirin yarısı gelir vergisinden istisna edilmiştir. GVK 94. ve KVK

* GVK’nun 22. maddesi ikinci fıkrası şu şekildedir: “Tam mükellef kurumlardan elde edilen, 75. maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarının yarısı, gelir vergisinden müstesnadır. İstisna edilen tutar üzerinden 94. madde uyarınca tevkifat yapılır ve tevkif edilen verginin tamamı, kâr payının yıllık beyanname ile beyan edilmesi durumunda yıllık beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilir.”

15/f.2. maddeleri kapsamında kesilen vergi tevkifatının tamamı hesaplanan vergiden mahsup edilecektir.

Ayrıca, GVK'nun "Toplama yapılmayan haller" başlıklı 86. maddesinin (c) bendinde; vergiye tabi gelir toplamının Kanun'un 103. maddesinde yazılı tarifenin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı aşmaması koşuluyla, Türkiye'de tevkifata tâbi tutulmuş olan menkul sermaye iratları için yıllık gelir vergisi beyannamesi verilemeyeceği hükmü mevcuttur.

Buna göre; elde edilen kâr payı tutarının yarısı GVK'nun 103. maddesinin 2. dilimi tutarını aşmaması halinde (örneğin 2013 yılı için 26.000,- TL) yıllık gelir vergisi beyannamesi verilmez (Yıl içinde münhasıran sadece kâr payı geliri elde edilmiş olduğu varsayılmıştır).

Örneğin, 2013 yılı için elde edilen kâr payı tutarının yarısı 26.000,- TL'yi geçmesi halinde, GVK'nun 92. maddesine* göre 2014 yılının Mart ayının yirmi beşinci günü mesai saatine kadar yıllık gelir vergisi beyannamesi ile verilmesi ve hesaplanan gelir vergisinden GVK 94. ve KVK 15/f.2. maddelerine göre de tevkif edilen verginin tamamının mahsup edilmesi gerekir. Ödenecek vergi çıkması halinde GVK'nun 117/f.2. maddesine göre de, ilki Mart ayı sonunda ikincisi ise Temmuz ayı sonunda olmak üzere iki taksitte ödenecektir.

Burada, gerçek kişi ortak tarafından elde edilen kâr payı avansının, hangi dönemin menkul sermaye iradı geliri olarak kabul ve beyan edileceği hususu önem arz etmektedir. Bu konuda 5520 Sayılı KVK'nun 6 Seri Nolu Genel Tebliği'nin "Avans kâr payı dağıtımı" başlıklı 15.6.6. bölümünde; kâr payı avansı dağıtımında kurum ortakları açısından elde etme, kurumun yıllık safi kazancının kesinleşip, kârın nakden veya hesaben dağıtıldığı, diğer bir

* GVK'nun 92. maddesinin ilgili metni şu şekildedir: "Bir takvim yılına ait beyanname, izleyen yılın Mart ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar... gelirin sadece basit usulde tespit edilen ticarî kazançlardan ibaret olması halinde izleyen yılın Şubat ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar, tam mükellefiyette vergiyi tarha yetkili vergi dairesine, dar mükellefiyette Türkiye'de vergi muhatabı mevcutsa onun Türkiye'de oturduğu yerin, Türkiye'de vergi muhatabı yoksa işyerinin, işyeri birden fazla ise bu işyerlerinden herhangi birisinin bulunduğu yer vergi dairesine verilir veya taahhütlü olarak posta ile gönderilir."

ifadeyle kâr payı avansının dağıtım kararı uyarınca dağıtılan kârdan mahsup edildiği tarihte gerçekleşeceği ve bu sürenin, ilgili hesap dönemine ilişkin beyannamenin verilmesi gereken tarihi içeren hesap döneminin sonunu geçemeyeceği hükmolunmuştur.

Buna göre; örneğin 2012 yılında kâr payı avansı dağıtılması halinde, 2013 yılı sonuna kadar kâr dağıtımı için karar alınması ve kâr payı avanslarının mahsup edilmesi gerekmektedir. Kâr payı elde eden gerçek kişi ortakların, elde ettikleri kazancın Kanun'da belirtilen istisna haddini geçmesi durumunda kazanç, 2013 takvim yılına ait gelir vergisi beyannamesi ile 2014 yılı Mart ayında beyan edilir. 2012 yılında kâr payı avansı üzerinden kesilerek beyan edilen yüzde 15 vergi kesintileri yıllık gelir vergisi beyannamesinde hesaplanan gelir vergiden mahsup edilir. Bu husus, Maliye Bakanlığı'nın 27.02.2013 tarihli 62030549-120(75-2012/997)-280 sayılı "Avans Kâr Payının Beyan Dönemi" başlıklı özelgesinde de aynı şekilde yer almaktadır.

Kâr payı avansı elde eden tam mükellef kurumların, dağıtımın yapıldığı yıl içinde kesinleşmek suretiyle tahakkuk eden bir kazançları bulunmamaktadır. Ancak kâr payı avansı geliri mevcut olmaktadır. Kanaatimizce; elde edilen kâr payı avansları, elde edildiği dönemde "640 İştiraklerden Temettü Gelirleri" hesabı ile gelir tablosu hesaplarına alınmalı, geçici vergi dönemlerinde beyanname üzerinde "iştirak kazançları istisnası" olarak kazançtan indirilerek vergi matrahı hesaplamalıdır. İzleyen dönemde kesinleşen kâr payı tutarına göre (+) (-) fark düzeltilerek ilgili dönem kurumlar vergisi beyannamesinde KVK 5/1. maddesi gereği "iştirak kazançları istisnası" olarak kazançtan indirilerek beyan edilmelidir.

3.4. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMININ, TRANSFER FİYATLANDIRMASI YOLUYLA ÖRTÜLÜ KAZANÇ DAĞITIMI YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Esas olarak, kurumlar elde ettikleri kazançları vergi yükümlülüklerini yerine getirdikten sonra ortaklarına dağıtırlar. Vergi hukuku, şirketlerin vergilendirilecek kazançları ile ilgilenir. Vergi hukuku düzenlemeleri vergi matrahının aşındırılmasına, ortaklara dağıtılacak kazancın vergisi ödenmeden örtülü yollardan ortaklara aktarılmasına yönelik düzenlemeleri içerir.

Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 13. maddesinde* düzenlenmiştir. Bir vergi güvenlik müessesesi olup, işletme kazancının veya varlıklarının, Kanun'da tanımlanan ilişkili kişilere, vergiye tabi tutulmadan aktarılmasını önlemeyi amaçlar. Söz konusu yasaya aykırı harekette, ziyaa uğratılan vergi tahsil edildiği gibi, ayrıca, VUK'nun 344. maddesine göre vergi ziyai cezasına da muhatap olunur.¹³⁵

Maliye Bakanlığı'nca yayınlanan ve 1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin 15.6.6. nolu maddesinde değişiklik yapan 6 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin 20. maddesinin kâr payı avansı dağıtımı ve transfer fiyatlandırması ile ilgili hükmünde; kâr payı avansı dağıtılması halinde, 5520 sayılı KVK'nun transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Yani, usulüne uygun dağıtılan kâr payı avansı ortaklara verilmiş faizsiz kredi olarak görülmeyecektir.

* 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı" başlıklı 13. maddesi birinci fıkrası ilgili kısım şu şekildedir: "Kurumlar, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunursa, kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılır..."

¹³⁵ Ferhat Fahren, "Avans Kâr Payı Dağıtımında, Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımına İlişkin Son Düzenleme ve Hukuki Değerlendirmesi", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı 243 (Mart 2013), s.121.

Öte yandan, hesap dönemi itibarıyla zarar doğması veya safi kazancın avans olarak dağıtımı yapılan kârdan düşük çıkması halinde, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümlerinin uygulanacağı anılan Tebliğ’de açıklanmıştır (KVGT Seri No:6 m.20/f.3). Daha sonra 7 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Tebliği ile bu cümle değiştirilmiş ve *“ilgili mevzuatına göre geri çağrılan tutarlara”* ibaresi eklenip, bu tutarlara transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümlerinin uygulanacağı vurgulanmıştır.

Kâr payı avansı dağıtıldığında, dağıtımın yapıldığı hesap döneminin zarar veya dağıtılan kâr payı avanslarından daha düşük kârla sonuçlanması halinde, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümlerinin uygulanacak olması; kâr payı avansının dağıtıldığı tarihten sonra ticari olumsuzluklarla ya da olağanüstü zararlarla karşı karşıya kalarak, dağıtılan tutardan daha az kâr eden ya da zarar eden firmalarla hukuki ihtilaflara yol açabilecektir.

Dönemin zarar ya da verilen avanstan daha düşük kârla sonuçlanması halinde ve kâr payı avansının genel kurulun olağanüstü yedeklerden karşılama kararı vermesi durumunda olağanüstü yedeklerden karşılanan kısma yönelik transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümlerinin uygulanmaması olası ihtilafları azaltabilecektir.

Hesap döneminin zararla sonuçlanması halinde, 6 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Tebliği’ne göre, yıl içinde dağıtılan kâr payı avanslarının örtülü kazanç sayılması için yeterli sayılmış, oysa ki Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Tebliği’nde, dağıtılan kâr payı avanslarının ortaklardan geri çağırılması öngörülmüştür. Söz konusu hallerde, şirket yönetim kurulunun dağıtılan kâr payı avansları ile ilgili olarak tekemmül ettirmek zorunda işlemler olacaktır. Bu işlemlerin gereği yerine getirilmeden, elbette dağıtılan kâr payı avanslarını doğrudan doğruya örtülü kazanç saymak hukuken mümkün olmayacaktır.

Fahran'a göre; dağıtılan kâr payı avanslarının çağrılması ve buna ortakların icabet etmesi durumunda, örtülü kazanç dağıtımının varlığından söz edilemez. Ancak, gerek yönetim kurulunun tebliğin gereğini yerine getirmemesi, gerekse ortakların geri çağırmaya icabet etmemesi halinde örtülü kazanç dağıtımının varlığından bahsedilebilir. Zira, burada artık Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Tebliği'ne aykırı bir durum söz konusu olup, bize göre genel kurul karar tarihinden itibaren geçerli olmak üzere ortakların şirketten para çekmeleri durumu mevcuttur. Nitekim, Danıştay tarafından Eski TTK'nda düzenlemesi olmadığı için iptal edilen 1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Tebliği, anılan hallerde geri çağrılmayı örtülü kazanç dağıtımı dışında tutmuştur. Ancak, dağıtılan kâr payı avanslarının dönem kârı ile karşılanmasına rağmen, ortaklardan geri çağrılması durumunu, örtülü kazanç dağıtımı olarak kabul etmiştir. Diğer bir deyişle, muvazaanın varlığı aranmıştır. Bu nedenle, 6 Seri Nolu Tebliğ'in varlık nedeni olan Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Tebliği ile Maliye Bakanlığı Tebliği açıkça çelişmektedir. TTK'nun 509/f.3. maddesine göre, kâr payı avanslarının dağıtılmasının işlerliği Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın çıkaracağı tebliğe bağlanmıştır. Bu nedenle Fahran'a göre, 6 Seri Nolu Tebliğ'in her halükarda, söz konusu tebliği esas alarak düzenlenmiş olması gerekirdi.¹³⁶ İşte 7 Seri Nolu Tebliğ bu uyarlamayı yapmaya çalışmıştır.

Fahran'a göre, yapılan uyarılama da doğru değildir. Hukuken yanlış ve hukuki ihtilafların kaynağı olacak niteliktedir. Zira, Kanunda, kâr payı avans dağıtımının Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın Tebliği ile düzenleneceği belirtilmiştir. Yasal düzenlemeden açıkça anlaşılacağı üzere, yasanın uygulanması, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın çıkaracağı tebliğe bağlanmıştır. Dolayısıyla, bu tebliğdeki düzenlemeler esas alınarak, Maliye Bakanlığı'nın kâr payı avansı dağıtımına ilişkin Tebliği'nin düzenlemesi gerekmektedir. Nitekim, yukarıda ayrıntılı olarak belirttiğimiz üzere, 7 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Tebliği'ndeki değişiklik ile 6 Seri Nolu Tebliğ'deki bağımsızlık sona erdirilmiştir.

¹³⁶ Ferhat Fahran, "Avans Kâr Payı Dağıtımı ve İlgili Dönemin Sonuçlarına Göre Avans Kâr Payı Dağıtımının Muhasebeleştirilmesi", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı 238 (Ekim 2012), s.104.

7 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Tebliği'ndeki bu değişikliğe rağmen, Tebliğ'de yalnızca ilgili mevzuatla kastedilen Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın Tebliği'ndeki geri çağrılan kâr payı avanslarının varlığı, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı için yeterli sayılmıştır. Fahren'a göre, anılan hallerin varlığında ortaklardan geri çağrılan tutarlara salt örtülü kazanç hükümlerinin uygulanması hukuken mümkün değildir. Zira, geri çağrılan tutarların, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı sayılması için, objektif ve sübjektif unsurların* birlikte gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Tebliğ'de bahsi geçen hallerin varlığında, dağıtılan kâr payı avanslarının geri çağırması yeterli değildir. Bu unsurların gerçekleşmesi ise, ortakların bu davete icabet etmeyerek, geri çağrılan tutarları şirkete iade etmemeleri veya yönetim kurulunun, tebliğin gereği işlemleri tekemmül ettirmeyerek, söz konusu tutarların ortakların zimmetlerinde kalmalarını sağlamasıdır. Bu durumda, artık ortakların zimmetlerinde kalan para, dağıtılan kâr payı avansı niteliğini yitirerek, ortakların şirketten para çekmeleri durumuna girer. Burada, ortağın, ilişkili kişi olarak, zimmetinde kalan para emsaline uygunluk ilkesine aykırı olarak bedelsiz kullanımına bırakılmak suretiyle transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımının objektif unsuru, ortakların veya yönetim kurulunun anılan işlemleri yapmamaları nedeniyle, hazine, bilerek ve istenerek zarara uğratılmak suretiyle de sübjektif unsur gerçekleşmiş olur.

Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımının hangi tarihte meydana gelmiş sayılacağı önem kazanmaktadır. Örtülü kazanç dağıtımının meydana gelmiş sayılması; belirttiğimiz üzere, ortakların, yönetim kurulunun çağrısına icabet etmeyerek, geri çağrılan kâr payı avansları tutarını belirlenen tarihte şirkete geri ödememeleri veya yönetim kurulunun, dağıtılan kâr payı avanslarının geri çağırılmasına ilişkin işlemleri tekemmül ettirmeyerek ortaklara geri çağrıda bulunmamasıdır. Fahren'a göre, örtülü kazanç hükümlerinin uygulanması gereken tarih; yönetim

* *Objektif unsur*, ilişkili kişiye, emsaline uygunluk ilkesine aykırı olarak, Hazine aleyhine menfaat sağlanmasıdır. *Sübjektif unsur* ise, İşletmenin, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç sağlamaya yönelik iradesinin varlığıdır. Diğer bir deyişle, bu yolla Hazineyi zarara uğratacağını bilmesi ve istemesidir.

kurulunca tespit edilen iade tarihi veya yönetim kurulunun, Tebliğ'in gereğini yerine getirmeyerek dağıtılan kâr payı avansları için ortaklara geri çağrı kararının alınmadığı tarihtir. Bu tarihlerden itibaren, iade edilmeyen geri çağrılan kâr payı avansı tutarları için transfer fiyatlandırması örtülü kazanç dağıtımına ilişkin hükümlerin uygulanması mümkün hale gelmiş olacaktır.¹³⁷

Sonuç olarak, 7 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Tebliği'nde, 6 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Tebliği'ndeki kâr payı avansı dağıtımının, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımına ilişkin açıklamalarını yeniden düzenlemek suretiyle, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın Tebliği dikkate alınmıştır. Ancak, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Tebliği'ne göre, tespit edilen geri çağrılan kâr payı avanslarının varlığı, 7 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Tebliği'nde örtülü kazanç hükümlerinin uygulanması için yeterli sayılmıştır. Oysa, salt ortaklardan geri çağrılan kâr payı avanslarının varlığı, örtülü kazanç hükümlerinin uygulanması için yeterli değildir. Bunun için, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımına ilişkin objektif ve sübjektif unsurların varlığına ihtiyaç vardır. Aksi halde, Tebliğ'in bu şekilde uygulanması hukuka aykırı olacaktır.

Diğer yandan, 6 Seri Nolu KVGT ile yapılan düzenlemeleri, birden fazla takvim yılına yaygın inşaat ve onarım işleri açısından değerlendirmekte fayda vardır.

GVK'nun 42. ve 43. maddeleri uyarınca, yıllara yaygın inşaat ve onarma işlerinin vergilendirilmesi, işin tamamlandığını gösteren geçici kabul tutanağının düzenlendiği veya fiilen tamamlandığı dönemde yapılmaktadır.

Türkiye Muhasebe Standartları ise, vergi kanunlarının öngördüğü biçimde yıllara yaygın olma durumunu kabul etmemektedir. Döneme ilişkin gelir ve fiili giderler her dönemin sonunda karşılaştırılmak suretiyle, döneme ilişkin kazanç tespit edilip, bu tutara vergi oranı uygulanarak dönem kârı

¹³⁷ Fähran, *Avans Kâr Payı Dağıtımında, Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımına İlişkin Son Düzenleme ve Hukuki Değerlendirmesi*, s.123-124.

vergi ve yasal yükümlölükler karşılığı hesaplanmakta ve böylece dağıtılabılır dönem net kârına ulaşmaktadır.

Ayrıca TMS'na göre; yıllara sari inşaat ve onarım işlerinde, her dönem sonunda tamamlanma yüzdesi yöntemine göre hesaplanan kazanç üzerinden dönemsellik ilkesi gereği vergi hesaplanmaktadır.

TTK'na göre ortakların şirketten borçlanma yasağı ile kâr payı avansı dağıtımı hükümleri birlikte dikkate alındığında, TMS önerilerinin yerindeliği daha iyi anlaşılacaktır.

TTK hükümleri gereğince, ortakların şirketten borçlanma yasağı ile kâr payı avansı dağıtımı hükümleri, TMS ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nın (TFRS) asıl argümanı olan dönemsellik ilkesi ile örtüşmektedir.

6 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği ile yapılan düzenlemeler, ekonomik ve sosyal talep ve gerekçelere bağlı olarak hayat bulmak ve tartışmalara konu olmakla birlikte, konunun evvelce de gündeme getirildiğini ve özellikle yıllara sari inşaat ve onarım işi ile uğraşan mükelleflerin bu yöndeki taleplerini sürekli güncel tuttuklarını belirtmek gerekir. Çünkü anılan mükellef kurum ortakları yıllarca kârın tespit edilememesi ve kâr dağıtımı yapılamaması nedeniyle ihtiyaçları için işletmeden cari hesap şeklinde kullandıkları kaynaklar için örtülü kazanç hükümleri uyarınca yaptırımlarla karşılaşabilmektedirler.

MB'nca yayınlanan ve 1 Seri Nolu KVG'T'nin 15.6.6. nolu maddesinde değişiklik yapan 6 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin 20. maddesinde kâr payı avansı dağıtımı ve yıllara sari inşaat onarım işleri ile ilgili hükme göre; hesap dönemi itibarıyla zarar doğması veya safi kazancın avans olarak dağıtımı yapılan kârdan düşük çıkması halinde, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanacaktır. Aynı husus, birden fazla takvim yılına yaygın inşaat ve onarım işlerinin bitiminde zarar doğması veya safi kazancın avans olarak dağıtımı yapılan kârdan düşük olması halinde de geçerlidir.

Yıllara yaygın inşaat ve onarım işleri ile uğraşan mükelleflerin kâr payı avansı dağıtımı uygulaması, diğer şirketlerden farklı değildir. Dolayısıyla GVK'nda belirtilen esaslara göre birden fazla takvim yılına yaygın inşaat ve onarım işleri ile uğraşan mükellefler, dağıtılabilecek kâr payı avansı tutarlarını, devam eden işlerin gerçekleşen maliyet ve hak edişleri arasındaki müspet farktan, kesinti suretiyle ödenen vergiler, varsa geçmiş yıl zararlarının tamamı ile kanunlara ve esas sözleşmeye göre ayrılmak zorunda olan yedek akçeler düşüldükten sonra kalan kısmın yarısı üzerinden hesaplayacaktır. Bu hesaplamanın yapılması için ayrıca bir bilanço düzenlemelerine gerek yoktur (KVG T Seri No:6 m.20/f.4).

Yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerinin bitiminde, zarar doğması veya safi kazancın avans olarak dağıtımı yapılan kârdan düşük olması halinde, kâr payı avansı dağıtanların, dağıtımını yaptıkları kâr payının kazançla karşılanamayan kısmını izleyen hesap döneminde kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresinin sonuna kadar geriye çağırmaları gerekmektedir.¹³⁸ Geri çağırılan kâr payı avansları üzerinden şirket tarafından kesinti suretiyle ödenmiş olan vergiler, bu işlemin yapıldığı vergilendirme döneminde 252 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin* "3. Gelir ve Kurumlar Vergisi ile İlgili Vergi Hatalarından Kaynaklanan İade İşlemleri" bölümünde yapılan açıklamalara göre mahsup veya iade edilecektir. Buna göre, VUK'nun 120. maddesinde 5035 sayılı Kanunla yapılan düzenleme uyarınca, nakden veya mahsuben tahsil edilen ancak fazla veya yersiz olarak tahsil edildiği anlaşılan vergilerin iade ve mahsup işlemlerinde, düzeltmeye dayanak teşkil edecek belgeler ile bu işlemlere ait usul ve esasları belirleme konusunda Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

Yapılan düzenleme çerçevesinde, gelir ve kurumlar vergisi ile ilgili vergi hataları nedeniyle fazla tahsil edilen vergilerin diğer vergi borçlarına mahsup ve iadesi şu şekilde yapılacaktır:

¹³⁸ Saraçoğlu, *Avans Kâr Payı Dağıtımı*, s.197.

* 06.04.2004 tarih ve 25425 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

➤ Fazla veya yersiz olarak vergi tahakkuk ettirilmesine neden olan vergi hatasının düzeltilmesi halinde, vergi hatası nedeniyle fazla olarak tahakkuk ettirilmiş verginin ödenmiş olması şartıyla, verginin mükellefe iadesi gerekmektedir.

➤ Vergi borçlarına mahsup talebi halinde, bu talebin bir dilekçe ile vergi dairesine bildirilmesi gerekmektedir. Düzeltme işlemi ile iade işleminin aynı vergi dairesi tarafından gerçekleştirilmesi durumunda iade işlemi için dilekçe dışında ayrıca bir belge ibrazına gerek yoktur. Vergi dairelerinin farklı olması halinde hata nedeniyle fazladan tahakkuk etmiş olan verginin ödendiğini gösteren belgenin ibrazı gereklidir.

➤ Mahsubu talep edilen vergi borçları için, mükellefin vergi hatasının düzeltilmesini ilgili vergi dairesine dilekçe ile haber verdiği tarih itibarıyla mahsup işlemi yapılmış sayılır ve mahsubu talep edilen vergi borçları için bu tarihten itibaren gecikme zammı hesaplanmaz.

Tebliğ ile yapılan düzenlemeden önce yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerinde, inşaat devam ettiği sürece kâr payı dağıtımı söz konusu olmamaktaydı. Kârdan mahsup edilmek üzere işletmeden para çekilmesi durumunda da, bu olay "örtülü kazanç dağıtımı" sayılmaktaydı. Dolayısıyla bu sektörde çalışan taahhüt işi yapan işletmeler açısından önemli bir kolaylık sağlanmış olmaktadır.¹³⁹

Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ'de yıllara yaygın inşaat ve onarım işleri ile uğraşan şirketler için özel bir düzenleme yoktur. Bu da, uygulamada bazı sorunların ihtimal dahilinde olduğunu göstermektedir.

¹³⁹ Saraçoğlu, *Avans Kâr Payı Dağıtımı*, s.197.

4. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMI

4.1. GENEL BAKIŞ

Kâr payı avansı kavramı Türk Hukukunda ilk kez, SPKu’nun Seri:IV, No:27 Tebliği ile tanımlanmıştır. İlk olarak SPK’nda yer alan özel düzenlemeye bağlı olarak halka açık anonim şirketlerin kâr payı avansı dağıtmalarına izin verilmişti. 6102 Sayılı TTK’nun yürürlüğe girmesi ile SPK mevzuatına tabi olmayan şirketler için de uygulama olanağı doğmuştur.

Bu bölümde; TTK ve SPK’na tabi şirketler bakımından kâr payı avansı dağıtımının esasları üzerinde durularak; dağıtım kararı, avansın hesaplanması, dağıtım zamanı, dağıtıma ilişkin kısıtlamalar, ödemelerin yapılma biçimi, dağıtımda sorumluluk ve zamanaşımı ile ilgili yapılan düzenlemeler irdelenecektir.

4.2. TTK’NA GÖRE KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMI

Çalışmamızın bu başlığı altında; Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan “Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliği” gereği SPK’na tabi olmayan anonim şirketler ile limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerce kâr payı avansı dağıtılmasına ilişkin usul ve esasları detaylı şekilde irdelenecektir.

4.2.1. Kâr Payı Avansı Dağıtımının Kaynağı

SPK’na tabi olmayan anonim şirketler ile limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerce kâr payı avansı dağıtılabilmeksinin hukuki dayanağı 6102 sayılı TTK’nun 509/f.3., 565/f.2. ve 644/f.1b. maddeleridir.

Kâr payı avansı dağıtılabilmeksinine ilişkin uyulacak usul ve esaslar, ilgili kanun hükümlerine dayanılarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan “Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliği” ile düzenlenmiştir. Bu tebliğ ile birlikte, SPK’na tabi olmayan anonim şirketler ile limited ve

sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin, ara dönemler itibariyle belirli koşullar altında pay sahiplerine kâr payı avansı dağıtabilmelerine olanak sağlanmıştır. İlgili tebliğe göre; şirketlerin kâr payı avansı dağıtabilmeleri için, şirket genel kurulunca kâr payı avansı dağıtılmasına ilişkin karar alınması ve kâr payı avansı dağıtılacak hesap döneminde hazırlanan üç, altı veya dokuz aylık ara dönem finansal tablolara göre kâr edilmiş olması gereklidir (Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ md.5/f.1).

4.2.2. Kâr Payı Avansı Dağıtımına Karar Verecek Organ

Kâr payı avansı dağıtımının karar organı genel kuruldur. Tebliğin 5. maddesi birinci fıkrasında geçen “Şirketlerin kâr payı avansı dağıtabilmeleri için, şirket genel kurulunca kâr payı avansı dağıtılmasına ilişkin karar alınması...” ifadesi ile hükmolunmuştur. Zira, anonim ortaklıklarda kâr dağıtımına karar verme yetkisi sadece genel kurula aittir. Bu yetki şirketin yönetim organına devredilemez.

4.2.3. Kâr Payı Avansı Dağıtım Koşulları

Şirketlerin kâr payı avansı dağıtabilmeleri için; şirket genel kurulunca kâr payı avansı dağıtılmasına ilişkin karar alınması ve ara dönemlerde kâr etmeleri gereklidir (Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ md.5/f.1).

4.2.3.1. Genel Kurul’da Kâr Payı Avansı Dağıtım Kararı Alınması

4.2.3.1.1. Toplantı ve Karar Nisapları

Tebliğin 6. maddesi ikinci fıkrasına göre; anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde, genel kurulca kâr payı avansı dağıtımı yönünde karar alınabilmesi için;

➤ Sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin toplantıda hazır olması,

➤ Bu nisabın toplantı süresince korunması ve toplantıda hazır bulunan oyların çoğunluğunun kâr payı avansı dağıtılması yönünde kullanılmış olması,

➤ Limited şirketlerde ise toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğunun kâr payı avansı dağıtılması yönünde olması gerekir.

Bu şartlara uyulmadığı takdirde, alınacak olan kâr payı avansı dağıtım kararının hukuken geçerliliği bulunmayacaktır. Dolayısıyla, şirket genel kurulunca alınacak ilgili kararda oy çoğunluğu ile bu kararların alınması gerekmektedir.

4.2.3.1.2. Kâr Payı Avansı Dağıtım Kararının İçeriğinde Belirtilmesi Zorunlu Hususlar

Kâr payı avansı, dağıtılacak hesap dönemi içinde yapılacak genel kurul toplantısında karara bağlanır. İlgili hesap dönemi öncesinde ödenen kâr payı avanslarının, ilgili olduğu yılın net dönem kârından mahsup edilmesi şarttır. Bu işlem yapılmadan, şirket genel kurulunca kâr payı dağıtılmasına ve kâr payı avansı ödenmesine karar verilemez.

Şirket genel kurulunda kâr payı avansı dağıtımına karar verildiği durumda, bu kararda ayrıca aşağıdaki hususların belirtilmesi zorunludur:

➤ İlgili hesap dönemi sonunda, yıl içinde dağıtılan kâr payı avansını karşılayacak tutarda net dönem kârı oluşmaması durumunda, net dönem kârını aşan kâr payı avanslarının varsa bir önceki yıla ait bilançoda yer alan serbest yedek akçelerden mahsup edileceği, serbest yedek akçe tutarının da dağıtılan kâr payı avanslarını karşılayamaması halinde fazla ödenmiş olan kâr payı avanslarının yönetim organının ihtarı üzerine ortaklar tarafından şirkete iade edileceği,

- İlgili hesap dönemi sonunda zarar oluşması durumunda;
 - Varsa bir önceki yıla ait bilançoda yer alan genel kanuni yedek akçeler ile serbest yedek akçelerin öncelikle oluşan zararın mahsubunda kullanılacağı, bu akçelerin oluşan zararı karşılayamaması halinde dönem içinde dağıtılan kâr payı avanslarının tamamının yönetim organının ihtarı üzerine ortaklar tarafından şirkete iade edileceği,
 - Genel kanuni yedek akçeler ile serbest yedek akçelerin, oluşan dönem zararından mahsubu sonrasında bakiye serbest yedek akçe tutarının dağıtılan kâr payı avanslarından indirileceği, indirim işlemi sonucunda dönem içinde dağıtılan kâr payı avansı tutarının bakiye serbest yedek akçe tutarını aşması halinde ise aşan kısmının yönetim organının ihtarı üzerine ortaklar tarafından şirkete iade edileceği

hususlarının alınacak kararın içeriğinde belirtilmesi ve karara bağlanması gereklidir (Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ md.6/f.1a ve f.1b).

4.2.3.1.3. İlgili Hesap Dönemi Öncesinde Ödenen Kâr Payı Avanslarının Mahsubu

Şirket genel kurulunca alınan kararın içeriğinde; ayrıca, ilgili hesap dönemi öncesinde ödenen kâr payı avanslarının ilgili olduğu yılın net dönem kârından mahsup edileceği ve bu işlem yapılmadan şirket genel kurulunca kâr payı dağıtılmasına ve kâr payı avansı ödenmesine karar verilemeyeceği belirtilmelidir (Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ md.6/f.3).

4.2.3.2. Ara Dönem Bilançosunda Kâr Edilmiş Olması

Tebliğin 5. maddesi gereği, şirketlerin kâr payı avansı dağıtabilmeleri için, kâr payı avansı dağıtılacak hesap döneminde hazırlanan

üç, altı veya dokuz aylık ara dönem finansal tablolara göre kâr etmiş olması gereklidir.

4.2.4. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Yönetim Organının Görevleri

Genel kurul tarafından kâr payı avansı dağıtılmasına karar verilmesi ve ara dönem finansal tablolara göre kâr edilmiş olması halinde şirket yönetim organınca yapılması gereken bazı görevler mevcuttur.

4.2.4.1. Kâr Payı Avansı Dağıtımına İlişkin Rapor Hazırlanması

Kâr payı avansı dağıtımına ilişkin bir rapor hazırlanır ve bu raporda;

➤ Kâr payı avansı dağıtımına dayanak oluşturan ara dönem finansal tabloların TTK'nun 515. maddesinde belirtilen "dürüst resim ilkesi"ne uygun olarak hazırlandığı,*

➤ Dağıtılacak kâr payı avansı tutarının tebliğin 7. maddesine uygun olarak hesaplandığı

belirtilir.

Yapılan hesaplamalara ve diğer şartların yerine getirilmiş olduğuna dayanak teşkil eden belgeler bu rapora ek yapılır (Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ m.9/f.1a).

* TTK'nun "Dürüst Resim İlkesi" başlıklı 515. maddesi metni şöyledir: "Anonim şirketlerin finansal tabloları, Türkiye Muhasebe Standartlarına göre şirketin malvarlığını, borç ve yükümlülüklerini, öz kaynaklarını ve faaliyet sonuçlarını tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun bir şekilde; şeffaf ve güvenilir olarak; gerçeği dürüst, aynen ve aslına sadık surette yansıtacak şekilde çıkarılır."

4.2.4.2. Kâr Payı Avansının Ortaklara Ödenmesi

Yönetim kurulunun bir diğer görevi ise, raporda tespit edilen kâr payı avansının ortaklara ödenmesine ve bu ödemelerin yapılma usulüne ilişkin karar alınmasıdır (Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ m.9/f.1b).

Yönetim kurulunun ödeme kararından sonra, kâr payı avans tutarlarının, kararı izleyen en geç 6 hafta içerisinde yönetim kurulu tarafından ödenmesi gerekir.

4.2.4.3. Hamiline Yazılı Pay Sahiplerine Güvence Verilmesi

Hamiline yazılı pay senedi sahiplerine kâr payı avansı ödenirken, gerekli güvence yönetim organı tarafından alınır (Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ md.9/f.2).

4.2.4.4. Fazla Ödenen Kâr Payı Avanslarının Ortaklardan Tahsili

İlgili hesap dönemi sonunda, yıl içinde dağıtılan kâr payı avanslarını karşılayacak tutarda net dönem kârı oluşmaması veya ilgili hesap dönemi sonunda zarar oluşması gibi durumlar ile karşılaşılması halinde; fazladan ödenen kâr payı avanslarının tamamı yönetim kurulunun ihtarı üzerine ortaklardan tahsil edilerek şirkete iadesine ilişkin işlemler yönetim organınca yerine getirilecektir (Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ md.9/f.3).

4.2.5. Kâr Payı Avansından Yararlanabilecek Olanlar

Kâr payı avansı, dağıtım tarihi itibarıyla mevcut payları oranında ancak pay sahiplerine dağıtılabılır ve kârdan imtiyazlı paylara imtiyaz dikkate alınmadan ödenir. Ancak, ortakların sermaye taahhüt borçları dışında şirkete borçlu olmaları halinde, söz konusu borç, ortağa ödenecek kâr payı avansından mahsup edilecektir.

4.2.6. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Tutar Sınırları

Tebliğin 7. maddesinde kâr payı avansına ilişkin sınırlar belirtilmiştir. Buna göre iki sınırdan söz edebiliriz:

➤ İlk sınır, ara dönemde dağıtılabilecek kâr payı avansına ilişkin üst sınırdır. Buna göre; dağıtılacak kâr payı avansı, varsa geçmiş yıllar zararlarının tamamının, vergi, fon ve mali karşılıkların*, kanunlara ve sözleşmeye göre ayrılması gereken yedek akçelerin, varsa imtiyazlı pay sahipleri, intifa senedi sahipleri ve kâra katılan diğer kimseler için ayrılacak tutarların, oluşan ara dönem kârından indirilmesi suretiyle hesaplanır. Ödenecek kâr payı avansı, bu şekilde hesaplanan tutarın yarısını geçemez.

➤ İkinci sınır ise, dağıtılabilecek toplam kâr payı avansına ilişkin sınırdır. Buna göre; aynı hesap dönemi içinde, izleyen ara dönemlerde de kâr oluşması halinde dağıtılacak kâr payı avansı tutarı, ilk sınır olarak ifade edilenin yanı sıra önceki ara dönem veya dönemlerde ödenmiş olan kâr payı avans tutarları da indirilerek hesaplanır. Ödenecek kâr payı avansı, bu şekilde hesaplanan tutarın yarısını geçemeyecektir.

4.2.7. Kâr Payı Avansı Ödemeleri

Tebliğin 8. maddesi ile kâr payı avansının pay sahiplerine hangi esaslara göre dağıtılacağı ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

İlgili maddenin birinci fıkrasına göre; kâr payı avansı, dağıtım tarihi itibarıyla mevcut payları oranında ancak pay sahiplerine dağıtılabılır ve kârdan imtiyazlı paylara imtiyaz dikkate alınmadan ödenir. Ancak şirket, hesap dönemi içerisinde kâr payı avansı dağıtıp ve ardından sermaye artırımını gerçekleştirirse, bu duruma ilişkin esaslar saklıdır. Bu esaslara ileren başlıklar altında değinilecektir.

* Kurumlar vergisi, gelir vergisi kesintileri ile diğer vergi ve benzerleri

4.2.7.1. Kâr Payı Avansı Ödenmeyecek Olanlar

Kâr payı avanslarının, mevcut pay sahiplerine dağıtılabileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla intifa senedi sahiplerine, ortak olmayan yönetim organı üyelerine ve ortaklar dışında kârdan pay alacak kimselere kâr payı avansı dağıtılması mümkün değildir.

4.2.7.2. Ortakların Şirkete Borçlu Olmaları Halinde

Tebliğin 8. maddesi üçüncü fıkrasına göre; eğer ki ortakların sermaye taahhüt borçları dışında şirkete borçlu olma hali mevcut ise söz konusu borç tutarının ortağa ödenecek kâr payı avansı tutarından mahsup edilmesi gerekir.

4.2.8. Kâr Payı Avansı Dağıtım Zamanı

Yönetim kurulunun ödeme kararından sonra, kâr payı avansı tutarlarının, kararı izleyen en geç 6 hafta içerisinde yönetim kurulu tarafından ödenmesi gerekir (Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ md.9/f.1c).

4.2.9. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Özellik Gösteren Diğer Konular ve Açıklamaları

Bu konu başlığı altında, SPK'na tabi olmayan anonim şirketler ile limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerce bir hesap döneminde kâr payı avansı dağıtılmasının ardından sermaye artırımına gidilmesi ile 2012 yılında kâr payı avansı dağıtma kararı alınması halinde uygulanması gereken esaslar irdelenecektir.

4.2.9.1. Kâr Payı Avansı Dağıtımından Sonra Sermaye Artırımına Gidilmesi Halinde Uyulması Gereken Esaslar

Kâr payı avansları, pay sahiplerine mevcut payları oranında dağıtılacaktır. Eğer ortaklık, bir hesap dönemi içerisinde kâr payı avansı dağıtıp, ardından sermaye artırımını gerçekleştirir ve sonrasında tekrar kâr

payı avansı dağıtmak ister ise, tebliğin 8. maddesi dördüncü fıkrasına göre uygulanacak üç esas vardır:

➤ Sermaye artırımını sonrasında yapılacak yeni bir kâr payı avansı ödemesinde, yapılacak kâr payı avansı ödemesine hak kazanan yeni ortaklara öncelik verilecektir.

➤ Söz konusu öncelik, eski ve yeni ortakların dönem içerisinde her pay için aldıkları toplam kâr payı avans tutarları eşitleninceye kadar devam edecektir.

➤ Eski ve yeni ortakların hesap dönemi içerisinde her pay için aldıkları toplam kâr payı avans tutarları eşitlendikten sonra, kalan kâr payı avans tutarları veya bir sonraki ara hesap döneminde ödenecek kâr payı avans tutarları mevcut ortaklara payları nispetinde ödenecektir.

4.2.9.2. 2012 Yılında Kâr Payı Avansı

SPK'na tabi olmayan anonim şirketler ile limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerce 2012 yılına ilişkin hesap döneminde kâr payı avansı dağıtacak olanlar, tebliğin geçici 1. maddesi gereği; avans tutarının hesaplanmasında, 29.6.1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre düzenlenen bilançoları esas alacaktır.

Ayrıca, yönetim kurulunun düzenleyeceği raporda, kâr payı avansı dağıtımına dayanak oluşturan ara dönem bilançosunun gerçeğe uygun olarak düzenlendiği belirtilecektir.

4.3. SPK'NA GÖRE KÂR PAYI AVANSI DAĞITIMI

SPK Seri:IV, No:27 sayılı Tebliği 9. maddesi birinci fıkrasına göre; HAAO'lar, sermaye piyasası mevzuatına uygun olarak düzenlenmiş ve bağımsız sınırlı denetlemeden* geçmiş üç, altı ve dokuz aylık dönemler itibariyle hazırladıkları ara mali tablolarında yer alan kârları üzerinden nakit kâr payı avansı dağıtabilirler.

Ayrıca SPKu, kâr payı avansı dağıtacak şirketlerin ara mali tablolarının bağımsız özel denetlemeye tabi tutulmasını isteme yetkisine de haizdir.

4.3.1. Kâr Payı Avansı Dağıtımının Kaynağı

Bahsedildiği üzere; halka açık anonim ortaklıklarda kâr payı avansı dağıtılmasının hukuki dayanağı 2499 sayılı SPK'nun 15/f.4. maddesidir. SPK'nun 15. maddesinde 4487 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik ile birlikte, SPK mevzuatına tabi şirketlerce ara dönemler itibariyle belirli koşullar altında pay sahiplerine kâr payı avansı dağıtabilmelerine olanak sağlanmıştır. Bu hükme göre; halka açık anonim şirketler, sermaye piyasası mevzuatına uygun olarak düzenlenmiş ve bağımsız denetimden geçmiş üçer aylık dönemler itibariyle hazırladıkları mali tablolarında yer alan kârlarından, kanunlara ve esas sözleşmeye göre ayırmak zorunda oldukları yedek akçeler ve vergi karşılıkları düşüldükten sonra kalan kısmın yarısını geçmemesi, esas sözleşmelerinde hüküm bulunması ve genel kurul kararlarıyla ilgili yıla sınırlı olmak üzere yönetim kuruluna yetki verilmesi koşullarıyla kâr payı avansı dağıtabilirler. Her ara dönemde verilecek kâr payı avansı bir önceki yıla ait bilânço kârının yarısını aşamaz. Önceki dönemde ödenen kâr payı avansları mahsup edilmeden ilave kâr payı avansı verilmesine ve kâr payı dağıtılmasına karar verilemez. Kâr payı avansının dağıtımına karar verilmesinde ve avansın ödenmesinde TTK'nun bilânço ve

* SPK Seri:X, No:22 Sayılı Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliği 4. maddesi birinci fıkra f bendine göre sınırlı denetim; "ara dönem finansal tablolarının SPKu'na yayımlanan finansal raporlama standartlarına uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadıklarının öncelikle bilgi toplama (soruşturma) ve analitik inceleme teknikleri kullanılarak incelenmesi ve değerlendirilerek rapora bağlanmasını" ifade eder.

gelir tablosunun kabulüne ve kârın dağıtılmasına ilişkin olup, bu madde hükmüne aykırı hükümleri uygulanmaz.

Bu kanuni düzenlemeye paralel ve ayrıntılı düzenleme ise, SPK Seri:IV, No:27 Sayılı Tebliğ'in 9 vd. maddelerinde yapılmıştır. Çalışmamızın bu kısmında, bu tebliğin ayrıntılarına değinilecektir.

4.3.2. Kâr Payı Avansı Dağıtımına Karar Verecek Organ

2499 sayılı SPK'nun 15/f.4. maddesinde, bu kanun metnine paralel olarak çıkarılan SPK Seri:IV, No:27 sayılı Tebliğin 9. maddesi ikinci fıkrasında, aynı ifadeler ile kâr payı avansı dağıtmak isteyen şirketlerin esas sözleşmelerinde hüküm bulunması ve genel kurul kararı ile ilgili yılla sınırlı olmak üzere yönetim kuruluna yetki vermeleri zorunluluğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla, kâr payı avansı dağıtmak isteyen şirketlerin genel kurulunun, dağıtım yetkisini yönetim kuruluna devretmiş olması zorunludur. Bu yetkinin devredilmesinden önce, ortaklara kâr dağıtımında bulunabilmek için şirket genel kurulunun kârın dağıtılması için karar alması şarttır.¹⁴⁰

Yönetim kurulunun, kendisine genel kurul tarafından kâr payı avansı dağıtımı için yetki verildiği takdirde, ilgili hesap döneminde her üç aylık dönemi izleyen altı hafta içerisinde kâr payı avansı dağıtma veya dağıtmama konusunda bir karar alması zorunludur (SPK Seri:IV, No:27 m.9/f.2). Dolayısıyla, yönetim organı tarafından ilgili geçici vergi dönemine ilişkin beyannamenin verileceği tarihe kadar kâr payı avansı dağıtımı hakkında karar alınmış olması zorunludur.

Söz konusu yönetim kurulu kararının Özel Durumların Kamuya Açıklanmasına İlişkin Esaslar Tebliği kapsamında kamuya açıklanması gerekmektedir.

Anonim ortaklıklarda kâr dağıtımına karar verme yetkisi sadece genel kurula aittir. Genel kurulun kâr dağıtımına karar verme yetkisi başka bir organa devri mümkün olmayan yetkilerdendir. Genel kurul, dağıtılacak

¹⁴⁰ Ataman, s.93.

kârın yöntemini ve zamanını da tayin edebilir veya bu konuda yönetim kuruluna yetki de tanıyabilir.¹⁴¹ Yönetim kuruluna yetki verilmesi hususu da bu çerçevede anlaşılmalıdır. Başka bir deyişle; genel kurul kararı ile yönetim kuruluna verilen yetki, kârın dağıtma yöntemine ve zamanına ilişkin olmalıdır. Yoksa kârın dağıtılıp dağıtılmamasına ilişkin değildir.¹⁴²

Ayrıca, kâr payı avansın ödenmesinde, TTK'nun bilanço ve gelir tablosunun kabulüne ve kârın dağıtılmasına ilişkin hükümlerinden SPK'nun 15. maddesine aykırı olanları uygulanmaz (SPK Seri:IV, No:27 m.9/f.2).

4.3.3. Genel Kurulda Alınması Gereken Kararlar

Kâr payı avansı dağıtmak isteyen şirketin genel kurulu, dağıtım yetkisini yönetim kuruluna devretmiş olmasının yanında, ilgili dönem sonundaki yıllık bilanço'ya göre dağıtılan avanslardan daha az kâr elde edildiği durumlarda sorunla karşılaşılması için, tebliğin 9. maddesi ikinci fıkrasına göre; genel kurul toplantısında, dağıtılacak kâr payı avansının, ilgili hesap dönemi sonunda yeterli kâr oluşmaması veya zarar oluşması durumlarında bir önceki yıla ait bilançoda yer alan olağanüstü yedek akçelerden ya da olağanüstü yedek akçe tutarının zararı karşılamaya yeterli olmaması durumunda ise kâr payı avansı karşılığında alınan teminatın paraya çevrilip gelir kaydedilerek bu tutardan mahsup edileceği hususunun karara bağlanması gerekmektedir.

Bir önceki konuda belirttiğimiz üzere, kâr payı avansı ödemesinde olduğu gibi, kâr payı avansı dağıtımına karar verilmesinde de TTK'nun bilanço ve gelir tablosunun kabulüne ve kârın dağıtılmasına ilişkin hükümlerinden SPK'nun 15. maddesine aykırı olanları uygulanamayacaktır (SPK Seri:IV, No:27 m.9/f.2).

¹⁴¹ Aytaç, s.7.

¹⁴² Oğuz Kürşat Ünal, "Sermaye Piyasası Mevzuatında Birinci Temettü ve Sermaye Piyasası Değişiklik Tasarısında Bu Konuda Öngörülen Yenilikler", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı 64 (Nisan 1998), s.43.

4.3.4. Kâr Payı Avansının Mahsubu

SPK Seri:IV, No:27 sayılı Tebliği 10. maddesi dördüncü fıkrasında, ilgili hesap yılından sonraki dönemler için kâr payı avansı dağıtılabilmesine ilişkin hüküm yer almaktadır. Hükme göre; önceki hesap döneminde ödenen kâr payı avansları mahsup edilmeden, sonraki hesap dönemlerinde ilave kâr payı avansı verilemeyecek ve kâr payı dağıtılamayacaktır.

4.3.5. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Yönetim Kurulu'nun Yetkilendirilmesi

Bahsettiğimiz üzere, öncelikle genel kurulun kâr payı avansı dağıtımı konusunda yönetim kuruluna yetki vermesi gerekir. Genel kurul kâr payı avansı dağıtımı kararını olağan veya bu ihtiyaç için olağanüstü toplanarak alabilir. Ancak, genel kurulun yönetim kuruluna yetki vermesi yeterli olmayacaktır. Yönetim kurulu da bu yetkiye istinaden ilgili hesap döneminde her üç aylık dönemi izleyen altı hafta içerisinde kâr payı avansı dağıtma veya dağıtmama konusunda bir karar alınması zorunludur.

4.3.6. Kâr Payı Avansı Dağıtım Kararının Kamuya Açıklanması

Yönetim kurulu, üç aylık dönemi izleyen altı hafta içerisinde kâr payı avansı dağıtma kararı alması halinde; söz konusu yönetim kurulu kararının Özel Durumların Kamuya Açıklanmasına İlişkin Esaslar Tebliği kapsamında kamuya açıklanması gerekmektedir.

4.3.7. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Ön Koşullar

4.3.7.1. Esas Sözleşmede Hüküm Bulunması

Kâr payı avansı dağıtılabilmesinin öncelikli şartı, şirketin esas sözleşmesinde kâr payı avansı dağıtımı yapılabileceğine ilişkin hüküm bulunmasıdır. Hüküm yoksa, kâr payı avansı dağıtımı mümkün değildir. Bu

durumda, esas sözleşme değişikliği yapılarak, bunun için bir hüküm eklenmesi gerekecektir.

4.3.7.2. Ara Dönem Bilançosunda Kâr Edilmesi

Kâr payı avansı dağıtılabilmemesinin bir diğer şart ise, sermaye piyasası mevzuatına uygun olarak düzenlenmiş ve bağımsız denetimden geçmiş üçer aylık ara dönemler itibariyle hazırlanan mali tabloların kâr bakiyesi vermesidir. Bağımsız denetimden kasıt, ara mali tabloların bağımsız sınırlı denetimi kastedilmektedir. Hisse senetleri borsada işlem gören HAAO'lar, üçer aylık ara dönemleri için, SPKu'nun düzenlemeleri doğrultusunda, ara bilanço ve gelir tablosu düzenleme yükümlülüğü altındadır (SPK Seri:XII, No:1 m.7*). Ara mali tabloların düzenlenmesi ve ilanları ile ilgili kurallar ise, SPK Seri:XI, No:3 sayılı Tebliğ'inde** düzenlenmiştir.

SPKu ek olarak, kâr payı avansı dağıtacak şirketlerin ara mali tablolarının bağımsız özel denetlemeye tabi tutulmasını isteyebilecektir (Seri:IV, No:27 md.9).

* SPK Seri:XII, No:1 Sayılı "Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Ortaklık ve Kuruluşların Mali Tablo ve Rapor Düzenleme, Kamuya Duyurma ve Bağımsız Denetleme Yükümlülüklerinin Belirlenmesine İlişkin Genel Açıklama Tebliği" 7. maddesi şu şekildedir: "Hisse senetleri borsada işlem gören ortaklıklar üçer aylık ara dönemleri için Kurul'un Seri:XI, No:3 Tebliği ve bu tebliğe ek, değişiklik veya açıklama getiren tebliğler çerçevesinde ara bilanço ve gelir tablosu düzenlemekle yükümlüdür."

** 26.7.1989 tarihli ve 20233 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tebliğin amacı, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 16 ve 22. maddeleri ile "Sermaye Piyasasında Bağımsız Dış Denetleme Hakkında Yönetmelik" in 19. maddesi uyarınca işletmeler tarafından düzenlenecek ara mali tabloların hazırlanmasına münhasır olarak uyulması zorunlu ilke ve kuralları belirlemektir.

4.3.7.3. Yönetim Kurulu'na Yetki Verilmesi

Kâr payı avansı dağıtılabilmemesinin önemli bir şartı ise, ilgili yılla sınırlı olmak üzere, genel kurul tarafından yönetim kuruluna kâr payı avansı dağıtımını konusunda yetki verilmesi gerekir.

4.3.8. Kâr Payı Avansından Yararlanabilecek Olanlar

Kâr payı avansı, dağıtım tarihi itibarıyla mevcut payları oranında ancak pay sahiplerine dağıtılabılır. Payların ihraç ve iktisap tarihleri dikkate alınmaz. Eğer ki şirket, hesap dönemi içerisinde kâr payı avansı dağıtıp ve ardından sermaye artırımını gerçekleştirirse, bu duruma ilişkin esaslar saklıdır.

İmtiyazlı pay sahiplerine, oydan yoksun hisse senedi sahiplerine ve ortaklar dışında kârdan pay alacak kişi veya kurumlara kâr payı avansı dağıtılması mümkün değildir.

4.3.9. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Tutar Sınırları

SPK 15. maddesi dördüncü fıkrası ile SPK Seri:IV, No:27 sayılı Tebliği'nin 10. maddesi birinci ve ikinci fıkralarında kâr payı avansına ilişkin sınırlar belirtilmiştir. Buna göre iki sınırdan söz edebiliriz:

➤ SPK Seri:IV, No:27 Sayılı Tebliği'nin 10. maddesi birinci fıkrasında belirtilen ilk sınır, ara dönemde dağıtılabilecek kâr payı avansına ilişkin üst sınırdır. Buna göre; dağıtılacak kâr payı avansı, üçer aylık ara hesap dönemler itibarıyla hazırlanan mali tablolarında yer alan kârdan (ara dönem kârı), TTK ile SPK hükümleri ve esas sözleşmeye göre ayrılması gereken yedek akçeler ile vergi, fon ve mali karşılıklar ve varsa geçmiş yıllar zararlarının tamamı düşüldükten sonra kalan kısmın yarısını geçemez.

➤ İlgili maddede belirtilen ikinci sınır ise; dağıtılabilecek toplam kâr payı avansına ilişkin sınırdır. Buna göre; bir hesap döneminde verilecek toplam kâr payı avansı tutarı, bir önceki yıla ait dönem kârından, TTK ile SPK hükümleri ve esas sözleşmeye göre ayrılması gereken yedek akçeler ile

vergi, fon ve mali karşılıklar ve varsa geçmiş yıllar zararları düşüldükten sonra kalan kısmının yarısını ve genel kurulca onaylanan yıl sonu bilançosunda yer alan olağanüstü yedek akçe tutarını aşamaz. Buna göre; bir önceki yıl zarar eden şirketler kâr payı avansı dağıtamayacaktır.

Olağanüstü yedek akçe tutarına ilişkin sınırdaki bir istisna belirtilmiş olup; ortaklığın geçmiş iki yıllık mali tablolarında vergi öncesi dönem kârı elde etmiş olması ve dağıtılacak kâr payı avansı tutarının tamamının, yıl sonunda zarar olduğu veya oluşan kârın dağıtılan kâr payı avansını karşılamaya yetmediği takdirde; geçmiş yıl olağanüstü yedek akçe tutarının yetersiz kaldığı kısmın karşılanmasında kullanılmak üzere ortaklık lehine SPKu'nca belirlenecek esaslar dahilinde teminat altına alınması şartıyla uygulanmayabileceği hükmolunmuştur.

Yatırım ortaklıklarında ayrıca, bir önceki yıla ait dönem kârının hesaplanmasında gerçekleşmemiş sermaye kazançları (değer artışları) dikkate alınmaz.

SPK Seri:IV, No:27 sayılı Tebliğ'de yer alan kâr payı avansına ilişkin düzenlemenin SPK'nun 15. maddesindeki hükümleri değiştirdiği görülmektedir. Bu genişletmenin temel nedeni ise, yasa maddesinin uygulanabilirliğini sağlamaktır. Tebliğ'de ara dönem kârından indirilmesi gereken kalemler içerisinde geçmiş yıllar zararları da belirtilmiştir.

Buna göre, kâr payı avansı hesaplamasında üç ayrı ölçü aynı anda dikkate alınmak zorundadır. Kâr payı avansının üst sınırının tespitini basit bir tablo halinde aşağıdaki şekilde göstermek mümkündür:

Tablo 4.1
Kâr Payı Avansı Dağıtımında Tutar Sınırları

Önceki Yıldan Alınan Birinci Ölçüt	Önceki Yıldan İkinci Ölçüt	Cari Yıldaki Ara Dönemden Alınan Ölçüt
<u>Azami Tutar</u>	1- Dönem Kârı	1- Ara Dönem Kârı
Olağanüstü Yedek Akçe Tutarı	2- Yasal ve Esas Sözleşmesel Yedek Akçeler (-)	2- Yasal ve Esas Sözleşmesel Yedek Akçeler (-)
	3- Vergi, Fon ve Mali Karşılıklar (-)	3- Vergi, Fon ve Mali Karşılıklar (-)
	4- Geçmiş Yıllar Zararları (-)	4- Geçmiş Yıllar Zararları (-)
	<u>Azami Tutar</u> Kalan Kısımın Yarısı	<u>Azami Tutar</u> Kalan Kısımın Yarısı

Kaynak: Karyağdı, s.350.

SPK Seri:IV, No:27 sayılı Tebliği'nin 10. maddesi üçüncü fıkrasına göre; aynı hesap dönemi içinde birden fazla kâr payı avansı ödemesi yapıldığı takdirde, sonraki ara dönemlerde ödenecek kâr payı avansları hesaplanırken önceki ara dönemlerde ödenen kâr payı avansları indirilir.

10. maddenin dördüncü fıkrasına göre ise; önceki hesap döneminde ödenen kâr payı avansları mahsup edilmeden, sonraki hesap dönemlerinde ilave kâr payı avansı verilemez ve kâr payı dağıtılamaz. Buna göre, ödenen kâr payı avanslarının kapatılması gerekir.

4.3.10. İlan ve Bildirim Esasları

İlan ve bildirim esasları SPK Seri:IV, No:27 sayılı Tebliği 12. maddesinde hisse senetleri borsada işlem gören ve görmeyen halka açık anonim şirketler bakımından ayrı olarak belirtilmiştir.

4.3.10.1. Hisse Senetleri Borsada İşlem Gören Halka Açık Şirketlerde İlan ve Bildirim

Kâr payı avansı ödeyecek olan hisse senetleri borsada işlem gören halka açık ortaklıkların; ayrıntılı ara mali tablolarını SPK Seri:IV, No:27 sayılı Tebliğ'in 2 numaralı ekinde yer alan kâr payı avansı dağıtım tablosunu ve bağımsız sınırlı veya özel denetleme raporunu ilgili ara dönemi izleyen altı hafta içerisinde SPKu'na ve Borsaya göndermeleri ve Türkiye çapında yayımlanan herhangi bir gazetede ve merkezlerinin bulunduğu yerde çıkan en yüksek tirajlı iki mahalli gazeteden birinde ilan ettirmeleri zorunludur (SPK Seri:IV, No:27, md.12/f.1).

Ayrıca, mahalli gazetede yerine getirilecek ilân yükümlülükleri Türkiye çapında yayın yapan gazetelerde de yerine getirilebilir.

4.3.10.2. Hisse Senetleri Borsada İşlem Görmeyen Halka Açık Şirketlerde İlan ve Bildirim

Kâr payı avansı ödeyecek olan hisse senetleri borsada işlem görmeyen halka açık ortaklıkların; ayrıntılı ara mali tablolarını, Tebliğin 2 numaralı ekinde yer alan kâr payı avansı dağıtım tablosunu ve bağımsız sınırlı veya özel denetleme raporunu ilgili ara dönemi izleyen altı hafta içerisinde SPKu'na göndermeleri ve iki mahalli gazetede ilân ettirmeleri zorunludur. Mahalli gazetelerden birinin ortaklık merkezinin bulunduğu yerde yayımlanan en yüksek tirajlı gazete olması şarttır (SPK Seri:IV, No:27, md.12/f.2).

Ayrıca, mahalli gazetede yerine getirilecek ilân yükümlülükleri Türkiye çapında yayın yapan gazetelerde de yerine getirilebileceklerdir.

4.3.11. Kâr Payı Avansı Ödemeleri

SPK Seri:IV, No:27 sayılı Tebliğ'in 14. maddesi ile kâr payı avansının pay sahiplerine hangi esaslara göre dağıtılacağı ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

4.3.11.1. Kâr Payı Avansı Alımına Hak Kazanma

Kâr payı avansına hak kazanma dönemi, esas ve kayıtlı sermaye sistemlerindeki ortaklıklar için ayrı ayrı belirtilmiştir.

4.3.11.1.1. Esas Sermaye Sisteminde Hak Kazanılması

Esas sermaye sistemindeki ortaklıklarca ihraç edilen hisse senetleri sermaye artırımının tescil edildiği hesap dönemi itibariyle kâr payı avansına hak kazanırlar (SPK Seri:IV, No:27, md.14/f.1).

4.3.11.1.2. Kayıtlı Sermaye Sisteminde Hak Kazanılması

Kayıtlı sermaye sistemindeki ortaklıklarca ihraç edilen hisse senetleri yeni pay alma hakkına ilişkin sirkülerin yayımlandığı hesap dönemi itibariyle kâr payı avansına hak kazanırlar (SPK Seri:IV, No:27, md.14/f.1).

4.3.11.2. Ödeme Prosedürleri

Tebliğin 14. maddesi birinci fıkrasına göre; kâr payı avansı, dağıtım tarihi itibariyle mevcut payları oranında ancak pay sahiplerine dağıtılabilir. Payların ihraç ve iktisap tarihleri dikkate alınmaz. Ancak şirket, hesap dönemi içerisinde kâr payı avansı dağıtıp ve ardından sermaye artırımını gerçekleştirirse bu duruma ilişkin esaslar saklıdır.

İlgili maddenin ikinci fıkrasına göre ise; kâr payı avansı ödemelerinin 23.6.1989 tarihli ve 20204 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Seri:I, No:5 Sayılı "Hisse Senetlerinin Şekil Şartlarına İlişkin Tebliğ"ın Ek 2. maddesinde belirtilen esaslar dahilinde kâr payı kuponu karşılığında yapılacağı belirtilmiştir.

Kuponlar; anonim ortaklıklarda, kâr dağıtım kararı alınan, yani bağımsız alacak haline gelen, bir yıla ait kâr payını içeren ve hamiline yazılı olan kıymetli evrak niteliğindeki senetlerdir. Kuponlar, ya pay senedine bağlıdır ya da ayrı bir senet halinde düzenlenirler.¹⁴³

Anonim ortaklık, kâr payı kuponunun üzerine "(Yıl) / (Yıl İçinde Yapılan Kaçınıcı Avans Ödemesi Olduğu) kâr payı avansı ödemesi yapılmıştır" şerhi koyar. Ancak, hisse senetleri borsada işlem gören ve Takasbank tarafından saklanan hisse senetlerine yapılacak kâr payı avansı ödemelerinde herhangi bir şerh koymaya gerek yoktur.

Tebliğinin 14. maddesinin dördüncü fıkrasına göre, hisse senetleri borsada işlem gören ortaklıkların kâr payı avansı ödemelerinin, ortakların çoğunluğunun kolaylıkla ulaşabileceği, biri ortaklık merkezi olmak üzere en az üç merkezde ve Takasbank'ta yapılacaktır.

Dağıtım işlemlerinin, Takasbank tarafından beyan edilen tutar ve nominal değeri esas alarak, Takasbank'ın beyanına müteakip üç iş günü içinde sonuçlandırılması gerekir (SPK Seri:IV, No:27, md.14/f.5). Eğer daha önce kâr payı avansı ödemeleri Takasbank tarafından yapılan hisse senetleri varsa, yatırımcılara fiziken teslim edilmesi hâlinde, teslimden önce kâr payı kuponuna söz konusu şerh Takasbank tarafından konulur.

Takasbank, beyan ile birlikte ödemelere esas teşkil edecek kuponların belge numaralarını ihtiva eden bilgileri manyetik ortamda ihraççı ortaklıklara verir. Takasbank verdiği bu bilgiler ile de sorumludur. Kâr payı avans ödemeleri ile ilgili kuponlar ihraççı adına Takasbank'ta saklamaya alınır (SPK Seri:IV, No:27, md.14/f.5).

¹⁴³ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.648.

4.3.11.3. Kâr Payı Avansı Ödenmeyecek Olanlar

Tebliğin 11. maddesine göre, kâr payı avansı sadece pay sahiplerine dağıtılabilecek olup, imtiyazlı pay sahiplerine, oydan yoksun hisse senedi sahiplerine ve ortaklar dışında kârdan pay alacak kişi ve/veya kurumlara kâr payı avansı dağıtılamaz.

4.3.12. Kâr Payı Avansı Dağıtım Zamanı

İlgili konu başlığında da değindiğimiz gibi, kâr payı avansı dağıtımının ilan ve bildirimlerine ilişkin prosedürler tebliğin 12. maddesinde düzenlenmiştir.

Dağıtımın zamanı ise tebliğin 13. maddesinde ele alınmıştır. Düzenlemeye göre, kâr payı avansının dağıtımına, ara mali tabloları ile kâr payı avansı dağıtım tablosunun bağımsız sınırlı veya özel denetleme raporu ile birlikte SPKu'na gönderildiği tarihten asgari dört hafta azami altı hafta sonra başlanması zorunludur. Ancak SPKu, bilanço ve gelir tablolarını denetleme ve düzeltme yetkisi çerçevesinde veya kâr payı avansı dağıtacak ortaklıkların hesap dönemi içinde sermaye artırımını yapmaları durumunda, sermaye artırımını işlemleri tamamlanıncaya kadar kâr payı avansı dağıtım tarihini erteleyebilecektir. Buna göre, kâr payı avansı dağıtımına belirtilen süreler içerisinde başlanması gerekir.

4.3.13. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Özellik Gösteren Diğer Konular ve Açıklamaları

Bu konu başlığı altında, halka açık anonim ortaklıklarca kâr payı avansı dağıtmasının ardından sermaye artırımına gidilmesi ile bankaların kâr payı avansı dağıtımına ilişkin hükümler irdelenecektir.

4.3.13.1. Kâr Payı Avansı Dağıtımından Sonra Sermaye Artırımına Gidilmesi Halinde Uyulması Gereken Esaslar

Ortaklık, bir hesap dönemi içerisinde kâr payı avansı dağıtıp, ardından sermaye artırımını gerçekleştirir ve sonrasında tekrar kâr payı avansı dağıtmak istediği durumda, tebliğin üçüncü fıkrasına göre uygulanacak üç esas vardır:

➤ Bu esasların ilkinde göre; sermaye artırımını sonrasında yapılacak yeni bir kâr payı avansı ödemesinde, sermaye artırımını nedeniyle ihraç edilen ve yapılacak kâr payı avansı ödemesine hak kazanan yeni tertip hisse senedi sahiplerine öncelik verilecektir.

➤ İkinci olarak; söz konusu öncelik, eski ve yeni tertip hisse senedi sahiplerinin dönem içinde aldıkları toplam kâr payı avans tutarları eşitleninceye kadar devam edecektir.

➤ Üçüncü esas ise; eski ve yeni tertip hisse senedi sahiplerinin hesap dönemi içerisinde aldıkları toplam kâr payı avansı tutarı eşitlendikten sonra, kalan kâr payı avansı tutarı veya bir sonraki ara hesap döneminde ödenecek kâr payı avansı tutarı, mevcut pay sahiplerine eşit olarak dağıtılacaktır (SPK Seri:IV, No:27, md. 14/f.3).

4.3.13.2. Bankaların Kâr Payı Avansı Dağıtımı

Hisse senetleri halka arz yoluyla satılan bankaların kâr payı avansı dağıtabilmeleri için, birinci temettüyü SPKu düzenlemelerine uygun şekilde ayırmaları ve bankacılık mevzuatı çerçevesinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'ndan (BDDK) izin almaları şarttır (SPK Seri:IV, No:27 m.18).

Hisse senetleri halka arz yoluyla satılan bankalar kâr payı avansı dağıtabilmek için, öncelikle, birinci temettüyü SPKu düzenlemelerine uygun şekilde ayıracak, daha sonra da BDDK'dan izin alacaklardır. Ancak bu koşullar gerçekleştiğinde kâr payı avansı dağıtımını yapabilirler.

Kâr payı avansı dağıtımı, hisse senetlerinin halka arz yoluyla satılan yani satışı fiilen gerçekleştiren bankalar için söz konusudur. Dolayısıyla hisse senetleri halka arz edilmiş sayılan (ortak sayısı 250'yi geçen) bankalar kâr payı avansı dağıtamazlar.

4.3.14. Kâr Payı Avansında Zamanaşımı

Tebliğî'nin 19. maddesine göre; ortaklar ve kâra katılan diğer kimseler tarafından tahsil edilmeyen kâr payı bedelleri ile ortaklar tarafından tahsil edilmeyen kâr payı avansı bedelleri, dağıtım tarihinden itibaren beş yılda zaman aşımına uğrar.

Zaman aşımına uğrayan kâr payı ve kâr payı avansı bedelleri hakkında 2308 sayılı Şirketlerin Müruru Zamana Uğrayan Kupon Tahvilat ve Hisse Senedi Bedellerinin Hazineye İntikali Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.* Buna göre; 2308 sayılı Kanundaki hükümler çerçevesinde; ortaklığın yapmış olduğu kâr payı avansları beş yıl içinde ödenmemesi halinde devlete intikal ettirilmesi hükmü getirilmiştir. Maddenin son fıkrasında bulunan ifadelere göre, ana sözleşmelerinde zaman aşımı süreleri (tasrih edilmiş) düzeltilmiş olan şirketlerde zaman aşımı süresi, bu düzeltilmeye göre uygulanacaktır. Dolayısıyla ödenecek olan kâr payı avanslarında zaman aşımı süresi, ilan edilen dağıtım tarihinden itibaren başlamaktadır.

Özetle, kâr payından pay alma hakkına sahip olanlar beş yıl içerisinde kâr payını ve eğer varsa kâr payı avansını talep etmeleri gerekir. Beş yıllık süre bittikten sonra kâr payını ve kâr payı avansını talep etme

* 12.06.1933 tarihinde kabul edilen, 26.06.1933 tarih ve 2437 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 2308 sayılı Kanun'un 1. maddesi şöyledir: "Anonim ve limited şirketleriyle sermayesi eshama ayrılmış komandit şirketlerin komanditerlere ait hisse senetlerinin ve tahvillerinin kanuni mazeret bulunmaksızın beş senelik müruru zamana uğrayan faiz, temettü ve ikramiye gibi menfaatleriyle, bu şirketlerin hisse senetleri ve tahvillerinden bedele inkilâp etmiş olanlarının on senelik müruruzamana uğrayan bedelleri, devlete intikal eder. Bu şirketler bahsolunan menfaat ve bedelleri müruru zaman müddetlerinin bitmesinden itibaren üç ay içinde mahalli malsandığına vermeğe mecburdurlar. Nizamnamelerinde müruruzaman müddeti tasrih edilip de Ticaret Kanunu mucibince hükümetçe tasdik edilmiş olan şirketler için tayin olunmuş müddetler müruru zamana esas tutulur."

hakkı ortadan kalkacaktır. Zamanaşımı süresi içerisinde hak sahipleri tarafından talep edilmeyen kâr payı avansları, bu süresinin tamamlanmasından itibaren üç ay içerisinde hazineye intikal edecektir.

4.3.15. Kâr Payı Avansı Dağıtımında Sorumluluk

4.3.15.1. Hukuki Sorumluluk

Bilanço ve yıllık hesaplarla kâr payı ve yedek akçelerle ilgili hükümlere aykırı şekilde kâr dağıtımı, ortaklığa, alacaklılara ve pay sahiplerine zarar verebilir.

Bilanço kalemlerinin yanlış düzenlenmesi, yanlış değerlendirmeler yapılması, kanuni yedek akçelerin usulüne uygun ayrılmaması, genel kurul kararı alınmadan kâr payı (avansı) dağıtılması ilgilileri zarar uğratan örneklerdendir.¹⁴⁴

Kâr payı avansının verilmesinden doğan zararlardan birçok kişi sorumlu tutulurken, bu şahıslara gereğinde iptal davası açarak kendilerini savunabilmeleri hakkı verilmemiş, mezkûr hak sadece birkaç kişiye bahşedilmiştir.¹⁴⁵

SPK 15/f.4. maddesi ile Seri:IV, No:27 sayılı Tebliğ'in 17. maddelerinde sorumluluklar özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre; yönetim kurulu üyeleri ve temsilcisi oldukları tüzel kişiler, şirket denetçileri, bağımsız denetimi yapanlar ve bağlı oldukları gerçek ve tüzel kişiler, ara dönem bilanço ve gelir tablolarının gerçeği yansıtmaması veya mevzuat ile muhasebe ilke ve kurallarına uygun olarak düzenlenmemiş olması nedeniyle doğan zararlardan sorumludurlar.

Bu şartların bir arada bulunmaları gerekli olmayıp her biri tek başına sorumluluğu doğurabilir. Sorumluluk kusura dayalı olup; ortaklığa, pay sahiplerine, şirket alacaklılarına ve doğrudan doğruya kâr payı avansının

¹⁴⁴ Aytaç, s.50.

¹⁴⁵ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.474.

kararlaştırıldığı veya ödendiği bilanço yılı içinde “*pay senedi iktisap etmiş kişiler*” ile üçüncü kişilere karşıdır. Pay senedi iktisap etmiş kişiler pay sahibi olduklarından ve pay sahipleri zaten hükümde anılmış bulunduklarından, burada, kâr payı avansının kararlaştırıldığı veya ödendiği yıl içinde iktisap edip de daha sonra bu payları devredenler kastedilmektedir. Ancak, bu kişilerin de sorumluluk davası açabilmeleri zarar etmiş olmalarına bağlıdır. Mezkûr sorumluluk davası, TTK hükümlerinden tamamen farklı ve Türk hukukunda yeni bir davadır. Her davacı doğrudan zararını talep edebilir. Dava, her davacı yönünden sözleşmeden doğan sorumluluk temeline dayanır¹⁴⁶

Bu kişiler, doğan zararlardan;

- Şirkete,
- Pay sahiplerine,
- Şirket alacaklılarına,

➤ Doğrudan doğruya olmak üzere kâr payı avansının kararlaştırıldığı veya ödendiği bilanço yılı içinde pay senedi iktisap etmiş bulunan kişilere ve

- Üçüncü kisilere

karşı müteselsilen sorumludurlar.

SPKu, ortaklığın yıllık kârını paysahiplerinin lehine korumuştur.¹⁴⁷ Halka açık anonim ortaklıklar; yönetim, denetim veya sermaye bakımından dolaylı veya dolaysız olarak ilişkili bulunduğu diğer bir teşebbüs veya şahısla emsallerine göre bariz şekilde farklı fiyat, ücret ve bedel uygulamak gibi örtülü işlemlerde bulunarak kârını ve/veya mal varlığını azaltamazlar (SPK md.15/f.6).

¹⁴⁶ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.475-476.

¹⁴⁷ Tekinalp, s.74-75.

4.3.15.2. Özel İptal Davası

Hukuki sorumluluk doğuran hallerin varlığı halinde, pay sahipleri, yönetim kurulu üyeleri, denetçiler ve SPK tarafından, yönetim kurulu kararının ilanından itibaren otuz gün içinde, SPK'nun 12. maddesinin* altıncı fıkrasındaki esaslar çerçevesinde iptal davası açılabilir (Seri: IV, No:27, md.17/f.2).

4.4. KÂR PAYI AVANSI TUTARININ TESPİTİ

4.4.1. Genel Olarak

Dağıtılacak kâr payı avansı, oluşan ara dönem kârından;

- Varsa geçmiş yıllar zararlarının tamamının,
- Vergi, fon ve mali karşılıkların,
- Kanunlara ve sözleşmeye göre ayrılması gereken yedek akçelerin,
- Varsa imtiyazlı pay sahipleri, intifa senedi sahipleri ve kâra katılan diğer kimseler için ayrılacak tutarların

indirilmesi suretiyle hesaplanır.

* İlgili 2499 Sayılı SPK Seri:IV No:27 Tebliği, 6362 Sayılı Yeni SPK'ndan önce çıkarılmasından dolayı 2499 Sayılı Eski SPK'na tabidir. Ancak, tebliğin ilgili maddesi, 6362 Sayılı SPK'na göre çıkarılacak yeni düzenlemeye kadar, Kanunun geçici 1. maddesi ile korunmuştur. Bu çerçevede 2499 Sayılı SPK'nun 12. maddesi altıncı fıkrası şöyledir: "...iptal davası açabilirler. Bu halde, Türk Ticaret Kanunu'nun genel kurul kararlarının iptaline ilişkin 382, 383 ve 384. maddeleri hükümleri uygulanır. Şirket, davanın açıldığını öğrendiği tarihi izleyen üç işgünü sonuna kadar durumu SPKu'na bildirmekle yükümlüdür"

Tebliğin ilgili maddesi; 6362 Sayılı Yeni SPK'nun 18. maddesi altıncı fıkrasında şu şekilde yer almaktadır: "Yönetim kurulunun bu maddedeki esaslar çerçevesinde aldığı kararlar aleyhine, 6102 sayılı Kanunun genel kurul kararlarının iptaline ilişkin hükümleri çerçevesinde yönetim kurulu üyeleri veya hakları ihlal edilen pay sahipleri, kararın ilanından itibaren otuz gün içinde ortaklık merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde iptal davası açabilirler".

Tebliğ maddesi içerisinde yer alan 6762 Sayılı Eski TTK'nun 382, 383 ve 384. maddeleri ise, geçerli 6102 Sayılı TTK'na 449, 450 ve 451. maddeleri ile aynen alınmıştır.

Ayrıca, SPK'na tabi halka açık şirketlerin düzenleyeceği kâr payı avansı dağıtım tablosunda bu indirimlere ek olarak, oydan yoksun hisse senedi sahipleri bulunması halinde, bu kişilere ayrılan tutarların da ara dönem kârından indirimi söz konusudur.

Bu şekilde, kâr payı avansı hesaplamasına esas teşkil eden olan tutara ulaşılır. Ödenecek kâr payı avansı, bu şekilde hesaplanan tutarın yarısını geçemez. Kâr payı avansı dağıtacak SPK'na tabi yatırım ortaklıkların ara dönem kârının hesaplanmasında gerçekleşmemiş sermaye kazançları dikkate alınmaz.

Hesaplanan tutarın yarısı indirildikten sonra, dağıtılabilecek kâr payı avansı tutarının üst limitine ulaşılır. Bu tutardan, ikinci tertip kanuni yedek akçeler indirilir.

Diğer yandan, aynı hesap döneminde izleyen ara dönemlerde de kâr oluşması ve dağıtım kararı çıkması halinde, izleyen ara dönemde dağıtılacak kâr payı avansı tutarı hesaplanırken belirtilen usuller izlenmekle birlikte, önceki ara dönemlerde ödenmiş olan kâr payı avansları da indirim olarak dikkate alınacaktır. Ödenecek kâr payı avansı, yine bu şekilde ulaşılan tutarın yarısını geçemeyecektir.

4.4.2. Ara Dönem Kârı

Ara dönem kârı, işletmelerin ara dönemler itibariyle gelir tablolarındaki vergi ve yasal yükümlülükler ayrılmadan önceki kârıdır. İşletmedeki ara dönem faaliyet döneminin sonucunu göstermesi bakımından önemlidir. "690 Dönem Kârı veya Zararı" hesabının borç bakiyesi vermesi ile oluşmaktadır.

Kâr payı avansı dağıtabilmek için, hesap döneminde hazırlanan üç, altı veya dokuz aylık ara dönem finansal tablolara göre ticari kâr bakiyesi vermesi gereklidir. Bu nedenle ara dönemler itibariyle ticari bilançonun esas alınması gerekir.

SPK'na tabi halka açık şirketlerin ara dönem mali tablolarının, sermaye piyasası mevzuatına uygun olarak düzenlenmiş ve bağımsız sınırlı denetimden geçmiş olması gerekir. SPKu, isterse ara mali tabloları özel denetlemeye tabi tutabilir.

4.4.3. Ara Dönem Kârından İndirilmesi Gereken Kalemler Ve Yedek Akçeler

Ara dönem net dağıtılabilir dönem kârına ulaşmak için; ara dönem kârından, varsa geçmiş yıllar zararlarının tamamının, ara döneme ait kurumlar ve gelir vergilerinin, diğer fon ve mali karşılıkların ve kanunlara göre ayrılması gereken yedek akçelerin ayrılması gerekir.

4.4.3.1. Geçmiş Yıllar Zararları

Zararla kapanmış geçmiş faaliyet dönemlerinden gelen zararları ifade eder. Geçmiş yıllar zararları, bilançoda 580 nolu hesapta yer alır.

İşletmeler, geçmiş yıllar zararlarını kapatamadıkça kâr dağıtamayacaklardır. Dağıtılacak kâr payı avansı tutarının hesaplanmasında, yedek akçe ayırmadan önce, varsa geçmiş dönemlerdeki birikmiş zararların tamamı, ara dönem kârından düşülmesi gerekir.

4.4.3.2. Kurumlar Vergisi Kesintisi

Sermaye şirketleri vergi mükellefi olduklarından, kurumlar vergisi matrahlarını hesaplarken ara dönem mali kârını dikkate almak zorundadırlar. İlgili ara dönem mali kârı üzerinden yüzde yirmi kurumlar vergisi* hesaplanır.

Dağıtılacak kâr payı avansı tutarının hesaplanmasında, ilgili ara döneme isabet eden kurumlar vergisinin, ara dönem kârından indirilmesi gerekir.

* 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 32. maddesine göre, kurumlar vergisi oranı %20'dir.

4.4.3.3. Gelir Vergisi Kesintileri

Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ'in 7. maddesine göre kâr payı avans tutarının hesaplanmasında, ara dönem kârı üzerinden, ilgili ara dönemde yapılmış gelir vergisi kesintileri ile diğer vergi vb. yasal yükümlülüklerin tamamının düşülmesi gerekir.

4.4.3.4. Birinci Tertip Kanuni Yedek Akçeler

TTK'nun 519. maddesine istinaden, ara dönem kârı üzerinden, ilgili ara dönem kârının yüzde beşi, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşincaya kadar birinci tertip kanuni yedek akçe (genel kanuni yedek akçe) olarak ayrılması gerekir.*

4.4.4. Net Dağıtılabilir Ara Dönem Kârı

Ara dönem kârından, ödenecek vergi ve yasal yükümlülükler düşüldükten sonra varsa geçmiş dönem zararları ile birinci tertip kanuni yedek akçeler düşüldükten sonra ara dönem net dağıtılabilir kârına ulaşılır.

4.4.5. Ara Dönem Net Dağıtılabilir Kârından İndirilmesi Gereken Yedek Akçeler ve Tutarlar

Kâr payı avansına esas teşkil eden tutara ulaşmak için; ara dönem net dağıtılabilir kârından, TTK'nun 521. ve 522. maddelerine istinaden ayrılması gereken isteğe bağlı yedek akçeler ile sözleşmede bulunması halinde imtiyazlı pay sahiplerine, intifa senedi sahiplerine ve kâra katılan diğer kimselere ayrılan tutarların indirilmesi gerekir.

* Bu sınıra ulaşıldıktan sonra;

a) Yeni paylar çıkarılmışsa sağlanan primin, çıkarılma giderleri, itfa karşılıkları ve hayır amaçlı ödemeler için kullanılmamış bulunan kısmı,

b) Varsa ıskat sebebiyle iptal edilen pay senetlerinin bedeli için ödenmiş olan tutardan, bunların yerlerine verilecek yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin düşürülmesinden sonra kalan kısmı,

genel kanuni yedek akçe olarak ayrılır.

4.4.5.1. İsteğe Bağlı Yedek Akçeler

İsteğe bağlı yedek akçelere, TTK'nun 521 ve 522. maddelerinde* yer verilmiştir. Buna göre, esas sözleşmeye göre ayrılan bu tutarların kâr payı avansı tutarı hesaplamasında indirilmesi gerekir.

4.4.5.2. İmtiyazlı Pay Sahipleri İçin Ayrılan Tutar

İmtiyazlı paylar, TTK'nun 478. maddesinde düzenlenmiş olup, maddenin birinci fıkrasında ilk esas sözleşme ile veya esas sözleşme değiştirilerek bazı paylara imtiyaz tanınabileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla, ortaklık esas sözleşmesinde hüküm bulunmadığı sürece tüm pay sahiplerinin oybirliği ile dahi sadece genel kurul kararı ile imtiyazlı pay oluşturulamaz.

TTK'nun 421. maddesine istinaden imtiyazlı pay oluşturulmuş ise bu imtiyaz sahipleri için ayrılan tutarların, ara dönem kârından indirilmesi gerekir.**

4.4.5.3. İntifa Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar

TTK 502. maddesi gereği, esas sözleşme uyarınca veya esas sözleşmeyi değiştirerek, intifa senetleri çıkarılmasına karar verilebileceği hüküm altına alınmıştır.***

* TTK 521. maddesi şöyledir: "Yedek akçeye yıllık kârın yüzde beşinden fazla bir tutarın ayrılacağı ve yedek akçenin ödenmiş sermayenin yüzde yirmisini aşabileceği hakkında esas sözleşmeye hüküm konabilir. Esas sözleşme ile başka yedek akçe ayrılması da öngörülebilir ve bunların özgülenme amacıyla harcanma yolları ve şartları belirlenebilir."

TTK 522. maddesi ise şöyledir: "Esas sözleşmede şirketin yöneticileri, çalışanları ve işçileri için yardım kuruluşları kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya bu amacı taşıyan kamu tüzel kişilerine verilmek üzere yedek akçe ayrılabilir.

Yardım amacına özgülenen yedek akçelerin ve diğer malların şirketten ayrılması suretiyle bir vakıf veya kooperatif kurulması zorunludur. Vakıf senedinde, vakıf malvarlığının şirkete karşı bir alaktan ibaret olacağı da öngörülebilir.

Şirketin bu amaca özgülediği yedek akçeden başka, yöneticilerden, çalışanlardan ve işçilerden aidat alınmışsa, iş ilişkisinin sonunda, vakıf senedine göre yapılan ayırmadan yararlanamadıkları takdirde çalışanlara ve işçilere hiç değilse ödedikleri tutarlar ödeme tarihinden itibaren kanuni faiziyle birlikte geri verilir."

** TTK'nun 421. maddesinde, imtiyazlı pay oluşturulması ile ilgili kararın, sermayenin en az %75'inin olumlu oyları ile alınabileceği hükmü bulunmaktadır.

*** TTK 502. maddesinde; genel kurulun, esas sözleşme uyarınca veya esas sözleşmeyi değiştirerek, bedeli kanuna uygun olarak yok edilen payların sahipleri, alacaklılar

Şirket esas sözleşmesinde hüküm bulunması halinde; kâr payı avansı hesaplanırken, intifa senedi sahiplerine ayrılan tutarların ara dönem kârından indirilmesi söz konusudur.

4.4.5.4. Kâra Katılan Diğer Kimseler İçin Ayrılan Tutar

İşletmelerde, pay sahipleri dışında, kâra iştirak eden diğer kimselere (kurucular, yönetim kurulu üyeleri, şirkette çalışan hizmetliler, kâra iştirakli tahvil sahipleri ve kâr – zarar ortaklığı belgesi sahipleri) ayrılan tutarlar var ise bu tutarların da ara dönem kârından indirilmesi gerekir.

Bu kimselere şirket kârından pay ödenebilmesi için ana sözleşmede hüküm bulunması gerekmektedir.

4.4.5.5. Oydan Yoksun Hisse Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar

SPK 14/A maddesinde*, kâr payında imtiyazlı oydan yoksun paylar çıkarılması kuralı bulunmaktadır.

SPK'na tabi halka açık anonim ortaklıklarda oydan yoksun hisse senedi sahiplerinin bulunması halinde, bu kişilere ayrılan tutarların kâr payı avansı hesaplamasında indirilmesi söz konusudur.

veya bunlara benzer bir sebeple şirketle ilgili olanlar lehine intifa senetleri çıkarılmasına karar verebileceği hüküm altına alınmıştır.

* SPK 14/A maddesi şu şekildedir:

“Anonim ortaklıklar esas sözleşmelerinde hüküm bulunmak şartıyla, kar payı imtiyazı sağlayarak, oy hakkından yoksun paylar ihraç edebilir ve bunları temsil eden hisse senetlerini halka arz edebilirler.

Oydan yoksun payların ihracı ve bunların sermaye içindeki oranı bu payları temsil eden hisse senetlerine kar payı dağıtımında tanınacak imtiyazın mahiyeti ve oranı, senetlerin şekil, kapsam ve türü, kâr payı imtiyazı dışındaki pay sahipliği haklarında tanınabilecek diğer imtiyazlar ve bunların kullanım esasları ile bu senetlerin halka arz, satış şart ve usulleri SPKu tarafından belirlenir.”

4.4.5.6. Daha Önceki Ara Dönemlerde Ödenen Kâr Payı Avans Tutarları

Aynı hesap dönemi içinde izleyen ara dönemlerde de kâr oluşması halinde dağıtılacak kâr payı avansı tutarı, varsa önceki ara dönem veya dönemlerde ödenmiş olan kâr payı avans tutarları da indirilerek hesaplanır.

Ödenecek kâr payı avansı tutarı, bu şekilde hesaplanan tutarın yarısını geçemez. Ayrıca, önceki hesap döneminde ödenen kâr payı avansları mahsup edilmeden, sonraki hesap dönemlerinde ilave kâr payı avansı verilemez ve kâr payı dağıtılamaz.

4.4.6. Kâr Payı Avansına Esas Teşkil Eden Tutar

Ara dönem net dağıtılabılır kârından, isteğe bağlı yedek akçeler ile sözleşmede bulunması halinde imtiyazlı pay sahiplerine, intifa senedi sahiplerine, kâra katılan diğer kimselerine, varsa oydan yoksun hisse senedi sahiplerine ve daha önceki dönemlerde ödenen kâr payı avanslarının mahsubu sonrası kâr payı avansına esas teşkil eden tutara ulaşılır.

4.4.7. Dağıtılabilecek Kâr Payı Avansı Tutarı

Dağıtılabilecek kâr payı avansı, kâr payı avansına esas teşkil eden tutarın yarısını geçemez. Buna göre, esas teşkil eden tutarın yarısının indirilmesi gerekir.

4.4.8. İkinci Tertip Kanuni Yedek Akçeler

Ara dönemde ödenecek kâr payı avansı hesaplamasında; ikinci tertip kanuni yedek akçeler, "Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliği Ek-1 Kâr Payı Avansı Tutarının Hesaplanmasına İlişkin Tablo" dipnotlarında, TTK 519/f.2c. maddesi gereği genel kanuni yedek akçeye eklenecekler arasında gösterilmemiş, dağıtılabilecek kâr payı avansı tutarının yüzde 10'ü kadar ayrılacağı ve dağıtılabilecek kâr payı avansı tutarından indirileceği belirtilmiştir.

Diğer yandan, SPK Seri:IV, No:27 Sayılı Tebliği'nde ikinci tertip kanuni yedek akçelerin nasıl ayrılacağına ilişkin herhangi bir ifade yer almamaktadır. Kanaatimizce; ikinci tertip kanuni yedek akçelerin TTK'nun 519/f.2c. maddesine göre, genel kanuni yedek akçelere (birinci tertip kanuni yedek akçeler) eklenmesi gerekmektedir. İlerleyen bölümlerde bu hususun ayrıntılarına değinilecektir.

4.4.9. Ödenecek Kâr Payı Avansı Tutarı

İkinci tertip kanuni yedek akçelerin ayrılması ile birlikte, ortaklara ödenecek ve üzerinden gelir vergisi kesintisine* tabi tutulacak kâr payı avansı tutarına ulaşılır.

4.4.10. TTK ve SPK Göre Kâr Payı Avansı Dağıtım Düzenlemelerinin Karşılaştırılması

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na çıkarılan "Kâr Payı Avansı Dağıtım Hakkında Tebliği" ve SPKu'na çıkarılan "Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Olan Halka Açık Anonim Ortaklıkların Temettü ve Temettü Avansı Dağıtımında Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliği"nin kâr payı avansı dağıtım konusundaki düzenlemelerini, düzenleme konuları ışığında tablo halinde aşağıdaki gibi özetleyebiliriz:

Tablo 4.2

Kâr Payı Avansı Dağıtım Düzenlemelerinin Karşılaştırılması

Düzenlemenin Dayanağı Kanun	SPK md.15/4	TTK md.509/f.3, md.565/f.2 ve md.644/f.1b
Düzenlemeye Tabi Şirketler	HAAŞ	HKAŞ, LŞ ve SPBKŞ

* Kurumlarda kâr payı vergi kesintisi, esas itibariyle Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/6 maddesi b bendi uyarınca hesaplanan gelir vergisi kesintisidir.

Dağıtım Karar Veren Şirket Organı	Genel kurul kararıyla yetkili yönetim kurulu	Genel kurul
Esas Sözleşmede Hüküm Bulunma Zorunluluğu	Var	Yok
Dağıtım Önkoşulu	Bağımsız denetimden geçmiş mali tablolara göre kâr edilmesi ve genel kurulca kâr payı avansı dağıtım kararı	Ara dönem finansal tablolara göre kâr edilmiş olması ve genel kurulca kâr payı avansı dağıtımına ilişkin kararı
Düzenlemede Öngörülen Tutar Sınırı	Dağıtılacak kâr payı avansı; ara dönem kârından, kanunlara ve esas sözleşmeye göre ayrılması gereken yedek akçeler ile vergi, fon ve mali karşılıklar ve varsa geçmiş yıllar zararlarının tamamı düşüldükten sonra kalan kısmın yarısını geçemez. Bir hesap döneminde verilecek toplam kâr payı avansı tutarı, bir önceki yıla ait dönem kârının kanunlara ve esas sözleşmeye göre ayrılması gereken yedek akçeler ile vergi, fon ve mali karşılıklar ve varsa geçmiş yıllar zararları düşüldükten sonra kalan kısmının yarısını ve genel kurulca onaylanan yıl sonu bilançosunda yer alan olağanüstü yedek akçe (üst sınır) tutarını aşamaz.	Dağıtılacak kâr payı avansı; varsa geçmiş yıllar zararlarının tamamının, vergi, fon ve mali karşılıkların, kanunlara ve sözleşmeye göre ayrılması gereken yedek akçelerin, varsa imtiyazlı pay sahipleri, intifa senedi sahipleri ve kâra katılan diğer kimseler için ayrılacak tutarların, oluşan ara dönem kârından indirilmesi suretiyle hesaplanır. Ödenecek kâr payı avansı, bu şekilde hesaplanan tutarın yarısını geçemez. Aynı hesap dönemi içinde izleyen ara dönemlerde de kâr oluşması halinde dağıtılacak kâr payı avansı tutarı burada belirtilenlerin yanı sıra önceki ara dönem veya dönemlerde ödenmiş olan kâr payı avansı tutarları da indirilerek hesaplanır. Ödenecek kâr payı avansı, bu şekilde hesaplanan tutarın yarısını geçemez.

Ortaklar Dışındakilere Verilip Verilmeyeceği	İmtiyazlı pay sahiplerine, OYHS sahiplerine ve ortaklar dışında kârdan pay alacak kişi ve/veya kurumlara kâr payı avansı ödenemez.	İntifa senedi sahiplerine, ortak olmayan yönetim organı üyelerine ve ortaklar dışında kâra katılan diğer kimselere kâr payı avansı ödenemez.
Avans Dağıtım Zamanı	Kâr payı avansının dağıtımına; ara mali tabloları ile kâr payı avansı dağıtım tablosunun, bağımsız sınırlı veya özel denetleme raporu ile birlikte SPKu'na gönderildiği tarihten asgari 4 hafta azami 6 hafta sonra başlanması zorunludur.	Açık bir hüküm bulunmamaktadır.
Avans Ödemesinin Durumu	Kâr payı avansı, dağıtım tarihi itibarıyla mevcut payların tümüne bunların ihraç ve iktisap tarihleri dikkate alınmaksızın ödenir.	Kâr payı avansı, dağıtım tarihleri itibarıyla ortaklara payları oranında ödenir. Kârdan imtiyazlı paylara imtiyaz dikkate alınmaz.
Avans Dağıtımından Sorumlu Kişiler	Yönetim kurulu üyeleri ve temsilcisi oldukları tüzel kişiler, şirket denetçileri, bağımsız denetimi yapanlar ve bağlı oldukları gerçek ve tüzel kişiler zincirleme sorumludurlar.	Yönetim organı olup, AŞ'lerde yönetim kurulu, LŞ'lerde müdürler kurulu, SPBKŞ'lerde yönetici veya yöneticilerdir.
Zamanaşımı	Ortaklar tarafından tahsil edilmeyen kâr payı avansı bedelleri, dağıtım tarihinden itibaren 5 yılda zamanaşımına uğrar.	Açık bir hüküm bulunmamaktadır.

Kaynak: Yavuz Akbulak, "Anonim Şirketler Bakımından Avans Kâr Payı Dağıtımının Esasları", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 288 (Eylül 2012).

Kısaltmalar: HAAŞ (Halka açık anonim şirket), HKAŞ (Halka kapalı anonim şirket), LŞ (limited şirket), SPBKŞ (Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket), OYHS (Oydan yoksun hisse senedi), SPKu (Sermaye Piyasası Kurulu), SPK (2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu), TTK (6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu)

5. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIM TABLOSU ve ÖRNEK UYGULAMALAR

5.1. KÂR PAYI AVANSI DAĞITIM TABLOSU

5.1.1. Kâr Payı Avansı Dağıtım Tablosu Kavramı

Kâr payı avansı dağıtım tablosu, işletmelerin ara dönem kârından dağıtılması planlanan kâr payı avanslarının dağıtım biçimini gösteren tablodur. Başka bir ifadeyle, kâr payı avansı dağıtmak isteyen sermaye şirketlerince düzenlenmesi gereken, dağıtılacak kâr payı avansı tutarının hesaplanmasına ve dağıtımına esas oluşturan tablodur.

Kâr payı avansı dağıtım tablosunun düzenlenme amacı, ara dönem kârından ortaklara dağıtılacak olan kâr payı avanslarının açıkça gösterilmesidir.

SPK Seri:IV, No:27 Tebliği 12. maddesi uyarınca; kâr payı avansı dağıtacak olan ve hisse senetleri borsada işlem gören ortaklıkların, bu tebliğin 2 numaralı ekinde yer alan kâr payı avansı dağıtım tablosunu ilgili ara dönemi izleyen altı hafta içerisinde SPKu'na ve Borsaya göndermeleri ve Türkiye çapında yayımlanan herhangi bir gazetede ve merkezlerinin bulunduğu yerde çıkan en yüksek tirajlı iki mahalli gazeteden birinde ilan ettirmeleri zorunludur. Kâr payı avansı dağıtacak olan ve hisse senetleri borsada işlem görmeyen ortaklıkların ise, bu tebliğin 2 numaralı ekinde yer alan kâr payı avansı dağıtım tablosunu, ilgili ara dönemi izleyen altı hafta içerisinde SPKu'na göndermeleri ve iki mahalli gazetede ilân ettirmeleri zorunludur.

5.1.2. Kâr Payı Avansı Dağıtım Tablosu Düzenlenmesi

Kâr payı avansı dağıtım tablosu, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca çıkarılan "Kâr Payı Avansı Dağıtım Hakkında Tebliğ" 10. maddesi uyarınca, SPK'na tabi olmayan anonim şirketler ile limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler için anılan tebliğin 1 numaralı ekinde ve

SPKu'nca çıkarılan "Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Olan Halka Açık Anonim Ortaklıkların Temettü ve Temettü Avansı Dağıtımında Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ"i uyarınca SPK'na tabi halka açık anonim ortaklıklarca düzenlenecek tablo ise anılan tebliğin 2 numaralı ekinde yer almaktadır.

Buna göre, ortaklıklarca düzenlenecek olan, dağıtılacak kâr payı avansı tutarının hesaplanmasına ilişkin tablo aşağıdaki gibi olacaktır:

Tablo 5.1
Kâr Payı Avansı Tutarının Hesaplanmasına İlişkin Tablo

A	Ara Dönem Kârı
1-	(Varsa) Geçmiş Yıllar Zararları (-)
2-	Kurumlar Vergisi (-)
	Ara Dönem Mali Kârı * %20 (Kurumlar Vergisi Oranı)*
3-	Gelir Vergisi Kesintileri (-)
4-	Diğer Vergi ve Benzerleri (-)
5-	I. Tertip Kanuni Yedek Akçeler (-)
	TTK 519. maddesi birinci fıkrasına göre; Ara dönem finansal kârın %5'i, ödenmiş sermayenin %20'sine ulaşıncaya kadar genel kanuni yedek akçe olarak ayrılır. Bu sınıra ulaşıldıktan sonra da; a) Yeni paylar çıkarılmışsa sağlanan primin, çıkarılma giderleri, itfa karşılıkları ve hayır amaçlı ödemeler için kullanılmamış bulunan kısmı, b) Varsa ıskat sebebiyle iptal edilen pay senetlerinin bedeli için ödenmiş olan tutardan, bunların yerlerine verilecek yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin düşürülmesinden sonra kalan kısmı genel kanuni yedek akçe olarak ayrılır.
6-	İsteğe Bağlı Yedek Akçeler (-)
	Esas sözleşmede TTK 521. ve 522. maddeleri** hükümlerinin bulunması halinde, bu hükümlere istinaden ayrılması gereken tutarları belirtir.

* 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 32. maddesine göre, kurumlar vergisi oranı %20'dir.

** TTK 521. maddesi şöyledir: "Yedek akçeye yıllık kârın yüzde beşinden fazla bir tutarın ayrılacağı ve yedek akçenin ödenmiş sermayenin yüzde yirmisini aşabileceği hakkında

7-	İmtiyazlı Pay Sahipleri İçin Ayrılan Tutar (-)
	Esas sözleşmede hüküm bulunması durumunda yer verilir.
8-	İntifa Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar (-)
	Esas sözleşmede hüküm bulunması durumunda yer verilir.
9-	Kâra Katılan Diğer Kimseler İçin Ayrılan Tutar (-)
	Esas sözleşmede hüküm bulunması durumunda yer verilir.
10-	(Varsa) Daha Önceki Ara Dönemlerde Ödenen Kâr Payı Avansı Tutarı (-)
	Varsa, aynı hesap dönemi içerisinde önceki ara dönemler kâr payı avansları tutarlarını belirtir.
B	Kâr Payı Avansına Esas Teşkil Eden Tutar
11-	Kâr Payı Avansına Esas Teşkil Eden Tutarın Yarısı (-)
C	Dağıtılabilecek Kâr Payı Avansı Tutarı
12-	II. Tertip Kanuni Yedek Akçeler (-)
	Dağıtılabilecek kâr payı avansı tutarının %10'u II. tertip yedek akçe olarak ayrılır.
D	Ödenecek Kâr Payı Avansı Tutarı

(-) olarak belirtilenler, indirimleri ifade etmektedir.

SPK'na tabi halka açık şirketlerin düzenleyeceği kâr payı avansı dağıtım tablosunda ek olarak, oydan yoksun hisse senedi sahipleri bulunması halinde bu kişilere ayrılan tutarların da ara dönem kârından indirimi söz konusu olacaktır.

esas sözleşmeye hüküm konabilir. Esas sözleşme ile başka yedek akçe ayrılması da öngörülebilir ve bunların özgülenme amacıyla harcanma yolları ve şartları belirlenebilir."

TTK 522. maddesi şöyledir: "Esas sözleşmede şirketin yöneticileri, çalışanları ve işçileri için yardım kuruluşları kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya bu amacı taşıyan kamu tüzel kişilerine verilmek üzere yedek akçe ayrılabilir.

Yardım amacına özgülenen yedek akçelerin ve diğer malların şirketten ayrılması suretiyle bir vakıf veya kooperatif kurulması zorunludur. Vakıf senedinde, vakıf malvarlığının şirkete karşı bir alaktan ibaret olacağı da öngörülebilir.

Şirketin bu amaca övgülediği yedek akçeden başka, yöneticilerden, çalışanlardan ve işçilerden aidat alınmışsa, iş ilişkisinin sonunda, vakıf senedine göre yapılan ayırmadan yararlanamadıkları takdirde çalışanlara ve işçilere hiç değilse ödedikleri tutarlar ödeme tarihinden itibaren kanuni faiziyle birlikte geri verilir."

Tabloda dikkat edilmesi gereken hususlar, kâr payı avansı dağıtmaya karar veren şirketin tabi olduğu mevzuata göre hazırlayacağı "Dağıtılacak Kâr Payı Avansı Hesaplamasına İlişkin Tablo"daki hesaplama farklılığı ile 6362 sayılı SPK 19. maddesine* göre halka açık şirketlerin genel kurulları tarafından o yıl için alınan kararların hesaplamalara etkisidir. Zira, 2499 sayılı eski Kanun ile SPK'na tabi şirketler açısından bu usul ve esaslar SPKu tarafından belirlenmekteydi.**

Bir diğer önemli husus ise, ikinci tertip kanuni yedek akçeler ile ilgilidir. İkinci tertip kanuni yedek akçeler, pay sahiplerine yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra, kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın yüzde 10'unu ifade eder. TTK'nun 519. maddesinin ikinci fıkrası c bendinde ise ikinci tertip kanuni yedek akçelerin genel kanuni yedek akçelere ekleneceği hükme bağlanmıştır.

6102 sayılı TTK'nun yürürlüğe girmesinden sonra çıkarılan Kâr Payı Avansı Dağıtım Hakkında Tebliği'nin "Kâr Payı Avansı Tutarının Hesaplanmasına İlişkin Tablo" dipnotlarında, ikinci tertip kanuni yedek akçelerin, dağıtılabilecek kâr payı avansı tutarının yüzde 10'u olarak ayrılacağı belirtilmiştir. Böylece, bu tebliğe tabi şirketler*** için ikinci tertip kanuni yedek akçelerin nasıl ayrılacağı açıktır.

Diğer yandan, SPK Seri:IV, No:27 Sayılı Tebliği dipnotlarında ise, II. tertip kanuni yedek akçelerin nasıl ayrılacağına ilişkin herhangi bir ifade yer

* 6362 Sayılı SPK 19. maddesi birinci fıkrası şu şekildedir: "Halka açık ortaklıklar, kârlarını genel kurulları tarafından belirlenecek kâr dağıtım politikaları çerçevesinde ve ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak dağıtırlar. SPKu halka açık ortaklıkların kâr dağıtım politikalarına ilişkin olarak, benzer nitelikteki ortaklıklar bazında farklı esaslar belirleyebilir."

** 6362 Sayılı SPK 19. maddesi gerekçesine göre; SPKu'nun temettü oranı belirlemesi ve bu oran çerçevesinde halka açık anonim ortaklıkların esas sözleşmelerinde birinci temettü oranının gösterilmesi zorunluluğu uygulaması yerine halka açık ortaklıkların genel kurulları tarafından belirlenecek kâr dağıtım politikaları çerçevesinde kârlarını dağıtılabilecekleri düzenlenmiştir. Böylelikle dağıtılacak kâr payına ilişkin oransal veya asgari tutar şeklinde herhangi bir kısıtlama getirilmeyerek şirketlere finansal yapıları ve yatırım planlarına uygun hareket edebilme esnekliği sağlanmıştır. Bununla birlikte söz konusu serbestinin kötüye kullanımını engellemek ve piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda karar alınabilmesini sağlamak amacıyla SPKu'na sektör ve şirket bazında farklı esaslar belirleme yetkisi verilmiştir.

*** Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi olmayan anonim şirketler ile limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketleri kapsar.

almamaktadır. Dolayısıyla, bu yedek akçelerin ayrılmasında TTK hükümlerinin geçerli olacağı aşikârdır. Buna göre, ikinci tertip kanuni yedek akçelerin genel kanuni yedek akçelere eklenmesi gerekir. Kanaatimizce, SPKu'nun çıkaracağı yeni düzenlemede bu durum netlik kazanacaktır.

Tez çalışmamızın hazırlandığı tarih itibariyle, 6102 sayılı Türk Ticaret ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunları'ndan sonra SPKu tarafından SPK'na tabi şirketlerin kâr payı avansı dağıtımına ilişkin henüz bir yasal düzenleme yapılmamış olması ve 6102 sayılı TTK'nda ikinci tertip kanuni yedek akçelerin genel kanuni yedek akçelere eklenmesini öngören maddesi göz önüne alınarak; SPK mevzuatına göre uygulayacağımız örnek olayda, ikinci tertip kanuni yedek akçeler genel kanuni yedek akçelerin (birinci tertip kanuni yedek akçeler) altında belirtilmiştir. Bu açıdan, ortaklara dağıtılacak kâr payı avansı tutarı etkilenecektir.

Çalışmamızda; şirketlerin kâr payı avansı dağıtım tablosu hazırlaması ve dönem sonu kâr payı dağıtım işlemlerinin muhasebeleştirilmesi, SPK'na tabi bir anonim şirket ile TTK hükümlerine tabi bir limited şirket açısından ayrı ayrı, iki örnek olay ve koşulları altında incelenecektir. Son olarak, örnek olaylar, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtım yönünden değerlendirilecektir.

5.2. SPK'NA GÖRE BİR UYGULAMA

SPK'na tabi olan ve olmayan şirketler açısından, kâr payı avansı dağıtım sırasında yapacakları muhasebe kayıtlarının esas olarak birbirinden bir farkı bulunmamaktadır. Zira, hesap dönemi sonunda oluşan kârın, dağıtılan kâr payı avansını karşılayabilmesi ve karşılayamaması hallerinin varlığı her iki uygulamada da aynı şekilde kayıt altına alınmaktadır. Bu açıdan, SPK mevzuatına göre yapacağımız örnek olay ve koşullar kısa tutulup, TTK mevzuatına göre yapacağımız örnek olayda daha ayrıntılı ele alınacaktır.

SPK'na tabi halka açık bir anonim şirket açısından irdelleyeceğimiz ilk örnek olayımızda; ara dönemde kâr payı avansı dağıtım ve dönem sonunda

oluşan kârdan avans olarak ödenen kısmın mahsubu dikkate alınarak dağıtılması uygulamasına yer verilecektir.

5.2.1. Kâr Payı Avansı Örnek Uygulaması

Örnek Olay 1. Kâr payı avansı dağıtımına ilişkin olarak değindiğimiz bilgileri somutlaştırılmak adına, SPK'na tabi kurumlar vergisi mükellefi olan halka açık HA Anonim Şirketi'nin (A.Ş.) 2013 yılına ilişkin olarak gerçekleştirdiği işlemler neticesinde, sermaye piyasası mevzuatına uygun olarak düzenlenmiş ve bağımsız denetimden geçmiş ilk 6 aylık mali tablolarına göre elde ettiği ticari kârdan, ortaklarına kâr payı avansı dağıtmasını örnek olay ve belirli koşullar altında inceleyelim.

Esas sözleşmesinde kâr payı avansı dağıtılmasına yönelik hüküm bulunan HA A.Ş.'nin genel kurulunda, ilk 6 aylık mali tablolar üzerinden kâr payı avansı dağıtılmasına karar verilmiş, dağıtım için yönetim kurulu yetkilendirilmiştir. Yönetim kurulu da, genel kurulun verdiği yetkiye dayanarak 2013 yılı ilk 6 aylık dönemde doğan ticari kâr üzerinden ortaklara dağıtılabılır kâr payı avansının tamamını dağıtmaya karar vermiştir.

5.000.000 TL sermaye ile kurulan ve sermayesinin tamamı ödenmiş olan HA Anonim Şirketi'nin sermayesinin %50'si K Anonim Şirketi'ne, %25'i L Limited Şirketi'ne (Ltd. Şti.) ve kalan %25'i de (M) gerçek kişisine aittir.

SPK mevzuatına göre düzenlenen söz konusu mali tabloları ve diğer hususlar ile ilgili verileri aşağıdaki gibidir;

➤ 2013 yılı ilk 6 aylık dilimde 2.000.000 TL ticari bilanço kârı bulunmakta ve bu kâr içerisinde; tam mükellef (N) Anonim Şirketi'nden 500.000 TL kâr payı da yer almaktadır.

➤ 500.000 TL gider kabul edilmeyen indirimi bulunmaktadır.

➤ Şirketin bir önceki yıl ticari bilanço kârı 3.000.000 TL, mali kârı 4.000.000 TL olup, kurumlar vergisi karşılığı ise 800.000 TL'dir. Birinci tertip kanuni yedek akçelerin 31.12.2012 tarihli bilançoya göre tutarı 150.000

TL'dir.* Birinci tertip kanuni yedek akçeler, ödenmiş sermayenin 1/5'ine ulaşmamıştır.

➤ Şirket, bir önceki yıl kâr dağıtmamış; söz konusu vergi karşılığı, yasal ve isteğe bağlı yedek akçelerden sonra kalan kâr, olağanüstü yedek akçelere ayrılmıştır. Buna göre, olağanüstü yedek akçelere ayrılan tutar 2.000.000 TL'dir.**

➤ Şirketin ana sözleşmesinde, yasal yedek akçelerden başka yedek akçe ayrılması öngörülmemiştir. Bir önceki yılın olağanüstü yedek akçe tutarlarına ilişkin sınıra dair herhangi bir teminat veya karar alınmamıştır.

➤ Kâr payı avansı dağıtımı ile ilgili genel kurul kararı Temmuz ayı içinde alınmış olup, aynı ay içinde de avanslar dağıtılmıştır.

Bu bilgilere ışığında, HA Anonim Şirketi'nin vergi bildirimi ile Temmuz ayı içerisinde dağıtılacak kâr payı avanslarının dağıtım tablosu aşağıda yer aldığı gibi oluşacaktır:

1-	Ara Dönem Kârı	2.000.000
2-	Gider Kabul Edilmeyen İndirimler	500.000
Zarar Olsa Dahı İndirilecek İstisna ve İndirimler		
3-	İştirak Kazançları İstisnası (KVK md.5/1-a)***	500.000
4-	Kâr ve İlaveler Toplamı (1 + 2)	2.500.000
5-	Cari Yıla Ait Zarar, İstisna ve İndirimler Toplamı (3)	500.000
6-	İndirime Esas Tutar (4 - 5)	2.000.000

* Birinci Tertip Kanuni Yedek Akçeler = Bir önceki dönem ticari bilanço kârı (3.000.000) * %5 = 150.000 TL

** Olağanüstü Yedek Akçeler = Ticari Bilanço Kârı (3.000.000) – Kurumlar Vergisi (800.000) – I. Tertip Yasal Y.A. (150.000) – İsteğe Bağlı Y.A. (50.000 TL) = 2.000.000 TL

*** 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 5. maddesi birinci fıkrası a bendinde ilgili kısım şu şekildedir: "Aşağıda belirtilen kazançlar, kurumlar vergisinden müstesnadır:

a) Kurumların;

1) Tam mükellefiyete tabi başka bir kurumun sermayesine katılmaları nedeniyle elde ettikleri kazançlar (fonların katılma belgeleri ile yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde edilen kâr payları hariç) ..."

Vergi Bildirimi		
7-	Geçici (Kurumlar) Vergi Matrahı	2.000.000
8-	Hesaplanan Geçici (Kurumlar) Vergisi ($Z \times \%20$)	400.000

Kâr Payı Avansı Tutarının Hesaplanmasına İlişkin Tablo*		
Ara Dönem Kârı		2.000.000
1-	(Varsa) Geçmiş Yıl Zararları (-)	
2-	Kurumlar Vergisi (-)	400.000
3-	Gelir Vergisi Kesintileri (-)	
4-	Diğer Vergi ve Benzerleri (-)	
5-	I. Tertip Kanuni Yedek Akçeler (-) (2.000.000 x %5)	100.000
6-	II. Tertip Kanuni Yedek Akçeler** (-) [(2.000.000 – 400.000 – 100.000 – 250.000***) x %10]****	125.000
Net Dağıtılabilir Dönem Kârı		1.375.000
7-	Esas Sözleşmeye Göre Ayrılması Gereken Yedek Akçeler* (-)	
8-	İmtiyazlı Pay Sahipleri İçin Ayrılan Tutar• (-)	
9-	İntifa Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar• (-)	

* Kâr Payı Avansı Tutarının Hesaplanmasına İlişkin Tabloda;

(-) İndirimleri ifade eder.

(•) Sözleşmede hüküm bulunması durumunda yer verilir.

(••) Oydan yoksun hisse senedi sahiplerinin bulunması durumunda yer verilir.

** İkinci tertip kanuni yedek akçelerin ayrılma şekline ilişkin SPKu'nun Kâr Payı Avansı Dağıtım Tablosu dipnotlarında herhangi bir ifade yer almamakta ve dolayısıyla TTK'na tabi hükümler doğrultusunda ayrılması gerekecektir. Bu ölçüde; 6102 sayılı TTK 519. maddesi ikinci fıkrası c bendine göre, pay sahiplerine yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra, kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın %10'u genel kanuni yedek akçeye eklenir" ifadesine istinaden tabloda I. Tertip Yedek Akçelere eklenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

*** Ortaklara dağıtılacak birinci temettü oranının belirlenmesinde; şirket genel kurulunun, TTK hükümlerini baz aldığı varsayılmıştır. Buna göre; birinci temettü, ödenmiş sermayenin (5.000.000 TL) yüzde beşi (250.000 TL) olarak belirlenecektir.

**** II. Tertip Yedek Akçe = [Ara Dönem Ticari Bilanço Kârı (2.000.000) – Kurumlar Vergisi (400.000) – I. Tertip Yedek Akçeler (100.000) – Birinci Temettü (250.000) * %10] = 125.000 TL

10-	Oydan Yoksun Hisse Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar•• (-)	
11-	Kâra Katılan Diğer Kimseler İçin Ayrılan Tutar• (-)	
Kâr Payı Avansı Dağıtımına Esas Teşkil Eden Tutar		1.375.000
12-	Kâr Payı Avansına Esas Teşkil Eden Tutarın Yarısı (-)	687.500
13-	(Varsa) Önceki Ara Dönemlerde Ödenen Kâr Payı Avansı Tutarı (-)	
Ödenecek Kâr Payı Avansı Tutarı		687.500
Pay Başına Kâr Payı Avansı*		0,1375

Kâr payı avansı dağıtımına ilişkin olarak şirket genel kurulu tarafından karar alınması ile yönetim kurulu tarafından yapılması gereken işlemlerin yapıldığı ön kabulü altında, kâr payı avansının ödenmesinde ortakların ödeme tarihindeki ortaklık payları dikkat alınacaktır. HA Anonim Şirketi'nin sermayesinin %50'si K Anonim Şirketi'ne, %25'i L Limited Şirketi'ne ve kalan %25'i de (M) gerçek kişisine ait olduğu durumda kâr payı avansının aşağıda yer alan şekilde paylaşılması gerekecektir:

Ortak	Hisse Oranı	Kâr Payı Avansı	Vergi Kesintisi	Net Ödenecek Tutar
K A.Ş.	50%	343.750	-	343.750
L Ltd. Şti.	25%	171.875	-	171.875
M Gerçek Kişi	25%	171.875	25.781	146.094
Toplam		687.500	25.781	661.719

* Pay başına kâr payı avansı, 1 TL ödenmiş sermayeye karşılık gelen kâr payı avansı tutarı olarak ele alınmıştır. Buna göre;

Pay Başına Kâr Payı Avansı = Ödenecek Kâr Payı Avansı Tutarı (687.500 TL) / Ödenmiş Sermaye (5.000.000 TL) = 0,1375 TL

Ortaklarına, hesap dönemi içerisinde ilk kez dağıtılacak olan 687.500 TL'lik kâr payı avansı; diğer üst sınır* olan, verilere göre 2012 yılı kârına göre hesaplanan $(3.000.000 - 800.000 - 200.000) / 2 = 1.000.000$ TL ve olağanüstü yedek akçe tutarı 2.000.000 TL'nin altında olduğu için söz konusu tutarın ortaklara kâr payı avansı olarak dağıtılmasında yasal bir engel yoktur.

Tabloda yer alan bilgiler dikkate alındığında, HA Anonim Şirketi tarafından dağıtılacak kâr payı avansı neticesinde yerine getirilmesi gereken vergisel yükümlülükler ile yapılması gereken muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır:

➤ Kâr payı avansının tahakkuk kaydı:

-----31.07.2013-----		
592 KÂR PAYI AVANSLARI KARŞILIĞI**	687.500	
331 ORTAKLARA BORÇLAR		687.500
331.10 KÂR PAYI AVANSLARI		

Ödenen kâr payı avansından kesinti yapılan gelir vergisi kesintisi ise işletmenin vergi sorumlusu sıfatı ile devlete olan bir borcu olduğundan, "360 Ödenecek Vergi ve Fonlar" hesabı kullanılacaktır.

* SPK Seri:IV, No:27 sayılı Tebliği 10. maddesi ikinci fıkrasına göre; bir hesap döneminde verilecek toplam kâr payı avansı tutarı bir önceki yıla ait dönem kârının kanunlara ve esas sözleşmeye göre ayrılması gereken yedek akçeler ile vergi, fon ve mali karşılıklar ve varsa geçmiş yıllar zararları düşüldükten sonra kalan kısmının yarısını ve genel kurulca onaylanan yıl sonu bilançosunda yer alan olağanüstü yedek akçe tutarını aşamaz.

** Ortaklara dağıtılan kâr payı avansları "592 Kâr Payı Avansları Karşılığı" hesabı açılarak, bu hesapta izlenmiştir.

➤ Kâr payı avansının ödeme kaydı ve vergi kesintisi tahakkuku:

-----31.07.2013-----

331 ORTAKLARA BORÇLAR	687.500
331.10 KÂR PAYI AVANSLARI	
331.10.02 II. ARA DÖNEM KÂR PAYI AVANSLARI	
102 BANKALAR	661.719
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	25.781
360.10 KÂR PAYI AVANSI VERGİ KESİNTİSİ	

Kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisi, dağıtılmasına karar verilen kâr payının ortaklarca elde edildiği dönemde yapılır ve ilgili döneme ilişkin muhtasar beyanname ile beyan edilir. Bu düzenleme, kâr payı avansına ilişkin vergi kesintisi için de geçerlidir. Diğer yandan, önceki ara dönemlerde ödenen kâr payı avansları, sonraki ara dönemlerde hesaplanan kâr payı avansından mahsup edilecektir. Ayrıca dönem içinde ödenen kâr payı avansları toplamının da ertesi yıl kâr dağıtımında dikkate alınacağı unutulmamalıdır.

Ara dönemde 592 nolu hesaba kaydedilen toplam kâr payı avansı, dönemin kârından bir indirim olarak (pasif düzenleyici bir hesap biçiminde) gösterilebilir. Bu yaklaşım Tek Düzen Muhasebe Sistemi'nin mantığına da uygundur. TDHP'nda dönem kârını net değeriyle gösterebilmek için pasif düzenleyici bir hesap mevcut değildir. Fakat bu amaca uygun olarak 59 hesap grubu içindeki 592 nolu boş hesap kullanılabilir. Dolayısıyla ortaklara dağıtılan kâr payı avansı tutarı "592 Kâr Payı Avansı Karşılığı" adıyla "590 Dönem Net Kârı" hesabından bir indirim olarak bilançoda gösterilebilir.¹⁴⁸ Bu bize, kârın bir kısmının yıl içinde dağıtılmış olan karşılığını gösterecektir.

¹⁴⁸ Şaban Uzay ve Azzem Özkan, "Temettü Avansı ve Muhasebeleştirilmesi-II", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı 110 (Şubat 2002), s.228.

Pasif düzenleyici hesap kullanma yaklaşımı benimsenerek kayıt yapıldığında, dönemde elde edilen kâr tutarı ve toplam kâr payı avansı tutarı bilançoda ayrı birer kalem olarak yer alacağından hem tam açıklama hem de sosyal sorumluluk kavramlarına uyulmuş olacaktır.

Dönem sonuna gelindiğinde ise, dönem sonu net kârının dağıtılan kâr payı avansını karşılayabilmesi durumunda, dağıtılan kâr payı avanslarının mahsup edilmesi gerekir. Dönem net kârın, dağıtılan kâr payı avansını karşılayacak durumda olmaması veya kâr payı avansı dağıtıldığı hesap döneminin zararla sonuçlanması durumlarında ise bir önceki yıla ait olağanüstü yedek akçelerin mahsupta kullanılacağı unutulmamalıdır.

SPK'na tabi halka açık şirket HA A.Ş.'nin dönem sonuna ilişkin işlem ve kayıtları, sadece bakiye tabloların oluşturulması şeklinde işlenecektir. TTK uygulamasının güncelliğine istinaden, bir sonraki örnek olayımızda işleyeceğimiz TTK hükümlerine tabi olan ABC Limited Şirketi'nin dönem sonu işlemleri ve buna ilişkin muhasebe kayıtları ayrıntılı olarak yer alacağı için, tekrara girmemek adına bu bölümde muhasebe kayıtlarına yer verilmeyecektir.

5.2.2. Dönem Sonu Net Kârının, Dağıtılan Kâr Payı Avansını Karşılayabilmesi

Koşul 1. Kâr payı avansı ödemesini gerçekleştiren HA A.Ş.'nin 2013 hesap dönemi sonunda toplam 3.000.000 TL ticari kârı olduğunu ve 21 Mart 2014 tarihinde yapılan genel kurul toplantısında, dönem ticari bilanço kârından vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılıkları ile yıl içinde dağıtılan kâr payı avanslarının mahsubu yapıldıktan sonra kalan kısmın tamamının dağıtılmasına karar verildiğini varsayalım. Buna göre vergi bildirimi ile kâr dağıtım tablosu şu şekilde oluşacaktır:

1-	Dönem Kârı	3.000.000
2-	Gider Kabul Edilmeyen İndirimler	500.000
Zarar Olsa Dahi İndirilecek İstisna ve İndirimler		
3-	İştirak Kazançları İstisnası (KVK md.5/1-a)	500.000
4-	Kâr ve İlaveler Toplamı (<u>1</u> + <u>2</u>)	3.500.000
5-	Cari Yıla Ait Zarar, İstisna ve İndirimler Toplamı (<u>3</u>)	500.000
6-	İndirime Esas Tutar (<u>4</u> - <u>5</u>)	3.000.000
Vergi Bildirimi		
7-	Kurumlar Vergisi Matrahı	3.000.000
8-	Hesaplanan Kurumlar Vergisi (<u>7</u> x %20)	600.000

Buna göre kâr dağıtım tablosu aşağıdaki şekilde oluşacaktır:

Kâr Dağıtım Tablosu		
1-	Net Dönem Kârı (3.000.000 – 600.000)	2.400.000
2-	I. Tertip Yedek Akçe (3.000.000 x %5)	150.000
3-	Birinci Temettü (5.000.000 x %5)	250.000
4-	II. Tertip Yedek Akçe (<u>1</u> – <u>2</u> – <u>3</u>) * %10 (2.400.000 – 150.000 – 250.000) * %10	200.000
5-	İkinci Temettü (<u>1</u> – <u>2</u> – <u>3</u> – <u>4</u>) (2.400.000 – 150.000 – 250.000 – 200.000)	1.800.000
Kâr Dağıtım Bakiye		
6-	Dağıtılacak Toplam Kâr Payı (<u>3</u> + <u>5</u>) (250.000 + 1.800.000)	2.050.000
7-	Dağıtılan Kâr Payı Avansları	687.500
8-	Ortaklara Dağıtılacak Bakiye Kâr (<u>6</u> – <u>7</u>)	1.362.500

2013 yılı hesap dönemi için ortaklara dağıtılacak kâr payına ilişkin dağılım ve kesintiler şu şekilde olacaktır:

Ortak	Hisse Oranı	Kâr Payı Tutarı	Kâr Payı Avansı Tutarı	Kalan Kâr Payı Tutarı	Beyan Edilecek Vergi Kesintisi	Net Ödenecek Tutar
K A.Ş.	50%	1.025.000	343.750	681.250	-	681.250
L Ltd. Şti.	25%	512.500	171.875	340.625	-	340.625
M Gerçek Kişi	25%	512.500	171.875	340.625	51.093	289.532
Toplam	100%	2.050.000	687.500	1.362.500	51.093	1.311.407

5.2.3. Kâr Payı Avansı Dağıtıldığı Hesap Döneminin Zararla Sonuçlanması

Koşul 2. Örnek olayımızdan hareketle, HA A.Ş.'nin dönem sonunda 100.000 TL ticari bilanço zararının oluştuğunu varsayalım.

Buna göre son durum şu şekildedir:

Dönem Zararı	100.000
Önceki Hesap Dönemi Olağanüstü Yedek Akçeler	2.000.000
Dağıtılan Kâr Payı Avansları	687.500

Şirketin hesap dönemi faaliyetinin zararla sonuçlanması veya dönem kârının, kâr payı avansı dağıtımı yapıldığı dönemin kazancından düşük olması halinde, dağıtımı yapılan kâr payının kazançla karşılanmayan kısmının, bir önceki yıla ait bilançoda yer alan olağanüstü yedek akçelerden karşılanması gerekir (SPK Seri:IV, No:27 m.9/f.2). Bu durumda şirket genel kurulu, yılın ilk 6 aylık döneminde çıkan ticari bilanço kârı üzerinden

dağıttığı 687.500 TL kâr payı avansını, bir önceki yılda olağan üstü yedek akçelere ayrılan 2.000.000 TL tutardan mahsup edilmek üzere karar almak zorundadır.

5.3. TTK'NA GÖRE BİR UYGULAMA

Bu bölümde, TTK hükümlerine tabi olan bir limited şirket açısından kâr payı avansı dağıtımı incelenecektir. Bu kapsamda, kâr payı avansı dağıtıldığı kabul edilecek ve sonrasında söz konusu dönem sonunda oluşan kârın, dağıtılan kâr payı avansını karşılayabilmesi ve karşılayamaması halleri dikkate alınarak, dağıtılmasının kayıtlarına yer verilecektir. En son olarak, 6 ve 7 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Tebliği'ne göre, örnek olay, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı yönünden değerlendirilecektir.

5.3.1. Kâr Payı Avansı Örnek Uygulaması

Örnek Olay 2. Kurumlar vergisi mükellefi olan ABC Limited Şirketi'nin 2013 yılına ilişkin olarak gerçekleştirdiği işlemler neticesinde 2013 yılının ilk 9 aylık mali tablolarına göre elde ettiği ticari kârdan ortaklarına kâr payı avansı dağıtmasını örnek olay ve belirli koşullar altında inceleyelim.

Şirketin genel kurulunda, ilk 9 aylık mali tablolar üzerinden kâr payı avansı dağıtılmasına karar verilmiş, dağıtım için yönetim kurulu yetkilendirilmiştir.

800.000 TL sermaye ile kurulan ve sermayesinin tamamı ödenmiş olan ABC Limited Şirketi'nin sermayesinin %40'ı X Anonim Şirketi'ne, %20'si Y Limited Şirketi'ne ve kalan %40'ı ise (Z) gerçek kişisine aittir.

TTK'na göre düzenlenen söz konusu mali tabloları ve diğer hususlar ile ilgili verileri aşağıdaki gibidir;

➤ 2013 yılı ilk 9 aylık dilimde 400.000 TL ticari bilanço kârı bulunmakta ve bu kâr içerisinde; tam mükellef T Anonim Şirketi'nden 100.000 TL kâr payı da yer almaktadır.

- 100.000 TL gider kabul edilmeyen indirimi bulunmaktadır.
- Birinci tertip kanuni yedek akçeler, ödenmiş sermayenin 1/5'ine ulaşmamıştır. Yasal yedek akçelerin (ikinci tertip kanuni yedek akçeler dahil) 31.12.2012 tarihli bilanço'ya göre tutarı 50.000 TL'dir.
- Şirketin 31.12.2012 tarihli bilançosuna göre, isteğe bağlı yedek akçelerinin (serbest yedek akçeler) tutarı 200.000 TL'dir.
- 2013 yılı itibariyle şirketin ana sözleşmesinde, yasal yedek akçelerden başka yedek akçe ayrılması öngörülmemiştir.
- Kâr payı avansı dağıtımı ile ilgili genel kurul kararı Ekim ayı içinde alınmış olup, aynı ay içinde avansların dağıtımı yapılmıştır.

Bu bilgilere göre, ABC Limited Şirketi'nin vergi bildirimi ile Ekim ayı içerisinde dağıtılacak kâr payı avansı için dağıtım tablosu aşağıda yer aldığı gibi olacaktır:

1-	Ara Dönem Kârı	400.000
2-	Gider Kabul Edilmeyen İndirimler	100.000
Zarar Olsa Dahi İndirilecek İstisna ve İndirimler		
3-	İştirak Kazançları İstisnası (KVK md.5/1-a)	100.000
4-	Kâr ve İlaveler Toplamı (1 + 2)	500.000
5-	Cari Yıla Ait Zarar, İstisna ve İndirimler Toplamı (3)	100.000
6-	İndirime Esas Tutar (4 - 5)	400.000
Vergi Bildirimi		
7-	Geçici (Kurumlar) Vergi Matrahı	400.000
8-	Hesaplanan Geçici (Kurumlar) Vergi (7 x %20)	80.000

Kâr Payı Avansı Tutarının Hesaplanmasına İlişkin Tablo*		
Ara Dönem Kârı		400.000
1-	(Varsa) Geçmiş Yıl Zararları (-)	
2-	Kurumlar Vergisi (-)	80.000
3-	Gelir Vergisi Kesintileri (-)	
4-	Diğer Vergi ve Benzerleri (-)	
5-	I. Tertip Kanuni Yedek Akçeler (-) (400.000 x %5)	20.000
6-	İsteğe Bağlı Yedek Akçeler• (-)	
7-	İmtiyazlı Pay Sahipleri İçin Ayrılan Tutar• (-)	
8-	İntifa Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar• (-)	
9-	Kâra Katılan Diğer Kimseler İçin Ayrılan Tutar• (-)	
10-	(Varsa) Önceki Ara Dönemlerde Ödenen Kâr Payı Avansı Tutarı (-)	
Kâr Payı Avansına Esas Teşkil Eden Tutar		300.000
11-	Kâr Payı Avansına Esas Teşkil Eden Tutarın Yarısı (-)	150.000
Dağıtılabilecek Kâr Payı Avansı Tutarı		150.000
12-	II. Tertip Kanuni Yedek Akçeler** (-)	15.000
Ödenecek Kâr Payı Avansı Tutarı		135.000
Pay Başına Kâr Payı Avansı***		0,1687

* Kâr Payı Avansı Tutarının Hesaplanmasına İlişkin Tabloda;
 (-) İndirimleri ifade eder.
 (•) Sözleşmede hüküm bulunması durumunda yer verilir.

** Dağıtılabilecek kâr payı avansı tutarının %10'u ikinci tertip yedek akçe olarak ayrılır.

*** Pay başına kâr payı avansı, 1 TL ödenmiş sermayeye karşılık gelen kâr payı avansı tutarı olarak ele alınmıştır. Buna göre;

Pay Başına Kâr Payı Avansı = Ödenecek Kâr Payı Avansı Tutarı (135.000 TL) /
 Ödenmiş Sermaye (800.000 TL) = 0,1687 TL

Kâr payı avansı dağıtımına ilişkin olarak şirket genel kurulu tarafından karar alınması ile yönetim kurulu tarafından yapılması gereken işlemlerin yapıldığı ön kabulü altında, kâr payı avansının ödenmesinde ortakların ödeme tarihindeki ortaklık payları dikkat alınacaktır. ABC Limited Şirketi'nin sermayesinin %40'ı X Anonim Şirketi'ne, %20'si Y Limited Şirketi'ne ve kalan %40'ı ise (Z) gerçek kişisine ait olduğu durumda kâr payı avansının şu şekilde paylaştırılması gerekecektir:

Ortak	Hisse Oranı	Kâr Payı Avansı	Vergi Kesintisi	Net Ödenecek Tutar
X A.Ş.	40%	54.000	-	54.000
Y Ltd. Şti.	20%	27.000	-	27.000
Z Gerçek Kişi	40%	54.000	8.100	45.900
Toplam		135.000	8.100	126.900

Tabloda yer alan bilgiler dikkate alındığında, ABC Ltd. Şti. tarafından dağıtılacak kâr payı avansı neticesinde yerine getirilmesi gereken vergisel yükümlülükler ile yapılması gereken muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır:

➤ Kâr payı avansının tahakkuk kaydı:

-----31.10.2013-----

592 KÂR PAYI AVANSLARI KARŞILIĞI 135.000

331 ORTAKLARA BORÇLAR 135.000

331.10 KÂR PAYI AVANSLARI

331.10.03 III. ARA DÖNEM KÂR PAYI
AVANSLARI

Daha önce de belirttiğimiz üzere, ödenen kâr payı avanslarını bilançoda pasifte geçici bir hesapta izlemek uygundur. Ödenen avanslardan kesinti yapılacak gelir vergisi kesintisi ise “360 Ödenecek Vergi ve Fonlar” hesabında izlenecektir.

➤ Kâr payı avansının ödeme kaydı:

-----31.10.2013-----	
331 ORTAKLARA BORÇLAR	135.000
331.10 KÂR PAYI AVANSLARI	
331.10.03 III. ARA DÖNEM KÂR PAYI AVANSLARI	
102 BANKALAR	126.900
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	8.100
360.10 KÂR PAYI AVANSI VERGİ KESİNTİSİ	

Kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisi, dağıtılmasına karar verilen kâr payının ortaklarca elde edildiği dönemde yapılır ve ilgili döneme ilişkin muhtasar beyanname ile beyan edilir. Bu düzenleme, kâr payı avansına ilişkin vergi kesintisi için de geçerli olacaktır.

Daha önce belirttiğimiz üzere, ortaklara dağıtılan kâr payı avansı tutarı “592 Kâr Payı Avansı Karşılığı” adıyla “590 Dönem Net Kârı” hesabından bir indirim olarak bilançoda gösterilebilir. Bu durum bize, dönem sonundaki kârın bir kısmının yıl içinde dağıtılmış olan karşılığını gösterecektir.

Dönem sonuna gelindiğinde ise, dönem sonu net kârının; dağıtılan kâr payı avansını karşılayabilmesi, dağıtılan kâr payı avansını karşılayacak durumda olmaması ve kâr payı avansı dağıtıldığı hesap döneminin zararlı sonuçlanması durumlarında yapılması gereken işlem ve kayıtları inceleyelim.

5.3.2. Dönem Sonu Net Kârının, Dağıtılan Kâr Payı Avansını Karşılatabilmesi Durumu

Koşul 1. Kâr payı avansı ödemesini gerçekleştiren ABC Limited Şirketi'nin 2013 hesap döneminin ilk 9 aylık döneminde gerçekleştirdiği faaliyetlere ek olarak son 3 aylık dönemde 200.000 TL kurum kazancı (31.12.2013 itibariyle ticari bilanço kârı 600.000 TL) elde ettiğini ve 30 Mart 2014 tarihinde yapılan genel kurul toplantısında, dönem net kârından yasal yedek akçeler ayrıldıktan ve dağıtılan kâr payı avansının mahsubu yapıldıktan sonra kalan bakiyenin tamamının ortaklara dağıtılmasına karar verildiğini varsayalım.

Buna göre vergi bildirimi ile kâr dağıtım tablosu aşağıdaki gibi olacaktır:

1-	Dönem Kârı	600.000
2-	Gider Kabul Edilmeyen İndirimler	100.000
Zarar Olsa Dahı İndirilecek İstisna ve İndirimler		
3-	İştirak Kazançları İstisnası (KVK md.5/1-a)	100.000
4-	Kâr ve İlaveler Toplamı (<u>1</u> + <u>2</u>)	700.000
5-	Cari Yıla Ait Zarar, İstisna ve İndirimler Toplamı (<u>3</u>)	100.000
6-	İndirime Esas Tutar (<u>4</u> - <u>5</u>)	600.000
Vergi Bildirimi		
7-	Kurumlar Vergisi Matrahı	600.000
8-	Hesaplanan Kurumlar Vergisi (<u>7</u> x %20)	120.000

Buna göre kâr dağıtım tablosu aşağıdaki şekilde olacaktır:

Kâr Dağıtım Tablosu		
1-	Net Dönem Kârı (600.000 - 120.000)	480.000
2-	I. Tertip Yedek Akçeler (600.000 x %5)	30.000
3-	Birinci Temettü (800.000 x %5)	40.000
4-	II. Tertip Yedek Akçeler (<u>1</u> - <u>2</u> - <u>3</u>) * %10 (480.000 - 30.000 - 40.000) * %10	41.000
5-	İkinci Temettü (<u>1</u> - <u>2</u> - <u>3</u> - <u>4</u>) (480.000 - 30.000 - 40.000 - 41.000)	369.000
Kâr Dağıtım Bakiye		
6-	Dağıtılacak Toplam Kâr Payı (<u>3</u> + <u>5</u>) (40.000 + 369.000)	409.000
7-	Dağıtılan Kâr Payı Avansları	135.000
8-	Ortaklara Dağıtılacak Bakiye Kâr (<u>6</u> - <u>7</u>)	274.000

Tabloda yer alan bilgilere dikkate alındığında, şirket tarafından 2013 yılı hesap döneminde ödenmesi gereken kurumlar vergisi ile tamamının dağıtılmasına karar verilen kâr payının ödenmesine ilişkin olarak aşağıdaki kayıtlar yapılacaktır:

➤ Dönem kârından vergi karşılıklarının ayrılması:

-----31.12.2013-----

691 DÖNEM KÂRI VERGİ ve DİĞ. YASAL YÜK. KARŞ. 120.000

691.01 KURUMLAR VERGİSİ

370 DÖNEM KÂRI VERGİ ve DİĞ. YAS. YÜK. KARŞ. 120.000

➤ Dönem net kârının belirlenmesi:

-----31.12.2013-----		
690 DÖNEM KÂRI / ZARARI	600.000	
691 DÖNEM KÂRI VERGİ ve DİĞ. YAS. YÜK. KARŞ.		120.000
691.01 KURUMLAR VERGİSİ		
692 NET DÖNEM KÂRI / ZARARI		480.000

➤ Dönem net kârının bilançoya devri:

-----31.12.2013-----		
692 NET DÖNEM KÂRI / ZARARI	480.000	
590 NET DÖNEM KÂRI		480.000

➤ İzleyen dönemin başında (2014 yılı başı), önceki dönemin net kârının geçmiş yıl karlarına devredilmesi:

-----02.01.2014-----		
590 NET DÖNEM KÂRI	480.000	
570 GEÇMİŞ YIL KÂRLARI		480.000

2013 yılı hesap dönemi için ortaklara dağıtılacak kâr payına ilişkin dağılım ve hesaplamalar aşağıdaki gibi olacaktır:

Ortak	Hisse Oranı	Kâr Payı Tutarı	Kâr Payı Avansı Tutarı	Kalan Kâr Payı Tutarı	Beyan Edilecek Vergi Kesintisi	Net Ödenecek Tutar
X A.Ş.	40%	163.600	54.000	109.600	-	109.600
Y Ltd. Şti.	20%	81.800	27.000	54.800	-	54.800
Z Gerçek Kişi	40%	163.600	54.000	109.600	16.440	93.160
Toplam	100%	409.000	135.000	274.000	16.440	257.560

➤ 30 Mart 2014 tarihinde yapılan genel kurul toplantısında 2013 kârının akıbetine ilişkin karar ve dağıtılan kâr payı avansının mahsubu ile ilgili karar üzerine yapılacak muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir:

-----30.03.2014-----

570 GEÇMİŞ YIL KÂRLARI	480.000	
540 YASAL YEDEKLER		71.000
540.01 I. TERTİP YASAL Y.A.		
540.02 II. TERTİP YASAL Y.A.		
592 KÂR PAYI AVANSLARI KARŞ.		135.000
331 ORTAKLARA BORÇLAR		274.000

- Ortaklara kâr payının ödenmesi ve vergi kesintisi tahakkuku:

-----30.03.2014-----

331 ORTAKLARA BORÇLAR	274.000	
102 BANKALAR		257.560
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		16.440

5.3.3. Dönem Sonu Net Kârının, Dağıtılan Kâr Payı Avansını Karşılayabilecek Durumda Olmaması Durumu

Koşul 2. Örnek olaydan hareketle, ABC Limited Şirketi'nin son 3 aylık dönemde 250.000 TL zarar ettiği ve 31.12.2013 itibariyle ticari bilanço kârının 150.000 TL ($400.000^* - 250.000$) elde ettiğini varsayalım.

Buna göre kâr dağıtım tablosu aşağıdaki şekilde oluşacaktır:

Kâr Dağıtım Tablosu		
1-	Net Dönem Kârı (150.000 – 30.000 ^{**})	120.000
2-	I. Tertip Yedek Akçeler (150.000 x %5)	7.500
3-	II. Tertip Yedek Akçeler ($\underline{1} - \underline{2} - \text{Birinci Temettü}^{***}) \times \%10$ (120.000 – 7.500 – 40.000) x %10	7.250
Kâr Dağıtım Bakiye		
4-	Dağıtılan Kâr Payı Avansları	135.000
Serbest Yedek Akçelerden Karşılanacak Tutar ($\underline{4} - \underline{1}$)		15.000

* Örnek Olay 2 verilerine göre, ABC Şirketi'nin ilk 9 aylık mali tablolarına göre ticari bilanço kârı 400.000 TL idi.

** Dönem sonu Ticari Bilanço Kârı (150.000) * Kurumlar Vergisi Oranı (%20) = 30.000 TL'dir.

*** Birinci temettü tutarı (800.000 * %5) = 40.000 TL

Tabloya göre, 2013 yılı hesap dönemi sonunda oluşan 120.000 TL dönem net kârı, dağıtılan kâr payı avanslarını karşılayacak tutarda değildir. Bu durumunda, net dönem kârını aşan kâr payı avanslarının (15.000 TL) varsa bir önceki yıla ait bilançoda yer alan serbest yedek akçelerden mahsup edileceği Tebliğ’de öngörülmüştür.* Buna göre, muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

-----31.12.2013-----		
570 GEÇMİŞ YIL KÂRLARI	120.000	
541 STATÜ YEDEKLERİ	15.000	
541.01 SERBEST YEDEK AKÇELER		
592 KÂR PAYI AVANSLARI KARŞILIĞI		135.000

Bu halde, bir görüşe göre; dağıtılan kâr payı avanslarının, dönem net kârını aşan kısmının, tebliğe göre serbest yedek akçelerden karşılanması halinde, dönem net kârı üzerinden artık birinci tertip kanuni yedek akçe ayırma imkanı kalmamaktadır. Oysa ki, dönem sonunda kâr edilmiş ve birinci tertip kanuni yedek akçelerin sınırı ödenmiş sermayenin 1/5’ini aşmamış ise, her halükarda birinci tertip kanuni yedek akçe ayırmak zorundadırlar. Yıl içinde dağıtılacak kâr payı avansının hesabında dikkate alınan kanuni yedek akçeler yalnızca kâr payı avansının tespiti ile ilgili olup, kâr payı avansının dağıtıldığı dönemin geçici mizanında yer alacaktır. Dönem sonu ile ilgili kesin mizanda iptal edilecek ve kâr payı avansı dağıtımına ilişkin herhangi bir kanuni yedek akçe yer almayacaktır. Bu durumun

* Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğin 6. maddesi birinci fıkra a bendinde ilgili kısım şu şekildedir: “İlgili hesap dönemi sonunda, yıl içinde dağıtılan kâr payı avansını karşılayacak tutarda net dönem kârı oluşmaması durumunda, net dönem kârını aşan kâr payı avanslarının varsa bir önceki yıla ait bilançoda yer alan serbest yedek akçelerden mahsup edileceği, ...”

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.¹⁴⁹

Fahran'a göre olayın çözümü; dönem net kârı ile dağıtılan kâr payı avanslarının karşılaştırılması yerine dönem net kârından yasal yedek akçeler, varsa statü yedek akçeler düşüldükten sonra kalan kısmın, dağıtılan kâr payı avansları ile karşılaştırılmasıdır.¹⁵⁰

Bu görüşe göre örnek olayı somutlaştırırsak, aşağıdaki muhasebe kayıtları yapılacaktır:

-----31.12.2013-----	
570 GEÇMİŞ YIL KÂRLARI	120.000
541 STATÜ YEDEKLERİ	29.750
541.01 SERBEST YEDEK AKÇELER	
540 YASAL YEDEKLER	14.750
540.01 I. TERTİP YASAL Y.A.	
540.02 II. TERTİP YASAL Y.A.	
592 KÂR PAYI AVANSLARI KARŞILIĞI	135.000

Muhasebe kaydında görüldüğü üzere, aslında serbest yedek akçeler genel kanuni yedek akçelere aktarılarak Kanun'un gereği yerine getirilmiş olmaktadır. Eğer şirketin serbest yedek akçeleri yoksa veya yetersizse, dağıtılan kâr payı avanslarından, dönem kârından ayrılacak yedek akçelere isabet eden kısmın, yönetim kurulunun ihtarı ile ortaklardan geri çağırılması gerekir.

¹⁴⁹ Fahran, *Avans Kâr Payı Dağıtımı ve İlgili Dönemin Sonuçlarına Göre Avans Kâr Payı Dağıtımının Muhasebeleştirilmesi*, s.102.

¹⁵⁰ Fahran, *Avans Kâr Payı Dağıtımı ve İlgili Dönemin Sonuçlarına Göre Avans Kâr Payı Dağıtımının Muhasebeleştirilmesi*, s.102.

Koşul 3. Örnek olayımızdan hareketle, ABC Ltd. Şti.'nin bir önceki yıla ait serbest yedek akçeler tutarının 10.000 TL olduğunu varsayalım.

Buna göre kâr dağıtım tablosu aşağıdaki şekilde oluşacaktır:

Kâr Dağıtım Tablosu		
1-	Net Dönem Kârı (150.000 – 30.000*)	120.000
2-	I. Tertip Yedek Akçe (150.000 x %5)	7.500
3-	II. Tertip Yedek Akçe (<u>1</u> – <u>2</u> – Birinci Temettü**) x %10 (120.000 – 7.500 – 40.000) x %10	7.250
Kâr Dağıtım Bakiye		
4-	Dağıtılan Kâr Payı Avansları	135.000
5-	Serbest Yedek Akçelerden Karşılanacak Tutar	10.000
Ortaklardan Geri Çağrılacak Tutar (<u>4</u> – <u>1</u> – <u>5</u>)		5.000

Bu durumda, yıl sonunda net dönem kârınca karşılanamayan dağıtılan kâr payı avanslarının, bir önceki yıla ait serbest yedek akçeler ile de karşılanamaması söz konusudur. Buna göre, fazla ödenmiş kâr payı avansların (5.000 TL) yönetim ihtarı ile ortaklardan geri çağırılması gerekmektedir.***

* Dönem sonu Ticari Bilanço Kârı (150.000) * Kurumlar Vergisi Oranı (%20) = 30.000 TL'dir.

** Birinci temettü tutarı (800.000 * %5) = 40.000 TL

*** Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğin 6. maddesi birinci fıkra a bendinde ilgili kısım şu şekildedir: "... serbest yedek akçe tutarının da dağıtılan kâr payı avanslarını karşılayamaması halinde, fazla ödenmiş olan kâr payı avanslarının yönetim organının ihtarı üzerine ortaklar tarafından şirkete iade edileceği, ..."

-----31.12.2013-----

131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR

5.000

131.10 ORTAKLARA KÂR PAYI AVANSLARI

592 KÂR PAYI AVANSLAR KARŞILIĞI

5.000

Ayrıca, geri çağrılan 5.000 TL'lik tutar; 6 Seri Nolu KVGT gereği, dağıtıldığı tarihten itibaren ortaklara dağıtılan örtülü kazanç sayılıp, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanacaktır.*

5.3.4. Kâr Payı Avansı Dağıtıldığı Hesap Döneminin Zararla Sonuçlanması

5.3.4.1. Genel Kanuni Yedek Akçeler İle Serbest Yedek Akçelerin Zarar Mahsubunda Kullanılması ve Zararın Karşılanamaması Durumu

Kar Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğin 6. maddesi birinci fıkra b bendine göre; ilgili hesap dönemi sonunda zararlar sonuçlanması halinde, zararın, bir önceki yıla ait genel kanuni yedek akçeler ile serbest yedek akçelerden karşılanacağı; bu akçelerin de karşılayamaması durumunda, fazla ödenen kâr payı avanslarının tamamının yönetim organının ihtarına üzerine ortaklar tarafından şirkete iade edileceği öngörülmüştür. Ayrıca maddeden anlaşılacağı gibi, öncelikle yasal yedek akçelerin mahsupa kullanılması gerekecektir. Zira, TTK'nun 519. maddesi üçüncü fıkrası** bu

* 6 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği "15.6.6. Avans kâr payı dağıtımı" başlıklı bölümün dördüncü paragrafının ilk cümlesi şu şekildedir: "... hesap dönemi itibarıyla zarar doğması veya safi kazancın avans olarak dağıtımı yapılan kârdan düşük çıkması halinde, ilgili mevzuatına göre geri çağrılan tutarlara transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanacaktır."

** 6102 sayılı TTK'nun 519. maddesi üçüncü fıkrası şu şekildedir: "Genel kanuni yedek akçe sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşmadığı takdirde, sadece zararların kapatılmasına, işlerin iyi gitmediği zamanlarda işletmeyi devam ettirmeye veya işsizliğin önüne geçmeye ve sonuçlarını hafifletmeye elverişli önlemler alınması için kullanılabilir."

yedek akçelerin münhasıran zararların kapatılmasında kullanılacağını hüküm altına almıştır.

Bu yedek akçelerin zararı karşılayamaması halinde yapılacak muhasebe kayıtlarını örnek olayımızı ele alarak açıklayalım.

Koşul 4. ABC Limited Şirketi'nin son 3 aylık dönemde 700.000 TL zarar ettiği ve 31.12.2013 itibariyle 300.000 TL ($400.000^* - 700.000$) ticari bilanço zararının olduğunu varsayalım.

Buna göre son durum şu şekildedir:

Dönem Net Zararı	300.000
Önceki Hesap Dönemi Genel Kanuni Yedek Akçeler	50.000
Önceki Hesap Dönemi Serbest Yedek Akçeler	200.000
Dağıtılan Kâr Payı Avansları	135.000

➤ Yedek akçelerle zararın karşılanamaması:

-----31.12.2013-----

540 YASAL YEDEKLER	50.000
540.01 I. TERTİP YASAL Y.A. **	
541 STATÜ YEDEKLERİ	200.000
541.01 SERBEST YEDEK AKÇELER	
580 GEÇMİŞ YIL ZARARLARI	250.000

* Örnek Olay 2 verilerine göre, ABC Şirketi'nin ilk 9 aylık mali tablolarına göre ticari bilanço kârı 400.000 TL idi.

** ABC Limited Şirketi'nin önceki dönem Genel Kanuni Yedek Akçeleri 50.000 TL'dir.

Tabloda görüldüğü üzere; zarar, önceki hesap dönemi yedek akçeleri ile karşılanamamaktadır. Buna göre; ödenen kâr payı avanslarının tamamının iadesi gerekecektir:

-----31.12.2013-----	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	135.000
131.10 ORTAKLARA KÂR PAYI AVANSLARI	
592 KÂR PAYI AVANSLAR KARŞILIĞI	135.000

Şirketin hesap dönemi faaliyetinin zararla sonuçlanması veya dönem kârının, kâr payı avansı dağıtımı yapıldığı dönemin kazancından düşük olması halinde, dağıtımı yapılan kâr payının kazançla karşılanmayan kısmının izleyen hesap döneminde kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresi sonuna kadar ortaklardan geri çağırılması gerekmektedir. Bu tutar ile birlikte dağıtımda GVK 94/f.6b-ii* uyarınca yapılan vergi kesintisi da dahil edilerek şirkete iade edilecektir.

Bu açıklamamızı örneğimize uyarladığımızda, şirketin hesap dönemi faaliyeti, diğer bir deyişle 2013 yılı hesap dönemi zararla sonuçlandığından, dağıtılan kâr payı avanslarının kazançla karşılanan kısmı hiç yoktur. Bu durumda ortakların, kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği 2014 yılı Nisan ayının sonuna kadar, 3. geçici vergi dönemi ile ilgili olarak dağıtılan 126.900 TL net kâr payı avansı ile kesilen 8.100 TL vergi kesintisini şirkete iade etmeleri gerekmektedir. Diğer taraftan, dağıtılan kâr payı avansları ile ilgili olarak örneğimizde görülen 8.100 TL vergi kesintisi de, 252 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği'ne göre adına vergi kesintisi yapılan gerçek kişi

* GVK'nun 94/6-b-ii bendi şu şekildedir:

ii) Tam mükellef kurumlar tarafında; dar mükellef gerçek kişilere ve gelir vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 1, 2 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı kar paylarından % 15 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılmasını öngören hükümlerine göre yapılacaktır.

tarafından, gerekli belgelerin temini ile birlikte vergi dairesinden talep edilecektir.

5.3.4.2. Zarar Mahsubundan Sonra, Bakiye Serbest Yedek Akçelerin Dağıtılan Kâr Payı Avansını Kısmen Karşılama Durumu

Kâr Payı Avansı Dağıtım Hakkında Tebliğin 6. maddesi ikinci fıkrasına* göre, zarar mahsubunda kullanılan serbest yedek akçelerden, bakiye kalan yedek akçeler, yıl içinde dağıtılan kâr payı avansı ile karşılaştırılacaktır. Karşılanmayan kısım yine yönetim kurulunun ihtarı ile ortaklardan tarafından şirkete iade edilecektir.

Bu durumu örneğimizde uygularsak;

Koşul 5. Örneğimizdeki ABC Şirketi'nin önceki hesap dönemi itibarıyla serbest yedek akçelerinin tutarının 275.000 TL olduğunu varsayalım. Buna göre, yıl içinde dağıtılan kâr payı avanslarının 25.000 TL'si serbest yedek akçelerden karşılanacağı için, GVK'nun md.94/f.6b-i** hükmüne göre, şirketin gerçek kişi ortağından gelir vergisi kesintisi yapılması gerekir. Söz konusu vergi kesintisi, kurum bünyesinde yapılarak gerçek kişi mükellef adına sorumlu sıfatıyla muhtasar ile beyan edileceği için, dağıtılan kâr payı avansı içinde brüt olarak ödenen tutarın, vergi kesintisi tutarı ile birlikte gerçek kişi ortaktan geri çağırılması gerekir.

* Kar Payı Avansı Dağıtım Hakkında Tebliğin 6. Maddesi ikinci fıkrası şu şekildedir: "Genel kanuni yedek akçeler ile serbest yedek akçelerin, oluşan dönem zararından mahsubu sonrasında bakiye serbest yedek akçe tutarının dağıtılan kâr payı avanslarından indirileceği, indirim işlemi sonucunda dönem içinde dağıtılan kâr payı avansı tutarının bakiye serbest yedek akçe tutarını aşması halinde ise aşan kısmının yönetim organının ihtarı üzerine ortaklar tarafından şirkete iade edileceği", ...

** Gelir Vergisi Kanunu'nun 4842 sayılı kanunla değişik 94. maddesinin f.6b-i bendi şu şekildedir: "Tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara dağıtılan, 75. maddenin ikinci fıkrasının 1, 2 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından ..."

Yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

-----31.12.2013-----		
540 YASAL YEDEKLER	50.000	
540.01 I. TERTİP YASAL Y.A.*		
541 STATÜ YEDEKLERİ	275.000	
541.01 SERBEST YEDEK AKÇELER		
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	110.000	
131.10 ORTAKLARA KÂR PAYI AVANSLARI		
580 GEÇMİŞ YIL ZARARLARI		300.000
592 KÂR PAYI AVANSLAR KARŞILIĞI		135.000

5.3.5. İzleyen Ara Dönemlerde Kâr Payı Avansı Dağıtılması Durumu

Örnek olay 2'den hareketle, ABC Ltd. Şti.'nin bir önceki geçici vergi dönemi (ilk 6 aylık ara dönem) kârından, ortaklarına 100.000 TL kâr payı avansı dağıttığını varsayalım.

Tebliğ'e göre, aynı hesap dönemi içinde izleyen ara dönemlerde de kâr oluşması halinde dağıtılacak kâr payı avansı tutarı, önceki ara dönem veya dönemlerde ödenmiş olan kâr payı avans tutarları da indirilerek hesaplanacak ve ödenecek kâr payı avansı, hesaplanan tutarın yarısını geçemeyecektir (Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ md.7/f.2).

Bu durumda, ABC Ltd. Şti.'nin Ekim 2013 ayı içerisinde dağıtabileceği kâr payı avanslarına ilişkin dağıtım tablosu aşağıda yer aldığı gibi oluşacaktır:

* ABC Limited Şirketi'nin önceki dönem Genel Kanuni Yedek Akçeleri 50.000 TL'dir.

Kâr Payı Avansı Tutarının Hesaplanmasına İlişkin Tablo*		
Ara Dönem Kârı		400.000
1-	(Varsa) Geçmiş Yıl Zararları (-)	
2-	Kurumlar Vergisi (-)	80.000
3-	Gelir Vergisi Kesintileri (-)	
4-	Diğer Vergi ve Benzerleri (-)	
5-	I. Tertip Kanuni Yedek Akçeler (-) (400.000 x %5)	20.000
6-	İsteğe Bağlı Yedek Akçeler• (-)	
7-	İmtiyazlı Pay Sahipleri İçin Ayrılan Tutar• (-)	
8-	İntifa Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar• (-)	
9-	Kâra Katılan Diğer Kimseler İçin Ayrılan Tutar• (-)	
10-	(Varsa) Önceki Ara Dönemlerde Ödenen Kâr Payı Avansı Tutarı (-)	100.000
Kâr Payı Avansına Esas Teşkil Eden Tutar		200.000
11-	Kâr Payı Avansına Esas Teşkil Eden Tutarın Yarısı (-)	100.000
Dağıtılabilecek Kâr Payı Avansı Tutarı		100.000
12-	II. Tertip Kanuni Yedek Akçeler** (-)	10.000
Ödenecek Kâr Payı Avansı Tutarı		90.000
Pay Başına Kâr Payı Avansı***		0,1125

* Kâr Payı Avansı Tutarının Hesaplanmasına İlişkin Tabloda;
 (-) İndirimleri ifade eder.
 (•) Sözleşmede hüküm bulunması durumunda yer verilir.

** Dağıtılabilecek kâr payı avansı tutarının %10'u ikinci tertip yedek akçe olarak ayrılır.

*** Pay başına kâr payı avansı, 1 TL ödenmiş sermayeye karşılık gelen kâr payı avansı tutarı olarak ele alınmıştır. Buna göre;

Pay Başına Kâr Payı Avansı = Ödenecek Kâr Payı Avansı Tutarı (90.000 TL) /
 Ödenmiş Sermaye (800.000 TL) = 0,1125 TL

5.3.6. Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Yönünden Örnek Olayların Değerlendirilmesi

Bahsettiğimiz üzere, 6 Seri Nolu KVGT’nde kâr payı avansı dağıtımının örtülü kazanç sayılmayacağı ve örtülü kazanç dağıtımı hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Ancak, kâr payı avansı dağıtılan hesap döneminin zararlı sonuçlanması veya dönem kârının dağıtılan kâr payı avansı tutarından düşük olması hallerinde örtülü kazanç dağıtımı hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiş, daha sonra 7 Seri Nolu Tebliğ ile bu cümle değiştirilerek, *“ilgili mevzuatına göre geri çağrılan tutarlara”* örtülü kazanç dağıtımı hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür. Buna göre; ikinci örnek olayımızın 3, 4, 5. koşullarında örtülü kazanç dağıtımı ile karşılaşılacaktır.

Koşul 2’te; dönem net kârı, dağıtılan kâr payı avanslarının altındadır. Tebliğe göre, söz konusu farkın serbest yedek akçelerden karşılanması gerektiği belirtilmiştir. Bu durumda, dağıtılan kâr payı avansları, hem dönem kârından, hem de serbest yedek akçelerden karşılandığına ve aynı zamanda gerçek kişiye dağıtılan kâr payı avanslarından gelir vergisi kesintisi yapıldığına göre, örtülü kazanç dağıtımının söz konusu olmaması gerekir. Zira, uygulanmasını Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Tebliği’ne bırakan yasal düzenlemenin gereği yerine getirilmiştir.¹⁵¹

Koşul 3’te geri çağrılan 5.000 TL, Koşul 4’te geri çağrılan 135.000 TL ve Koşul 5’te geri çağrılan 110.000 TL’lik tutarlar, doğrudan doğruya transfer fiyatlandırması yoluyla dağıtılmış örtülü kazanç sayılacaktır.

TTK’nun 509/f.3. maddesi gereği Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’nın “Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliği”nin md.6/f.1-a-b ve md.6/f.2-a-b maddeleri ile 5520 sayılı KVK’nun 6 ve 7 Seri Nolu Genel Tebliğleri hükümleri dikkati altında;

¹⁵¹ Fähran, *Avans Kâr Payı Dağıtımı ve İlgili Dönemin Sonuçlarına Göre Avans Kâr Payı Dağıtımının Muhasebeleştirilmesi*, s.104.

Örtülü kazanç sayılmanın sonucu, kâr payının dağıtıldığı Ekim 2013 tarihinden, yönetim kurulu kararının alındığı tarihe kadar ortakların zimmetlerinde kalan söz konusu tutarlara, emsaline uygunluk ilkesine göre tespit edilen oranda faiz ve bu tutara da KDV hesaplanacaktır. Aynı zamanda, hesaplanan söz konusu faiz tutarı, KVK'nun 13/6. maddesine* göre de 31.12.2013 tarihi itibarıyla elde edilen kâr payı sayılacaktır.

Bir görüşe göre; söz konusu 7 Seri Nolu Tebliğ'in bu şekilde uygulanmasının mümkün olmadığı ve hukuka aykırı olduğunu belirtilmiştir. Buna açıdan; doğru olanın, ortakların geri ödeme tarihinde yönetim kurulu kararına icabet etmemesi ve söz konusu tutarları ödememesi halinde, artık bu tarihten itibaren zimmetlerinde kalan paraya örtülü kazanç dağıtımı hükümlerinin uygulanması gerekir. Vergi ziyayı da, haliyle bu tarihten itibaren meydana gelmiş sayılacaktır.¹⁵²

Fahran'a göre, örtülü kazanç hükümlerinin uygulanacağı diğer bir halde; örnek olayımızda, genel kurul tarafından onaylanan mali tablolardan sonra, yönetim kurulunun söz konusu durum üzerine, gerekli işlemleri tekemmül ettirmeyerek, ortakları, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Tebliği gereği dağıtılan kâr payı avansları için çağrıda bulunmamasıdır. Bu durumda, objektif hüsnüniyet ilkesine göre** genel kurulun toplandığı tarih, örtülü kazanç hükümlerinin uygulanacağı tarih olmalıdır.¹⁵³

* 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı" başlıklı 13. maddesi altıncı fıkrası şu şekildedir:

"Tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazanç, Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarının uygulamasında, bu maddedeki şartların gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılır. Daha önce yapılan vergilendirme işlemleri, taraf olan mükellefler nezdinde buna göre düzeltilir. Şu kadar ki, bu düzeltmenin yapılması için örtülü kazanç dağıtan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması şarttır."

¹⁵² Fahran, *Avans Kâr Payı Dağıtımında, Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımına İlişkin Son Düzenleme ve Hukuki Değerlendirmesi*, s.126-127.

** Medeni Kanun'un 2. maddesine göre; herkes haklarını kullanmakla ve borçlarını ifada iyi niyet kurallarına uymakla yükümlüdür. Bu kurala objektif hüsnüniyet, objektif iyi niyet, dürüstlük kuralı denmektedir.

¹⁵³ Ferhat Fahran, *Avans Kâr Payı Dağıtımında, Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımına İlişkin Son Düzenleme ve Hukuki Değerlendirmesi*, s.127.

6. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Sermaye piyasalarında yaşanan gelişme sonucunda ortaya çıkan yeni ihtiyaçlara cevap verebilmek ve piyasaların daha da gelişmesine katkıda bulunmak amacı, yeni düzenlemeleri gerekli kılmıştır. Nitekim, hazırlanan 2499 Sayılı SPK ile bu gelişmelerin bir sonucu olarak kâr payı avansı dağıtımını öngören bir düzenleme getirilmiştir.

Yapılan düzenlemeler çerçevesinde, halka açık anonim ortaklıklarca hesap dönemi kapanmadan belirli koşullar altında pay sahiplerine kâr payı avansı dağıtımına olanak sağlanmıştır. Buna göre, sermaye piyasasında hisse senedi yatırımı yapan kişiler, TTK'nun emredici hükümleri uyarınca hesap dönemi sonunda, yılda bir kez kâr dağıtımından faydalanmaktayken, bu düzenleme ile senede birkaç kez gelir elde etme imkânı bulabileceklerdir.

Diğer yandan, Ticari yaşamda ortaya çıkacak değişiklikler ve yenilikler, yeni bir Türk Ticaret Kanunu'nun oluşturulmasını gerekli kılmıştır. Buna istinaden çıkarılan 6102 sayılı Yeni Ticaret Kanunu ile, temelde ticari hayattaki ezberleri bozacak yeni bir mantıkla farklı önemli değişiklikler getirilmiş olup en önemli değişiklikler şirketler hukuku alanında ve özellikle sermaye şirketleri ile ilgili kısımda yapılmıştır. Bu açıdan, eski TTK'nda yer alan düzenlemelerin bazılarında köklü değişiklikler, bazılarında ise ifadelerin sadeleştirilerek aynen korunduğu görülmektedir.

TTK'nun değişmesi ile kanunun kâr dağıtımına yönelik maddelerinde değişiklikler yapılmış olmasına rağmen, kâr dağıtımına ilişkin temel prensipler değişmemiş ve aynı kalmıştır. Ancak, bu konuda tenkit edilebilecek bir husus, dağıtılabilir kârdır. Dönem kârının hesaplanmasıyla, gerçek kârın saptanması ve dağıtılması amaçlanmaktadır. Kanun'da dağıtılabilir kâra ilişkin net ifadeler yer almamaktadır. Bu açıdan, TTK sonrasında muhasebe ilkelerinin TFRS'na uyumlu hale gelmesi ile birlikte kâr dağıtımına esas alınacak kâr tutarında önemli farklılıklar ortaya çıkabilecektir. SPK düzenlemelerine tabi olan işletmelerde kâr dağıtımı esnasında TTK esaslarına göre tespit edilen kâr ile kıyaslama yapıldığı için

ortaya çıkan farklılıklar, SPK'ya tabi işletmelerin de dağıtılabilir kâr rakamlarını etkileyecektir. Bu husus açıklığa kavuşturulmalıdır.

TTK'nun 358. maddesi ile ortakların şirketten borçlanmaları zorlaştırılmış ve cezai yaptırımlara bağlanmıştır. Buna göre, cezai yaptırımın öngörüldüğü taraf, borcu alan pay sahipleri değil, pay sahiplerine borç verenlerdir. Belli şartların yerine getirilmesi ile ortakların şirkete kısmen de olsa borçlanabilmelerine imkân tanınmıştır. Borçlanma yasağına ilişkin söz konusu düzenlemelerin yapılmasındaki amaç, şirket ortaklarının ve yöneticilerinin acil ihtiyaçlarının makul bir vade içerisinde, şirketi zarara uğratmayacak şekilde karşılanmasıdır.

Yeni TTK ile, ortakların şirketten borçlanmalarına getirilen hükümler ve şirketten borç almanın maliyeti, kâr payı avansı müessesesine önem kazandırmıştır. Bu açıdan, Yeni TTK'nda, kâr payı avansının sadece HAAO'lara özgülemenin haklı bir sebebi olmadığı gerekçesi ile tüm sermaye şirketleri için her üç ayda bir kâr payı avansı dağıtabilmelerinin yolu da açılmış olmaktadır. Böylelikle, şirket kaynaklarının eşitsiz bir şekilde bazı ortaklar ya da karar alıcı yönetim kurulu üyeleri tarafından, küçük pay sahipleri aleyhine kullanılması engellenmektedir.

Kâr payı avansının vergi yasaları boyutuna girildiğinde, dağıtımın iki temel vergisel sonucu vardır. Birincisi, GVK'nun 94/6-b maddesi ve KVK 15. maddesi uyarınca vergi kesintisi; ikincisi de kâr payı avansı dağıtımının örtülü kazanç dağıtımı karşısındaki durumudur.

Yıl içinde ortaklara dağıtılacak kâr payı avanslarının nasıl vergilendirileceği hususunda, Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan 6 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin 20. maddesi ile uygulamanın genel çerçevesi çizilmiştir. Düzenlemeye göre, kâr payı avansı dağıtımı elde edenin hukuki niteliğine göre vergi tevkifatına tabidir. Buna göre, tam mükellef kurum haricindekilere yapılan kâr payı avansları vergi kesintisine tabi olacaktır. Dolayısıyla, tam mükellef kurumlarca, tam mükellef kurum statüsünde bulunan ortaklarına dağıtılan kâr payı avansları üzerinden vergi

kesintisi yapılmayacak, söz konusu ortağa kâr payı avansı brüt tutarı ile dağıtılacaktır. Ayrıca sadece nakden değil, "hesaben ödeme" hükümleri de dikkate alınacaktır. İşletmede kâr dağıtılmadığı sürece vergi kesintisi yapılmayacaktır. Dolayısıyla, kâr dağıtılmadığı sürece ortaklara intikal etmiş sayılmayacağından vergileme de söz konusu olmayacaktır.

Kurum ortakları açısından elde etme; kurumun yıllık kazancının kesinleşip, kârın nakden veya hesaben dağıtıldığı, diğer bir ifadeyle avansın, kâr dağıtım kararı uyarınca dağıtılan kârdan mahsup edildiği tarihte kesinleşecektir. Şu kadar ki; bu süre, ilgili hesap dönemine ilişkin kurumlar beyannamesinin verilmesi gereken tarihi içeren hesap döneminin sonunu geçemeyecektir.

Kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisi, dağıtılmasına karar verilen kâr payının ortaklarca elde edildiği dönemde yapılır ve ilgili döneme ilişkin muhtasar beyanname ile beyan edilir. Bu düzenleme kâr payı avansına ilişkin vergi kesintisi için de geçerlidir. Ayrıca, ara dönemlerde ödenen kâr payı avansları, sonraki ara dönemlerde hesaplanan kâr payı avanslarından mahsup edilir. Dönem içinde ödenen kâr payı avansları toplamının da ertesi yıl kâr dağıtımında dikkate alınacağı unutulmamalıdır.

Diğer yandan, kâr payı avansı dağıtılması halinde, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanmayacaktır. Ancak, belli koşullar gerçekleştiğinde bu hükümler uygulanacağı belirtilmiştir.

Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı bir vergi güvenlik müessesesi olup, işletme kazancının veya varlıklarının, Kanun'da tanımlanan ilişkili kişilere, vergiye tabi tutulmadan aktarılmasını önlemeyi amaçlar. Söz konusu yasaya aykırı harekette, ziyaa uğratılan vergi tahsil edildiği gibi, vergi ziyai cezasına da muhatap olunur.

Düzenleme ile, kurumların bazı gerçek veya tüzel kişilerle yaptıkları işlemlerle kazançlarının aşındırılması, vergilendirildikten sonra dağıtılması

gereken kazancın örtülü yollarla ve vergilenmeksizin ortaklara dağıtılması önlenmek istenmiştir.

Kâr payı avansı dağıtıldığında, dağıtımın yapıldığı hesap döneminin zarar veya dağıtılan kâr payı avanslarından daha düşük k rle sonuçlanması halinde, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümlerinin uygulanacaktır. Ancak bu durum, kâr payı avansının dağıtıldığı tarihten sonra ticari olumsuzluklarla ya da olağanüstü zararlarla karşı karşıya kalarak, dağıtılan tutardan daha az k r eden ya da zarar eden firmalarla hukuki ihtilaflara yol açabilecektir.

Bir diğer önemli husus; hesap dönemi sonunda dağıtılan kâr payı avansları tutarından daha az net dönem kârı elde edilirse veya zarar elde edilirse, kâr payı avansı dağıtımı yapan şirketin yönetim organınca, dağıtımını yaptıkları kâr paylarının kazanç ve yedek akçelerle karşılanamayan kısmı izleyen hesap dönemi kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresinin sonuna kadar geriye aşırılmasıdır. Bu durumda, fazla dağıtılan tutarlar geri tahsil edecektir. Geri aşırılan kâr payı avansları üzerinden şirket tarafından kesinti suretiyle  denmiş olan vergiler, vergi daireleri tarafından bu işlemin yapıldığı vergilendirme döneminde mahsup veya iade edilecektir. Diğer yandan, Kurumlar Vergisi Kanunu aēısından transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanacaktır. Bu aēıdan bakıldığında, yasal yaptırımlar ile karşılaşmamak iēin kâr payı avansı dağıtımı yapmadan önce dönem sonu itibariyle oluşacak kazancın iyi analiz edilmesi önemlidir.

 rt l  kazanç sayılmanın sonucu, kâr payının dağıtıldığı tarihten yönetim kurulu kararının alındığı tarihe kadar ortakların zimmetlerinde kalan söz konusu tutarlara, emsaline uygunluk ilkesine göre tespit edilen oranda faiz ve bu tutara da KDV hesaplanmasıdır.

Geri aşırılan kâr payı avanslarının varlığı, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı iēin yeterli sayılmıştır. Oysa, salt ortaklardan geri aşırılan kâr payı avanslarının varlığı, örtülü kazanç hükümlerinin

uygulanması için yeterli değildir. Bunun için, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımına ilişkin objektif ve sübjektif unsurların varlığına ihtiyaç vardır. Aksi halde, Tebliğ'in bu şekilde uygulanması hukuka aykırı olacaktır. Bu durumda, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımının hangi tarihte meydana gelmiş sayılacağı önem kazanmaktadır. Kanaatimizce; örtülü kazanç hükümlerinin uygulanması gereken tarih; yönetim kurulunca tespit edilen iade tarihi veya yönetim kurulunca, Tebliğ'in gereğini yerine getirmeyerek, dağıtılan kâr payı avansları için ortaklara geri çağrı kararının alınmadığı tarihtir. Bu tarihlerden itibaren, iade edilmeyen geri çağrılan kâr payı avansı tutarları için transfer fiyatlandırması örtülü kazanç dağıtımına ilişkin hükümlerin uygulanması mümkün hale gelmiş olacaktır.

Genel olarak baktığımızda, usulüne uygun dağıtılan kâr payı avansı ortaklara verilmiş faizsiz kredi olarak görülmeyeceği aşikârdır.

Bir diğer önemli husus ise, uygulamanın muhasebe kayıtlarının nasıl olacağıdır. Kanaatimize göre, ara dönemde dağıtılacak toplam kâr payı avansı, dönemin kârından bir indirim olarak pasif düzenleyici bir hesapta izlenebilir. Bu yaklaşım Tek Düzen Muhasebe Sistemi'nin mantığına da uygundur. TDHP'nda dönem kârını net değeriyle gösterebilmek için pasif düzenleyici bir hesap mevcut değildir. Bu amaca uygun olarak 59 hesap grubu içindeki 592 nolu boş hesap kullanılabilir. Dolayısıyla ortaklara dağıtılan kâr payı avansı tutarı "592 Kâr Payı Avansı Karşılığı" adıyla "590 Net Dönem Kârı" hesabından bir indirim olarak bilançoda gösterilebilir. Bu bize, kârın bir kısmının yıl içinde dağıtılmış olan karşılığını gösterecektir.

Pasif düzenleyici hesap kullanma yaklaşımı benimsenerek kayıt yapıldığında, dönemde elde edilen kâr tutarı ve toplam kâr payı avansı tutarı bilançoda ayrı birer kalem olarak yer alacağından hem tam açıklama hem de sosyal sorumluluk kavramlarına uyulmuş olacaktır.

Dağıtılan kâr payı avanslarının, dönem net kârını aşan kısmının, Tebliğe göre serbest yedek akçelerden karşılanması halinde, dönem net kârı

üzerinden artık birinci tertip kanuni yedek akçe ayırma imkanı kalmamaktadır. Oysa ki, dönem sonunda kâr edilmiş ve birinci tertip kanuni yedek akçelerin sınırı ödenmiş sermayenin 1/5'ini aşmamış ise, her halükarda birinci tertip kanuni yedek akçe ayırmak zorundadırlar. Yıl içinde dağıtılacak kâr payı avansının hesabında dikkate alınan kanuni yedek akçeler yalnızca kâr payı avansının tespiti ile ilgili olup, kâr payı avansının dağıtıldığı dönemin geçici mizanında yer alabilir. Dönem sonu ile ilgili kesin mizanda iptal edilirse de kâr payı avansı dağıtımına ilişkin herhangi bir kanuni yedek akçe yer almayacaktır. Bu durumun Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Sonuç olarak, kâr payı avansı müessesesinin; özellikle halka açık ortaklıklar açısından, hisse senetlerinin çekiciliğini artırmak, menkul kıymetler borsalarının gelişmesine katkı sağlamak ve hisse senetlerinin diğer yatırım araçları ile rekabet edebilmesine imkân sağlamak gibi yararlarının yanı sıra şirket yönetiminde bulunan pay sahiplerine şirket kaynaklarından örtüllü yollar ile kaynak aktarılmasının önüne geçilebilmesi noktasında da faydası bulunmaktadır. Kâr payı avansının bir diğer yararı ise; özellikle yönetimde bulunan ortaklara, şirket fonlarından çeşitli muhasebe işlemleri ile kaynak aktarılmasını bir ölçüde önleyecek olmasıdır.

Kârın dağıtılmaması veya düşük oranlarda dağıtılması yoluyla ortaklık tüzel kişiliğinin yarar sağlayacağı ve dolayısıyla finans yükünün azalmış olacağı gerçeği göz ardı edilmemelidir. Ancak, sadece bu gerekçeyle pay sahipleri yetersiz kâr alma konumunda bırakılırsa, bu durumun yatırımcıları başka alternatif yatırım araçlarına yönlendirmesi kaçınılmazdır.

Şirket ortakları için sermaye kazancı imkanının da çok düşük olduğu göz önüne alındığında, ara dönemler itibari ile yapılacak kâr payı avansı ödemelerinin, özellikle, yatırım aracı olarak hisse senetlerini diğer yatırım araçları karşısında mevcut durumdan daha fazla rekabet edebilecek duruma getireceği, dolayısı ile sermayenin tabana yayılmasında olumlu katkıda bulunacağı kanaati taşınmaktadır.

EKLER

EK 1: Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından 9 Ağustos 2012 tarih ve 28379 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliği şöyledir:

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 – (1) Bu Tebliğin amacı, şirketlerin kâr payı avansı dağıtımında uyacakları usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 – (1) Bu Tebliğ, 28.07.1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na tabi olmayan anonim şirketler ile limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketleri kapsar.

Dayanak

Madde 3 – (1) Bu Tebliğ, 13.01.2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 509. maddesinin üçüncü fıkrasına, 565. maddesinin ikinci fıkrasına ve 644. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 – (1) Bu Tebliğde geçen;

a) *Kanun*: 13.01.2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nu,

b) *Kâr payı*: Net dönem kârı veya serbest yedek akçeler üzerinden ortaklara ve kâra katılan diğer kimselere genel kurulca dağıtılmasına karar verilen tutarı,

c) *Kâr payı avansı*: Kâr payından mahsup edilmek üzere ara dönem finansal tablolara göre oluşan kârlar üzerinden bu Tebliğ hükümlerine göre hesaplanan tutarı,

ç) *Ortak*: Anonim şirketlerin pay sahiplerini, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin ortaklarını,

d) *Serbest yedek akçe*: Genel kanuni yedek akçelerin sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşan kısmı ile Kanun ve sözleşme gereği ayrılanlar dışında genel kurulca ayrılmasına karar verilen yedek akçeleri,

e) *Şirket*: 2499 sayılı Kanuna tabi olmayan anonim şirketler ile limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketleri,

f) *Sözleşme*: Anonim şirketler ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin esas sözleşmesini, limited şirketlerin şirket sözleşmesini,

g) *Yönetim organı*: Anonim şirketlerde yönetim kurulunu, limited şirketlerde müdür veya müdürler kurulunu, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde yöneticiyi veya yöneticileri,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kâr Payı Avansı Dağıtım Esasları

Kâr payı avansı dağıtım şartları

Madde 5 – (1) Şirketlerin kâr payı avansı dağıtabilmeleri için, şirket genel kurulunca kâr payı avansı dağıtılmasına ilişkin karar alınması ve kâr payı avansı dağıtılacak hesap döneminde hazırlanan üç, altı veya dokuz aylık ara dönem finansal tablolara göre kâr edilmiş olması gereklidir.

Şirket genel kurulunca alınacak kararın içeriği

Madde 6 – (1) Şirket genel kurulunca kâr payı avansı dağıtımına karar verildiği durumda bu kararda ayrıca aşağıdaki hususların belirtilmesi zorunludur.

a) İlgili hesap dönemi sonunda, yıl içinde dağıtılan kâr payı avansını karşılayacak tutarda net dönem kârı oluşmaması durumunda, net dönem kârını aşan kâr payı avanslarının varsa bir önceki yıla ait bilançoda yer alan serbest yedek akçelerden mahsup edileceği, serbest yedek akçe tutarının da dağıtılan kâr payı avanslarını karşılayamaması halinde fazla ödenmiş olan kâr payı avanslarının yönetim organının ihtarı üzerine ortaklar tarafından şirkete iade edileceği,

b) İlgili hesap dönemi sonunda zarar oluşması durumunda;

i) Varsa bir önceki yıla ait bilançoda yer alan genel kanuni yedek akçeler ile serbest yedek akçelerin öncelikle oluşan zararın mahsubunda kullanılacağı, bu akçelerin oluşan zararı karşılayamaması halinde dönem içinde dağıtılan kâr payı avanslarının tamamının yönetim organının ihtarı üzerine ortaklar tarafından şirkete iade edileceği,

ii) Genel kanuni yedek akçeler ile serbest yedek akçelerin, oluşan dönem zararından mahsubu sonrasında bakiye serbest yedek

akçe tutarının dağıtılan kâr payı avanslarından indirileceği, indirim işlemi sonucunda dönem içinde dağıtılan kâr payı avansı tutarının bakiye serbest yedek akçe tutarını aşması halinde ise aşan kısmının yönetim organının ihtarı üzerine ortaklar tarafından şirkete iade edileceği.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hususlar, kâr payı avansı dağıtılacak hesap dönemi içinde yapılacak genel kurul toplantısında karara bağlanır. Anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde, genel kurulca bu yönde karar alınabilmesi için sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin toplantıda hazır olması, bu nisabın toplantı süresince korunması ve toplantıda hazır bulunan oyların çoğunluğunun kâr payı avansı dağıtılması yönünde kullanılmış olması, limited şirketlerde ise toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğunun kâr payı avansı dağıtılması yönünde olması gereklidir.

(3) İlgili hesap dönemi öncesinde ödenen kâr payı avanslarının, ilgili olduğu yılın net dönem kârından mahsup edilmesi şarttır. Bu işlem yapılmadan, şirket genel kurulunca kâr payı dağıtılmasına ve kâr payı avansı ödenmesine karar verilemez.

Dağıtılacak kâr payı avansı tutarı ve hesaplanması

Madde 7 – (1) Dağıtılacak kâr payı avansı; varsa geçmiş yıllar zararlarının tamamının, vergi, fon ve mali karşılıkların, kanunlara ve sözleşmeye göre ayrılması gereken yedek akçelerin, varsa imtiyazlı pay sahipleri, intifa senedi sahipleri ve kâra katılan diğer kimseler için ayrılacak tutarların, oluşan ara dönem kârından indirilmesi suretiyle hesaplanır. Ödenecek kâr payı avansı, bu şekilde hesaplanan tutarın yarısını geçemez.

(2) Aynı hesap dönemi içinde izleyen ara dönemlerde de kâr oluşması halinde dağıtılacak kâr payı avansı tutarı birinci fıkrada belirtilenlerin yanı sıra önceki ara dönem veya dönemlerde ödenmiş olan kâr payı avansı tutarları da indirilerek hesaplanır. Ödenecek kâr payı avansı, bu şekilde hesaplanan tutarın yarısını geçemez.

Kâr payı avansı ödemeleri

Madde 8 – (1) Kâr payı avansı, dağıtım tarihleri itibarıyla ortaklara payları oranında ödenir.

(2) Kâr payı avansı, kârdan imtiyazlı paylara imtiyaz dikkate alınmadan ödenir. İntifa senedi sahiplerine, ortak olmayan yönetim organı üyelerine ve ortaklar dışında kâra katılan diğer kimselere kâr payı avansı ödenemez.

(3) Ortakların sermaye taahhüt borçları dışında şirkete borçlu olmaları halinde söz konusu borç ortağa ödenecek kâr payı avansından mahsup edilir.

(4) Bir hesap döneminde kâr payı avansı dağıtan ve ardından sermaye artırımını gerçekleştiren şirket, aynı hesap döneminde tekrar kâr payı avansı dağıtmak istediğinde aşağıda belirtilen esaslara uyar.

a) Sermaye artırımını sonrasında yapılacak kâr payı avansı ödemesinde, yeni ortaklara öncelik verilir.

b) Söz konusu öncelik, eski ve yeni ortakların dönem içerisinde her pay için aldıkları toplam kâr payı avans tutarları eşitleninceye kadar devam eder.

c) Eski ve yeni ortakların hesap dönemi içerisinde her pay için aldıkları toplam kâr payı avans tutarları eşitlendikten sonra, kalan kâr payı avansı tutarı veya bir sonraki ara hesap döneminde ödenecek kâr payı avansı tutarı mevcut ortaklara payları nispetinde ödenir.

Kâr payı avansı işlemlerinde yönetim organının görevleri

Madde 9 – (1) Genel kurul tarafından kâr payı avansı dağıtılmasına karar verilmesi ve ara dönem finansal tablolara göre de kâr edilmiş olması halinde şirket yönetim organınca sırasıyla aşağıdaki görevler yerine getirilir.

a) Kâr payı avansı dağıtımına ilişkin rapor hazırlanır ve bu raporda;

i) Kâr payı avansı dağıtımına dayanak oluşturan ara dönem finansal tabloların Kanunun 515. maddesinde belirtilen dürüst resim ilkesine uygun olarak hazırlandığı,

ii) Dağıtılacak kâr payı avansı tutarının 7. maddeye uygun olarak hesaplandığı,

belirtilir. Yapılan hesaplamalara ve diğer şartların yerine getirilmiş olduğuna dayanak teşkil eden belgeler bu rapora ek yapılır.

b) Raporda tespit edilen kâr payı avansının ortaklara ödenmesine ve bu ödemelerin yapılma usulüne ilişkin karar alınır.

c) Kâr payı avansı tutarları 8. maddeye uygun olarak kararı izleyen en geç 6 hafta içerisinde ödenir.

(2) Hamiline yazılı pay senedi sahiplerine kâr payı avansı ödenirken gerekli güvence yönetim organı tarafından alınır.

(3) 6. maddenin birinci fıkrasında belirtilen durumların ortaya çıkması halinde fazladan ödenen kâr payı avanslarının ortaklardan tahsil edilerek şirkete iadesine ilişkin işlemler yönetim organınca yerine getirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Kâr payı avansı hesaplama tablosu

Madde 10 – (1) Dağıtılacak kâr payı avansı tutarının hesaplanmasına ilişkin tablo Ekte yer almaktadır.

Geçiş hükümleri

Geçici Madde 1 – (1) 2012 yılına ilişkin hesap döneminde kâr payı avansı dağıtacak şirketler, avans tutarının hesaplanmasında 29.06.1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre düzenlenen bilançoları esas alır. 9. madde uyarınca düzenlenecek raporda, kâr payı avansı dağıtımına dayanak oluşturan ara dönem bilançosunun gerçeğe uygun olarak düzenlendiği belirtilir.

Yürürlük

Madde 11 – (1) Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 12 – (1) Bu Tebliğ hükümlerini Gümrük ve Ticaret Bakanı yürütür.

Kâr Payı Avansı Tutarının Hesaplanmasına İlişkin Tablo

ARA DÖNEM KÂRI
Varsa Geçmiş Yıl Zararları (-)
Kurumlar Vergisi (-)
Gelir Vergisi Kesintileri (-)
Diğer Vergi ve Benzerleri (-)
1. Tertip Kanuni Yedek Akçeler[1] (-)
İsteğe Bağlı Yedek Akçeler[2] (-)
İmtiyazlı Pay Sahipleri İçin Ayrılan Tutar* (-)
İntifa Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar* (-)
Kâra Katılan Diğer Kimseler İçin Ayrılan Tutar* (-)
Varsa Daha Önceki Ara Dönemlerde Ödenen Kâr Payı Avansı Tutarı (-)
KÂR PAYI AVANSINA ESAS TEŞKİL EDEN TUTAR
Kâr Payı Avansına Esas Teşkil Eden Tutarın Yarıısı (-)
DAĞITILABİLECEK KÂR PAYI AVANSI TUTARI
2. Tertip Kanuni Yedek Akçeler[3](-)
ÖDENECEK KÂR PAYI AVANSI TUTARI

(-) İndirimleri ifade eder.

(1) Ara dönem finansal kârın %5'i, ödenmiş sermayenin %20'sine ulaşınca kadar genel kanuni yedek akçe olarak ayrılır. Bu sınıra ulaşıldıktan sonra da;

a) Yeni paylar çıkarılmışsa sağlanan primin, çıkarılma giderleri, itfa karşılıkları ve hayır amaçlı ödemeler için kullanılmamış bulunan kısmı,

b) Varsa iskat sebebiyle iptal edilen pay senetlerinin bedeli için ödenmiş olan tutardan, bunların yerlerine verilecek yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin düşürülmesinden sonra kalan kısmı,

genel kanuni yedek akçe olarak ayrılır.

(2) Kanunun 521. ve 522. maddelerine istinaden ayrılması gereken tutar belirtilir.

* Sözleşmede hüküm bulunması durumunda yer verilir.

(3) Dağıtılabilecek kâr payı avansı tutarının %10'u 2. tertip yedek akçe olarak ayrılır.

EK 2: SPK Seri:IV, No:27 Sayılı Tebliği İlgili Maddeleri

13 Kasım 2001 tarihli ve 24582 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan SPK Seri:IV, No:27 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na Tabi Olan Halka Açık Anonim Ortaklıkların Temettü ve Temettü Avansı Dağıtımında Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliği ilgili maddeleri şöyledir:

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

Madde 1 - Bu Tebliğin amacı, Sermaye Piyasası Kanunu’na tabi olan halka açık anonim ortaklıkların temettü, temettü avansı ve oydan yoksun hisse senedi sahiplerine kâr payı dağıtımında ve temettünün korunmasında uyacakları esasları düzenlemektir.

Dayanak

Madde 2 - Bu Tebliğ, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 14/A ve değişik 15. maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 3 - Bu Tebliğde geçen;

Kanun: 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununu,

Kurul: Sermaye Piyasası Kurulu’nu,

Ortaklık: Hisse senetleri halka arz edilmiş olan ve halka arz edilmiş sayılan anonim ortaklıkları,

OYHS: Oydan yoksun hisse senetlerini,

Takasbank: İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.'ni,

Temettü: Ortaklara dağıtılacak kâr payını,

Temettü avansı: Ortaklara ara dönem kârı üzerinden dağıtılacak avansı,

TTK: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununu,

Ara mali tablo: Dipnotlarıyla birlikte 3, 6 ve 9 aylık dönem sonları itibarıyla hazırlanmış bilanço ve gelir tablolarını ve bu tabloların eki mali tabloları,

Borsa: İstanbul Menkul Kıymetler Borsasını,

Kâr payı: Ortaklara ve kâra katılan diğer kimselere dağıtılacak kârdan, bunların her birine düşen payı ifade eder.

...

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Temettü Avansı Dağıtım Esasları

Temettü avansı dağıtım kararı

Madde 9 - Ortaklıklar, sermaye piyasası mevzuatına uygun olarak düzenlenmiş ve bağımsız sınırlı denetlemeden geçmiş 3, 6 ve 9 aylık dönemler itibarıyla hazırladıkları ara mali tablolarında yer alan kârları üzerinden nakit temettü avansı dağıtabilirler. Kurul, temettü avansı dağıtacak ortaklıkların ara mali tablolarının bağımsız özel denetlemeye tabi tutulmasını isteyebilir.

(Değişik ikinci fıkra: Seri: IV, No: 35 sayılı Tebliğ ile) Temettü avansı dağıtmak isteyen ortaklıkların esas sözleşmelerinde hüküm bulunması ve genel kurul kararıyla ilgili yılla sınırlı olmak üzere yönetim

kuruluna yetki vermeleri zorunludur. Anılan genel kurul toplantısında, dağıtılacak temettü avansının, ilgili hesap dönemi sonunda yeterli kâr oluşmaması veya zarar oluşması durumlarında, bir önceki yıla ait bilançoda yer alan olağanüstü yedek akçelerden ya da olağanüstü yedek akçe tutarının zararı karşılamaya yeterli olmaması durumunda 10. madde uyarınca temettü avansı karşılığında alınan teminatın paraya çevrilip gelir kaydedilerek bu tutardan mahsup edileceği hususunun da karara bağlanması gerekmektedir. Yönetim kuruluna genel kurul tarafından temettü avansı dağıtımı için yetki verildiği takdirde, yönetim kurulu tarafından, ilgili hesap döneminde her 3 aylık dönemi izleyen 6 hafta içerisinde temettü avansı dağıtma veya dağıtmama konusunda bir karar alınması zorunludur. Söz konusu yönetim kurulu kararı Özel Durumların Kamuya Açıklanmasına İlişkin Esaslar Tebliği kapsamında kamuya açıklanır.

Temettü avansı dağıtımına karar verilmesinde ve avansın ödenmesinde; TTK'nun bilanço ve gelir tablosunun kabulüne ve kârın dağıtılmasına ilişkin hükümlerinden Kanunun 15. maddesine aykırı olanları uygulanmaz.

Dağıtılacak temettü avansı tutarının hesaplanması

Madde 10 - Dağıtılacak temettü avansı, ara dönem kârından kanunlara ve esas sözleşmeye göre ayrılması gereken yedek akçeler ile vergi, fon ve mali karşılıklar ve varsa geçmiş yıllar zararlarının tamamı düşüldükten sonra kalan kısmın yarısını geçemez. Yatırım ortaklıklarının ara dönem kârının hesaplanmasında gerçekleşmemiş sermaye kazançları (değer artışları) dikkate alınmaz.

(Değişik ikinci fıkra: Seri: IV, No: 35 sayılı Tebliğ ile) Bir hesap döneminde verilecek toplam temettü avansı tutarı bir önceki yıla ait dönem kârının kanunlara ve esas sözleşmeye göre ayrılması gereken yedek akçeler ile vergi, fon ve mali karşılıklar ve varsa geçmiş yıllar zararları düşüldükten sonra kalan kısmının yarısını ve genel kurulca onaylanan yıl sonu bilançosunda yer alan olağanüstü yedek akçe tutarını aşamaz. Olağanüstü

yedek akçe tutarına ilişkin sınır, ortaklığın geçmiş iki yıllık mali tablolarında vergi öncesi dönem kârı elde etmiş olması ve dağıtılacak temettü avansı tutarının tamamının, yıl sonunda zarar olduğu veya oluşan kârın dağıtılan temettü avansını karşılamaya yetmediği takdirde, geçmiş yıl olağan üstü yedek akçe tutarından karşılanamayan kısmın karşılanmasında kullanılmak üzere ortaklık lehine Kurulca belirlenecek esaslar dahilinde teminat altına alınması şartıyla uygulanmayabilir. Yatırım ortaklıklarında ayrıca bir önceki yıla ait dönem kârının hesaplanmasında gerçekleşmemiş sermaye kazançları (değer artışları) dikkate alınmaz.

Aynı hesap dönemi içinde birden fazla temettü avansı ödemesi yapıldığı takdirde, sonraki ara dönemlerde ödenecek temettü avansları hesaplanırken önceki ara dönemlerde ödenen temettü avansları indirilir.

Önceki hesap döneminde ödenen temettü avansları mahsup edilmeden, sonraki hesap dönemlerinde ilave temettü avansı verilemez ve temettü dağıtılamaz.

İmtiyazlı pay sahiplerine ve ortaklar dışında kârdan pay alan kişi ve/veya kurumlara temettü avansı dağıtılmaması

Madde 11 - İmtiyazlı pay sahiplerine, OYHS sahiplerine ve ortaklar dışında kârdan pay alacak kişi ve/veya kurumlara temettü avansı dağıtılamaz.

İlan ve bildirim esasları

Madde 12 - Temettü avansı dağıtacak olan ve hisse senetleri Borsada işlem gören ortaklıkların; ayrıntılı ara mali tablolarını, bu Tebliğin 2 numaralı ekinde yer alan temettü avansı dağıtım tablosunu ve bağımsız sınırlı veya özel denetleme raporunu ilgili ara dönemi izleyen 6 hafta içerisinde Kurula ve Borsaya göndermeleri ve Türkiye çapında yayımlanan herhangi bir gazetede ve merkezlerinin bulunduğu yerde çıkan en yüksek tirajlı iki mahalli gazeteden birinde ilan ettirmeleri zorunludur.

Temettü avansı dağıtacak olan ve hisse senetleri Borsada işlem görmeyen ortaklıkların ise, ayrıntılı ara mali tablolarını, bu Tebliğin ekinde yer alan temettü avansı dağıtım tablosunu ve bağımsız sınırlı veya özel denetleme raporunu ilgili ara dönemi izleyen 6 hafta içerisinde Kurula göndermeleri ve iki mahalli gazetede ilan ettirmeleri zorunludur. Mahalli gazetelerden birinin ortaklık merkezinin bulunduğu yerde yayımlanan en yüksek tirajlı gazete olması şarttır.

Mahalli gazetede yerine getirilecek ilan yükümlülükleri Türkiye çapında yayın yapan gazetelerde de yerine getirilebilir.

Temettü avansı dağıtım zamanı

Madde 13 - Temettü avansının dağıtımına, ara mali tabloları ile temettü avansı dağıtım tablosunun bağımsız sınırlı veya özel denetleme raporu ile birlikte Kurula gönderildiği tarihten asgari 4 hafta azami 6 hafta sonra başlanması zorunludur. Ancak, Kurul bilanço ve gelir tablolarını denetleme ve düzeltme yetkisi çerçevesinde veya temettü avansı dağıtacak ortaklıkların hesap dönemi içinde sermaye artırımını yapmaları durumunda, sermaye artırımını işlemleri tamamlanıncaya kadar temettü avansı dağıtım tarihini erteleyebilir.

Temettü avansı ödemeleri

Madde 14 - Temettü avansı, dağıtım tarihi itibarıyla mevcut payların tümüne bunların ihraç ve iktisap tarihleri dikkate alınmaksızın dağıtılır. Ancak, bu maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen husus saklıdır. Esas sermaye sistemindeki ortaklıklarca ihraç edilen hisse senetleri sermaye artırımının tescil edildiği hesap dönemi, kayıtlı sermaye sistemindeki ortaklıklarca ihraç edilen hisse senetleri ise yeni pay alma hakkına ilişkin sirkülerin yayımlandığı hesap dönemi itibarıyla temettü avansına hak kazanırlar.

Temettü avansı ödemeleri 23.06.1989 tarihli ve 20204 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Seri: I, No: 5 sayılı Hisse Senetlerinin Şekil Şartlarına

İlişkin Tebliğin Ek: 2. maddesinde belirtilen esaslar dahilinde kâr payı kuponu karşılığında yapılır.

Bir hesap dönemi içerisinde temettü avansı dağıtan ve ardından sermaye artırımını gerçekleştiren ortaklık, daha sonra tekrar bir temettü avansı dağıtmak istediğinde, aşağıda belirtilen esaslar uygulanır.

a) Sermaye artırımını sonrasında yapılacak yeni bir temettü avansı ödemesinde, sermaye artırımını nedeniyle ihraç edilen ve yapılacak temettü avansı ödemesine hak kazanan yeni tertip hisse senedi sahiplerine öncelik verilir.

b) Söz konusu öncelik, eski ve yeni tertip hisse senedi sahiplerinin dönem içinde aldıkları toplam temettü avans tutarları eşitleninceye kadar devam eder.

c) Eski ve yeni tertip hisse senedi sahiplerinin hesap dönemi içerisinde aldıkları toplam temettü avansı tutarı eşitlendikten sonra, kalan temettü avansı tutarı veya bir sonraki ara hesap döneminde ödenecek temettü avansı tutarı mevcut pay sahiplerine eşit olarak dağıtılır.

Hisse senetleri Borsada işlem gören ortaklıkların temettü avansı ödemeleri, ortakların çoğunluğunun kolaylıkla ulaşabileceği, biri ortaklık merkezi olmak üzere en az üç merkezde ve Takasbankta yapılır.

Hisse senetleri Borsada işlem gören ortaklıklar temettü avansı dağıtım işlemlerini; Takasbank tarafından beyan edilen tutar ve nominal değeri esas alarak, Takasbankın beyanını müteakip 3 iş günü içinde sonuçlandırır. Takasbank beyan ile birlikte ödemelere esas teşkil edecek kuponların belge numaralarını ihtiva eden bilgileri manyetik ortamda ihraççı ortaklıklara verir. Takasbank verdiği bu bilgiler ile sorumludur. Temettü avans ödemeleri ile ilgili kuponlar ihraççı adına Takasbankta saklamaya alınır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Diğer Hükümler

...

Temettü avansı dağıtımında sorumluluk

Madde 17 - Yönetim kurulu üyeleri ve temsilcisi oldukları tüzel kişiler, şirket denetçileri, bağımsız denetimi yapanlar ve bağlı oldukları gerçek ve tüzel kişiler, ara dönem bilanço ve gelir tablolarının gerçeği yansıtmamasından veya mevzuat ile muhasebe ilke ve kurallarına uygun olarak düzenlenmemiş olmasından doğan zararlar için şirkete, pay sahiplerine, şirket alacaklılarına ve ayrıca doğrudan doğruya olmak üzere temettü avansının kararlaştırıldığı veya ödendiği bilanço yılı içinde pay senedi iktisap etmiş bulunan kişiler ile üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumludurlar.

Hukuki sorumluluk doğuran hallerin varlığı halinde, pay sahipleri, yönetim kurulu üyeleri, denetçiler ve Kurul tarafından, yönetim kurulu kararının ilanından itibaren 30 gün içinde, Kanunun 12. maddesinin altıncı fıkrasındaki esaslar çerçevesinde iptal davası açılabilir.

Bankaların temettü avansı dağıtımı

Madde 18 - Hisse senetleri halka arz yoluyla satılan bankaların, temettü avansı dağıtmak istemeleri halinde, birinci temettü Kurul düzenlemelerine uygun şekilde ayırmaları ve bankacılık mevzuatı çerçevesinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumundan izin almaları zorunludur.

Tahsil edilmeyen kâr payı ve temettü avansı bedellerinin zaman aşımına uğraması

Madde 19 - Ortaklar ve kâra katılan diğer kimseler tarafından tahsil edilmeyen kâr payı bedelleri ile ortaklar tarafından tahsil edilmeyen temettü

avansı bedelleri dağıtım tarihinden itibaren beş yılda zaman aşımına uğrar. Zaman aşımına uğrayan temettü ve temettü avansı bedelleri hakkında 2308 sayılı Şirketlerin Müruru Zamana Uğrayan Kupon Tahvilat ve Hisse Senedi Bedellerinin Hazineye İntikali Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

...

Yürütme

Madde 22 - Bu Tebliğ hükümlerini SPKu yürütür.

Ortaklıklarca Düzenlenecek Temettü Avansı Dağıtım Tablosu

DÖNEM KÂRI
Geçmiş Yıl Zararları (-)
Kurumlar Vergisi (-)
Gelir Vergisi Kesintileri (-)
Diğer Vergi ve Benzerleri (-)
1. Tertip Kanuni Yedek Akçeler (-)
NET DAĞITILABİLİR DÖNEM KÂRI
Esas Sözleşmeye Göre Ayrılması Gereken Yedek Akçe (-)(*)
İmtiyazlı Pay Sahipleri İçin Ayrılan Tutar* (-)
İntifa Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar* (-)
Oydan Yoksun Hisse Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar (-)(**)
Diğer Kâra Katılan Kimseler İçin Ayrılan Tutar (-)(*)
TEMETTÜ AVANSI DAĞITIMINA ESAS TEŞKİL EDEN TUTAR
Dağıtılacak Temettü Avansı Tutarı
Daha Önceki Ara Dönemlerde Dağıtılan Temettü Avansı Tutarı (-)
İkinci Tertip Yasal Yedek Akçe
AVANS DAĞITIMINDAN SONRA KALAN NET ARA DÖNEM KÂRI

(-) İndirimleri ifade eder.

(*) Şirket esas sözleşmesinde hüküm bulunması durumunda yer verilir.

(**) Oydan yoksun hisse senedi sahiplerinin bulunması durumunda yer verilir.

EK 3: 6 ve 7 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğleri İlgili Maddeleri

6 SERİ NOLU KURUMLAR VERGİSİ GENEL TEBLİĞİ

05.05.2012 tarihli ve 28283 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği’nin ilgili 20. maddesi şöyledir:

20. “15.6.6. Avans kâr payı dağıtımı” başlıklı bölüm aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Kurumlar vergisi mükelleflerince avans kâr payı dağıtımı yapılması halinde, dağıtılan kâr payları üzerinden elde edenin hukuki niteliğine göre vergi kesintisi yapılacaktır. Kesilen vergiler, avans kâr payı dağıtımının yapıldığı aya ait muhtasar beyanname ile beyan edilecektir.

Avans kâr payı dağıtımında kurum ortakları açısından elde etme, kurumun yıllık safi kazancının kesinleşip, kârın nakden veya hesaben dağıtıldığı, diğer bir ifadeyle avansın kâr dağıtım kararı uyarınca dağıtılan kârdan mahsup edildiği tarihte gerçekleşecektir. Şu kadar ki; bu süre, ilgili hesap dönemine ilişkin beyannamenin verilmesi gereken tarihi içeren hesap döneminin sonunu geçemeyecektir.

Avans kâr payı dağıtılması halinde, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanmayacaktır.

Ancak, hesap dönemi itibarıyla zarar doğması veya safi kazancın avans olarak dağıtımı yapılan kârdan düşük çıkması halinde, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanacaktır. Aynı husus, birden fazla takvim yılına yaygın inşaat ve onarım işlerinin

bitiminde zarar doğması veya safi kazancın avans olarak dağıtımı yapılan kârdan düşük olması halinde de geçerlidir. Bu nedenle, Gelir Vergisi Kanununda belirtilen esaslara göre birden fazla takvim yılına yaygın inşaat ve onarım işleri ile uğraşan mükelleflerin, dağıtılabilecek avans kâr payı tutarlarını, devam eden işlerin gerçekleşen maliyet ve hakedişleri arasındaki müspet farktan, kesinti suretiyle ödenen vergiler, varsa geçmiş yıl zararlarının tamamı ile kanunlara ve esas sözleşmeye göre ayrılmak zorunda olan yedek akçeler düşüldükten sonra kalan kısmın yarısı üzerinden hesaplamaları gerekmekte olup bu hesaplamanın yapılması için ayrıca bir bilanço düzenlemesine gerek bulunmamaktadır.”

Tebliğ olunur.

7 SERİ NO'LU KURUMLAR VERGİSİ GENEL TEBLİĞİ

31.12.2012 tarihli ve 28514 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 7 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği’nin, 6 Seri Nolu Tebliğinde değişikliğe giden ilgili 10. maddesi şöyledir:

10. "15.6.6. Avans kâr payı dağıtımı" başlıklı bölümün dördüncü paragrafının ilk cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Ancak, hesap dönemi itibarıyla zarar doğması veya safi kazancın avans olarak dağıtımı yapılan kârdan düşük çıkması halinde, ilgili mevzuatına göre geri çağrılan tutarlara transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanacaktır."

Tebliğ olunur.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Abrams, Howard E. ve Richard L. Doernberg, **Essentials Of United States Taxation, Kluwer Low International**, USA: 1999.

Akdoğan, Nalan ve Hamdi Aydın. **Muhasebe Teorileri**. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları Yayın No:98, 1987.

Altaş, Soner. **Türk Tüicaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler**. 4. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.

Ataman, Ümit. **Şirketler Muhasebesi**. İstanbul: Türkmen Yayınevi, 1995.

Ataman, Ümit. **Şirketler Muhasebesi**. 4. Baskı. İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2000.

Aytaç, Zühtü. **Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Kâr Dağıtımı**. Ankara: SPKu 15. Yıl Sempozyumu Yayın No:119, 1998.

Emanuel, Steven ve Lazar Emanuel, **Emanuel Law Outlines: Corporations**, Aspen Publishers Online, USA: 2009.

Erdamar, Cengiz. **Anonim Ortaklıklarda Kârın Dağıtımı ve Vergilendirilmesi**. İstanbul: Eko – Bil Yayınları, 1982.

Karyağdı, Nazmi. **Tüm Yönleriyle Kâr Dağıtımı**. Ankara: Oluş Yayıncılık, 2008.

Öztürk, Bünyamin. **Sermaye Şirketlerinde Kurumlar Vergisi ve Kâr Dağıtımı**. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2007.

Poroy, Reha, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu. **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**. 12. Baskı. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.

Sağlam, Necdet ve Salim Şengel. **Yeni Ticaret Kanununa Göre Şirketler Muhasebesi Uygulama Rehberi**. Ankara: Hipotez Yayınları, 2012.

Saraçoğlu, Fatih. **İşletmelerin Vergilendirilmesi ve Kurumlaşma**. Ankara: Turhan Kitabevi, 2005.

Tekil, Fahiman. **Anonim Şirketler Hukuku**. İstanbul: Tekil Yayıncılık, 1993.

Tekinalp, Ünal. **Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları**. İstanbul: Ekonomik ve Sosyal Yayınlar Yayın No:4, 1982.

Tekinalp, Ünal ve Ersin Çamoğlu. **6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Ticari Mevzuat**. 14. Bası. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012.

Tekinalp, Ünal ve Ersim Çamoğlu. **Sermaye Piyasası Kanunu**. 1. Bası. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013.

Yalçın, Hüseyin. **Dönem Sonu Vergi ve Muhasebe Uygulamaları**. İstanbul: Uygulama Yayıncılık, 2011.

Sürekli Yayınlar

- Akbulak, Akbulak. "Anonim Şirketler Bakımından Avans Kâr Payı Dağıtımının Esasları". **Vergi Sorunları Dergisi**. Sayı 288, Eylül 2012.
- Fahran, Ferhat. "Avans Kâr Payı Dağıtımı ve İlgili Dönemin Sonuçlarına Göre Avans Kâr Payı Dağıtımının Muhasebeleştirilmesi". **Yaklaşım Dergisi**. Sayı 238, Ekim 2012.
- Fahran, Ferhat. "Avans Kâr Payı Dağıtımında, Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımına İlişkin Son Düzenleme ve Hukuki Değerlendirmesi". **Yaklaşım Dergisi**. Sayı 243, Mart 2013.
- Fahran, Ferhat. "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Yedek Akçeler ve Yedek Akçe Ayrılması". **Yaklaşım Dergisi**. Sayı 224, Ağustos 2011.
- Korgun, Aynur. "Bir Temettü Politikası Olarak Temettü Avansı; Teorisi ve Türkiye'ye İlişkin Uygulama Önerileri", **Araştırma Raporu**. Ankara: SPKu Denetleme Dairesi, 1999.
- Saraçoğlu, Fatih. "Avans Kâr Payı Dağıtımı". **Yaklaşım Dergisi**. Sayı 173, Mayıs 2007.
- Sümer, Ayşe. "4487 Sayılı Kanun'la Değişik Sermaye Piyasası Kanunu'nun Halka Açık Anonim Ortaklıklara Etkileri". **Yaklaşım Dergisi**. Sayı 91, Temmuz 2000.
- Uzay, Şaban. "Temettü Avansı ve Muhasebeleştirilmesi-II". **Yaklaşım Dergisi**. Sayı 110, Şubat 2002.
- Uzay, Şaban ve Azzem Özkan. "Temettü Avansı ve Muhasebeleştirilmesi-I". **Yaklaşım Dergisi**. Sayı 109, Ocak 2002.
- Ünal, Oğuz Kürşat. "Sermaye Piyasası Mevzuatında Birinci Temettü ve Sermaye Piyasası Değişiklik Tasarısında Bu Konuda Öngörülen Yenilikler". **Yaklaşım Dergisi**. Sayı 64, Nisan 1998.

Diğer

Adkins, Walter Dan. "What Is A Nimble Dividend", Chron Online Newspaper. <http://smallbusiness.chron.com/nimble-dividend-35745.html> (02.01.2013).

Akarca, Akarca ve Mehmet Şafak, "Kurumlarda Avans Kâr Payı Dağıtımı - Yeni Düzenlemeler", Dünya Gazetesi. 29 Mart 2012. <http://www.dunya.com/kurumlarda-avans-kar-payi-dagitimi-yeni-duzenlemeler-147863yy.htm> (10.01.2013).

Borsa Sözlük, Borsa İstanbul, <http://borsaistanbul.com/kurumsal/imkb-sozlugu/a-f/c2> (07.04.2013)

Büyük Sözlük, Türk Dil Kurumu Sözlüğü, <http://www.tdk.org.tr> (03.01.2013).

Hukuk Sözlüğü, T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk Terimleri Sözlüğü, <http://www.sozluk.adalet.gov.tr> (02.01.2013).